

דברי הכנסת

הישיבה המאתיים-ושלושים-וחמש של הכנסת השלוש-עשרה

יום שלישי, י"ט בתמוז התשנ"ד (28 ביוני 1994)

ירושלים, הכנסת, שעה 16:00

תוכן העניינים

הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 88), התשנ"ד-1994	
(קריאה שנייה וקריאה שלישית)	
הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 89), התשנ"ד-1994	
(קריאה שנייה וקריאה שלישית)	
הצעת חוק הרשויות המקומיות (ערר על קביעת ארנונה כללית) (תיקון מס' 4), התשנ"ד-1994	
(קריאה שנייה וקריאה שלישית)	
הצעת חוק לתיקון דיני הרשויות המקומיות (מועצה או ועדה ממונה), התשנ"ד-1994	
(קריאה שנייה וקריאה שלישית)	
מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת	
הצעת חוק התכנון והבנייה (תיקון מס' 39), התשנ"ד-1994	
(קריאה שנייה וקריאה שלישית)	
הצעת חוק המועצות האזוריות (מועד בחירות כלליות), התשנ"ד-1994	
(קריאה שנייה וקריאה שלישית)	
הצעת חוק לתיקון סדרי המינהל (החלטות והנמקות) (תיקון מס' 2), התשנ"ד-1994	
(קריאה ראשונה)	
בריאות ציבור המתרחצים בחופי ים מזוהמים; בטיחות הרחצה בים ובבריכות השחייה	
הודעה על התפטרותם של חברי הכנסת מנחם פרוש ושמואל הלפרט מהכנסת; הצהרת אמונים של חברי הכנסת אברהם ורדיגר ומשה גפני	
בריאות ציבור המתרחצים בחופי ים מזוהמים; בטיחות הרחצה בים ובבריכות השחייה	
הצעת חוק דמי מחלה (היעדרות בשל מחלת ילד) (תיקון) (מחלה ממארת), התשנ"ד-1994	
(קריאה ראשונה)	
הצעת חוק החברות הממשלתיות (תיקון מס' 8), התשנ"ד-1994	
(קריאה ראשונה)	
הצעת חוק לתיקון פקודת המכס (מס' 12) (שינוי נוהל), התשנ"ד-1994	
(קריאה ראשונה)	
הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 97), התשנ"ד-1994	
(קריאה ראשונה)	
הצעת חוק חובת המכרזים (תיקון מס' 7), התשנ"ד-1994	
(קריאה ראשונה)	
הצעות לסדר-היום	
דוח ועדת-שמגר לעניין הטבח בחברון	
שאלות ותשובות	
הפסקת תשלום פיצויים בשל היעדרות מהארץ	
חברת "יעדים"	
מגבית מטעם אנשי יש"ע	
נזק לאקוויפר החוף	

סגירת מפעל "עלית" באשקלון
הקצאת כספים ליישום חוק החינוך המיוחד
תשלומי ריבית לחוסכים בתוכניות חיסכון
ביטול חיוב בכרטיס אשראי
חיוב מס על הכנסה מפרויקט פר"ח
הקלות במס הכנסה לתושבי מע'אר
צמצום נקודות זיכוי במס הכנסה
ביטול המע"מ על רכישת דירות ליוצאי צבא
מס רכוש על קרקעות
מע"מ על הוצאות לטיפול רפואי
מגבלת גיל במכרז של נציבות שירות המדינה
נסיעות לחוץ-לארץ של נגיד בנק ישראל
שכר עובדי המדינה בדירוג המינהלי
ביטוח חובה לאופנועים
תביעות למס רכוש בגין ניפוץ חלונות כלי רכב ביש"ע
סעיף "השלמת הכנסה" בהסכם השכר עם עובדי הדירוג האחיד
הסכם בין משרד האוצר לאיגוד העובדים הסוציאליים
מקומות עבודה לעולים חדשים
הצעות לסדר-היום
דוח ועדת-שמגר לעניין הטבח בחברון
שאליות ותשובות
המלצות הוועדה לנושא פעילות הכתות
מימון שירותי הדת ביישוב עומר
מסגד בבאר-שבע המשמש מוזיאון
שיפוץ מסגד בלב הרובע היהודי
קבורת נפטרת שהוטל ספק ביהדותה
רבני ערים
תקציב המכון המדעי-הטכנולוגי לענייני הלכה
תנאיהם ומעמדם של רבני שכונות
כהונתו של הרב שטרן במועצה הדתית במירון
שיקום בית-העלמין העתיק בצפת
מעמדו של הכותל כאתר דתי, לאומי וארכיאולוגי
תקציב המכון המדעי-הטכנולוגי לענייני הלכה
שירותי הדת בקריית-אתא
מעמד מוסד הדיונים
חלקת הספרדים בבית-העלמין בהר-הזיתים
בחירת רבנים ראשיים לתל-אביב ולחיפה

אישור זכאות למלגת הבטחת הכנסה לאברכים

עיכוב בהתרת עגונה

תעודת כשרות לאולם שמחות

בתי-קברות ביפו

ביזוי המת בבית-הקברות בנצרת-עילית

כרוז מיסיונרי בדיזנגוף-סנטר

הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 88), התשנ"ד–1994

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אני פותח את ישיבת הכנסת, יום שלישי, י"ט בתמוז התשנ"ד, 28 ביוני 1994.

נעבור להצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 88), התשנ"ד–1994, קריאה שנייה וקריאה שלישית. אני מזמין את יושב-ראש ועדת העבודה והרווחה, את חבר הכנסת עמיר פרץ, שבשבועות האחרונים אם אין שבוע בלי שלושה חוקים שלו, הוא לא מרגיש טוב.

יוסף בא-גד (מולדת):

זה נקרא "חיים חדשים".

עמיר פרץ (יו"ר ועדת העבודה והרווחה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הנושא הראשון הוא נושא של תיקונים טכניים הקשורים לסמכויותיו של פקיד הגבייה בביטוח הלאומי. בחקיקה הכללית, בסמכויות הגבייה של פקיד הביטוח הלאומי, נשמט סעיף שראוי לתיקון, שנותן סמכויות מסוימות שקיימות בידיו של פקיד גבייה שיחולו על כלל החקיקה. מכיוון שהתיקון הוא תיקון טכני, והנושא הבא שעומד על סדר-היום הוא נושא הרבה יותר חשוב ומורכב, אני מבקש מהכנסת לאשר את הצעת החוק בקריאה שנייה וקריאה שלישית. היא מוגשת ללא הסתייגויות.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה. מכיוון שאין הסתייגויות, אני שואל אתכם, חברי הכנסת: מי תומך בהצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 88), התשנ"ד–1994 – זהו תיקון לסעיף 174 על כל התוכן, כפי שהחוק מוצג לפניכם – בקריאה שנייה?

בעד סעיפים 3-1 – 10

נגד – אין

נמנעים – אין

סעיפים 3-1 נתקבלו.

היו"ר ש' וייס:

עשרה תומכים, אין מתנגדים, אין נמנעים. אני קובע שההצעה אושרה בקריאה שנייה בדיוק כהצעת הוועדה.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים כעת לקריאה שלישית. הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 88), התשנ"ד–1994. מי תומך? מי נגד?

הצבעה מס' 2

בעד החוק – 11

נגד – אין

נמנעים – אין

חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 88), התשנ"ד–1994, נתקבל.

היו"ר ש' וייס:

11 תומכים, אין מתנגדים, אין נמנעים. אני קובע שהצעת החוק אושרה, חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 88), התשנ"ד–1994, אושר בקריאה שלישית.

הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 89), התשנ"ד–1994

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר ש' וייס:

אני מזמין את יושב-ראש ועדת העבודה והרווחה, את חבר הכנסת עמיר פרץ, להציג לפנינו בקריאה שנייה ובקריאה שלישית את הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 89), התשנ"ד-1994. כבודו, בבקשה.

יוזם ההצעה הוא חבר הכנסת חיים דיין.

עמיר פרץ (יו"ר ועדת העבודה והרווחה):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, מדובר בהצעת חוק שבאה לשפר את מצבן של משפחות חד-הוריות במדינת ישראל. היוזם הוא חבר הכנסת חיים דיין. היום, על-פי החוק, בכל תחילת שנת לימודים, משפחה חד-הורית מקבלת מענק לימודים עבור ילדים עד גיל עשר. מציע חבר הכנסת דיין שיעלו את הגיל, ולא רק ילדים עד גיל עשר יקבלו את המענק אלא ילדים עד גיל 12.

אני חושב שחבר הכנסת דיין מוביל אותנו בכיוון הנכון, ואין לי שום ספק שבשנים הקרובות נשלים את החקיקה ונשלים את המענקים, שיגיעו עד לכך שמשפחה חד-הורית תקבל סיוע ממדינת ישראל על מנת לאפשר לילדיה ללמוד, בוודאי עד סוף לימודי החובה. אולי, אם מדינת ישראל תוכל לעמוד בתקציבים הנדרשים לשם כך, יכול להיות שלמשפחות חד-הוריות נסייע גם במענקים ללימודים אקדמיים.

אני רוצה לברך את חבר הכנסת חיים דיין על העמידה שלו, על העקשנות שלו. אני שמח שהגענו לפשרה שאותה נוכל להעביר, כי זה צעד אחד חשוב בדרך הנכונה, ואני מאחל לך הרבה מאוד חקיקה דומה בתחומים חברתיים.

כמובן, אני מאוד מקווה שהמשפחות החד-הוריות יראו בזה סיוע חשוב ושזה יתרום לילדי המשפחות האלה.

אני מבקש מהכנסת לאשר את הצעת החוק בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. אין הסתייגויות, אבל אבקש לאפשר לחבר הכנסת דיין להוסיף כמה משפטים, אם הוא ירצה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה.

העיר לנו לפני ישיבות אחדות חבר הכנסת דן תיכון, שהרבה יותר הגיוני שהיוזם יאמר דברים אם מאשרים את החוק. ההחלטה של ועדת הכנסת לא היתה מדויקת כאן. בינתיים אנהיג את זה בפועל, אבל נבקש מוועדת הכנסת שתעדכן ותתקן, כי תיאורטית החוק יכול שלא להתקבל, ואתה בעצם צריך להודות. לכן, כדי שיהיה לך על מה להודות, מזמין אותך מייד אחרי שנצביע.

הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 89), התשנ"ד-1994, כפי שהוצגה כאן לפנינו בקיצור נמרץ על-ידי יושב-ראש ועדת העבודה והרווחה. אנחנו מצביעים עכשיו בקריאה שנייה. אין הסתייגויות. אם כן, הנוסח שלפניכם, הסעיף כולו, בקריאה שנייה.

הצבעה מס' 3

בעד סעיף 1 – 14

נגד – אין

נמנעים – אין

סעיף 1 נתקבל.

היו"ר ש' וייס:

14 תומכים, אין מתנגדים, אין נמנעים. אני קובע שהצעת החוק אושרה בקריאה שנייה כנוסח הוועדה.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים עכשיו להצבעה בקריאה שלישית. חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 89), התשנ"ד-1994, בקריאה שלישית.

הצבעה מס' 4

בעד החוק – 15

נגד – אין

נמנעים – אין

חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 89), התשנ"ד-1994, נתקבל.

היו"ר ש' וייס:

15 תומכים, אין מתנגדים, אין נמנעים. אני קובע שהחוק אושר.

אני מזמין עכשיו את חבר הכנסת חיים דיין לומר לנו דברים. בבקשה, חבר הכנסת דיין. אני מצטרף, כמובן, למברכים.

חיים דיין (צומת):

תודה.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בשבילי זה יום גדול, כי זו הצעת החוק הראשונה שאני מצליח להעביר בחיי ובקדנציה הנוכחית בכנסת הבר-מצווה, כשאנחנו עומדים בדיוק באמצע תקופת המעבר. אני רוצה להודות קודם כל ליושב-ראש הוועדה, לחבר הכנסת עמיר פרץ, ולחברי הוועדה, שפועלים בלי שום שייכות מפלגתית, אופוזיציה או קואליציה, כאשר אנחנו לפעמים נמצאים בדילמה, אם לתמוך בהצעה או לא לתמוך בהצעה, כשאנחנו רואים מצוקה חברתית-כלכלית, כדי לשפר איכות חיים ורמת חיים למען חברה מצליחה בארץ-ישראל.

אני חושב שזה רגע גדול למשפחות החד-הוריות, שיעברו עוד שלב בסיוע לילדיהן, כדי שאלה יוכלו לשבת על ספסל הלימודים. אולי בדרך זו נצליח להגיע לכך שלא נראה ילדים שאינם יכולים לבקר בבתי-הספר, שלא נראה נערים המקבלים תעודת פטור משירות צבאי בגלל חוסר השכלה. אולי נזכה לראות גם אזרחים מצליחים יותר, שהמדינה נתנה להם הזדמנות להשתלב בחברה.

אני לא רוצה להאריך. אני רוצה להודות גם ליושב-ראש וגם לחברי הכנסת, ואני מאחל לכולם להרגיש אותה הרגשה טובה כאשר הצעות חוק שלהם תאושרנה בבית.

תודה לכולם.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת חיים דיין. כולנו מצטרפים לברכות. אנחנו ממשיכים במלאכת החקיקה שלנו.

הצעת חוק הרשויות המקומיות (ערר על קביעת ארנונה כללית) (תיקון מס' 4), התשנ"ד–1994

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצעת חוק הרשויות המקומיות (ערר על קביעת ארנונה כללית) (תיקון מס' 4), התשנ"ד–1994, בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. יציג את הצעת החוק יושב-ראש ועדת הפנים ואיכות הסביבה, חבר הכנסת יהושע מצא. כבודו, בבקשה.

יהושע מצא (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני פונה שוב אל אדוני היושב-ראש. האמת היא, שלי כבר הפסיק מזמן להפריע שהממשלה לא קיימת. לא קיימת, בשבילי זה תרתי משמע. איננה בנמצא, לא קיימת כאן ולא בכלל. אבל לך, כבוד היושב-ראש, אני חושב שצריך להפריע שאין ממשלה. אני כבר לא רוצה לומר שאין גם קואליציה. אני לא רואה דמות אחת בצד הקואליציה, האנשים יושבים רק על ספסלי הליכוד, ויושבת גם חברת הכנסת תמר גוז'נסקי, ואני משבח אותה. לא ממשלה ולא המערך.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת מצא, אנחנו כנסת, אנחנו עצמאים. השרים צריכים לבוא. הודעתי להם. יבואו, ברוכים הבאים. לא יבואו, אנחנו ממשיכים לעבוד.

יהושע מצא (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):

אמרתי לך, אדוני היושב-ראש, לי זה כבר הפסיק להפריע.

היו"ר ש' וייס:

אז עכשיו לשנינו זה לא מפריע.

יהושע מצא (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):

לך, כיושב-ראש הכנסת, טוב שזה יפריע.

היו"ר ש' וייס:

כן, בבקשה.

יהושע מצא (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):

כיושב-ראש ועדת הפנים ואיכות הסביבה, אני מתכבד להביא בשמה היום לקריאה שנייה ולקריאה שלישית ארבעה חוקים, וטוב לציין זאת כאן כהקדמה. היוזמים הם שניים מחברי הכנסת הפורים

בחקיקה, חבר הכנסת אברהם פורז בפוריותו הרבה וחבר הכנסת דוד מגן בפוריותו הרבה, שמריץ חוקים ומעביר אותם.

היו"ר ש' וייס:

יושב-ראש הוועדה במרצו הרב.

יהושע מצא (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):

אני מציין לשבח את שני חברי הכנסת, שפוריותם רבה בחקיקה, שהחוקים מגיעים לוועדה, ואני מקדם אותם ומביא אותם בפניכם לאישור, בתקווה שהם ייכנסו כחוקים לספר החקיקה שלנו.

תחילה אביא לקריאה שנייה ולקריאה שלישית את חוק הרשויות המקומיות (ערר על קביעת ארנונה כללית) (תיקון מס' 4), התשנ"ד–1994.

מה אומר חוק זה? חוק זה הוא עוד אחד מפירות יוזמותיו הברוכות של חבר הכנסת אברהם פורז, כפי שצינתי. עניינו של החוק בטענת "אינני מחזיק" שמעלה אדם בהשגה ובערר על כך שחויב בארנונה כללית.

מדובר באדם שמחייבים אותו, כאשר הוא כבר איננו במקום וטוען: אינני מחזיק. במקרה כזה יש בעיה לרשויות המקומיות. אנחנו התייחסנו לכך והכנסנו תיקון. הנוסח שיצא מתחת ידי ועדת הפנים שונה בכמה עניינים מהנוסח שהתקבל בקריאה ראשונה, וזה על דעת היועצים המשפטיים כולם.

ואלה התיקונים:

1. הוספה הוראה שלפיה אדם שלא השיג, כלומר שלא ערער לפי חוק מיוחד זה בטענה שחויב אף-על-פי שלא היה מחזיק, יוכל בכל זאת להעלות את הטענה אם ייתבע בדין לשלם את הארנונה. לפני התיקון הזה, ברגע שאדם חויב ולא הגיש השגה, כבר לא יכול היה לפנות לערכאות. אנחנו נתנו לו את האפשרות לעשות זאת.

2. הוספה הוראה שלפיה כל הודעת תשלום על ארנונה תפרט את הזכויות והמועדים להגשת השגה וערר לפי החוק.

אדוני היושב-ראש, אלה שני דברים שבאים להקל על האזרח את "מנעמי הביורוקרטיה" שבה הוא צריך לצעוד בנושא הארנונות המוגשות לו. שני התיקונים באים, ראשית, לאפשר לו למרות הכול להגיש ערר לפני בתי-המשפט, ושנית – לאפשר לו לקבל פירוט של המועדים שבהם הוא צריך להגיש את הערר.

אדוני היושב-ראש, אין הסתייגויות לחוק זה, ואני מבקש להעמידו להצבעה בקריאה שנייה ובקריאה שלישית.

היו"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה ליושב-ראש ועדת הפנים ואיכות הסביבה.

אנו עוברים להצבעה על החוק. אני מעמיד להצבעה את סעיף 1 וסעיף 2 כהצעת הוועדה. אני רואה שחבר הכנסת יוסי כץ מייצג פה לבדו אגף שלם. זה קורה לנו.

ההצבעה החלה.

הצבעה מס' 5

בעד סעיפים 1-2 – 10

נגד – אין

נמנעים – אין

סעיפים 1-2 נתקבלו.

היו"ר ש' וייס:

עשרה תומכים, אין נמנעים. הצעת החוק אושרה בקריאה שנייה, כפי שהוצעה לפנינו על-ידי הוועדה.

חברי הכנסת, אנו עוברים להצבעה בקריאה שלישית. חברי הכנסת דן תיכון וסילבן שלום, אתם מפסידים את הזכות להצביע. מה יהיה?

הצבעה מס' 6

בעד החוק – 10

נגד – אין

נמנעים – אין

חוק הרשויות המקומיות (ערר על קביעת ארנונה כללית) (תיקון מס' 4),

התשנ"ד–1994, נתקבל.

היו"ר ש' וייס:

עשרה תומכים, אין מתנגדים, אין נמנעים. אני קובע שהחוק אושר בקריאה שלישית. אני מודה לכל היזמים ולמי שקידם את החוק והביא אותו לידי גמר.

הצעת חוק לתיקון דיני הרשויות המקומיות (מועצה או ועדה ממונה), התשנ"ד–1994

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר ש' וייס:

אנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום שלנו: הצעת חוק לתיקון דיני הרשויות המקומיות (מועצה או ועדה ממונה), התשנ"ד–1994, בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. יציג את הצעת החוק יושב-ראש ועדת הפנים ואיכות הסביבה, חבר הכנסת יהושע מצא. יוזם החוק הוא חבר הכנסת דוד מגן.

יהושע מצא (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בשם ועדת הפנים ואיכות הסביבה אני מתכבד להביא לקריאה שנייה ולקריאה שלישית את החוק לתיקון דיני הרשויות המקומיות (מועצה או ועדה ממונה), התשנ"ד–1994.

החוק הוא גלגולו של מה שהציע, כאמור, חבר הכנסת דוד מגן, שצורף לעניין אחר ואחר כך הופרד ממנו.

הוועדה הכניסה שתי תוספות בהצעה, ואלה הן:

1. הוראה שלפיה יהיה ברור שבצו כינון של מועצה מקומית לא תהיה קביעה של תקופת כהונתה, שהרי זה עניין להסדר כללי הקבוע בחוק, ובמידה מסוימת בצו כללי.

2. תיקון בחוק הרשויות המקומיות (בחירות), שלפיו נקבע סייג לסמכות השר לקבוע את מועד הבחירות במועצה מקומית שאינה מועצה אזורית. לכתחילה יהיו בחירות אלה בחודשיים הראשונים של השנה החמישית. בהתייעצות עם ועדת הפנים אפשר יהיה לדחות עד סוף השנה החמישית, ובאישור הוועדה – אף ליותר מזה.

אדוני היושב-ראש, לחוק זה אין הסתייגויות, ואבקשך להעמידו להצבעה בקריאה שנייה ובקריאה שלישית.

כאמור, זה חוק שחבר הכנסת דוד מגן יזם אותו.

היו"ר ש' וייס:

תודה. אנחנו נאפשר לחבר הכנסת דוד מגן לומר כמה מלים אחרי האישור.

חברי הכנסת, אני מעמיד להצבעה את סעיפים 1, 2 ו-3 בהצעת החוק, בנוסח שהציעה הוועדה.

חברי הכנסת דן תיכון, סילבן שלום, מיכאל איתן, אולי תבואו להצביע אתנו כדי שתהיה לנו תמיכה מסיבית של העם?

הצבעה מס' 7

בעד סעיפים 1-3 – 9

נגד – אין

נמנעים – אין

סעיפים 1-3 נתקבלו.

היו"ר ש' וייס:

תשעה תומכים, אין מתנגדים, אין נמנעים. אני קובע שההצעה אושרה בקריאה שנייה.

חברי הכנסת, אנו עוברים להצבעה בקריאה שלישית על חוק לתיקון דיני הרשויות המקומיות (מועצה או ועדה ממונה), התשנ"ד-1994.

הצבעה מס' 8

בעד החוק – 9

נגד – אין

נמנעים – אין

חוק לתיקון דיני הרשויות המקומיות (מועצה או ועדה ממונה), התשנ"ד–1994, נתקבל.

היו"ר ש' וייס:

תשעה תומכים, אין מתנגדים, אין נמנעים. חברי הכנסת, אני קובע שהחוק אושר.

חבר הכנסת דוד מגן, שב לשנייה אחת, מייד תבוא לברך.

נמצא אתנו כאן יושב-ראש ועדת הכנסת. אולי במקום נפתור גם את הבעיה. לפני כשבועיים העיר חבר הכנסת דן תיכון בקשר ליוזמה ולנוהג שאתה הפעלת כאן ושמופיעים בתקנון, שיוזם של הצעת חוק אומר דברים. נקבע שהוא אומר את הדברים בשלב הקריאה השנייה, והיתה סברה שבעצם הוא צריך להודות, ולפני הקריאה השלישית אנחנו עוד לא יודעים אם הוא יכול להודות. שלב השכנוע היה לו במשך מערכה שלמה, וחשבנו שטוב יותר שזה יהיה ממש אחרי שהחוק מתקבל, אם הוא מתקבל. אני מפעיל דרך זו עכשיו, ואני מציע שתשקול את זה, ואולי נעשה את התיקון הזה להבא. בסדר?

יהושע מצא (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):

הוא כבר קיבל את זה.

חגי מירום (יו"ר ועדת הכנסת):

זה בסדר.

היו"ר ש' וייס:

זה נשמע הגיוני.

חגי מירום (יו"ר ועדת הכנסת):

נעשה את זה.

היו"ר ש' וייס:

בבקשה, חבר הכנסת דוד מגן.

חבר הכנסת מירום, תרשום את זה לפניך, אולי באחת מישיבות הוועדה שלך תעשו את התיקון הזה.

דן תיכון (הליכוד):

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני מודה לכנסת על שתמכה בהצעה חשובה זו. זו הצעה ששקדה עליה ועדת הפנים, בראשותו של חבר הכנסת יהושע מצא, בצורה מעמיקה. זו ההזדמנות להודות לאנשי משרד הפנים, ובעניין הזה נקט יוזמה מיוחדת, השתתף ואפילו התאמץ היועץ המשפטי של משרד הפנים, עורך-הדין שלום זינגר, ולאחר שהעמקנו בדיונים בוועדת הפנים ואיכות הסביבה בהצעת חוק מורכבת מאוד, שלא דנה רק במועצות ראשוניות ובוועדות למילוי תפקידי מועצת הרשות המקומית, אלא גם במועד תחילת כהונתו של חבר המועצה, בעניין הזה חילץ אותנו היועץ המשפטי של הוועדה בתקופה הזו, אליעזר דמביץ, שהוזעק במיוחד מתקופת הגמלאות כדי לסייע לנו בניסוח הנכון ובתקיפת הנקודה, כפי שאנחנו ראינו אותה.

אין ספק, משרד הפנים גילה פתיחות לקראת הרפורמה הזאת, וברפורמה הזאת תרמנו ואנחנו תורמים ככנסת הרבה מאוד, כצעד נוסף לעניין הדמוקרטיזציה של השלטון המקומי, גם במועצות ממונות ראשוניות וגם במקומות שבהם נאלצים לעתים, מסיבות כבודות משקל, למנות ועדות למילוי תפקידי המועצה. תודה רבה לכנסת על האישור.

היו"ר ש' וייס:

אנחנו מודים לחבר הכנסת דוד מגן ולכל מי שסייע לו להביא את הצעת החוק לידי גמר החקיקה.

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, עכשיו תהיה הודעה של סגנית מזכיר הכנסת.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:

ברשות יושב-ראש הכנסת, הנני מתכבדת להודיע, כי הונחו היום על שולחן הכנסת:

לקריאה ראשונה, מטעם הממשלה – הצעת חוק חובת המכרזים (תיקון מס' 7), התשנ"ד–1994.

לקריאה ראשונה, מטעם חברי הכנסת – הצעת חוק הרשות הלאומית לתרבות ולאמנות, התשנ"ד–1994, של חבר הכנסת אברהם בורג.

לקריאה שנייה ולקריאה שלישית – הצעת חוק רשות השידור (תיקון מס' 9), התשנ"ד–1994, שהחזירה ועדת החינוך והתרבות.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה לסגנית מזכיר הכנסת.

הצעת חוק התכנון והבנייה (תיקון מס' 39), התשנ"ד–1994

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אנו ממשיכים בחקיקה: הצעת חוק התכנון והבנייה (תיקון מס' 39), התשנ"ד–1994, בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. יציג את הצעת החוק יושב-ראש ועדת הפנים ואיכות הסביבה, חבר הכנסת יהושע מצא. בבקשה.

חבר הכנסת מצא, אני מציע שתישאר פה. אתה יורד ועולה, יורד ועולה, תישאר.

יהושע מצא (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):

אני גם צריך להצביע.

חיים קופמן (הליכוד):

זה פרלמנטרי שהאופוזיציה היא פי שניים בחוזקה ובעוצמתה מהקואליציה?

היו"ר ש' וייס:

הפרלמנט הוא תמיד פרלמנטרי, ובחוק-יסוד: הכנסת נאמר, שהכנסת תהיה בת 120 בהיבחרה. מה שקורה אחרי שהיא נבחרת – זאת מכתיבים החיים.

בבקשה, חבר הכנסת יהושע מצא.

יהושע מצא (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):

אדוני היושב-ראש, אני מציין לשבח את העובדה שחבר הכנסת חגי מירום הגיע כדי לתת קצת לצד ההוא של הבית – – –

היו"ר ש' וייס:

הוא החליף את חבר הכנסת יוסי כץ.

יהושע מצא (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):

אתה לבד, אתה בודד, אבל – – –

דן תיכון (הליכוד):

תשמע, כדי שהאונייה לא תתהפך, הוא מאזן אותה.

חגי מירום (העבודה):

גם היושב-ראש הוא מסיעת העבודה.

דן תיכון (הליכוד):

היו"ר ש' וייס:

לא, דרכך הם מפנים את זה אלי.

יהושע מצא (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מבקש מחברי הכנסת לעיין בנוסח המצורף לגיליון הלבן, שעליו מודפסת הצעת ועדת הפנים ואיכות הסביבה לעניין חוק התכנון והבנייה (תיקון מס' 39), התשנ"ד – 1994. נוסח זה, המסומן כ-2267/ב', הוא הנוסח שהוועדה מחזירה למליאה.

בעקבות החלטת מליאת הכנסת מלפני שלושה שבועות – ואתם כולכם זוכרים את הוויכוח שחבר הכנסת תיכון וחבר הכנסת ויינשטיין עוררו בנושא החניות – לקחתי את החוק חזרה מתוך רצון לאפשר להם להופיע בפני הוועדה ולנסות לשכנע. לפני משורת הנוהג התקנוני לקחתי את החוק חזרה, והיום אני מתכבד להביא אותו בשם הוועדה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

הנוסח שאנחנו מביאים היום, חבר הכנסת תיכון וחבר הכנסת ויינשטיין, אינו שונה מהנוסח הקודם, להוציא שינוי טכני קל, שלפיו בא הביטוי "רשות הרישוי המקומית" במקום הביטוי "הרשות המקומית". כלומר, אותן הסתייגויות שהבאתם בפני הוועדה, גם חבר הכנסת אריאל ויינשטיין וגם חבר הכנסת דן תיכון, הוועדה לא קיבלה והיא אימצה את הנוסח המקורי כפי שהבאנו אותו.

הוועדה מציעה היום לאפשר הסתייגויות שהוגשו לחוק, ואמרתי שלפנים משורת התקנון מונחות ההסתייגויות לפני הכנסת. אם המסתייגים ינמקו את הצעותיהם, אבקש לענות לפי הצורך. יכול מאוד להיות שאחרי הדיון שהיה בוועדת הפנים, הם השתכנעו שאין צורך להסתייג והם לא יגישו הסתייגויות, אבל אם כן יגישו, נשמע אותן.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה.

חבר הכנסת אריאל ויינשטיין, לך יש הסתייגות לשם החוק. יש לך חמש דקות.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

יש לי שתי הסתייגויות, אם אני לא טועה.

היו"ר ש' וייס:

אתה רוצה לנמק עכשיו את שתיהן? יש לך הסתייגות אחת לסעיף הראשון. אתה רוצה לנמק את שתיהן יחדיו?

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

כן, אני חושב שזה יותר טוב.

היו"ר ש' וייס:

בסדר, קדימה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ראשית, אני מבקש להודות ליושב-ראש ועדת הפנים ואיכות הסביבה על פתיחותו, על שפתח את הדיון מחדש. אני מאוכזב מכך שההסתייגויות לא התקבלו, אבל ראוי היה לקיים דיון, ואני מבקש להביא בפני הבית את מקור ההסתייגויות שלי.

אני חושב שנושאי תכנון ובנייה צריכים להיות קבועים ומוסדרים ככל האפשר, ללא מתן סמכות לוועדות הרישוי המקומיות לשנות אותם. אני חושב שאחד ממקורות הבעיות שיש לנו בעיכובים בבנייה הוא בכך שבתב"ע – בתוכנית בניין ערים – אנחנו יודעים שאנחנו צריכים לבנות אחוזים מסוימים על המגרש, ומאחר שבעל הזכות על המגרש יודע שיש אולי אפשרות שהוא יקבל אחוזים נוספים, דהיינו, הקלה, הוא פונה לוועדה, משום שכל אחוז יש לו משמעות כספית, לפעמים של מאות ויותר ממאות אלפי שקלים. ואז הוא פונה לוועדה ואומר: נכון שמותר לי לבנות כאן במתחם הזה 100 חדרים. אני מבקש 110 או 106 חדרים. והוא נאבק והוא מנסה לשכנע את הוועדה, והוועדה דנה בכך, ולפעמים הוא זוכה ולפעמים הוא אינו זוכה.

השאלה שאני מבקש לשאול היא: לו היה ניתן מלכתחילה לבנות על המגרש 106 חדרים ולא 100, מדוע הוא לא קיבל את זה? מאחר שהוא בא בפני הוועדה ומקבל את ההקלה, נוצרות כמה בעיות: ראשית, הפקקים בתכנון וברישוי, שאנחנו כל כך מתקוממים נגדם; שנית, סטייה מהתכנון, כי צפיפות דיור איננה רק כדי לקבוע שכר וכך דיירים צריכים להיות במשבצת של קילומטר רבוע, אלא יש לזה גם השלכות על מספר גני-הילדים שדרושים, על מקומות החנייה, על בתי-הספר, על שטחים ירוקים. ברגע שאתה מצופף יותר את הבנייה, אתה גורם לירידה באיכות החיים, ואצלנו כמעט בכל מתחם יש שינויים, יש הקלות, ולפעמים, בעצם לא לפעמים אלא לעתים קרובות, ההקלות האלה יביאו לבכייה לדורות.

לכן אני סבור, שברגע שהמתכננים קבעו כי במתחם מסוים צריכה להיות צפיפות מסוימת שבאה לידי ביטוי בתוכנית – והתוכנית אומרת כמה חדרים יבנו על המגרש, או איזה שטח יהיה לתעשייה, למלונאות וכן הלאה – כך צריך לנהוג.

כבר אמרתי כאן – קיבלתי תגובות רבות של צופים – אני מקנא באותן רשויות בארצות-הברית שבהן כאשר אתה נכנס לעירייה ומבקש רשיון בנייה, אומרים לך: קח נייר ותמלא אותו. אתה ממלא את הנייר וחותם עליו. כאשר אתה שואל: מתי אקבל את הרשיון? אומרים לך, כאזרח בעל הזכות על המגרש: קיבלת את הרשיון.

הי"ר ש' וייס:

בחלק מן המדינות אפשר לעשות זאת בדואר, זה הולך מהר מאוד. הדגש אחר כך הוא במעקב. אם היזם או מישהו הונה, הוא יקבל עונשים כבדים ביותר. אני חושב שהנוהג הזה קיים ביותר מ-20 מדינות.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

נכון, אדוני היושב-ראש, הוא מקבל את הנייר ואומר: איפה הרשיון? אומרים לו: קיבלת. הוא אומר: אם אבנה כך וכך? אומרים לו: תסתכל על השורה האחרונה; ושם כתוב שמקבל הרשיון אומר, אם אני אבנה מחוץ למסגרת, אזי אני מסכים שיהרסו את הבית שלי, אשלם קנס עשרת מונים וכן הלאה. זה רשיון. כל אחד יודע מה זה רשיון אצלנו והתנסה בכך כדייר, כדייר לעתיד. לכן אני מקנא באותה מערכת.

הצעת החוק הזאת באה לומר, שיהיה מקום חנייה אחד או לא יותר משני מקומות חנייה במגרש, משום שחבר הכנסת אברהם פורז, מציע החוק, אומר כי רבים מבעלי הזכות מנצלים את מקומות החנייה כדי לבנות מחסנים וחדרים נוספים. כשם שכאשר בונים דירה צריך כך וכך שטח של חדר מדרגות, וכמו שאנחנו אומרים שיש מינימום לחדר והוא לא יכול להיות מעבר לגודל X, אנחנו אומרים שזה שטח חנייה.

אני מוכן לקבל את ההיגיון הזה בהצעת החוק. אבל ברגע שבין הקריאה הטרומית לקריאה הראשונה הוכנסו הסייגים האומרים כי ועדת הרישוי תהיה רשאית לאפשר יותר ממקום חנייה אחד או שניים, כפי שהחוק מציע, אני אומר לעצמי מייד: כאן אנחנו מכניסים אפשרות לאפליה, ריצה לפקידים, ריצה

לנבחרים – ובפני עיוור לא תיתן מכשול. אם היום יש תור לקבל רשיון בנייה, אזי יהיו תורים לקבל יותר מקומות חנייה, זו כבר זכות. אם המחוקק מגביל ואומר שיש אפשרות לקבל מקום חנייה, מתי כדאי לקבל זאת. זה היה מקור ההסתייגות שלי.

אדוני היושב-ראש, זו רפורמה גדולה וכדאי לחשוב על כך. אילו היינו מגיעים למצב שבו רשיון בנייה היה קבוע בתכנון המקורי בלי שום אפשרות לסטות ממנו, היינו חוסכים כוח של נבחרים, כוח שמשתמשים בו יותר מאשר לפעמים, כוח שמשתמשים בו כדי לתת הטבות שפוגעות באיכות לטווח ארוך.

ניקח עיר דוגמת רחובות, ששם ברבעים ישנים שלמים אין לך מקומות חנייה. יש ערים שבהן מסחר מעורב במלאכה ובתעשייה כמו בנחשלות שבערים במדינות אפריקניות מסוימות שאתה מגיע אליהן.

חיים קופמן (הליכוד):

זה לא רק אחוזי בנייה, זה מספר יחידות לדונם.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

כן, לזה אני מתכוון. חבר הכנסת קופמן, באחוזי הבנייה אני מתכוון לצפיפות מעבר לזו שנקבעה על-ידי המתכננים. כשהייתי יושב-ראש חברת "עמיגור", כאשר באו אלי ואמרו לי: יש לך מבנים, תוסיף כמה יחידות דיור, אמרתי: רבותי, הבית הזה נבנה עבור כך וכך ילדים, חדרי המדרגות הותאמו למספר מסוים של ילדים ולרעשים מסוימים, ואם נוסיף יחידות דיור בשיכונים, לכאורה אנחנו משפרים את מצב הדיור אבל למעשה אנחנו מגדילים את הצפיפות, את העומס, את רעשי הילדים, ולפעמים הופכים את המגורים לבלתי נסבלים.

לכן, אדוני היושב-ראש, אני חושב שהצעת החוק ביסודה היא הצעה שאפשר לקבל אותה. אם הוועדה החליטה, יכול להיות שאסכים – אני לא חושב שכדאי לעצור את הצעת החוק הזאת. וכדאי היה שנבחן אותה ונראה לאחר זמן מסוים איך היא מיושמת הלכה למעשה, ואולי כעבור זמן נצטרך להכניס תיקון שיגיד: כך וכך מקומות חנייה, בלי סמכות לאיש להגדיל או להקטין את המספר.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה לך.

עכשיו יבוא וישמיע את הסתייגותו לסעיף הראשון חבר הכנסת דן תיכון. בבקשה.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, ההסתייגות שלי מורכבת משלושה חלקים. ראשית, אני נגד חקיקה מן הסוג הזה, במיוחד מצד אנשים שמייצגים את מה שנקרא "זכויות האזרח". אני לא מבין איזו חקיקה זו שקובעת שיהיו שתי חניות ולא שתיים וחצי ולא אחת ורבע. מחר יבוא חבר כנסת אחר ויגיד, שהוא מאפשר שתיים וחצי חניות ולא שתיים. מי קבע ששתי חניות הן האופטימליות?

אני מכיר הרבה משפחות – כבר הזכיר זאת חבר הכנסת קופמן – שבהן להורים יש שתי מכוניות ויש להם בן שגם לו יש מכונית משלו והוא גר אתם. אז הוא יחנה בחוץ כי חבר הכנסת פורז החליט, באמצעות חוק בכנסת, שיהיו רק שתי חניות? לא מקובל עלי.

אני חושב שאנחנו יורדים לחייהם של אנשים שלא בצדק וכל דבר מעגנים בחקיקה. אני רואה את מבול החוקים שמונחים על שולחנו כהצעות חוק, וכאילו המדינה הזאת היא הפחות מסודרת מכל המדינות בעולם.

לגופו של החוק. החוק הזה עומד בסתירה לחוק המקרקעין (תיקון מס' 13). כשמדברים בחניות מדברים גם במחסנים. זה שטח משותף ויש עליו חקיקה ספציפית שהובאה לבית הזה בסוף המושב הקודם, או בסוף הכנסת הקודמת, חקיקה שנתנה הקלות. החוק זה בא ומשנה סדרי בראשית ואיננו שם לב לכך שאכן יש חקיקה ראשית בעניין.

הערה שלישית שעוסקת בחוק התכנון והבנייה. אינני יודע אם שר הבינוי והשיכון שומע אותי, אני מניח שכן. ראשית, אני שולח לו ברכת החלמה. חבל שהיושב-ראש לא עשה זאת בפתיחת הדיון אתמול.

היו"ר ש' וייס:

היושב-ראש דיבר אתמול עם שר הבינוי והשיכון, ודיבר אתו היום, ומוסר לכם ממנו דרישת שלום.

דן תיכון (הליכוד):

כך נהגנו עם השרה אורה נמיר. אני מקווה שגם אתה עומדים בקשר.

היו"ר ש' וייס:

עד כמה שאפשר.

חיים קופמן (הליכוד):

גם לחבר הכנסת שפירא.

דן תיכון (הליכוד):

חבר הכנסת שפירא, בהזדמנות זו, ברכת החלמה.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אני רוצה לומר לכם שאנחנו מצטרפים לכל הברכות. גם אתו שוחחתי היום וגם מצבו הולך ומשתפר.

דן תיכון (הליכוד):

לידידי וחברי חבר הכנסת שפירא, אני מקווה לראות אותו במהרה בימינו, ומהר ככל האפשר.

עכשיו אני חוזר לשר הבינוי והשיכון. בכל 15 בחודש מתפרסם מדד המחירים לצרכן, ואומרים לנו שלידו מדד מחירי הדיור הוא המדד המוביל והשפעתו מגעת עד כדי 40% מהמדד הכללי. רבותי, אין נסים ונפלאות, כשממשלה לא בונה, מדד מחירי הדירות עולה; כשאין די עגבניות, מחירי העגבניות בשוק עולים.

אני רוצה לומר לשר: אתה אינך מצליח להפעיל בנייה. ב-1993 הפעלת כ-4,000 יחידות דיור בהשוואה לכ-40,000 יחידות דיור שהופעלו על-ידי הממשלה ב-1991. זאת אומרת, הממשלה הזאת איננה מסוגלת לבנות בכל מה שקשור בבנייה ציבורית. מי שעקב אחר מספר הדירות שנבנו ב-1994, לפחות בארבעת החודשים הראשונים, רואה שאם ימשיכו באותו קצב, גם השנה לא יעלה מספר היחידות בבנייה ציבורית על 4,000. שיהיה ברור, בסופו של דבר יצליחו לבנות, אבל כאן אני בא ומזהיר את שר הבינוי והשיכון, הוא מציע שיטה שאיננה עובדת. רוצים להפעיל בנייה בכל מחיר, ומה שיקרה הוא, שדירות יהיו, ובשפע, מחירי הדירות ירדו, אבל לא יהיו קבלנים במדינת ישראל, כך שהמחיר בגלגול הבא, זאת אומרת בעוד שנתיים-שלוש שנים, יעלה פי כמה וכמה.

כי השיטה הזאת שאימצה הממשלה לעידוד הבנייה באמצעות חוק התכנון והבנייה, ולהקצאת קרקעות, איננה עובדת, לא במשטר כפי שאנחנו חיים בו. לקבוע מחיר של דירה – זה מקובל רק במדינות מזרח-אירופה לשעבר. לא מקובל עלי במדינה זו.

לכן אני חוזר ואומר: ממשלה זו, עצרי. המדד ימשיך לעלות לפחות בתקופה הקרובה. 6,000 יחידות דיור במשך שנתיים – זה כלום, זו טיפה בים, ולכן המדד עולה. השיטה הנוכחית, שאומצה על-ידי הממשלה לפני כשבוע וחצי, אינה יכולה לעבוד. נכון שהמחיר ירד בעוד כשנה, אבל זה במחיר של

פשיטת רגל של עשרות רבות של קבלנים. הקבלנים הגדולים, הקבלנים האמיתיים, לא ישתתפו במאמץ הזה. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת דן תיכון, מכיוון שאני מדבר כל יום עם שר הבינוי בבית-החולים, אני אמסור לו את קריאת התיגר שלך, יחד עם איחולי החלמה שלך.

בבקשה, חבר הכנסת מצא.

יהושע מצא (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):

אדוני היושב-ראש, אני רוצה להשיב ולנצל את ההזדמנות לשלוח איחולי החלמה לחבר הכנסת שפירא, לשרה אורה נמיר, ובמיוחד לשר הבינוי והשיכון, שלקה לאחרונה בבריאותו. הוא גם שכני, אנחנו גרים גדר ליד גדר. בימים האחרונים לא ראיתיו, ואז ידעתי שהוא מרגיש שלא בטוב, ואני מאחל לו את מלוא הבריאות הטובה. שיחזור אלינו ויהיה מסוגל לעמוד ולשבת היטב ולהקשיב לדברי הביקורת הקשים, הלגיטימיים, לגבי כל נושא הדיור.

היו"ר ש' וייס:

ברור שאנחנו לא בית-הבראה.

יהושע מצא (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):

ברור לי דבר נוסף, שהחוק הזה על תקן של חניות הפך כמעט לדיון גנרלי בנושא הבנייה וחוקי התכנון.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

כשעוסקים בנושא החנייה, אפשר לדבר על כל נושא.

יהושע מצא (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):

אין ספק, ידידי חבר הכנסת אריאל ויינשטיין. העלית את אחת הסוגיות הקשות. בסוגיה הזאת משתלבת סוגיה אחרת, שהעלה חבר הכנסת דן תיכון. אתה העלית מהאספקט של חוקי התכנון

והבנייה, ואתה צודק לחלוטין. לא צריך לתקן את חוקי התכנון והבנייה כל פעם, טלאי על גבי טלאי. הוא כולו טלאים טלאים, וזה מוסיף לחוסר יכולת התפקוד בכל הענף הזה, הן של רשויות והן של קבלנים. אנחנו כל הזמן מוסיפים חוקים ביורוקרטיים.

אני מודה ומתוודה, אדוני היושב-ראש – לומר לך שאני מאושר מהחקיקה הזאת שאני מביא היום? אני לא מאושר. התאמת אותה לחבר הכנסת פורז. כאשר חבר הכנסת דן תיכון מביע תרעומת על כך שאנחנו מוסיפים לחייהם של האזרחים עוד חקיקות מגבילות בתחום הביורוקרטיה, הוא צודק.

אני מביא את החקיקה, אבל זה לא יעלה לי בבריאות אם החקיקה הזאת תעבור, כן או לא.

היו"ר ש' וייס:

אני מתחיל לא להבין. אתה ממליץ שנצביע או לא?

יהושע מצא (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):

אני ממליץ שנצביע בעד החקיקה בקריאה שנייה ושלישית. אבל צריך שהממשלה תניח כבר על שולחן הכנסת את החוק החדש שלה. שלשום קיבלתי מכתב מראש הממשלה, שהוא מודה לי מאוד על שהעברנו את נושא הול"לים. הוא מתחייב בפני, שבמהלך השבועות הקרובים יונח חוק חדש לתכנון ובנייה, שיחליף את הול"לים. אני רוצה להאמין שאכן יעמדו בזאת. אני רוצה להאמין, שעם שובנו מהפגרה נוכל לקיים דיון יסודי מאוד בחוקי התכנון והבנייה שיחליפו את הול"לים.

ראש הממשלה אומר לי במכתבו, שהוא מאמין שעל-ידי חוק הול"לים או החוק החדש שיחליף אותו הבנייה תלך ותגבר. אני חולק עליו בנקודה הזאת. אני חושב שעל-ידי בנייה מסיבית וטובה, בלי ביורוקרטיה ובלי חוקים מקשים, אפשר לבנות טוב יותר.

חבר הכנסת ויינשטיין, אני רוצה לומר לך, וגם ליושב-ראש. התפעלתם מארצות חוץ, ששם אפשר לקבל את רשיון הבנייה בקלות. אני רוצה לומר לכם, גם פה אפשר לקבל את רשיון הבנייה בלי הליכים ממושכים, ובתנאי שמגיש הבקשה יגיש בקשה ללא חריגים וללא תוספות וללא בקשות של עוד אחוזי בנייה וללא רצון להטבות נוספות. גם ידידי עמנואל זיסמן יאשר לך, שבעיריית ירושלים וגם בעיריית תל-אביב אפשר לקבל רשיון בצורה מהירה בתנאי שזה לא חורג.

חבר הכנסת ויינשטיין, אם תגיש באנגליה בקשה חורגת מהתב"ע, יעברו חמש שנים ולא תקבל את הרשיון. שם רואים את התב"ע כמעט כקדושה. אבל, לעומת זאת, אם תגיש את הבקשה במסגרת התב"ע – תוכנית בניין ערים – תקבל רשיון. אם תגיש בקשה חורגת – לא תקבל רשיון. כך אצלנו, כך בעולם המתקדם. אצלנו יש ליקוי נוסף של חוקי תכנון שהם טלאי על גבי טלאי. לנושא הזה התייחסתי בתחילת דברי. צריך חוק תכנון חדש, בלי כל הטלאים האלה.

יכול היה חבר הכנסת פורז להמתין גם לחוק התכנון החדש. הוא לא המתין, רצה את התיקון הזה. יש שלוש הסתייגויות, ואני מביא את החוק להצבעה היום. חבר הכנסת דן תיכון איננו פה, אז אין לו תומכים. חבר הכנסת ויינשטיין כבר אמר בדבריו שהוא רוצה להעביר את החוק ורק לתת לו תקופת ניסיון. אני חושב שאפשר להעביר את החקיקה הזאת בקריאה שנייה ושלישית. אני מודה לך, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה לחבר הכנסת יהושע מצא.

חברי הכנסת, אנחנו נעבור עכשיו להצבעה על חוק התכנון והבנייה (תיקון מס' 39), התשנ"ד–1994. נצביע על ההסתייגויות.

מי תומך בהסתייגות של חבר הכנסת אריאל ויינשטיין לשם החוק? ההצבעה החלה.

הצבעה מס' 9

בעד התיקון של חבר הכנסת א' ויינשטיין לשם החוק – 7

נגד – 5

נמנעים – 1

התיקון של חבר הכנסת א' ויינשטיין לשם החוק נתקבל.

היו"ר ש' וייס:

שבעה תומכים, חמישה מתנגדים, אחד נמנע. סימן שההסתייגות של חבר הכנסת ויינשטיין לגבי שם החוק נתקבלה. אחר כך נשאל את יושב-ראש הוועדה מה הוא ירצה לעשות עם החוק. אבל אנחנו ממשיכים.

אנחנו עוברים להצבעה על שם החוק עם ההסתייגות שנתקבלה. חבר הכנסת מצא, אתה מסכים, אף שההסתייגות נתקבלה?

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני הייתי בטוח שיש הצבעה בעד החוק.

היו"ר ש' וייס:

סליחה, יש לי שאלה: האם כל הנוכחים באולם מסכימים שאני אתחיל את ההצבעה מחדש? אני רוצה לדעת, כדי שלא תהיינה אי-הבנות.

קריאות:

כן.

היו"ר ש' וייס:

ההצבעה מתחילה מחדש. אני מוחק את ההצבעה הקודמת. חברי הכנסת, מההתחלה תעקבו אחרי. חוק התכנון והבנייה (תיקון מס' 39), התשנ"ד-1994. יש הסתייגות של חבר הכנסת ויינשטיין לשם החוק. מי תומך בהסתייגות של חבר הכנסת אריאל ויינשטיין?

הצבעה מס' 10

בעד התיקון של חבר הכנסת א' ויינשטיין לשם החוק – 3

נגד – 8

נמנעים – אין

התיקון של חבר הכנסת א' ויינשטיין לשם החוק לא נתקבל.

היו"ר ש' וייס:

שלושה תומכים, שמונה מתנגדים, אין נמנעים. אני קובע שההסתייגות נדחתה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

למה הצביעו פעמיים?

היו"ר ש' וייס:

אני שאלתי אם כולם מסכימים ואמרו שמסכימים. תעקבו אחרי.

עכשיו אנחנו מצביעים על שם החוק כהצעת הוועדה, אחרי שהסתייגות נדחתה.

הצבעה מס' 11

בעד שם החוק, כהצעת הוועדה – 10

נגד – 2

נמנעים – אין

שם החוק, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר ש' וייס:

עשרה תומכים, שני מתנגדים, אין נמנעים. אני קובע ששם החוק נתקבל בקריאה שנייה כהצעת הוועדה.

אנחנו עוברים עכשיו לסעיף הראשון. יש הסתייגות של חבר הכנסת דן תיכון לסעיף הראשון. מי תומך בהסתייגות?

הצבעה מס' 12

בעד התיקון של חבר הכנסת ד' תיכון לסעיף 1 – 2

נגד – 7

נמנעים – אין

התיקון של חבר הכנסת ד' תיכון לסעיף 1 לא נתקבל.

היו"ר ש' וייס:

שני תומכים, שבעה מתנגדים, אין נמנעים. אני קובע שההסתייגות של חבר הכנסת תיכון נדחתה.

לאותו סעיף, מי תומך בהסתייגות של חבר הכנסת אריאל ויינשטיין?

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אני מבקש להסיר את ההסתייגות.

היו"ר ש' וייס:

אני מבטל את ההצבעה.

רבותי, מי תומך בסעיף 1 כהצעת הוועדה, בקריאה שנייה, אחרי שהסתייגות אחת הוסרה ואחת נדחתה? ההצבעה החלה.

הצבעה מס' 14

בעד סעיף 1 – 10

נגד – 2

נמנעים – אין

סעיף 1, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר ש' וייס:

עשרה תומכים, שני מתנגדים, אין נמנעים. אני קובע שהחוק אושר בקריאה שנייה.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה על חוק התכנון והבנייה (תיקון מס' 39), התשנ"ד–1994, בקריאה שלישית. בבקשה.

הצבעה מס' 15

בעד החוק – 10

נגד – 2

נמנעים – אין

חוק התכנון והבנייה (תיקון מס' 39), התשנ"ד–1994, נתקבל.

היו"ר ש' וייס:

עשרה תומכים, שני מתנגדים, אין נמנעים. אני קובע שחוק התכנון והבנייה (תיקון מס' 39), התשנ"ד–1994, אושר.

תודה לכל מי שהיה פעיל באישור ההצעה.

יהושע מצא (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לומר משפט אחד.

היו"ר ש' וייס:

בבקשה.

יהושע מצא (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):

אדוני היושב-ראש, גרמתי איזה עוול קטן לחבר הכנסת דוד מגן, ואני רוצה לתקן את זה. בהצעת חוק הרשויות המקומיות (ערר על קביעת ארנונה כללית), ציינתי בדברי שזו הצעת חוק של חבר הכנסת פורז. מרוב חוקים השמות התבלבלו והמדפיסה הדפיסה את השם פורז. הצעת חוק זו כל כולה של חבר הכנסת דוד מגן, היא צריכה להירשם לזכותו, היא שלו, וכך זה יופיע, ברור לחלוטין, ב"דברי הכנסת", אבל גם לצורך הפרוטוקול של היום, זו החקיקה של חבר הכנסת דוד מגן.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת דוד מגן, אתה בונה לך מעמד של מחוקק מאוד פעיל.

הצעת חוק המועצות האזוריות (מועד בחירות כלליות), התשנ"ד-1994

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אני מאפשר עכשיו לחבר הכנסת דוד מגן למסור הודעה קצרה מאוד – מדוע הוא הסכים לדחיית ההצבעה על חוק המועצות האזוריות.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, בהתייחסי לחוק שנתקבל עתה – תתתס"ה – גם בעניין הזה אני מודה לסגל שטרך, שקד וניסח את ההצעה כפי שנתקבלה על-ידי הכנסת. אני מבקש לברך גם את יועץ השר, יחזקאל לביא, שמכבד אותנו בנוכחותו והתרוצץ לפשר בין העמדות עד שהושגה הסכמה כללית. בהזדמנות זו אני רוצה להזכיר לחבר הכנסת יהושע מצא, כי גם מזכיר הוועדה, אביעד, נטל חלק פעיל בשכנוע. לכולם ולכנסת שאישרה את החוק, אני מודה.

ברשותך, אדוני היושב-ראש, יושב-ראש ועדת הפנים אמור היה להעלות את הצעת חוק המועצות האזוריות בקריאה שנייה ושלישית. על-פי פנייתו של ממלא-מקום יושב-ראש סיעת העבודה, חבר הכנסת יוסי כץ, אנחנו מבקשים, ברשותך, לדחות את הדיון וההצבעות בחוק הזה בשבוע אחד. יש אי-הבנות בתוך מפלגת העבודה. נציג מפלגת העבודה לעניין היה נציג תנועת המושבים, חבר הכנסת שמואל אביטל. הוא ליווה את המשא-ומתן ואת הדיונים הארוכים והמייגעים בעניין הזה קרוב לשנתיים. הגענו לפשרה מכובדת ומוסכמת. יש, עד כמה שהבינתי מחבר הכנסת כץ, לפחות חבר כנסת אחד ממפלגת העבודה שביקש לדחות את העניין. כמובן, אני נעתר לפנייה של ממלא-מקום יושב-ראש סיעת העבודה, אשר הבטיח לי גם לעשות מאמץ להביא את הדבר בשבוע הבא מתוך קונסנסוס, וראוי שהרפורמה הזאת במועצות האזוריות תיערך מתוך קונסנסוס.

היו"ר ש' וייס:

אין בעיה. חברי הכנסת, אנחנו עובדים על-פי התקנון, אבל בכל עניין שיש בו הסכמה מקיר אל קיר, אין שום סיבה שלא להיעתר לבקשה. תודה.

יוסי כץ (העבודה):

אין לי מה להוסיף.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חבר הכנסת יוסי כץ מאשר את דברי חבר הכנסת מגן.

הצעת חוק לתיקון סדרי המינהל (החלטות והנמקות) (תיקון מס' 2), התשנ"ד-1994 (קריאה ראשונה)

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצעת חוק לתיקון סדרי המינהל (החלטות והנמקות) (תיקון מס' 2), התשנ"ד-1994, בקריאה ראשונה, של חבר הכנסת אברהם הירשזון. יציג את ההצעה חבר הכנסת דוד מגן בשם חבר הכנסת אברהם הירשזון. אחרי זה יש רשימת דוברים. חברי הכנסת, אני נותן לכם עוד שתי דקות להירשם לרשימת הדוברים, ולאחר מכן אסגור את הרשימה. בבקשה.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני נענה ברצון לפנייתו של חבר הכנסת אברהם הירשזון, אשר נבצר ממנו להשתתף היום בדיון משום שהוא מתעכב בשליחות חינוכית חשובה מאוד בפולין. הוא יגיע רק בשעות המאוחרות של הלילה. אבל הואיל והוועדה לענייני ביקורת המדינה דנה בהצעתו בהכנתה לקריאה ראשונה, אני חייב להביע את התרשמותי החיובית מהיזמה הברוכה של חבר הכנסת אברהם הירשזון, אשר הציב בפני הכנסת אתגר.

מי מאתנו, חברי הכנסת, לא שומע לעתים קרובות, לצערי הרב, תלונות מהציבור אשר אינו זוכה לקבל מענה לפניותיו, והנוסח אשר אנחנו נתקלים בו מפי או ממכתבי פקידי הציבור הוא: פנית לכתובת הלא-נכונה, פנה למשרד אחר. האדם הממוצע, אשר לא מצוי בנבכי הביורוקרטיה, אשר לא חייב להיות משפטן וידען גדול בכל התקנות וממילא החוקים, מוצא את עצמו אובד עצות, ואז הוא פונה לחבר הכנסת ומבקש לדעת מדוע הממסד, מדוע המנגנון הציבורי מתעלם מפניותיו.

נכון הוא שבדרך כלל החוקים והתקנות במדינת ישראל קובעים את מסגרת האחריות של כל משרד, ובתוך המשרדים נקבעה מסגרת אחריות של האגפים, המדורים, המחלקות, והייתי אומר התפקידים של כל פקיד ופקיד כמעט. אבל יש לעתים חפיפה בין הנושאים. הדוגמה הבולטת, דיברנו עליה בשבועות האחרונים – החפיפה בין משרד הבינוי והשיכון ובין משרד התחבורה. גם היום, כאשר תשאל את האזרח הממוצע למי כפופה מחלקת עבודות ציבוריות, רבים מאוד יענו שהיא כפופה למשרד התחבורה, והתשובה הזאת היא תשובה מוטעית. מדי פעם הממשלה משנה את חלוקת האחריות והסמכויות בינה לבין עצמה, בין חברי הממשלה, וקשה לאזרח הממוצע לעקוב אחר העניין.

חבר הכנסת הירשזון מציע שאנחנו נגדיר מהי העברה לגורם מוסמך. ואני מצטט את הצעת התיקון: "נתבקש עובד הציבור להפעיל סמכות לפי סעיף 2 ומתברר לו כי סמכות זו נתונה לגורם ממשלתי או ממלכתי אחר, יעביר עובד הציבור מייד את הפנייה לגורם המוסמך ויודיע על כך בכתב לפונה תוך ציון

פרטיו המלאים של הגורם המוסמך". במלים אחרות, יש כאן בשורה, בשורה של הראש הגדול, לא עוד ראש קטן. קיבלתי פנייה מאת האזרח, אני עובד הציבור, הפנייה אינה בתחום סמכותי לכאורה וכהגדרת התקנות, לכן, אדוני האזרח, זה לא מעניין אותי, קח את פנייתך, קח את מכתבך חזרה ותפנה לכתובת הראויה. לא. ההצעה אומרת, כי יש לעצור את התופעה הזאת, יש לתקן את התופעה הזאת, יש לגרום לכך שכל עובד ציבור באשר הוא, בקבלו פנייה של הפרט, גם אם הפרט טעה בפנייה אליו, חובת המשך הטיפול חלה על אותו עובד ציבור.

לא לחינם, אדוני היושב-ראש, השתמשתי במלה "מציבים". אם הכנסת תאשר את החוק, ואני מקווה שהיא תאשר אותו, כי אז היא מציבה אתגר רציני מאוד בפני עובדי הציבור. אני מאמין שבתקופה הראשונה עוד ניתקל בחריגות, ואולי גם בתקלות בעניין הזה, אבל אחרי זמן מה, שבועות, ואולי חודש-חודשיים, המנגנון הציבורי יתרגל לממד החדש של פנייה וטיפול ב"ראש גדול" בפניות האזרח הקרוי בדרך כלל, ובטעות, האזרח הקטן.

ב"דברי ההסבר", אשר נוסחו על-ידי חבר הכנסת הירשזון וגובשו בוועדה לענייני ביקורת המדינה, נאמר שההתייחסות של פקידי הממשלה לפניות הציבור הצטיירה לא אחת כחסרת סבלנות. התשובה הסתמית שניתנה לפונה חייבה אותו תמיד לבדוק מדוע אין העניין בסמכותו של אותו פקיד, ובלי לדעת לאן לפנות, הוא נשאר אובד עצות.

כאשר פקיד יודיע אל הפונה אליו שהעניין שבגינו הוא פנה אליו אינו נמצא בסמכותו, הוא גם יבדוק מי הגורם שהפנייה היא בתחום סמכותו, ואליו הוא יפנה את מי שפנה אליו. לא עוד ישיב את פניו של הפונה ריקם, אלא יעביר את פנייתו אל הכתובת הנכונה כפי שהוא מכיר אותה.

הרעיון פשוט, האתגר גדול. אני מקווה שהכנסת תסכים להציב את האתגר הזה בפני עובדי הציבור, ונתקדם צעד אחד קדימה בכל הקשור לשירות הטוב לאזרח.

היו"ר ש' וייס:

תודה.

חברי הכנסת, אתם תסכימו שאני אאפשר לחבר הכנסת עובדיה עלי להיות המשתתף הראשון בדיון הזה, כי אחרי זה הוא ינהל את הישיבה.

ובכן, חבר הכנסת עובדיה עלי, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת שאול יהלום. כל אחד – שלוש דקות. מי שאיננו באולם בעת שקוראים בשמו, מפסיד את תורו.

עובדיה עלי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הצעת החוק טובה. אחת המחלות הממאירות של הממשל בישראל היא הביורוקרטיה. הביורוקרטיה מכה, אוכלת כל חלקה טובה, והחוק הזה הוא צעד חשוב לצמצום הביורוקרטיה, להתנהגות ב"ראש גדול" של פקידים, ללא סחבת מיותרת.

משום כך אני מברך את חבר הכנסת אברהם הירשזון על הצעת החוק, שהיא, כאמור, צעד אחד בדרך הנכונה. תודה.

היו"ר ש' וייס:

תודה לחבר הכנסת עובדיה עלי.

אנחנו עוברים לחבר הכנסת שאול יהלום. אחריו – חבר הכנסת אלי גולדשמידט. אם הוא לא יהיה – חבר הכנסת יורם לס. אם הוא לא יהיה, נעבור לחבר הכנסת רון נחמן. אם הוא לא יהיה – חבר הכנסת רענן כהן. אם הוא לא יהיה, תהיה חברת הכנסת נעמי בלומנטל. אם היא לא תהיה, יהיה חבר הכנסת חגי מירום וכו'. בבקשה, חבר הכנסת שאול יהלום.

שאול יהלום (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הצעה חוק זו היא הצעה מאוד חיובית, וכי מה אפשר להגיד נגדה? יש היום פקידים שמחזירים את הפנייה, וברגע שאתה מחייב אותו פקיד להעביר את הפנייה של האזרח לגורם המוסמך, הרי שאין טוב מזה, וראויה הצעת חוק זו לכל הברכות והתשבחות.

אלא שיש כאן סתירה מסוימת בין כוונת המציע, שכתובה בדברי ההסבר, לבין ניסוח החוק עצמו. מה היא הפרוצדורה? פקיד מקבל מכתב מאזרח. הפקיד רואה שהמכתב לא שייך אליו, שהפנייה לא שייכת אליו. מה הוא צריך לעשות? אם הוא יודע שהכתובת המתאימה היא זו של פקיד במשרד אחר שלידו, הוא מעביר זאת באופן אוטומטי אל אותו פקיד, וזה בסדר. אבל מה במקרה שהפקיד לא יודע למי אכן פנייה זו מכוונת? לא רק האזרח אינו יודע, אלא גם הפקיד אינו יודע.

אומרים דברי ההסבר בצורה מאוד אקטיבית, שחובה על הפקיד לעשות כל שלאל ידו כדי להעביר את הפנייה אל הגורם המוסמך. מה פירוש "לעשות כל אשר לאל ידו"? – ללכת ולברר, לבדוק, לאתר. וברור שלאותו פקיד קל מלאזרח לאתר את המטפל המוסמך, ולהעביר זאת אליו.

מה אומרת הצעת החוק? היא לא מתייחסת בצורה כל כך אקטיבית. היא אומרת: נתבקש עובד ציבור להפעיל סמכות וכו' והתברר לו – לא שהוא חייב לעשות כל אשר לאל ידו, לא שהוא חייב לברר, לא עליו מוטלת החובה, אלא אם באופן אוטומטי הוא קיבל פנייה ויתברר לו שהיא שייכת למישהו אחר וכו'. ואם לא יתברר לו, אז הוא לא חייב.

לכן אני אומר שההצעה נכונה, אבל צריך להוסיף כאן עוד סעיף, או לתקן את הסעיף העיקרי ולומר, שמוטלת עליו החובה לברר מי הגורם המוסמך. אנחנו מחייבים את פקיד הממשלה שקיבל את הפנייה לברר מי הוא הגורם המוסמך, ולהעביר זאת אליו. תודה רבה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת שאול יהלום.

רבתי חברי הכנסת, מי שלא ימצא באולם שעה שיקראו בשמו, מאבד את תורו. רשימת הנואמים סגורה.

חבר הכנסת אלי גולדשמידט – איננו; חבר הכנסת יורם לס – איננו; חבר הכנסת רון נחמן – איננו; חבר הכנסת רענן כהן – איננו; חברת הכנסת נעמי בלומנטל – איננה; חבר הכנסת חגי מירום – איננו; חבר הכנסת אפרים גור – איננו; חבר הכנסת בנימין טמקין – איננו. חבר הכנסת מאיר שטרית, בבקשה.

רבתי חברי הכנסת, בהצעת חוק כל כך פשוטה וברורה אפשר בוודאי לומר את הדברים במסגרת של שלוש דקות. לפנינו עוד רשימה ארוכה של חוקים וגם הצעות לסדר-היום, ואני מבקש מאוד להקפיד על לוח הזמנים.

אחרי חבר הכנסת מאיר שטרית – חבר הכנסת סילבן שלום.

מאיר שטרית (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה לברך את היוזם של הצעת החוק הזו, את חבר הכנסת אברהם הירשזון. אני חושב שזו אחת מהצעות החוק שבאות במקום ובעיתוי הנכונים.

אכן, לצערי הרב, לא אחת אפשר להתרשם שפקידי הממשלה, שתפקידם לשרת את הציבור, יוצאים מנקודת ראות הפוכה, כאילו הציבור צריך לשרת אותם. לא אחת נתקלים אזרחים בזלזול מצד הפקידים, בהתעלמות מהם ומבעיותיהם, בתגובות של ביטול מוחלט כלפי הטענות שהם מעלים, ולעתים גם בחוסר התייחסות בכלל מצדם. ולא נדבר על כך שכאשר אתה מטלפן למשרד ממשלתי, כשאינך רוצה להפסיד יום עבודה על מנת להגיע לשם ואתה מבקש לברר איזו בעיה, איזה נושא, או רוצה לפנות בעניין מסוים, אתה בדרך כלל מקבל את התשובה: אני לא עונה בטלפון. אתה רוצה, תבוא לפה, קבלת הקהל היא בשעות אלה ואלה. זה סוג התשובות שאנשים מקבלים כמעט באורח קבוע, לדאבוני, מפקידי ממשלה.

לעתים נדמה כי שרים אינם רואים בהבטחת רמת השירות של משרדיהם לציבור הפונים חלק מהתפקיד שלהם, והם מתעלמים מהצד הזה של עבודת המשרדים שלהם. תחשבו לרגע מה יכול אזרח לעשות כאשר פקיד במשרד כלשהו מתעמר בו. האם הוא יכול לנסות להגיע לשר? והאם יש לו

סיכוי להגיע לשר? אין לו שום סיכוי. אני מציע לחברי הכנסת לנסות להגיע אל השרים ומשרדיהם, ויראו אם הם מצליחים להגיע אליהם במהירות או לא, וכמה זמן זה ייקח להם.

השיר הידוע של אברהם אבן-עזרא אומר על העני, שחייו קשים: "אבוא לבית השר, אומרים כבר רכב" – כשבא בבוקר – "אבוא לעת ערב, אומרים כבר שכב/ או יעלה מרכב, או יעלה משכב/ אויה לאיש עני, נולד בלי כוכב".

אצל הרבה אנשים יש תחושה, שאין להם כתובת שאליה הם יכולים לפנות, אין להם עם מי לדבר. אין גם כתובת שאליה אפשר לבוא ולהתלונן. אני חושב, כי מחובתו של שר לא רק להבטיח שהוא קיים ולטפל בענייני מדיניות משרדו, אלא להבטיח שכל מה שהוא מתכנן אכן יגיע לשטח, שהאזרח יקבל תשובות, שהאזרח יקבל את הטיפול המתאים. הלוואי ששרינו יקפידו על דלת פתוחה לציבור. וכאשר אזרח אינו מקבל תשובה מהפקיד שאליו הוא פנה, הוא יכול לפנות ישירות אל לשכת השר, ושם תיעשה בדיקה של עניינו ותהיה התייחסות לפנייתו.

כאשר פקיד אחד ופקיד שני ושלישי במשרד ידעו שיש מי שבודק מה קורה לתלונות שהופנו אליהם ומטפל בהן ומתייחס אליהן, התייחסותם המזלזלת אל הפונים אליהם תיפסק. כך זה יהיה אם מישהו מעל הפקידים יתייחס אל הפניות.

יושבים כאן באולם חלק מעמיתי, ראשי ערים לשעבר, גם היושב-ראש עובדיה עלי וגם חבר הכנסת דוד מגן, עוד מעט נוכל להקים מועדון – – –

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

מותר לי להישאר באולם?

מאיר שטרית (הליכוד):

בכבוד רב.

תושבי העיר יודעים שראש עיר אינו מסתפק בזה שהוא מנסה לדחוף את הדברים הגדולים שהוא קבע לעצמו לעשות, אלא הוא משמש גם כתובת לאזרח. ואם מנהל מחלקה זו או אחרת לא יתייחס לפנייתו של אזרח, הגיע האזרח אל ביתו של ראש העיר ונדנד לו עד שלראש העיר לא היתה ברירה אלא להתפנות לעניין, ולפעמים היה מנער את מי שצריך היה לנער כדי שדברים ייעשו.

ראש עיר נמדד, בין היתר, ברמת שביעות הרצון של תושבי העיר. אני חושב שמשרדי הממשלה צריכים להימדד גם הם על-פי רמת שביעות הרצון של האזרחים.

לכן, אדוני היושב-ראש, אני תומך בחוק. הוא במקומו, ואני חושב שיש מקום לחקיקה נוספת כדי להבטיח את זכויות האזרחים. תודה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת מאיר שטרית.

חבר הכנסת סילבן שלום, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת שאול עמור.

סילבן שלום (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אנחנו כחברי כנסת מוצפים מדי יום בעשרות פניות של אזרחים. לפחות אני יכול לדבר בשם עצמי. מדי יום אני מקבל פניות רבות של אזרחים מכל שכבות האוכלוסייה, מכל רחבי הארץ, שיש להם בעיה אישית מסוימת. הדבר הזה מצריך טיפול מסור, מתמשך, ישיר, אבל הרבה פעמים, אלמלא היה הפונה חבר כנסת, אני לא יודע לאן בדיוק היתה מגיעה אותה בקשה או תלונה.

אף שהם פונים לחברי כנסת, ואף שחברי הכנסת פונים, לא בכל המקרים אפשר לעזור. טוב שהציבור ידע זאת, שלא יחשבו שחבר הכנסת יכול לעשות כל דבר. אבל עדיין ההרגשה הזאת של הציבור שפונה אליך, שבעצם הוא נתקל בכל המחסומים האפשריים, ואתה נותרת המושיע היחיד, המציל, קרן האור שנשארה לו, שאולי אתה תעשה את העבודה שהיו צריכים אחרים לעשות, זה דבר שאומר דורשני.

מדוע לא טיפלו בעניין קודם לכן? כפי שאמרתי, מדי יום אני מקבל פניות מאנשים שאין להם מקומות דיור ורוצים דיור בשכירות. אני צריך לרוץ בשבילם וגם בשביל אנשים שמגיע להם משהו מהביטוח הלאומי, ואנשים שמתלוננים על סגירת בית בחיריה ואני צריך לרוץ בשבילם. אדוני היושב-ראש, מדי יום אני מקבל כל כך הרבה פניות של אזרחים, שאני שואל את עצמי, למה המערכת לא יכולה להתמודד עם הדברים האלה בכוחותיה שלה? למה צריכים להביא אותו אדם עד ייאוש, שבסופו של דבר הוא שולח מכתב, לא רק אליך כחבר כנסת. אבל אני בדרך כלל מטפל בפניות שאני מקבל, ולפחות מנסה לעשות כל מה שאני יכול, לא תמיד אני מצליח. אבל עדיין נשאלת השאלה, מדוע היו צריכים להגיע בסופו של דבר אלינו כשלא הצליחו לעשות זאת בצינורות המקובלים?

הצעתו של חבר הכנסת אברהם הירשזון, שעובדה על-ידי יושב-ראש הוועדה לענייני ביקורת המדינה, חבר הכנסת דוד מגן, היא הצעה טובה. היא קובעת, שאם פנית בתלונה לגורם מסוים, אותו גורם לא יכול לומר לך: אין זה בסמכותי, או אין זה מתפקידי. לא עוד. אותו עובד ציבור, אותו גורם, יחויב, לפי הצעתם של חברי הכנסת הירשזון ומגן, להעביר את ההצעה לגורם המוסמך באותו מוסד שבו הוא נמצא, אלא אם המוסד עצמו אינו בר-אחריות, ואינני יודע מה אומרת ההצעה לגבי העניין הזה; היא אומרת שיש להעביר את העניין לגורם ממשלתי אחר.

אינני יודע מה אומרת ההצעה מבחינה טכנית, איך יעביר, למשל, מישו ממוסד העבודה את החומר למשרד התחבורה וגם יכפה עליו לטפל בזה. יש כאן איזו בעיה של אכיפה. אם זה באותו משרד, אפשר להעביר את זה. אם זה בשלוחות, משרד העבודה והמוסד לביטוח לאומי, זה בסדר. אבל אם משרד העבודה, שטיפל בבקשה, יכפה על משרד הפנים לטפל, זו קצת בעיה. אני חושב שבעניין הזה כולנו צריכים לטכס עצה מה לעשות.

אני קורא לכל חברי הבית להתאחד סביב ההצעה הזאת, שבאה לפעול נגד הביורוקרטיה שמכה בנו בכל פעילותנו. אני רואה את זה בוועדות הכנסת, שהפקידות נלחמת בהן על דברים מסוימים. היום, למשל, דנו בוועדת הכלכלה ברפורמה במשק הדלק. יש דבר שנקרא תמ"א 18, תוכנית מתאר ארצית, שקובעת שאסור להקים תחנות דלק אלא במרחק מסוים זו מזו. אני שואל את משרד הפנים, מה זה עניינם? מה אכפת לכם שתהיה תחנה כל 100 מטר? האם השיקולים שלכם הם מסחריים? אומרים לי: לא. מה הם השיקולים שלכם? – בטיחות, שלא יהיו תאונות דרכים. למה יהיו תאונות דרכים? – אם יהיו תחנות דלק רבות, יש סיכון של תאונות דרכים. מה זה, אתם אחראים לתאונות הדרכים? אתם משרד הפנים, לא משרד התחבורה. קם נציג משרד התחבורה ואומר: לא מיניה ולא מקצתיה, אין שום חשש בעניין הזה לתאונות דרכים, אין שום סיבה. והם עדיין עומדים על כך, מפני שאם לא יהיה להם תמ"א 18, מה יהיה להם?

מאיר שטרית (הליכוד):

מה אמר שר האנרגיה?

סילבן שלום (הליכוד):

שר האנרגיה בעד, כמובן. אבל משרד הפנים אומר שהוא לא נותן, מפני שזה גורם לתאונות דרכים. שר התחבורה אומר: בשום פנים.

לכן אני בא להראות לך, אדוני היושב-ראש, שאלה דברים שאנחנו נתקלים בהם יום יום, כשרוצים לטפל בהם ולקדם אותם לרווחת האוכלוסייה, כדי שבדרך מתל-אביב לירושלים, שאין בה תחנת דלק אחת אלא בשורש, יהיו עוד ארבע לאורך הכביש, וגם בדרך לחיפה, דבר של יום-יום. כמו שהיה בעניין בתי-המרקחת, אתה זוכר דבר כזה? 500 מטר מבית-מרקחת אחד לשני.

הדברים האלה חייבים להסתיים. גם את הטיפול בתלונות צריך להעביר לגורמים המוסמכים. אני מציע ליושב-ראש הוועדה לענייני ביקורת המדינה, חבר הכנסת דוד מגן, שמטפל בהצעת החוק הזאת, למצוא גם מנגנון אכיפה, כדי שאם גורם אחד יעביר את הפנייה לגורם אחר, הגורם השני חייב לטפל בה. ואם לא, עונשו יהיה כך וכך. כי אם לא, לא יצא שום דבר מהעניין הזה. תודה רבה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת סילבן שלום. חבר הכנסת שאול עמור – איננו באולם; חברת הכנסת אסתר סלמוביץ – איננה באולם; חבר הכנסת מיכאל איתן – איננו באולם; חבר הכנסת שלמה בוחבוט – איננו באולם. חבר הכנסת בא-גד, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת גונן שגב.

יוסף בא-גד (מולדת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, מובן שאתמוך בהצעת החוק, ו"ישר כוח" גדול לחבר הכנסת אברהם הירשזון ולחבר הכנסת דוד מגן על היוזמה. מפני שאנחנו נראים כאילו – – –

דוד מגן (הליכוד):

חבר הכנסת בא-גד, היוזמה כולה היא של חבר הכנסת הירשזון. לי לכל היותר אתה יכול להגיד – על העזרה, עזרת הוועדה.

יוסף בא-גד (מולדת):

טוב, עזרת הוועדה. אני מקבל את התיקון.

למה אני כל כך מודה ומתלהב? יש לפעמים רושם שאתה בא לפקיד ממשלתי – – –

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת בא-גד, אתה רואה? יש כאן דוגמה חינוכית טובה. בא חבר כנסת ואומר שזו לא יוזמה שלו. הוא אומר, לתת את כל הקרדיט, ולא מתקשט בנוצות של אחרים. כל הכבוד על הדוגמה.

יוסף בא-גד (מולדת):

אנחנו צריכים לשמש בזה דוגמה לכולם, וגם לפקידי הממשלה. לפעמים יש לך הרגשה שאתה בא לפקיד ממשלתי, שאתה מטריד אותו, שאתה מפריע לו, שאתה לטורח עליו או לעול. אני לא מבין, הוא מקבל כסף, הוא הפועל שלי, אני המעביד שלו. כל אזרח הוא המעביד של פקיד ממשלתי. מכספי מס הכנסה שאנחנו תורמים מחזיקים את הפקידות. פקיד צריך להיות civil servant, אזרח למען העם.

במקביל לזה העליתי הצעת חוק שירות הציבור, יחס נאות לציבור. המטרה היא לשנות את יחסו של עובד ציבור לאזרח ולפניותיו. אני קורא: עובד ציבור שיואשם על-ידי אזרח כי נתקל ביחס של זלזול או ביחס שאינו מכובד, ייקנס בסכום שייקבע על-ידי השר. שרת העבודה והרווחה תהיה ממונה על החוק.

מה אומרים דברי ההסבר בקשר לחוק אחר שהעליתי? – אזרחים רבים נתקלים ביחס של זלזול כלפיהם על-ידי עובדי ציבור, ולעתים מתקבל הרושם שעובד הציבור אינו משרת הציבור אלא הציבור מהווה בעבורו מטרה. התופעה חמורה ויש לעוקרה בתקיפות למען איכות חיינו. יישר כוח על ההצעה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת בא-גד.

חבר הכנסת גונן שגב – איננו באולם. חבר הכנסת אריאל ויינשטיין. אחריו – חבר הכנסת אברהם פורז.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אנחנו נוהגים לעלות לבמה ולברך על הצעות חוק, וזה לפעמים כדבר שבשגרה. אבל הפעם אני באמת רוצה לברך על הצעת החוק הזאת.

חבר הכנסת דוד מגן, אני עוקב אחרי עבודתך כיושב-ראש הוועדה לענייני ביקורת המדינה. הקצב שבו אתה מביא חוקים, גם באופן אישי, גם אלה שעוברים את הוועדה לענייני ביקורת המדינה – אני חושב שזו עבודה שראוי היה שתזכה לציון, בעיקר אם תעסקו באמת בדברים שהם לכאורה קטנים ואולי לא עומדים לאור הזרקורים, אבל הם קובעים את איכות החיים ומראים איך הציבור חש במדינה שלנו.

אדוני היושב-ראש, אנחנו בכנסת, בסך הכול, צריכים להבטיח חיים טובים לאזרחים במדינה. אנחנו צריכים לחשוב מה קורה לכל אזרח שנזקק לנו, לשלטון; ואנחנו חלק מהשלטון. ובאמת יש כאן הצעת חוק שאומרת, שאזרח שפונה למשרד ממשלתי צריך לקבל מענה, אם לא מהפקיד או מהמשרד שאליו פנה, אזי ממשרד אחר שאליו יפנה אותו פקיד.

אבל, אבוי לנו שאנחנו צריכים בכלל חוק בעניין הזה. האם זה לא דבר אלמנטרי, שאם אזרח פונה למשרד כלשהו, והמשרד לא יכול להשיב, ייאמר לו בתשובה על פנייתו: אדוני, אנחנו איננו מטפלים בזה; מטפל בזה משרד אחר. חוק זה לא דבר ברור, אבל עצם העובדה, חבר הכנסת מגן, שאתה מביא הצעה כזאת אחרי שהוועדה דנה בהצעת החוק של חבר הכנסת הירשזון מצביעה על כך שאנחנו באמת נמצאים במדינה במצב קשה מבחינת השירות הציבורי. אני חושב שבארצות מתוקנות, אילו העלו בפרלמנט הצעת חוק כזאת, היו אומרים: רבותי, האם השתגעתם? זה כאילו אתה בא למישהו ואומר לו: שלום, והוא משיב לך: שלום. מה, הוא לא ישיב לך בשלום? אבל אצלנו, צודקים חברי הוועדה לענייני ביקורת המדינה, אנחנו באמת חיים במציאות שבה אין שירות לאזרח, אין שירות שהוא ראוי לו.

אנחנו צריכים לחשוב איך אנחנו מגיעים למצב שאזרח יוכל לפנות בטלפון. טלפון נועד לדיבור; מדוע הוא צריך להשתמש באוטובוס ולהגיע למשרד כדי לברר נושא מסוים? מדוע אי-אפשר לקבל את

התשובה בטלפון? מדוע אי-אפשר לקבל תשובה בפאקס או במכתב? – לא, אומרים לו לבוא, והוא לא יודע מתי.

אגב, פניתי לשר האוצר בבקשה, בהצעה, לקבוע שעות אחידות לקבלת קהל במשרדי ממשלה. אנשים אינם יודעים מתי משרד העבודה מקבל, מתי מקבלים שירות התעסוקה, הביטוח הלאומי, מס הכנסה. אדם בא לשם, ואז אומרים לו: תקבע תור, השעות הן אלו ואלו, וכן הלאה. וזה גם אם החדר פנוי והפקיד יושב ויכול להשיב.

בהצעת החוק יש שתי בעיות. האחת, יש שאלה מה הן הסנקציות אם לא משיבים לאזרח, אם החוק אינו מתקיים. נניח שאזרח פנה לפקיד והפקיד אינו משיב. מה הן הסנקציות? אני חושש מתשובות כמו: לא קיבלתי את המכתב שלך; או: לא פנית.

לסיכום, הייתי מאושר מאוד אילולא נזקקנו לחוק הזה, אילולא נזקקנו לחוקים מעין אלה. אבל, מאחר שהחוק הזה מוצע, חבר הכנסת מגן, הייתי מציע שבין הקריאה הראשונה לשנייה תשקלו ותבדקו: א. כיצד אפשר להפוך את החוק למיותר; ב. אם החוק בכל זאת יתקבל ויאושר, כיצד לגרום לכך שיהיו סנקציות והחוק יתקיים הלכה למעשה. תודה רבה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת אריאל ויינשטיין. חבר הכנסת אברהם פורז איננו, חבר הכנסת יחזקאל איננו, חבר הכנסת טריף איננו, חבר הכנסת זנדברג איננו, חבר הכנסת רענן כהן איננו. חבר הכנסת דוד מנע, אחרון הדוברים, בבקשה. אחר כך נעבור לתשובת יושב-ראש הוועדה, ולאחר מכן – להצבעה.

דוד מנע (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, מדינת ישראל לוקה בכל הקשור בשירות לציבור. אנחנו לא נותנים שירות אדיב, איננו נותנים שירות מסור, איננו נותנים שירות לאזרח הפשוט. אנשים מתקשרים, אנשים נוסעים, אנשים מפסידים ימי עבודה, נוסעים למשרדים לקבל שירות, ומתברר שאין תשובה, האדם שנמצא לא מוסמך להשיב, בטלפון לא עונים יפה. ואנחנו מדינה שבה רוב הפקידים בשירות הציבורי הם אזרחים שצריכים לתת שירות לאזרח, אם זה משרד ממשלתי, אם זו רשות מקומית, ואם זה כל גוף אחר שמתפקידו לתת שירות לאזרח. והשירות אינו טוב.

אילו היה זה עסק פרטי, מנהל העסק היה בוודאי רוצה שהעסק שלו יתחרה טוב יותר והיה נותן שירות טוב יותר. לכן היו באים אליו יותר. אבל, מאחר שמדובר במשרדים ממשלתיים, לפקיד ממשלתי קלסי אין הרבה מה להפסיד – כמובן, גם אין לו הרבה מה להרוויח. כאן לא מדובר בעסק פרטי, לא במפעל פרטי ולא בחברה פרטית, וטבעי שהפקיד שעושה את עבודתו משעה 08:00 עד 16:00 לא יטרח הרבה לסייע לאזרח הפשוט, שלפעמים לא הולך לעבודה באותו יום, אלא הולך לברר משהו, לשאול איזו שאלה, או לקבל פרטים כלשהם במשרד ממשלתי זה או אחר, או בעירייה זו או אחרת.

לכן הדברים מסורבלים, אנשים ממורמרים. ואם יש תפקיד אחד לחברי הכנסת, זה לעזור לאותם אזרחים שפונים לרשויות ואינם נענים; שמשביתים ימים ושעות ולא מקבלים תשובה.

איך אנחנו עושים את זה? ראשית, אני רוצה לברך את חבר הכנסת הירשזון על יוזמתו החשובה לתיקון החוק, אם כי אין, להערכתי, אמצעי אכיפה מספיקים בנושא הזה. כי במפורש נאמר בדברי ההסבר להצעת החוק, שאותו פקיד שאין בידו תשובה לאזרח, יעשה כל אשר לאל ידו להעביר את הפנייה לגורם מוסמך. אם אומרים "כל אשר לאל ידו", זה כבר פותח פתח להתחמקויות. לכן תוכיחו שאותו פקיד אכן ידע מי הפקיד המוסמך ולא הפנה אליו את האזרח הפונה.

אני רוצה לומר, שאנחנו חייבים לקבוע שבכל גוף ממשלתי, בכל רשות מקומית, בכל משרד ממשלתי, יהיה איש מודיעין מיומן שיענה לאזרחים. מדוע אני אומר זאת? כי לפעמים משרדי ממשלה חוסכים את איש המודיעין. לפעמים יש שומר בכניסה למשרד, והוא משמש גם כאיש מודיעין, אבל הוא לא מיומן, לא מוכשר, אין בידו הפרטים הדרושים. לפעמים אותו שומר גם אינו עובד המשרד. לכן חייבים לקבוע, שבכל מוסד ציבורי יהיה איש שישב במודיעין.

דבר שני, מדוע אנחנו חייבים לקבוע זאת רק לגבי עובדי ציבור? מדוע לא לגבי גופים שונים שמקבלים תקציבים מהקופה הציבורית? מדוע חברות "אגד" ו"דן", למשל, או תנועת המושבים, או תנועות אחרות, ציבוריות, לא יהיו גם כן במסגרת זו? גופים שמקבלים מהמדינה סובסידיה, שמקבלים ממנה תקציבים, חייבים לתת את השירות הטוב ביותר לאזרח השפונה אליהם. לכן אני מציע, שבשלב ההכנה של החוק לקראת הקריאה השנייה והשלישית ידונו גם בגופים אחרים אשר ניזונים מתקציבי המדינה.

דבר נוסף, מדוע יכללו בחוק רק גופים ציבוריים ואחרים שניזונים מתקציבי הממשלה, ולא גם גופים פרטיים שונים שנותנים שירות? הרי היום יש בארצות המערב, גם במדינת ישראל, הפרטה. מפריטים הרבה גופים ממשלתיים, מוכרים אותם לגופים פרטיים שנותנים שירות לאזרח. צריך לחייב אותם פקידים לתת את התשובה הטובה ביותר.

ודבר אחרון, אדוני היושב-ראש, בקשר לימי שישי. הגיע הזמן שנתחיל לחשוב שישי שישי הם ימי מנוחה לרוב העובדים במדינה. לפעמים אותם עובדים רוצים בימי שישי לעשות סידורים שונים, לצורכיהם האישיים ולמשפחותיהם. ואז משרדי הממשלה סגורים. בזמנו, כשהוחלט על מעבר לחמישה ימי עבודה בשבוע, אמרו שבגופים שונים תהיה תורנות בימי שישי. ימי שישי הם הזדמנות טובה מאוד לאזרח לברר דברים במשרד ממשלתי זה או אחר ולעשות סידורים שונים.

אני מציע להתחיל לשקול את נושא התורנות בימי שישי במשרדי ממשלה, ברשויות מקומיות, בגופים ציבוריים שונים, כדי שהאזרח יוכל לקבל שירות ביום חופשתו. תודה רבה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת דוד מנע. חבר הכנסת דוד מגן מתבקש להשיב על ההערות, ואחר כך ניגש להצבעה. בבקשה.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני רוצה להודות לכל המשתתפים בדיון. נשמעו כאן הערות חכמות. אלא שאני רוצה לומר במיוחד לחברי חבר הכנסת דוד מנע, כי אנחנו זוכרים גם בעבודת החקיקה את האמרה המלומדה: "תפסת מרובה לא תפסת". השאיפות, כפי שאתה מציג אותן, הן לגיטימיות וטובות. אני מעריך שלא נצליח להתקדם בחקיקה אם לא נגדיר בדיוק את המטרה, וננסה להתקדם בכל מה שקשור בשירות לאזרח, בשיפור השירות לאזרח, צעד אחר צעד.

חבר הכנסת יהלום הציע להוסיף את המלים "מוטלת עליו החובה", ולא להסתפק בנוסח הכתוב כאן בהצעת החוק. אני חושב שההצעה טובה, והיא בהחלט תונח על שולחן הוועדה לענייני ביקורת המדינה כאשר היא תדון ותכין לקריאה שנייה ושלישית הצעת חוק זאת.

אני רוצה לענות גם לחברי חבר הכנסת מאיר שטרית, לחבר הכנסת סילבן שלום ולחבר הכנסת אריאל ויינשטיין: הצבעתם על חסרוננו של מנגנון האכיפה. ראשית כול, הרעיון הוא, לקראת הדיון הבא בוועדה לענייני ביקורת המדינה, להזמין את נציב שירות המדינה, לא רק בהיותו נציב שירות המדינה, אלא משום שהוא מופקד גם על יישום דוח ועדת-קוברסקי והמלצותיו, המלצות אשר אושרו בשלהי ימיה של ממשלת האחדות הלאומית; נדמה לי שזה היה בראשית 1990 או בסוף 1989. אני מעריך, כי במהלך הדיונים בוועדה נוכל להרחיב, בעצה אחת עם נציב שירות המדינה, את הכללים המחייבים את עובד הציבור, כפי שהגדרנו, לנהוג בראש גדול בפנייה של האזרח "הקטן".

אדוני היושב-ראש, אני חושב שהדיון היה פורה, ההצעות שהועלו – חכמות וטובות, והן תובאנה ותונחנה על שולחן הוועדה לענייני ביקורת המדינה. אני מבקש מהכנסת לאשר את הצעת החוק בקריאה ראשונה, ואם ההצעה תצלח ותתקבל, בוודאי היושב-ראש יחליט מה לעשות אתה.

היו"ר ע' עלי:

לאיזו ועדה – ביקורת המדינה?

דוד מגן (הליכוד):

לוועדה לענייני ביקורת המדינה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת דוד מגן.

אני מצרף שוב את ברכותי ואת הערכתי לחבר הכנסת מגן ולחבר הכנסת הירשזון.

אנחנו עוברים כעת להצבעה. מי בעד הצעת חוק לתיקון סדרי המינהל (החלטות והנמקות) (תיקון מס' 2), התשנ"ד-1994, של חבר הכנסת אברהם הירשזון, בקריאה ראשונה, והעברתה לוועדה לביקורת המדינה להכנה לקריאה שנייה ושלישית? מי נגד?

הצבעה מס' 16

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה – 9

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק לתיקון סדרי המינהל (החלטות והנמקות) (תיקון מס' 2), התשנ"ד-1994, לוועדה לענייני ביקורת המדינה נתקבלה.

היו"ר ע' עלי:

בעד – 9, אין מתנגדים, אין נמנעים. ובכן, ההצעה אושרה והיא תועבר לוועדה לביקורת המדינה להכנה לקריאה שנייה ושלישית.

בריאות ציבור המתרחצים בחופי ים מזוהמים; בטיחות הרחצה בים ובבריכות השחייה

היו"ר ע' עלי:

נתחיל כעת בדיון המשולב על בריאות ציבור המתרחצים בחופי ים מזוהמים, של חבר הכנסת אברהם הירשזון, ובטיחות הרחצה בים ובבריכות השחייה, של חבר הכנסת דוד מגן. חבר הכנסת דוד מגן יפתח את הדיון. לאחר מכן נקיים דיון עד השעה 18:00. בשעה 18:00 בדיוק נעשה הפסקה וניגש להשבעת שני חברי הכנסת החדשים שמצטרפים אלינו. אחרי ההשבעה נמשיך שוב בדיון, אם הוא לא יסתיים עד אז.

מאיר שטרית (הליכוד):

היו"ר ע' עלי:

יהיה דיון עד השעה 18:00 בדיוק. ב-18:00 אנחנו מפסיקים לשם הצהרת אמונים של חבר הכנסת ורדיגר וחבר הכנסת גפני.

בבקשה, חבר הכנסת מגן.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני מבקש להבהיר: אומנם נקבע כי הדיון הוא דיון משולב, אבל מדובר בשתי הצעות נפרדות לסדר-היום, אשר הועלו בשני מועדים שונים במליאת הכנסת ואושרו לדיון במליאתה. אני מבין את ההיגיון של נשיאות הכנסת בקביעת דיון משולב.

ההצעה הראשונה היא של חבר הכנסת אברהם הירשזון, הצעה לסדר-היום המדברת על בריאות ציבור המתרחצים בחופי ים מזהמים. היא אושרה לדיון במליאת הכנסת ב-2 במאי 1994. ההצעה השנייה היא הצעת, והיא נקראת: בטיחות הרחצה בים ובבריכות השחייה. הצעה זו אושרה כסעיף בסדר-היום של הכנסת ב-8 ביוני 1994.

כמובן, אדוני היושב-ראש, אשתדל לייצג את ידידי חבר הכנסת אברהם הירשזון ולהזכיר לכנסת את עיקרי נאומו בעת שניסה והצליח לשכנע אותנו לכלול את הצעתו בסדר-היום של הכנסת. חבר הכנסת הירשזון מיקד את עיקר תשומת הלב והדאגה שלו בזיהום בחופי תל-אביב ובחופי רחצה אחרים, והוא מציע לרשויות לטפל טיפול מהיר ויסודי במקורות הזיהום ומצביע על שפכים שמגיעים דרך הנחלים הירקון, נחל-קנה, ונחל-איילון, שחלק מהם מגיעים מרמאללה ומכפר-קאסם. הוא מצביע על שפכים שמגיעים דרך מערכות הניקוז והתיעול.

הבעיה המרכזית בגוש-דן היא, שאין הפרדה בין ביוב לבין תיעול, ולכן דרך פתחי התיעול מגיעים מי הביוב לחופים ומזהמים את הים גם באתרי הרחצה המוכרים.

חבר הכנסת הירשזון מציע, כי הרשויות המוסמכות תטפלנה בדחיפות בבורות הספיגה. בתל-אביב 14 אזורים שבהם עדיין קיימים בורות ספיגה. לדוגמה, כפר-שלם, שכונת עזרא, שכונת שבזי, כרם התימנים, הדר-יוסף ושכונת הרכבת. בורות הספיגה שואבים את הביוב, אך אינם מבטיחים את המוצא. אותם שפכים וביוב נכנסים שוב לתיעול, אשר אין בו הפרדה בין השפכים לביוב, והדרך לים – "פתוחה" ו"בטוחה", כמובן במרכאות.

חבר הכנסת אברהם הירשזון מזכיר מקור נוסף, את העיר עזה. השפכים של עזה מגיעים אלינו גם דרך הזרמים בים, מדרום לצפון. בדרך זו אנחנו מקבלים – למי שבקיא בבעיה ולמי שמתמצא באיכות הסביבה, וחבר הכנסת אברהם הירשזון הוא גם יושב-ראש השדולה לאיכות הסביבה – את החול מהנילוס דרך האגן הדרום-מזרחי של הים התיכון ועד לחופי הרחצה שלנו.

מקור נוסף ומפתיע מחוץ לגבולות הארץ הוא לבנון. שינוי הזרמים גורם להגעה של פסולת ושפכים גם מלבנון. בדרך זו נמצאו על חופי ימה של תל-אביב שקיות ניילון – לפי עדות חברים שפנו לחבר הכנסת הירשזון – עם כתובות בערבית מלבנון. גם לבעלי החיים יש חלק בהעברת העצמים הללו.

כדי להגיע למצב של חופים נקיים צריכה הממשלה לנקוט פעולות מיידיות: לחסל את בורות הספיגה, ובכך למנוע את זיהום הים, את זיהום מי התהום, את הצחנה והריחות, שהם קודם כול מפגעים אקולוגיים. כמובן, אלה יתרמו בכך לטיפול בנגע היתושים העלולים להביא ולהעביר מחלות זיהומיות ונשימתיות, שעיקר הנפגעים מהן הם ילדים.

חבר הכנסת אברהם הירשזון גם מציע לאסוף ולהוביל את השפכים ממעלה ההר, והכוונה לכל מה שמצוי ממזרח לתל-אביב, בצורה מסודרת למפעל השפ-דן, מפעל טיהור, כדי לטהר אותם ולהזרימם לשימוש החקלאות. זו תוכנית אשר אני מקווה כי במהלך הדיון תתגבש להצעת החלטה שתאושר על-ידי הכנסת ותציג בפני הממשלה אתגר לטיפול מהיר ויסודי בחופים שלנו, כך שהסכנות הבריאותיות האורבות למתרחצים בחופי ישראל בים התיכון ובמקומות אחרים תיעלמנה.

הזכרתי, אדוני היושב-ראש, כי לפני שלושה שבועות העליתי הצעה אחרת כהצעה דחופה לסדר-היום, ואני דיברתי ומדבר ואשתדל להדגיש עכשיו את עניין בטיחות הרחצה בחופים המוכרים, המוכרזים, ובחופים הלא-מוכרזים אשר משתמשים בהם, לצערנו הרב, מתרחצים רבים, בדרך כלל בסופי השבוע. כמובן, אני מתאר אתרי רחצה אחרים, כמו בריכות שחייה, מקוויים אחרים, ואפשר להצביע גם על השיט בירדן ובמקומות אחרים.

באמצע מאי טבע צעיר, עולה חדש, מול חוף פלמחים. כשבוע לאחר מכן טבע צעיר נוסף בחוף הסלע בבת-ים. אנחנו זוכרים את שמו, רועי שיק, זכרו לברכה, בן 17.5. באותו יום, בעירי קריית-גת, טבע ילד בן שש באחת מבריכות השחייה שלנו. הילד, עולה חדש מאתיופיה, אברהם מרסה, ניצל לאחר טיפול שנמשך שעות מרובות ומתוחות במחלקה לטיפול נמרץ במרכז הרפואי "ברזילי". אבל לא תמיד משחק לנו המזל. מקרה דומה אחר של טביעה היה בפארק המים בשפיים, והוא הסתיים בטרagedia נוראה, כאשר ילדה בת 13.5 מנתיבות נמשתה מפארק המים, ולאחר מאמצים שנמשכו במשך כשבועיים בבית-החולים "מאיר" בכפר-סבא התבשרנו, לצערנו הרב, בבשורה הקשה והמרה כי הילדה, תקוה בן-נעים, נפטרה.

כאשר הכנסת דנה במקרים הללו, הצעתי שהממשלה, באמצעות ועדת שרים מיוחדת, ועדת השרים לענייני תיאום ומינהל, תאסוף את כל הגורמים האחראים ואת כל הרשויות האחראיות. אני לא רוצה להלאות עכשיו את הכנסת ולהזכיר את כולם, אבל מדובר במשרד הפנים, מרכז השלטון המקומי, משרד הבריאות, משרד המשטרה, משרד העבודה והרווחה, שירותי ההצלה והכבאות, ואני יכול למנות גורמים רבים אשר צריכים לשבת עכשיו, כל עוד אפשר להגדיר – בחודש יוני – את עונת הרחצה כעונה בראשיתה, כדי להציל את השמים את נפשם בכף המצילים, אשר בדרך כלל אינם יכולים לעזור ולהושיע כאשר הדברים הבסיסיים לא מתבצעים.

חברי הכנסת, נשאלת השאלה, על מי חלה האחריות? כיצד היא מחולקת בקרב הציבור? כיצד היא מחולקת בממשלה, בין חברי הממשלה השונים? מצד אחד אנו מונים בקרב הציבור את האחריות של ההורים כלפי ילדיהם בחינוך ובהשגחה; האחריות של המחנכים, של המורות, של המורים, של המדריכים. האחריות של הנושאים בתפקידי השגחה מקומיים – כבר הזכרתי את המצילים, אני מזכיר את המפקחים של הרשויות המקומיות, ולעתים – גם את האחריות של השוטרים.

בממשלה התחלתי להזכיר את אחריותו של משרד הפנים מצד אחד, והוא אחראי מכוח כמה חוקים. משרד החינוך והתרבות, שבוודאי צריך ליטול על עצמו את האחריות להסברה בכל מה שקשור בזהירות מפני הסכנות האורבות בחופי הרחצה ובבריכות השחייה; הוא זה שצריך להטמיע בתודעת הציבור, ובעיקר בתודעת הילדים, את חשיבות הזהירות מפני רחצה בחופים לא מוכרים ואת חשיבות לימודי השחייה.

משרד המשטרה, משרד העבודה והרווחה, משרד התחבורה; אני מזכיר את משרד התחבורה לפחות בנושא הקשור לאופנועיים ולסירות המירוץ, אשר לא אחת, לצערנו הרב, הם מעורבים בתאונות. בדיון שהתקיים ב-8 ביוני הזכרתי רשימה ארוכה של תקנות המחייבות את שר התחבורה לפעול בעניין זה.

הסטטיסטיקה לגבי חמש השנים האחרונות עלולה לגרום לבלבול מסוים. המגמות אינן חד-כיווניות, יש עליות וירידות. אבל שני דברים בולטים, והם: החודשים יוני, יולי ואוגוסט – מי שבדק מה קרה בחמש השנים האחרונות בחודשים הללו רואה שהם חודשים מועדים לפורענויות הקשורות ברחצה בחופים או בבריכות, בוודאי במקומות הבלתי-מוותרים, אבל גם במקומות המותרים. ועניין שני, הקורבנות הם בדרך כלל צעירים וקשישים.

חשבתי כי לאחר שהנושא הועלה במסגרת הדיון ב-8 ביוני ושר המשטרה השיב לי בשם הממשלה – הוא הבטיח, אדוני היושב-ראש, כי יעביר את הנושאים לוועדת השרים לענייני תיאום ומינהל בראשות שר הכלכלה והתכנון – שוועדת השרים הזאת תתכנס לאלתר, תגבש את המסקנות, תנסח את ההחלטות ותאכוף את ביצוען ומימושן של ההחלטות מהר ככל האפשר. הדבר טרם נעשה.

אני רוצה לברך את נשיאות הכנסת, ולא תמיד אני עושה זאת, תעיד על כך סגנית מזכיר הכנסת. אני רוצה לברך את נשיאות הכנסת, אשר יזמה את הדיון היום, בעוד מועד.

עלי לגלות לחברי הכנסת, כי הדיון נקבע היום משום שרק בשבת האחרונה נאלצנו להתמודד עם בשורה מרה: ארבעה אזרחים קיפחו את חייהם בחופי הרחצה בארץ. כותרות העיתונים הצביעו שלשום על ארבע טרגדיות. כל צעיר, כל אדם, כל ילדה שקיפחו את חייהם וטבעו למוות בשבת האחרונה, בראייה שלנו כל אחד כזה הוא עולם ומלואו. התזכורת האיומה שקיבלנו רק לפני שלושה ימים מחייבת אותנו לפנות היום לממשלה ולקיים את הכוונות אשר הוצהרו כאן בכנסת רק לפני פחות משלושה שבועות, לכנס מייד את ועדת השרים לענייני תיאום ומינהל ולהתמודד עם האתגר הזה; לנסות ולנצח את המוות שמשתולל בים ובבריכות השחייה, שמשתולל באתרי הרחצה המוכרים, המוכרים והבלתי-מוכרים.

אנחנו צריכים לדעת, כי האסונות הללו בחופי הרחצה אינם גזירה מן השמים. זו גזירה שאפשר לסלק אותה מן המים. אפשר בעבודה נמרצת וחכמה להתמודד כבר בעונת הרחצה הזאת עם הסכנות האורבות. אפשר להסביר לציבור את הסכנות. וכשאני אומר להסביר, הרי זה להזכיר; להזכיר ולהטמיע בתודעה: כאשר אתה הולך לחוף הרחצה או לבריכת השחייה או לשוט בנהר, זכור מה הן הסכנות האורבות לך.

ההורים צריכים להזכיר זאת חזור והזכר לילדיהם. המבוגרים יותר יזהירו את הצעירים. הבוגרים יזהירו את הקשישים וישגחו עליהם. ההסברה בצירוף פעולות אכיפה לשמירת החוקים, אם לא יצליחו יחד להדביר את התופעה, בוודאי יוכלו לצמצם אותה. ואנחנו ככנסת נוכל לתרום תרומה להצלת נפשות בישראל. וכבר אמרו חכמים, מה גורם המציל נפש אחת.

אני מאמין בכוחה של הכנסת לתרום משמעותית במלחמה הזאת. אני מאמין גם בניצחוננו.

אדוני היושב-ראש, לאחר שנשמע את דברי המתדיינים, אשתדל, כמובן, לגבש קונסנסוס, ותוך תיאום עם החברים, לנסח את הצעות ההחלטה ולהביאן לפני הכנסת בהקדם.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת דוד מגן.

רבותי, לכל נואם יוקצו שלוש דקות. מי שלא ימצא באולם, יפסיד את רשות הדיבור.

חבר הכנסת יורם לס – איננו; חברת הכנסת נעמי בלומנטל – איננה; חבר הכנסת רענן כהן – איננו; חבר הכנסת בני טמקין – איננו. חבר הכנסת מאיר שטרית, בבקשה.

סגן שר הבריאות, תאמר לי מתי תרצה להשתתף, ואני אשלב אותך בדיון.

מאיר שטרית (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מברך את חברי הכנסת הירשזון ומגן על הצעתם בתחום הביטחון באתרי השחייה, ביטחון בשני הכיוונים. סכנה אחת, על-פי הצעתו של חבר הכנסת הירשזון, היא סכנת הזיהומים בחופי הרחצה, שמגיעים לצערי הרב באמצעות שפכים המוזרמים לים בכמה אתרים בארץ, וטרם נפתרו הבעיות האלה. סוג שני של הביטחון הדרוש הוא ביטחון מפני סכנת הטביעה, כאשר אנשים מאבדים את חייהם בגין טביעה בחוף לא מוסדר או כאשר המצילים אינם עושים את מלאכתם.

השאלה היא, איפה מתחילה הבעיה. אני נמנה עם מי שחושבים שהפתרון הרציני והמרכזי ביותר לבעיית הביטחון בעת השחייה מתחיל בחינוך, ואני מתכוון ללימוד שחייה. כאשר אתה מלמד ילד לשחות, סיכוייו לטבוע קטנים יותר.

לצערי הרב, לא בכל מקום יש הזדמנות לילדים ללמוד שחייה, לא בכל מקום יש בריכות שחייה שמאפשרות לקחת אליהן תלמידים וללמד אותם שחייה. בעצם, אם לילד יש הזדמנות, והוריו לוקחים אותו או שולחים אותו לקורס שחייה ומלווים אותו מפעם לפעם ומלמדים אותו במקום מוסדר, הוא לומד לשחות. אם לא, לוקח לעתים שנים, ואנשים ונערים בגיל די מבוגר אינם יודעים לשחות.

לכן, חבר הכנסת דוד מגן, מאחר שדיברת על עניין הטביעה בבריכות, אני חושב שאחד הנושאים שלא הזכרת ולכן אני מזכירו הוא, שיש צורך גם בפנייה למשרד החינוך, שבמסגרת שיעורי ההתעמלות והספורט בבתי-הספר בעונת הרחצה או בחודשים ספטמבר-אוקטובר, שהם סוף עונת הרחצה, ובהם רוב הבריכות, גם העירוניות, סגורות ויש מעט אנשים בשעות הבוקר, ילמדו גם שחייה.

אילו היו לוקחים את הילדים, כיתות כיתות, והיו נותנים להם שיעורי שחייה במקום לתת להם לרוץ שעתיים אחרי הכדור, אילו היו מעבירים את שיעורי הספורט בצורה מרוכזת והיו מלמדים שחייה לפחות את מי שאינם יודעים לשחות, אולי היינו חוסכים נפשות, כיוון שמי שיודע לשחות, תמיד סיכוי טובים יותר לשרוד, גם בתנאים של לחץ וכאשר אין מציל.

דוד מגן (הליכוד):

אני התייחסתי רק – – – אתה יכול בהחלט להעיד על אותה טרגדיה ביבנה, כאשר ילד במפעל קיץ טבע כי לא ידע לשחות.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת מאיר שטרית, בתוכנית הלימודים בכיתה ה' כלול לימוד שחייה, וחלק גדול מהרשויות המקומיות גם מקיימות את זה הלכה למעשה. אם מישהו לא מקיים זאת, צריך לפנות פשוט לרשות המקומית.

מאיר שטרית (הליכוד):

אמת, אתה צודק.

היו"ר ע' עלי:

מכל מקום, בתוכנית הלימודים בחינוך גופני יש פרק שעוסק בלימוד שחייה.

מאיר שטרית (הליכוד):

בכיתה ה', זה מה שאמרתי, זה מאוחר מאוד. קח ילד בגיל ארבע, ונסה ללמד אותו לשחות ותראה שהוא לומד לשחות במהירות גדולה מאוד. בתוך שעה הוא נכנס למים, הוא לא חושש מהמים. ילדים קטנים, אין להם חשש ללמוד דבר חדש. ילדים גדולים יותר, כבר יש להם פחד מהמים. אם אתה

מלמד ילדים בכיתה ה' לשחות, אלה שלא למדו לשחות עד גיל זה הם בבעיה קשה מאוד, ולימוד השחייה קשה עליהם הרבה יותר.

שנית, לצערי הרב, בחלק מהרשויות המקומיות אין עד היום בריכות שחייה. קשה להאמין, אבל זו עובדה, ואני יכול להביא לדוגמה רשויות מקומיות שבהן אין עד היום בריכות שחייה, ולא לכל רשות מקומית יש הכוח, היכולת לדחוף את זה.

אחת הבעיות שמציקות לי תמיד והציקו לי גם כשהייתי בסוכנות היא, שיש מי שנהנים מכל העולמות ויש מי שאינם מקבלים דבר. יש רשויות שתמצא שהממשלה משקיעה אצלן מצד אחד, הסוכנות מצד שני, כל מיני קרנות מצד שלישי, כי לעתים יישובים קטנים – ואני יכול להביא לדוגמה את כפר-תבור ומנחמייה – מישוה עשה חשבון שזול יותר למדינת ישראל להחזיק את כל התושבים שלהם ב"הילטון" כל החיים, מאשר לשלם את עלות אחזקת היישוב. למה? – אין שם הרבה אנשים, ראשי המועצות פנויים, משגעים את כל העולם, ושיטת הנדנוד עובדת, ונותנים להם, העיקר שיהיה שקט. ויש מקומות שבהם אין לראש העיר, לצערי הרב, יכולת להתפנות, אין לו הכלים הדרושים, והמצוקה שלו קשה.

מה שהיה מוצדק לעשות – ועשיתי את זה בזמני לפחות בקטע של הסוכנות, אבל הממשלה עוד לא עשתה את זה – זה לערוך סקר בכל הרשויות המקומיות, לדעת איפה אין בריכת שחייה, ואם יש שם תקציב מוסדות ציבור, שם צריך להקים בריכת שחייה בעדיפות ראשונה. במקום שאין בו אולם תרבות, להקים אולם תרבות, במקום להוסיף אולם תרבות במקום שכבר יש בו אולם אחד.

העליתי בכוונה את נושא החינוך, כי אני חושב שחינוך יכול לעזור הרבה מאוד. לצערי הרב, המקרה שקרה בבריכת השחייה ביבנה היה דווקא בזמן שיעור של סקציית השחייה, של ילד שהשתתף באופן סדיר בשיעורים וידע לשחות. עד עכשיו עוד לא ברור לגמרי מה קרה, לפחות לי; אני מניח שלהוריו ברור. הניתוח שלאחר המוות הראה שהילד סבל ממחלה תורשתית כלשהי, שכתוצאה ממנה קיבל דום לב במהלך שיעור השחייה. הוציאו אותו די מהר, היה מציל בשטח. לצערי, זה לא עזר, אבל במקרים האחרים שבהם ילדים טובעים מחוסר לימוד או מחוסר ידיעה, זה בהחלט יכול לעזור.

כמובן, אני מחזק את כל מה שאמרת, ואני חושב שראוי שכל הגורמים העושים במלאכה יעשו הכול להציל ולו נפש אחת, והרי המציל נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת מאיר שטרית.

חבר הכנסת אלי גולדשמידט, חבר הכנסת חגי מירום – אינם באולם. בבקשה, חבר הכנסת שאול יהלום.

שאול יהלום (מפד"ל):

אני מוותר.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת דוד מנע, ואחריו – חבר הכנסת אריאל ויינשטיין.

דוד מנע (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, ראשית, אני רוצה לברך את חבר הכנסת הירשזון, שהעלה את הנושא של בריאות ציבור המתרחצים בחופי ים מזהמים, ואת חבר הכנסת דוד מגן על הצעתו לסדר-היום בדבר בטיחות הרחצה בים ובבריכות השחייה.

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לציין שאני אזרח העיר רמת-גן, גר באזור תל-אביב, וכמעט מעולם לא התרחצתי בחוף ימה של תל-אביב, משום שחוף ימה של תל-אביב, חוף הים של העיר הגדולה ביותר, המשמש את האוכלוסייה של כל גוש-דן, הוא חוף ים מזהם, חוף ים שמהווה סכנה לציבור, היות שהשפכים של ערים שונות בגוש-דן, לרבות שפכים המגיעים מאזורי תעשייה שונים באזור פתח-תקווה, זורמים לנחל הירקון ומשם לחוף ימה של תל-אביב.

אני חושב שאזרחי גוש-דן זכאים לכך שחוף הים שמשרת אותם יהיה חוף ים נקי. זכותם – ולא בחסד – שממשלת ישראל, משרד הפנים והעיריות הנוגעות בדבר ישקיעו תקציבים גדולים יותר על מנת לנקות את הים ועל מנת שמי השפכים של ערים שונות לא יזרמו ישירות ולא יזרמו דרך נחל הירקון או ואדי-מוסררה – נחל-איילון – אל חופי ימה של תל-אביב.

הרי במרחק קטן מאוד מתל-אביב – חוף הים של הרצליה, חוף הים של געש, חוף הים של פלמחים הם חופים נקיים, והם נמצאים כמה מאות מטרים בלבד מחוף ימה של תל-אביב, ומתרחצים רבים מצפינים או מדרימים, אבל לא מתרחצים בחוף ימה של תל-אביב. הבעיה הזו, שנמשכת כבר 30-40 שנה, ממשיכה ביתר שאת בימים אלה. האוכלוסייה גדלה, קמות שכונות חדשות, קמים יישובים חדשים על גדות נחל הירקון, והשפכים ממשיכים לזרום, והדבר מהווה סכנה לציבור.

דבר שני. אני חושב שלא נאסף מספיק החוק האוסר את הרחצה באזורים מסוכנים. אנחנו עוברים בחוף הים בתל-אביב וצפונה, ורואים שלטי אזהרה, שהרחצה באזור מסוכנת למתרחצים. האם עבר שם פקח כלשהו ונתן רפורט לאותם אנשים שמתרחצים כיום באזורים מסוכנים אלה? הרי יש שם מקרי טביעה רבים, ודי שיאכפו פעם אחת את החוק במקומות אלה כדי שיחסכו בכך חיי אדם.

דבר נוסף. חבר הכנסת דוד מגן הזכיר אותם מקומות ושכונות שיש בהם זיהום. במדינת ישראל של שנת 1994 עדיין יש באזור גוש-דן שכונות שיש בחצרותיהן בורות ספיגה, והן אינן מחוברות לביוב. הדבר הזה פוגע, כמובן, פגיעה גדולה במי התהום או בשפכים אחרים שיוצאים לכיוון הים.

אני קורא לכנסת לעקוב מקרוב אחר מצב הזיהום בחופי הים של מרכז הארץ, משום שהם משרתים אוכלוסייה גדולה, ומוטב שנטפל בזה, ויפה שעה אחת קודם. תודה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת דוד מנע.

חבר הכנסת אריאל ויינשטיין, בבקשה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

— — —

היו"ר ע' עלי:

סליחה, עם כל הכבוד, אתה קובע את סדרי עבודתה של הכנסת? אני אמרתי: שעה 18:00 בדיוק, ועד שעה זו יש עוד ארבע דקות, ותוכל לסיים את נאומך. יכול להיות שנספיק לשמוע עוד נאום אחד.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מבקש לברך על הדיון.

חבר הכנסת דוד מגן, לפני כחמש שנים ערכה ועדת הפנים ואיכות הסביבה ביקור בכינרת, בטבריה, ואנחנו עמדנו שם על הסיכון למתרחצים בחופי הרחצה: סירות שמגיעות עד למתרחצים עצמם, בקרבתם, אופנועי-ים שמגיעים ברעש ומסכנים. אזרחים שרוצים להתרחץ בכינרת ובמקומות אחרים עומדים בפני סכנה. ואנחנו שאלנו אז את גורמי האכיפה, משרדי הממשלה, המשטרה, מה נעשה, והובטח לנו, שתהיה אכיפה רבה יותר, שיהיו משמרות רבות יותר.

אני מבקר בכינרת מדי פעם בפעם ויש שיפור בתחום הזה, אבל אני חושב שעדיין אנחנו נמצאים במצב של העדר ביטחון מלא, והעובדות שאתה הבאת בראשית דבריך מדברות בעד עצמן.

אני סבור – וכולנו סבורים כך, אין מחלוקת בבית בעניין זה – שאנו חייבים לשפר את המצב מבחינת בטיחות המתרחצים. זו עובדה, אנחנו חייבים להישמר מכל משמר מפני המצב הזה ולא להניח לדברים. אני מקווה שהדיון יתרום בתחום זה.

ואשר לזיהום, לפעמים אני מתפלא. ארץ כל כך קטנה כישראל, עם מקורות בתחום הזה, ואני יודע שהבנק העולמי נתן לאוצר המדינה לפני שנים מספר אמצעים לתוכנית ביוב ארצית, וזו החלה, אם אינני טועה, לפני 20 שנה. ציפיתי, שכעבור 20-25 שנה מאז תחילת התוכנית הזאת נהיה במצב שבו לא יהיה אצלנו זיהום כתוצאה מביוב ושפכים, אבל בתחום הזה אנחנו עדיין מאוד מפגרים.

כתוצאה מהדיון הזה אני מבקש לשאול: מה תהיינה תוצאות הדיון? האם נסתפק בהמלצות בלבד, או שנקבל גם המלצות שיבטיחו מעקב באמצעות ועדה של הכנסת, כדי שנקבל גם נתונים פסיים שיצביעו על התקדמות שחלה בתחום זה? אנחנו צריכים לדעת סטטיסטיקות, ואם מדברים על בטיחות – מה היה מספר הנפגעים בתחום הזה לפני שנה-שנתיים בחוף זה או אחר? מה מצב החופים מבחינה פיסית? מה דרגת הזיהום? זאת, כדי שנוכל לעקוב, לדרבן את הרשויות במובן הכללי – רשויות המדינה והרשויות המוניציפליות – וללחוץ עליהן להגיע לתוצאות. בכך נשיג את המטרה שכולנו חפצים בה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת אריאל ויינשטיין.

הודעה על התפטרותם של חברי הכנסת מנחם פרוש ושמואל הלפרט מהכנסת; הצהרת אמונים של חברי הכנסת אברהם ורדיגר ומשה גפני

היו"ר ע' עלי:

רבותי חברי הכנסת, אני מבקש מכולם לשבת; לחיצות ידיים אחר כך. השעה כעת היא 18:00. כפי שאמרתי, נעשה פסק-זמן בדיון הזה וניגש להצהרת אמונים של אברהם ורדיגר ומשה גפני.

חברי הכנסת, אני מתכבד להודיע לכנסת, שעל-פי סעיף 43(א) לחוק-יסוד: הכנסת, עם התפטרותם של חברי הכנסת מנחם פרוש ושמואל הלפרט מן הכנסת ביום י"ז בתמוז התשנ"ד, 26 ביוני 1994, יבואו במקומם חברי הכנסת אברהם ורדיגר ומשה גפני מרשימת יהדות התורה המאוחדת, אגודת ישראל – דגל התורה.

בהתאם לסעיף 15 לחוק-יסוד: הכנסת, אני מתכבד להזמין ראשון בתור את אברהם ורדיגר לעלות לבמה. בבקשה.

חבר הכנסת ורדיגר, אקרא בפניך את נוסח הצהרת האמונים של חבר כנסת, ואתה תשיב: "מתחייב אני"; ללא כל תוספות.

זה נוסח ההצהרה: אני מתחייב לשמור אמונים למדינת ישראל ולמלא באמונה את שליחותי בכנסת.

אברהם ורדיגר:

מתחייב אני.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה. אני מאחל לך הצלחה.

רבותי, בהתאם לסעיף 15 לחוק-יסוד: הכנסת, אני מתכבד להזמין שני בתור את משה גפני לעלות לבמה. בבקשה.

חבר הכנסת גפני, אקרא בפניך את נוסח הצהרת האמונים של חבר הכנסת, ואתה תשיב: "מתחייב אני".

זה נוסח ההצהרה: אני מתחייב לשמור אמונים למדינת ישראל ולמלא באמונה את שליחותי בכנסת.

משה גפני:

מתחייב אני.

היו"ר ע' עלי:

בהצלחה.

רבותי חברי הכנסת, בשמי ובשם יושב-ראש הכנסת, אני מבקש לברך את שני חברי הכנסת החדשים-הוותיקים ששבו לכנסת, את ידידי חבר הכנסת אברהם ורדיגר, שכיהן בכנסת השישית, השביעית, השמינית, האחת-עשרה והשתים-עשרה, ובין יתר תפקידיו כיהן כסגן שר לענייני ירושלים. אפשר להרעיף הרבה שבחים על פעילותו של חבר הכנסת ורדיגר, שהוא איש אשכולות, אדם רציני, שאפשר להרגיש את טביעות האצבעות שלו בכנסת על כל צעד ושעל במשך כהונתו בכנסות השונות. הוא הטביע חותמו בתחומים רבים. אני שמח שאתה שב אלינו ומברך אותך בשמי, בשם יושב-ראש הכנסת ובשם כל הבית.

אני מבקש לצרף ברכות גם לחבר הכנסת משה גפני, שכיהן בכנסת הקודמת וכעת שב אלינו. חבר הכנסת גפני היה פעיל בוועדות שונות ובתחומים שונים. חבר הכנסת גפני, שיהיה בהצלחה. אני מברך אותך ומקווה שגם אתה וגם חבר הכנסת ורדיגר תתרמו את חלקכם בפעילות החשובה שמצפה לכם.

אני מנצל את ההזדמנות לברך את המשפחות שיושבות כאן ביציע הכבוד, את משפחת ורדיגר ואת משפחת גפני, ומאחל לכן שתרוו הרבה נחת.

אני מאחל לחברי הכנסת היוצאים, חבר הכנסת פרוש וחבר הכנסת הלפרט, שיזכו לשנים רבות, נעימות וטובות, ויפעלו גם מחוץ לכנסת לטובת הציבור ולרווחתו. ברוכים תהיו ובהצלחה.

בעניין ההצבעות האלקטרוניות. מבקשים ממני להודיע, שחבר הכנסת ורדיגר יקבל לאחר ההשבעה את מקומו הקבוע במקום חבר הכנסת הלפרט. חבר הכנסת גפני יעבור זמנית למקומו של חבר הכנסת פרוש, לאחר מכן תהיה החלפה עם חבר הכנסת רביץ. בשלב זה, עד שתבצע החלפה, זה יהיה מקומכם הקבוע. ההודעה עברה לממונים על הצד הטכני של ההצבעה האלקטרונית, כדי שיוכלו למקם את ההצבעות שלכם בהתאם לכך.

בריאות ציבור המתרחצים בחופי ים מזוהמים; בטיחות הרחצה בים ובבריכות השחייה

היו"ר ע' עלי:

אנחנו ממשיכים בסדר-היום: בריאות ציבור המתרחצים בחופי ים מזוהמים; בטיחות הרחצה בים ובבריכות השחייה.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אולי נעשה ז'סטה, ואף שהם לא נרשמו לדיון הזה ניתן לחברי הכנסת החדשים-הוותיקים להשתתף בדיון הזה?

היו"ר ע' עלי:

אם חבר הכנסת גפני או חבר הכנסת ורדיגר ירצו להשתתף בדיון, לפני משורת הדיון, נהיה גמישים הפעם ונאפשר להם לעשות זאת.

חבר הכנסת גולדשמידט – איננו נוכח. חבר הכנסת בא-גד, חבר הכנסת לנדאו, חבר הכנסת אסעד, חבר הכנסת שגב, חבר הכנסת אפרים גור, חבר הכנסת אלסאנע, חבר הכנסת אלול, חבר הכנסת דראושה, חבר הכנסת גולדפרב. חבר הכנסת יגאל ביבי, בבקשה.

יגאל ביבי (מפד"ל):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, קודם כול אני חייב לברך את חברי הכנסת הרב ורדיגר והרב גפני, על שהצטרפו בתקופה הקשה הזאת להיות חברי כנסת. אין ספק שהניסיון שלהם, הייחודיות שלהם והמאבקים הידועים שלהם בעבר יתרמו רבות להעשרת הבית הזה דווקא בתקופה הקשה שעם ישראל נמצא בה בתחומים רבים. אני רוצה לאחל להם הצלחה ושיתוף פעולה, ובאמת אני בטוח שאתם כוח חדש, רענן, טוב, לבית הזה, והיו ברוכים.

ההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת דוד מגן היא בבחינת "דבר בעתו, מה טוב". אנחנו נמצאים עכשיו בתחילתם של ימי החופש הגדול. מדינת ישראל שוכנת על חוף הים. יש חופים רבים במדינה, לרבות חוף הכינרת, הים שלעתים מצויים סביבו מיליון נופשים בחודש. נכון שיש חוק להסדרת חופים, אבל לא נעשה מספיק בנושא זה. כמעט שאין שבוע שאיננו שומעים על טביעות. בשבוע שעבר טבעו שני אנשים בחופים.

אנחנו שומעים גם על המדוזות. אני שמח שבעיית הזפת, שהיתה בעבר הבעיה הכאובה ביותר, באה על פתרונה. הכול זוכרים שבכל חוף היתה פחית נפט, כדי לנקות את הזפת מהרגליים. היום, לאחר האכיפה על המכליות והטלת הקנסות עליהן, ואין עוד שטיפה של מכליות, אין זפת בחופי ישראל, וזה הישג. דבר זה מלמד אותנו, שאם רוצים – אפשר, אם רוצים – יכולים.

נושא החופים כולל כמה תחומים. הראשון הוא הבטיחות. לצערנו, רצועת 300 המטרים, שבתוכה אסור לכלי שיט לשייט בחופים, אינה נשמרת. כולנו זוכרים את המקרה הטרגי של שוער "מכבי חיפה", אבי רן, שנהרג מפגיעת סירה בכינרת. עד היום, לצערי, העניין הזה של המצופים והבטיחות של החופים והמתרחצים לא הוסדר. לפני שנה היה המקרה באילת, שבו נקטעה רגלה של בחורה מאופנוע-ים. לפני שנה היה עוד מקרה בכינרת.

פגיעה כזאת אינה מוכרת כתאונת דרכים, כפגיעה מרכב מנועי, וצריך לשנות את החוק. אני אשמח אם יחד עם חבר הכנסת מגן נכין הצעת חוק בעניין זה, שכלי שיט ייחשבו לכלי רכב לכל עניין ויהיה ביטוח חובה, וכל שוחה בים ייחשב לנפגע תאונת דרכים. עד היום יש נפגעים שלא מכירים בהם כנפגעי תאונה היות שמדובר בפגיעה ימית. אני אשמח אם יהיה חוק בעניין.

מדינת ישראל היא מדינת תיירות. חופי הים הם חלק משיווק ארץ-ישראל בתיירות. לדעתי, כל סכום שיוקצב לנושא זה תורם קודם כול לשירות ממדרגה ראשונה לאזרח. נוסף על כך, יש בכך שירות לתיירים ולנופשים ברחבי ארץ-ישראל.

אני חושב שצריך גם לדאוג לשמירה על החופים. אני יוזם גם חוקים מספר בעניין. לדוגמה, בכינרת, שהיא מקור מים, לא אחת רואים מתרחצים הולכים ומסתבנים, מזהמים ומלכלכים. בנושא הזה צריך אולי חקיקה מחמירה ביותר.

נקודה אחרונה: כ-35% מתושבי המדינה הם ציבור דתי. חלק גדול מהציבור הערבי שומר על מסורת ואינו רוצה לשחות בחופים מעורבים. יש אנשים, ואני חושב שעם הסקטור הערבי שיעורם יכול להגיע ל-40% מתושבי המדינה, שאוהבים את הים ורוצים לשחות בחופים לא מעורבים. יש חוק שכל רשות מקומית ששוכנת לחוף ים צריכה לפתח חוף נפרד. לצערי, החופים הנפרדים הם עלובים ברובם, לא מוסדרים, לא מטופלים.

מאיר שטרית (הליכוד):

לא מעניינים...

יגאל ביבי (מפד"ל):

את חבר הכנסת שטרית זה לא מעניין, אבל יש כאלה שהולכים לים להתעניין בשחייה, בבריאות, ולא תרים אחרי עיניהם, כמו שאתה רוצה שיתעניינו. כל אחד וההתעניינות שלו, חבר הכנסת שטרית. אבל יש חוק במדינת ישראל, ואני אומר שהוא אינו מקוים. שימו לב, הסטטיסטיקה מראה שחלק גדול מהטובעים בכינרת הם או דתיים או מהסקטור הערבי, הם רוצים לשחות בנפרד, הולכים למקומות לא מוסדרים, ושיעור הטביעות אצלם הרבה יותר גדול.

לכן אני קורא לסגן שר הבריאות ולמי שיכול לפעול בנדון, לתקן את המצב האבסורדי הקיים היום.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת יגאל ביבי. חבר הכנסת בורג, חבר הכנסת זנדברג, חבר הכנסת בוחבוט, חברת הכנסת סלמוביץ, חבר הכנסת בדש, חברת הכנסת איציק, חבר הכנסת סילבן שלום, חבר הכנסת מיכאל איתן. סגן שר הבריאות, בבקשה, ואחריו – חבר הכנסת עמנואל זיסמן.

סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני חושב שהדיון הוא חשוב מאוד, ואני מודה לחברי הכנסת דוד מגן והירשזון שמעלים עוד הפעם את הנושא.

אנחנו בעיצומו של הקיץ, בעיצומה של שחייה – ניצול חופים, ניצול הכינרת. תראו רק את הפקקים בתחבורה ותראו כמה אנשים נוהרים לכינרת. נושא זה חשוב מאוד, ואנחנו אדישים. כולנו אדישים. הרי בעיתונות נאמר, לא רק לפי מה שנמצא בבדיקה הרשמית שלנו במשרד הבריאות, גם על-ידי כל מיני גורמים, שיש חשש שגם הכינרת, מקור המים העיקרי של מדינת ישראל, מקור החיים, תזוהם ממי שפכים, מכל מיני סיבות.

חבר הכנסת יגאל ביבי הזכיר בדבריו עניין מסוים. בבדיקה שערכתי לפני כמה חודשים נדהמתי לדעת שתושבי טבריה הם היחידים במדינה ששותים ממי הכינרת ללא סינון. דבר זה ידוע לאנשי הערים וגם לרופא האזורי שלנו. הדבר מדהים; לא רק מדהים אלא מתסכל. כי כשלוקחים את המים למוביל הארצי, והייתי באתר אשכול כמה פעמים, שם מסננים מים, מטהרים מים ומנקים מים לפני שמזרימים אותם לשתייה.

היו"ר ע' עלי:

אתר ספיר.

סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

סליחה. אתר אשכול הוא בתוך האגם, ואתר ספיר בטיהור. אתה צודק. זו רק דוגמה, והדוגמה היא קיצונית מאוד וחשובה מאוד. אהבתי, לצערי הרב, ספרותית, את התיאור של אורח מדען אצלנו שאמר: יש לכם שני ימים, שני אגמים, אחד מת, Dead sea, אל תיתנו לשני למות, והכוונה לכינרת. זה אומר הכול. למות אומר שלא להשתמש.

אני מדבר גם על הסדרת החופים וגם על מי השופכין או הביוב, שלא יזרמו לא לטבריה ולא למקומות אחרים. לכן הזעקה במקומה. זה חוצה מפלגות, זה חוצה ממשלה או מפלגה זו או אחרת באופוזיציה, ואני מצטרף לקריאה החשובה של חברי הכנסת.

חבר הכנסת אמר לכנס את ועדת השרים לענייני תיאום ומינהל במהירות האפשרית. אני מצטרף לכך. במה שאפשר אני אדבר גם עם שר הבריאות, שהוא גם משתלב, אפילו שמבחינה פורמלית שר הפנים צריך להתקין תקנות, וזה ידוע לכם. עניתי כאן על שאילתא ועל הצעה לסדר-היום בנושא הזה כשדובר על נהרייה. אבל בואו לא נדבר על פורמליות, הכול חייבים להיות יחד. אלה חופינו, זו בריאות ילדינו, ומי שטובע – הם כולם ילדינו. אסור לתת למצב הזה להימשך.

אני מצטרף לבקשתו-תביעתו של חבר הכנסת יגאל ביבי. אגב, זה נכון גם לגבי הציבור הערבי. אשתי לא שוחה מטעמי דת. הבנות שלי, כאשר היו קטנות שחו, ועכשיו לא. שחייה מעורבת אסורה. חבר הכנסת חיים דיין, חבר הכנסת דראושה ואנוכי דומים מבחינה זאת.

אחד משלושת הדברים החשובים שהנביא שלנו מוחמד אמר לנו – תלמדו לשחות. זה ממש כתוב ורשום.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת מסאלחה, גם אצלנו, אחת מחובות האב – ללמד את הבן שחייה.

סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

כל הכבוד. העיקר במהות הדתות הוא אותו דבר.

מאיר שטרית (הליכוד):

יש הורים שמלמדים את בניהם סחיטה במקום שחייה.

סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

זה תלוי.

היו"ר ע' עלי:

אמרתי שחייה.

סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

אדוני היושב-ראש, אני מסכים עם כל הניתוחים ואני לא רוצה להאריך. אני בעד פיתוח החופים הקיימים וגם – לשמור על בריכות השחייה, אבל גם בעד פיתוח חופים לא מעורבים. הנה, בבתי-מלון חילוניים, אני לא רוצה להזכיר את שמם, גם בירושלים, יש ימים של שחייה מעורבת ויש ימים של שחייה נפרדת. זה לא פוגע באיש וזה עונה על הדרישות השונות. כך גם ילמדו לשחות. אם ילדה קטנה או מתבגרת לומדת לשחות בנפרד, יש פחות מקרי טביעה ופחות בעיות.

התחייבתי בפני הכנסת, אבל זה נשכח ממני עד שהזכיר לי חבר הכנסת הירשזון לפני שבוע, התחייבתי להביא פעם בשבוע או פעם בשבועיים תוצאות של דגימת מי רחצה. הנחיתי את המחלקה לבריאות הסביבה לבדוק באופן תדיר. אבקש לשלוח את הנתונים לכל חברי הכנסת.

בבדיקה שערך משרד הבריאות ב-20-27 ביוני ב-93 חופי רחצה מתוך 102, נמצאו החופים באיכות טובה מאוד. חוף פולג בנתניה אסור לרחצה. במסגרת מבצע "סביבה בריאה 1994" ממשיך משרד הבריאות לבדוק את איכות המים בחופי הרחצה בארץ. מדוח המחלקה לבריאות הסביבה, שנעשה בתאריכים 20 עד 27 ביוני 1994, עולה כי רוב חופי הרחצה שנבדקו – 93 במספר – נמצאו באיכות טובה עד טובה מאוד. חוף פולג – החוף הירוק – אסור לרחצה בשל זרימת שפכים. זה חוף יפהפה בנתניה. אני הייתי בחוף הזה. מה שהושקע שם – כאילו לחינם. ואנשים, על דעת עצמם, באים ומתרחצים.

חופים שבהם לא נלקחו דגימות כפי שדורש משרד הבריאות, ואנחנו נעמוד על כך, הם: 1. חופי המועצה האזורית מגדל – תמר, אילנית, נירונה, הוואי, מגדל; 2. חופי המועצה האזורית חוף אשקלון – ניצנים וזיקים. אלה לא נבדקו ולא נלקחה מהם דגימה. אני אנחה את אנשי המשרד ואעדכן את חברי הכנסת.

אדוני היושב-ראש, אני מצטרף ליוזמה של החברים, חברי הכנסת דוד מגן ואברהם הירשזון. אם הכוונה היא חיובית – להציע הצעה מעשית וללחוץ אפילו על הממשלה ועל שרי הממשלה ועל הרשויות במדינה כדי לאכוף את החוק ולשפר את המצב – אני מצטרף. תודה רבה.

הי"ר ע' עלי:

תודה רבה לסגן שר הבריאות חבר הכנסת נואף מסאלחה. כעת – חבר הכנסת עמנואל זיסמן, ואחריו – חבר הכנסת שאול עמור.

עמנואל זיסמן (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הדיון הזה הוא בעל חשיבות ציבורית ממדרגה ראשונה. היה רצוי מאוד לקבל את הצעות ההחלטה בעוד מועד. אני יוצא מנקודת הנחה שהן יאחדו את כולנו. מטבע הדברים, בשתי דקות וחצי שנשארו לי אני רוצה להתרכז בהצעותיו של חבר הכנסת מגן.

אנחנו צריכים להסכים שחופי הים, בעיקר חופי הים במדינת ישראל, הם היום אתרי הנופש, הבילוי וההנאה העממיים הטובים ביותר שיש בתקופת הקיץ במדינת ישראל. אני לא יכול לומר אותו דבר לגבי בריכות השחייה. מספר בריכות השחייה העממיות שעומדות לרשות הקהל הרחב אינו גדול. רוב בריכות השחייה שייכות לבתי-מלון ולגופים פרטיים, והן הופכות יותר ויותר מקומות לבעלי ממון ואמצעים, ולא מאפשרים לעם להשתמש בהם. רוב העם במדינת ישראל, שהם שכירים ובעלי אמצעים מצומצמים ומוגבלים, נוהר בהמוניו, משפחות שלמות, גם בימות השבוע, ובעיקר בסוף השבוע לחופי הים.

צריך להבטיח שהבילוי הזה יהיה בילוי שקט, רגוע, בלי הטרדות – יש הטרדות מסוגים שונים – וגם שאפשר יהיה לשחות בלי סכנה.

אני חייב לומר, שיש פיגור עצום זה תקופה ארוכה בתפקוד של משרד הפנים. אין לזה כל קשר עם מי שהיה שר הפנים. משרד הפנים מפגר פיגור רציני בתחומים שונים וגם בתחום הזה. וצריך להביא לידי כך, שתקנות והוראות של משרד הפנים, שמזמן היו צריכות להינתן ועליהן להשלים את הסמכות שיש לפי חוקי העזר לרשויות המקומיות, יתבצעו בהקדם.

אני תומך בכך שתהיה רחצה נפרדת. בירושלים בירת ישראל דאגו לכך בדור האחרון.

דוד צוקר (מרצ):

גם בים, פה בירושלים.

עמנואל זיסמן (העבודה):

בבריכות השחייה. גם בים. בתל-אביב יש חוף שנקרא "חוף ירושלים". תתייחס בכבוד לירושלים, כי במשך עשרות שנים אתם, החיפאים, ואני יודע שאתה חיפאי, הייתם לועגים לנו. אנחנו כבר כמה שנים אלופי הארץ בשחייה. "הפועל ירושלים" כבר כמה שנים זוכה באליפויות ויש לה שחינים ושחייניות מן המעולים ביותר.

דוד צוקר (מרצ):

זה רק אומר משהו על רמת השחייה בארץ.

עמנואל זיסמן (העבודה):

זה בגלל בריכות השחייה, זה מפני שכוחות מקצועיים קיבלו עידוד וטיפול. אבל גם מפני שיש לנו חוף בתל-אביב שנקרא "חוף ירושלים". בוודאי אתה מכיר אותו. אני אומר את זה כי אנו חייבים לכבד את הרגשות, גם של חרדים ודתיים וגם של בני המיעוטים. צריך רחצה משותפת, אבל צריך גם לאפשר רחצה נפרדת. יש לי הרושם שבהרבה מאוד מקומות זה תלוי ברצון ובסמכות של הרשות המקומית.

חבר הכנסת מגן, מאחר שאתה מוביל גם את הנושא הזה, ואני מברך אותך על כך, אני רוצה לומר לך, שלפי דעתי צריך אולי לעשות זאת על-ידי חוק ארצי, ולא רק להיות תלוי ביחסי כוחות או ברצון זה או אחר ברשות מקומית זו או אחרת.

לפי דעתי, אחד החוליים הוא, שכנופיות של צעירים, כנופיות וקבוצות של מתפרעים ומפירי סדר, מטרידות, מציקות ולא מאפשרות בילוי נאות גם בחופים מסוימים וגם בבריכות שחייה עממיות. בבריכות השחייה של בתי-המלון ושל גופים פרטיים וציבוריים, שהופכות למועדונים אקסקלוסיביים – שם יש שמירה. שם בעל המנוי יכול לתבוע מהבעלים של אותה בריכת שחייה לשמור על כבודו ולאפשר לו לבלות לפי הכסף שהוא שילם עבור המנוי, או עבור הכרטיס. אבל במקומות שהם מקומות ציבוריים, עממיים ופתוחים, זו חובת הרשות, וצריך לייעל את הפיקוח ולאפשר את הבילוי התקין והמסודר.

הערה אחרונה שאני רוצה להעיר היא בתחום משרד הבריאות. חבל שסגן השר יצא אחרי דבריו. אני רוצה להדגיש בנושא הזה, שהפיקוח חייב להיות קפדני יותר, יעיל יותר, רצוף ושיטתי. צריך גם לאחוז בכל האמצעים שעומדים לרשות החוק בנושא הזה. למיטב ידיעתי, הפיקוח היום איננו יעיל די הצורך ולא נוקטים את כל האמצעים שמשרד הבריאות צריך לנקוט אותם, כדי לאפשר שיהיו חופים ובריכות שחייה נקיים, שלא יסכנו את הבריאות.

היו"ר ר' אדרי:

אני מודה לך, אדוני, חבר הכנסת עמנואל זיסמן.

חבר הכנסת שאול עמור – איננו. חבר הכנסת אברהם שפירא – איננו. אדוני, חבר הכנסת חיים דיין, בבקשה. אחריו – חבר עובדיה עלי.

חיים דיין (צומת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אנחנו מדברים היום על נושא זיהום חופי הרחצה. אני יכול לומר, שמדובר לא רק בזיהום חופי הרחצה, אלא בזיהום בריאותנו. זה זיהום מקורות המים שאנחנו שותים, זה זיהום אקולוגי, שפוגע בחי ובצומח. אנחנו שואלים היום מה יקרה בעוד שנים מספר עם מקורות המים.

יש נתונים, ואני באופן אישי הצגתי את הבעיה בפני השר לאיכות הסביבה בעת הסקירה שלו. אמרתי לו: אני רק מציג בפניך את הבעיה הקשה שיש באזור הגליל. אם במשך השנה האחרונה, מתוך 73 בארות שנחפרו נמצאו 11 מקורות מים מזוהמים, שלא ניתנים לשתייה – זה אומר דורשני. רק באזור הגליל נמצאים קרוב ל-13% מאותם כפרים ערביים, ובצדק חברי הכנסת הערבים באים וטוענים פה שהממשלה חייבת לבוא ולהשקיע בתוכניות המתאר שם ובנושא הביוב. אין להם לאן להזרים אותם מים מזוהמים, וכל אלה מוצאים את דרכם לנחלים, ישירות אל הכינרת ואל החופים. וזה רק באזור הגליל. אינני מתייחס לאזור המרכז. תארו לכם את היחס בין היקף האוכלוסייה בגליל לבין המרכז. תארו לכם עד כמה הנושא עגום ועד כמה צריך לתת את הדעת על כך.

יש לי פה נתונים שהוגשו לי מ"מקורות". מדי שנה, קרוב ל-6,000 טונות זיהום זורמות אל תוך הכינרת. ההתבטאות שלי היתה, שהכינרת הפכה להיות הניאגרה של מדינת ישראל. אתה לא יכול לירוק לבאר שממנה אתה שותה. אני חושב שצריך לגבש איזה חוק מיידי ולהקצות תקציבים, כדי לטהר אותם מים, שמזוהמים גם על-ידי עדרים שנמצאים באזור הזה וגם ממי ביוב שמוזרמים.

אני רוצה לתת קצת נתונים כדי שתבינו על מה אני מדבר. מאזור הגליל, מאלומות, מבית-ירח, מדגניה-א' ומדגניה-ב', מקיבוץ האון, מהמושבה כינרת, מקבוצת כינרת, ממעגן, מעין-גב ומתל-קציר, מוזרמים קרוב ל-582,000 קוב מים מזוהמים לתוך הכינרת. מאשדות-יעקב א' וב', מבית-זרע וממקומות אחרים – מדובר בקרוב ל-2 מיליוני קוב בשנה שמוזרמים אל תוך הכינרת. רבותי, זה צריך להדאיג.

השבוע ביקרתי בנחל ציפורי, לאחר שקיבלתי מידע מסוים. הגעתי ואני רואה להפתעתי טרקטורים מהכפרים, שמחוברת אליהם משאבת מים עם צינור שיורד אל תוך הנחל. מדובר במים שמוזרמים מהחזיריות של ציפורי, מים מזוהמים, שאפילו לא ניתן להשקות בהם את השדות, וראיתי שמשקים בהם ירקות ופירות. אותם ירקות ופירות מוצאים את דרכם לשווקים. בעקבות הפנייה שלי אל משרד הבריאות, הוא הוציא צווים כדי לחסל את אותה כמות ירקות. זו רק דוגמה קטנה, שמראה לאן המים מגיעים, כי הם זורמים לא רק לירק, הם זורמים אל החופים, אל אותם חופים שאנחנו צריכים להתרחץ בהם ואל אותם מקורות מים שבסופו של דבר מוצאים את דרכם, באותו מעגל סגור, אל ברזי השתייה שלנו.

יש מקומות שבהם לא ניתן אפילו לשתות את המים מרוב הכלור שמצוי בהם. אינני מדבר רק על חופי הרחצה. אני חושב שצריך לעשות צעד מיידי ודרסטי בנושא הזה. צריך לבוא ולהגיד: עד כאן. צריך

להגיד לכל ראשי הערים וראשי הרשויות שאין להם מכון טיהור ואין להם מרכז לטיהור מי שפכים: רבותי, בתקציב של שנת 1995 תהיו חייבים להציג תקציב לנושא הטיהור. הממשלה גם היא חייבת לעזור בזה.

אני מודה לך. אני לא רוצה להאריך. אני רואה שהשעון מצלצל כבר יותר מדי. תודה רבה.

היו"ר ר' אדרי:

אני מאוד מודה לך, אדוני, חבר הכנסת חיים דיין. אני מזמין את אחרון המשתתפים בדיון, חבר הכנסת עובדיה עלי.

קריאה:

היו"ר ר' אדרי:

סליחה. חבר הכנסת צוקר אומנם לא מופיע אצלי, אבל, בסדר, אדוני יהיה האחרון.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אני לא מבינה, נרשמתי לדיון.

עובדיה עלי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ראשית, אני מבקש לברך את ידידי הטוב, חבר הכנסת דוד מגן, על היוזמה הברוכה שלו. זו ההזדמנות גם לציין את הפעילות הברוכה, האינטנסיבית, הרצינית, המעמיקה של חבר הכנסת דוד מגן בתחומים רבים וגם בתחום הזה, שהוא תחום חשוב מאוד. אני שמח שהנושא באמת נדון היום בכנסת בדיון כל כך מקיף ומעמיק.

למעשה, לפנינו שני נושאים. יש נושא הבטיחות, מה שקשור לפיקוח הנפש, שעליו דיבר גם חבר הכנסת דוד מגן ודיברו אחרים. אם נזכור שבשבת האחרונה קיפחו ארבעה צעירים את חייהם – הדבר הזה צריך לעורר את כולנו לתגובה רצינית. אסור לנוח ואסור לשקוט עד שהנושאים האלה ימצאו את פתרונם הראוי. כל מי שאמור, כל מי שאמון וכל מי שחייב ובסמכותו לדאוג לפיקוח בתחומים השונים – חייב למלא את חובתו, אם אלה רשויות מקומיות, אם אלה הבעלים של הנכסים האלה ואם זה כל גורם אחר. הם חייבים לתת את הדין אם הם לא מקיימים את מה שמתחייב.

בהזדמנות זאת אני מבקש להצטרף להערה של חבר הכנסת דוד מגן וחבר הכנסת ביבי ביחס לאופנועיים ולסירות מירוץ, בייחוד בכינרת. הדבר הזה הפך פגע קשה, וחייבים להסדיר בחוק את כל הנושאים האלה. גם בנושא הזה רבים מקפחים את חיייהם – סתם, לשווא, ללא כל צורך. חייבים להסדיר נושאים אלה בחקיקה, ויפה שעה אחת קודם.

הערה אחרונה שלי היא ביחס לזיהום הימים. יש בעיה קשה מאוד של שפכים שלא מוסדרים. אין היום ביוב מרכזי בהרבה מאוד מקומות. יש עניין של שפכים של תעשייה שמוזרמים לים, ופשוט זה יותר נוח, יותר זול. גם בעניין הזה צריך לגרום לאכיפה רצינית של החוק. אי-אפשר להרשות לאנשים, ויהיו חזקים ככל שיהיו, גם למפעלים שהם צורך חיוני, מקורות תעסוקה, אסור לאפשר להם לזהם את הימים. הנושא הזה חמור מאוד בתחומים שונים. בואו נזכור שאחד המשאבים המרכזיים של המדינה, אחד מאוצרות הטבע החשובים שלנו, הוא התיירות. כשאנחנו מזהמים את הימים, אנחנו פוגעים באחד האוצרות החשובים של מדינת ישראל, וחבל לעשות זאת. לכן, כל דיון מעמיק בסוגיות כאלה יש בו כדי להועיל.

שוב, אני מברך את היוזמים, ובראשם את חברי הכנסת הירשזון ודוד מגן. תודה.

היו"ר ר' אדרי:

אני מודה לך, אדוני, חבר הכנסת עלי. רשות הדיבור לחבר הכנסת דוד צוקר. אחרונה – חברת הכנסת תמר גוז'נסקי.

דוד צוקר (מרצ):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מבקש במסגרת הזמן הקצובה לי, הקצרה, כמו לכולם, להסתפק בשלוש הערות.

הערה ראשונה – לגבי היקפם של החופים במדינת ישראל. אני מקבל בעיקרו של דבר את הביקורת, את ההצעות שעליהן דיברו חברי הכנסת. אבל, חבר הכנסת מגן, העובדה היא, ואני לא מציע להתעלם ממנה, שכשליש מן החופים במדינת ישראל אינם עומדים לשירות כל אזרחיה. כשליש מן החופים היום הם בשליטת צה"ל. אני מניח שבחלק מן המקרים מטעמים טובים, בחלק מן המקרים, לפי דעתי, בגלל הרגלים או מסיבות היסטוריות. כל מי שדיבר פה, ובצדק, על החוף כמשאב טבע, כמשאב לשעות הפנאי שמוסיף לרווחתו של האדם, צריך לזכור שיש מי שמבקר קשות ומי שטוען שיש אלטרנטיבות לחופים יקרים באזורים באמת יפהפיים, ואם למישהו חשובה רווחתו של האדם, מקום נופש, והגדלת מאגר הנופש הזה, צריך לזכור את העובדה העגומה הזאת, שחלק גדול מדי של החופים במדינת ישראל אינו עומד לשימוש כל תושביה, כפי שאמרתי, בחלק מן המקרים שלא בצדק, בגלל שימושים צבאיים שמקורם היסטורי ולא דווקא צרכים צבאיים אקוטניים.

הערה שנייה, והזכיר אותה גם קודמי חבר הכנסת, עובדיה עלי, קשורה למה שנעשה על החוף. אני לא רוצה להתייחס עכשיו לשאלות הגדולות שנכנסתם אליהן, וצדקתם רובכם בביקורות ובהצעות, אלא לתופעה המעצבנת הזאת, המקוממת הזאת, שאתה יושב על חוף הים ומסביבך מתרוצצים המון

ילדים, הם באו לשם ליהנות, וכל חמש דקות עובר שם טרקטורון, ממלא אותך בחול. ראשית, אתה נלחץ כי רצים שם ילדים קטנים עם חיתולים ומישהו טס עם טרקטורון או עם איזה ג'יפ עם הנעה קדמית שמסוגל לנסוע על החוף. אתה כמעט מתפלץ, קודם כול בגלל הפחד, ילד יידפק מזה, מישהו ייפגע מזה, אבל בעיקר כי זה משבש לך את ההנחה, שאתה הולך לחוף הים כי אתה רוצה קצת להסתלבט בשקט, בכיף, בלי כל הטרדה הזאת של מכוניות ובלי הפחד הזה.

הנושא הזה כמעט כולו בסמכותה ובידה של הרשות המקומית. תתקן אותי בתור יושב-ראש רשות לשעבר. נדמה לי שכמעט הכול פה בתחום סמכותה של הרשות המקומית. לא צריך לרוץ אל הממשלה, לא צריך לרוץ אל היועץ המשפטי.

היו"ר ע' עלי:

או משטרה.

דוד צוקר (מרצ):

שוב, משטרה זה ברמה של התחנה המקומית. פה לא צריך הרבה דברים, אלא תשומת לב של הרשות המקומית, שיכולה לשים קץ לנגע המעצבן והמטריד הזה.

כנ"ל, וזאת הערתי השלישית, לגבי מפגעים במים הסמוכים לחוף הים. נער או נערה עם גלשן מסוגלים לטרטר חוף שלם ולהשבית הנאה של המון אנשים. כמובן, אני האחרון שיצא נגד גלשנים, אבל, במחילה, שהרשות המקומית תסדיר את המקום הזה, עד כאן מותר לגלשנים, מכאן ואילך מותר רק לרוחצים, ושלא יתערבבו אלה באלה. זה נכון לגבי האופנועים, שגם אם הם לא היו קטלניים – והיו כמה מקרי תאונות, ציין את זה קודמי – אבל גם בלי שהם קטלניים, הם פשוט מאיימים, מפחידים, מטרידים, מעצבנים ומשביתים את הרצון הזה לבוא לים בשקט, בלי עצבים ובלי תחושה של סכנה.

גם בדברי הסיכום הייתי מבקש שתהיה התייחסות לעניין הזה, או אם תהיינה כאן יוזמות חקיקה או יוזמות אחרות, אני מציע להתייחס לדברים האלה, כי באמת צריך לזכור, שאחרי שמדברים על כל הדברים החשובים, סמכויות של מוסדות וכו', בסוף צריך לזכור את האדם הזה שבא ביום שישי או בשבת או ביום חול או ביום חג, לא חשוב מתי, והוא רק רוצה שקט, הוא לא רוצה שיעיפו עליו חול או יאיימו על הילד שלו שרץ שם, פן איזה טרקטורון ידרוך לו על הרגל. תודה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת צוקר. חברת הכנסת תמר גוז'נסקי, האחרונה. לא הבנתי על מה התרעמת, חברת הכנסת גוז'נסקי. את לא רשומה בכלל. כדאי שתבדקי עניין זה במזכירות.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אינני רוצה לבזבז כאן זמן על נושא הרישום. זה קורה לא בפעם הראשונה, וצריך לברר את זה.

אני רוצה להתייחס לנושא הרציני מאוד שעומד לפנינו, ואני מצטערת שסגן השר היה ועזב ואין מי שישב.

היו"ר ע' עלי:

חברת הכנסת גוז'נסקי, דבר אחד אני רוצה לומר לך. מניסיוני, הפקידות במזכירות עושות עבודה נאמנה ורצינית ביותר. כדאי שתשאלי את העוזרת הפרלמנטרית שלך, או עוזר אם יש לך. אני לא בטוח שכדאי להאשים אותן.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אני הייתי עדה לכך שהיא רשמה אותי. יש פה אולי בעיה טכנית, אבל נברר אותה.

בקשר לנושא שלפנינו, נוסף על הדברים החשובים שכבר נאמרו, הנושא הראשון הוא עניין הניקיון בחופים ובמים עצמם. אף שיש חוקי עזר וחוקים אחרים ברורים מאוד בנושא הזה, בכל זאת, בכל עונת רחצה אנחנו עדים לכך שמזדמנים מי שפכים לים, ובכל פעם שזה קורה מסבירים שיש תקלה פה ותקלה שם באיזה אתר או באיזה מכון טיהור וכו' וכו'. העניין הוא בכך, שכאשר מדובר בבריאות של ציבור רחב מאוד, התקלות האלה הן בלתי נסבלות, ולא ייתכן שעדיין תימצא בכלל אפשרות כזאת שניתנת לעיריות ששוכנות על חוף הים להזרים מי שפכים לים. חייבים למצוא את הדרכים האלטרנטיביות למקרה של תקלה במכון טיהור על-ידי הקמת חלופה למכון הטיהור ולא על-ידי הזרמת השפכים לים.

נקודה שנייה. הרשויות המקומיות הנהיגו בהרבה מאוד חופים גביית תשלומים. יש חופים שבהם הגבייה היא תמורת הכניסה לחוף, ויש תופעה נפוצה יותר של גביית תשלום על זכות החנייה ליד החוף. והשאלה שלי היא, מאחר שדמי הגבייה האלה שנכנסים הם סכומים גדולים מאוד, לדעתי הם צריכים להיות מוקדשים כולם לטיפול החופים האלה. הם משולמים על-ידי אנשים שבאים לרחוץ בים, ואילו כל הסכומים האלה עוברים ישירות לטיפול בחופים, לטיפול שיהיה לתועלת לאזרחים, אני חושבת שהחופים היו נראים אחרת.

למשל, השנה קבע משרד הבריאות תקנות מחמירות בקשר להגנה על העור מפני קרינת יתר. אבל כשאתה בא לחוף, כמה מקומות מוצלים אתה מוצא? מעט מאוד. לחופים באים אלפים. יש מקומות מוצלים אולי ל-100 איש, וכל היתר צריכים להביא את השמשייה מביתם או שאין להם מקום מוצל. אני חושבת שהקמת מקומות מוצלים, מיני סככות, היא הוצאה שולית בסופו של דבר. אם משרד הבריאות חושב שזה כל כך חשוב לבריאות התושבים, במיוחד לילדים, שהם לא יהיו חשופים באופן מופרז לשמש, כיצד זה קורה שחופים מוכרים ומוכרזים, אין בהם הצל הדרוש? לכן, אני מעריכה

שאילו היו מקימים או קובעים את משק הכספים הסגור הזה, ניתן היה לפתור, בין היתר, גם את השאלה החשובה הזאת. תודה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחברת הכנסת תמר גוז'נסקי.

רבותי חברי הכנסת, ההצבעה תהיה בשבוע הבא, ביום ב', בשעה 16:00, אחרי שהנושא יתואם בין חברי הכנסת דוד מגן ואברהם הירשזון וסיעות הקואליציה, במטרה להביא לכאן הצעה מגובשת על דעת רבים מחברי הבית. היום לא נצביע אפוא, ונצביע, כאמור, ביום שני הבא, בשעה 16:00.

חבר הכנסת דוד מגן מתבקש להשיב על ההערות שהושמעו כאן.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני מודה לך על שהסכמת לכך שההחלטות שתקבלנה בשבוע הבא. אשתדל לעמוד באתגר לאחר שאתאם את הדברים עם היוזמים האחרים, עם חבר הכנסת אברהם הירשזון, ואני אפילו מתכוון לפנות אל שר הכלכלה והתכנון, כדי שההחלטות שתתקבלנה בכנסת – כך אני מקווה – ואחר כך בממשלה, תהיינה החלטות חכמות.

יכולתי להטריד עכשיו את הכנסת ולהציע 27 סעיפים לסיכומים והצעות, והכנסת תקבל החלטות, ואילו אנחנו עצמנו לא נעמוד באתגרים. מדובר בפיקוח נפש, ועל כן חשוב שההחלטות שתקבלנה מייד. מבחינתי, החלטות כנסת שתתקבלנה בשבוע הבא הן עדיין בחזקת מייד. ובהכירי את השר שטרית כיושב-ראש ועדת השרים לענייני תיאום ומינהל, אני יודע שהוא יעמוד באתגר, בתוך כמה ימים יכנס את הוועדה, ימליץ ויגבש מסקנות לפי רוח הדברים שהכנסת תורה לו.

נוגעים בעניין, כפי שאמרתי, רוב משרדי הממשלה: משרד הפנים, לרבות הרשויות המקומיות, משרד החינוך והתרבות, משרד התחבורה, משרד הבריאות, המשרד לאיכות הסביבה, משרד העבודה והרווחה, משרד התיירות, משרד המשטרה, ואפילו משרד האוצר בעניין העמדת המשאבים המתאימים, ואפילו המשרד לקליטת העלייה, כי חלק ניכר מקורבנות תאונות השחייה הם עולים חדשים, ואולי כדאי לקיים גם בקרבם פעולות הסברה.

היריעה רחבה מדי, וחשוב מאוד שבפסק-הזמן של ימים מספר שנתן היושב-ראש תגבשנה החלטות חכמות ומעשיות. גם האתגר שהציבו חברי הכנסת יגאל ביבי, עמנואל זיסמן, חיים דיין ודדי צוקר, ליזום הצעת חוק, צריך להישקל. נראה מה תהיה תגובת הממשלה. אם יהיה צורך בתיאום עם הממשלה, יכול להיות שניזום ביחד הצעת חוק.

חבר הכנסת שטרית, לא היה כל ספק שמעורבות משרד החינוך והתרבות חשובה לעניין הזה. בנושא לימודי השחייה אתה בוודאי בקיא מאתנו. אין ספק שזה חשוב מאוד, ואם אפשר להגיע לגיל צעיר

יותר בלימוד החובה של שחייה, זה בוודאי יהיה חיובי. אשתדל לתת לכך ביטוי ביום שני הקרוב בשעה 16:00, כאשר נקרא את הצעות ההחלטה, ואני מקווה שהכנסת תקבל אותן.

אני מודה ליושב-ראש.

היו"ר ע' עלי:

תודה לחבר הכנסת דוד מגן.

רבותי חברי הכנסת, כעת – – –

דוד צוקר (מרצ):

אפשר ללכת עכשיו אחרי הדיון לים?

היו"ר ע' עלי:

אם אתה יודע לשחות ואם אתה הולך לחוף – – –

דוד צוקר (מרצ):

אני הולך לבריכה.

היו"ר ע' עלי:

אם יש מציל בבריכה והכול שם בסדר, אני מאחל לך שחייה מהנה. זה די בריא לעשות זאת.

הצעת חוק דמי מחלה (היעדרות בשל מחלת ילד) (תיקון) (מחלה ממארת), התשנ"ד–

1994

(קריאה ראשונה)

היו"ר ע' עלי:

רבותי, אנחנו עוברים להצעת חוק דמי מחלה (היעדרות בשל מחלת ילד) (תיקון) (מחלה ממארת), התשנ"ד-1994, בקריאה ראשונה, של חבר הכנסת מאיר שטרית. אחרי דברי חבר הכנסת שטרית יתקיים דיון.

מאיר שטרית (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, החוק הזה אושר בכנסת ב-9 במרס 1994 בקריאה טרומית, ולשמחתי גם בתמיכתה ובעידודה של שרת העבודה והרווחה. אני מנצל את ההזדמנות הזאת כדי לאחל גם לה רפואה שלמה ומהירה וחזרה אלינו ולעבודה מלאה ותקינה במהרה.

החוק הזה נועד לתת תשובה לבעיה של משפחות שיש להן ילדים שחולים במחלה ממארת. לצערי הרב, מספר הילדים החולים במחלה ממארת, בסרטן, המצטרפים אל הילדים החולים האחרים, עובר מדי שנה את ה-100. כמעט כל יום אני שומע על מקרים נוספים שלא ידעתי עליהם, ואני מנצל את ההזדמנות הזאת, אדוני היושב-ראש, כדי לאחל רפואה שלמה לז'ק, בנו של סמי מלול, סגן ראש עיריית קריית-שמונה; רק כעת נודע לי שגם הוא חולה במחלה ממארת, ועובר תקופה קשה. אני מאחל לו רפואה שלמה.

החוק הזה נועד לתת תשובה ולהקל על הורים שיש להם ילד שחולה במחלה זו. אני רוצה להסביר מדוע החוק הזה נחוץ. כאשר ילד חולה במחלה ממארת והוא נמצא בבית-חולים לקבלת טיפולים כימותרפיים, הוא בתקופת חרדה נוראית. הוא אישית חש את החרדה הזאת. יש ילדים רבים שמבטאים את החרדה הזאת, ויש גם רבים שאינם מבטאים אותה. מכל מקום, זו חרדה עמוקה מאוד. ילדים שחולים במחלה ממארת יודעים היום די מהר, גם כשמנסים להסתיר מהם זאת, במה הם חולים. יש הורים שמנסים להסתיר זאת מילדיהם, אבל זה לא עובד. כי הילדים, ברוך השם, פיקחים מאוד, והם עושים הצלבה של האינפורמציה שמקבלים מההורים עם זו שהם מקבלים מהרופאים, מהאחיות או מילדים אחרים ששוכבים אתם באותה מחלקה, ומהר מאוד הם מסיקים את המסקנה. לכן הם נתונים בחרדה קשה ביותר.

לא יעלה על דעתו של שום הורה שהכרתי ושאני מכיר להשאיר את ילדו בבית-חולים לבדו, ולא רק בגלל החרדה של הילד אלא גם בגלל הייסורים הפיסיים שהילד עובר בזמן שהוא מקבל טיפול כימותרפי. הטיפול הכימותרפי גורם, לצערי הרב, לפגיעה קשה מאוד במערכות התפקודיות של הילד. בהתחלה הפגיעה קלה יותר, אבל עם הזמן היא מצטברת ומאוד מקשה על הילד. היא גורמת לבחילות, להקאות, לנשירת שיער, לכאבים חזקים, לחוסר יכולת לאכול, לחולשה רבה מאוד; ובכלל פוגעת במערכת החיסונית של הילד בצורה קשה ביותר. הספירה של כדוריות הדם של הילד יורדת ממש לאפס, ואז הילדים נתונים בסכנה גדולה מאוד של זיהום מכל מה שנמצא במחלקה.

לצערי הרב, במחלקות אונקולוגיות רבות בארץ הילדים אינם נמצאים בתנאים סטריליים, והם עדיין מאושפזים במחלקות שבהן אותן אחיות מטפלות גם בילדים חולים רגילים וגם בהם. גם הציוד והמכשור הרפואי בבתי-החולים – ויוצאים מן הכלל כמה מהם – עדיין רחוקים מאוד מלתת תשובה ברמה המתאימה לילדים הנתונים במצב הזה. לכן חשוב מאוד שהורה ימצא ליד הילד בזמן אשפוזו, כדי לוודא שהדברים נעשים באמת כהלכה, כדי לוודא שהילד מקבל את תשומת הלב הראויה ואת הטיפול הראוי. חשוב שההורה ימצא על-יד הילד, יעודד אותו, יחזק אותו ויתמוך בו ברגעיו הקשים האלה.

לצערי הרב, לא תמיד זוכים הורים הנמצאים במצב הזה להתייחסות נאותה במקומות העבודה שלהם. נוסף על העובדה שהם מפסידים את השכר בשל ימי היעדרותם מהעבודה, ואין להם פשוט ברירה, כי האב או האם חייבים להימצא ואף נמצאים ליד ילדם בבית-החולים, ובדרך כלל הם עושים זאת במשמרות, אחד ביום ואחד בלילה – אתה רואה את חילופי המשמרות האלה מתרחשים בבוקר ובלילה, כאשר ההורים מתחלפים. אבל ברור שאחד מהם חייב להיעדר מהעבודה. ההיעדרות מהעבודה גורמת לאובדן הכנסה של המשפחה, שבלאו הכי נמצאת בצרה כלכלית, כי כאשר האם לא יכולה להיות בבית, היא נזקקת למישהו שיטפל בילדים האחרים שבבית. נוסף על זה יש הוצאות נסיעה, הוצאות על תרופות ודברים נוספים שאין להם כיסוי בביטוח הרפואי.

המשפחה נמצאת אפוא במצוקה כספית קשה, ויש מקומות עבודה רבים שלא מתחשבים בזה. מעבר להורדת השכר במקרה של היעדרות כזו, יש הורים שאיום הפיטורים מרחף עליהם, והיו דברים מעולם, לא פעם אחת ולא פעמיים.

בעקבות פטירתה של בתי מירי, זיכרונה לברכה, שחלתה במחלה זו בזמנה, הפכתי לכתובת שאליה פונים הורים רבים הנתונים באותו מצב. לכן אני יכול להעיד מקרוב על התחושות שיש למשפחות אלה ועל הקשיים שלהן.

החוק קובע, כי הורה שיש לו ילד חולה במחלה ממארת, אחד מהם או שניהם יהיו רשאים להיעדר מהעבודה עד 60 יום בשנה. ימי ההיעדרות האלה יבואו על חשבון ימי החופשה המצטברים של אותו עובד במקום עבודתו, או ימי החופשה שיגיעו לו בעתיד במקרה שלא עבד די שנים במקום עבודתו עד למועד שבו חלה בנו. התנאי לכך הוא, שהאב או האם עובדים במקום העבודה שנה לפחות. איננו רוצים במצב שבו האדם עובד חודש אחד בלבד, ומעבירו יידרש לתת לו 60 ימי חופשה. אם כי, לגרסתי, גם מצב כזה צריך להביא בחשבון, אלא שנצטרך למצוא לו פתרון שונה, אולי באמצעות הביטוח הלאומי.

בשלב הזה העובד, שהוא קבוע, שעובד שנה אחת לפחות במקום העבודה, יוכל לפחות לנכות את ימי ההיעדרות שלו מימי החופשה שמגיעים לו או שיגיעו לו בעתיד.

אני חושב שמעביד הגון, שיש לו עובד שבנו או בתו נמצאים במצב כזה, חובה עליו להבין את הדבר הזה. אני חושב שלרובם הגדול של ההורים שילדיהם חולים יש די ימי צבירה, כך שזה לא עולה למעביד דבר, אלא זה בא על חשבון ימי החופשה של ההורה. אבל גם אלה שאין להם, לא ייגרם נזק גדול למעבידים במקרה של עובד שאין לו ימי צבירה, אם ייתנו לעובד הזה לצבור ימי מחלה עתידיים על חשבון ימי ההיעדרות.

אני בהחלט ממליץ, גם בפני המעבידים, ואני חושב שרבים עושים זאת, להתחשב במצבם של אותם הורים ולהתעלם מימי ההיעדרות של ההורים שנמצאים במצב הזה, בתקווה שאיש לא יחלה עוד ולא יסבול עוד מהצער הזה.

אני מבקש מחברי הכנסת לתמוך בהעברת ההצעה לוועדת העבודה והרווחה לצורך הכנתה לקריאה שנייה ושלישית. אני תקווה, אדוני היושב-ראש, שהוועדה תעבוד נמרצות והחוק הזה יעבור במהרה, כי יש הרבה מאוד הורים שנתונים במצב הזה והדבר הזה יקל עליהם מאוד.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת שטרית.

רבותי, אנחנו מתחילים את הדיון. שלוש דקות לדובר. מי שלא ימצא באולם יפסיד את תורו. הרשימה נעולה.

חברי הכנסת רן כהן, רענן כהן, שאול יהלום, חגי מירום, עוזי לנדאו, בני טמקין, יוסף בא-גד, דוד מנע, אפרים גור, יגאל ביבי, אסעד אסעד, טלב אלסאנע, אלכס גולדפרב – אינם באולם והם הפסידו את תורם. חבר הכנסת חיים דיין, בבקשה. נותרו עוד שלושה דוברים: חברי הכנסת מגן, גוז'נסקי, ואם ימצא לי מחליף, אני.

דוד מגן (הליכוד):

הנה הגיע המחליף.

חיים דיין (צומת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, למען האמת, כשאנחנו מתחילים לדבר על אותם ילדים ועל המשפחות שנמצאות במצוקה הקשה הזו, במצב העגום הזה, מצב שמשנה את כל סדר-היום של המשפחה, וגם את זה של הקרובים והחברים, כשיש ילד שחולה במחלה הארורה הזאת, הסופנית, שממנה הרבה לא יוצאים, ובתקווה לשפר כמה שיותר ולמנוע סבל, מעורבים הורים רבים באותם תהליכים – יושבים עם הילד ומלווים אותו עד לרגעיו האחרונים, או גם בתקווה שהילד הזה יצא מהמחלה שהוא חלה בה.

אני מדבר פה מתוך רגש עמוק, חבר הכנסת שטרית. אני זוכר את הנאום שלך על מירי, זיכרונה לברכה. זה עומד תמיד לנגד עיני. אני מזכר שלא היה כאן חבר כנסת אחד שלא הזיל דמעה כשנאמת. החוק הזה שאתה מניח על שולחן הכנסת הוא חוק מוצדק ביותר.

חברי הכנסת, אני מחזיק כאן את הרשימה, שמונה 547 ילדים החולים במחלה הזאת, חלקם כבר לא נמצאים אתנו, ולרשימה הזאת עוד מצטרפים, לצערי הרב. כשאני מביא בחשבון את 547 המשפחות שנמצאות באותו מעגל, וצריכות לתמוך בילד ולעזור לו, בסך הכול הצעת החוק הזאת אינה יקרה. היא יותר רגשית, היא מדברת על מתן תשומת לב לילד ברגעים הקשים, ואני לא מאחל זאת לשום משפחה ולשום ילד במדינת ישראל.

אני באופן אישי אתמוך בחוק הזה. אני רוצה לומר, שבסוף חודש יולי אני מארגן יחד עם "קו לחיים" קייטנה לילדים חולי סרטן ו-CP בשעלבים. אני רוצה לברך את ראשי הערים שנרתמו למאמץ לתרום להקמת הקייטנה, שתימשך שבועיים ימים. אולי חלקם גם יבואו לבקר כאן בכנסת. המטרה שלנו היא לשמח את הילדים האלה כמה שיותר, לשמח את ההורים כמה שיותר ולהשתדל להסיר דאגה מלבם.

אני לא רוצה להרחיב. חבר הכנסת שטרית, אני אתמוך בהצעת החוק הזאת ואני תקווה, ואנחנו יודעים שהתקווה הזאת לא קיימת, שמשפחות לא יצטרכו להזדקק לחוק הזה כדי לקבל את התמיכה.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת עובדיה עלי, ואחריו – חבר הכנסת דוד מגן. אחריו – חברת הכנסת תמר גוז'נסקי.

אני אודה לחבר הכנסת עובדיה עלי, כשהוא יגמור, אם הוא יחליף אותי לחמש דקות, כדי שגם אני אוכל להשתתף בדיון.

עובדיה עלי (הליכוד):

אני רק מבקש, אם אפשר, מייד, מפני שאני חייב ללכת.

היו"ר ד' שילנסקי:

אם חברי הכנסת דוד מגן ואריאל ויינשטיין יסכימו, כדי שחבר הכנסת עובדיה עלי יוכל ללכת. אתמול ישבתי פה עד השעה 23:00, והיו שני נושאים שמאוד מאוד רציתי לדבר עליהם, הייתי רשום והכינותי נאומים, אבל לא נאמתי כי לא היה מי שיחליף אותי. בבקשה.

עובדיה עלי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, ראשית דבר אני מבקש לברך את חבר הכנסת מאיר שטרית על הצעת החוק שהביא לכנסת. הדברים שלך היו מאוד מרגשים גם בנאום הזה וגם בשעה שהצגת את החוק בקריאה טרומית, והדברים גם ברורים. נראה לי שהחוק הזה לא רק שהוא במקומו, אלא תמוה שעד היום לא נמצא לכך מענה.

לא יעלה על הדעת שהורים לילדים שחולים במחלה כל כך קשה, עם כל הטראומות לילד ולמשפחה, לא מקבלים את המינימום הזה. ומה, בסך הכול, מציע חבר הכנסת שטרית? הוא מציע שהם יקבלו חופשה על חשבון החופשה השנתית שמגיעה להם, או שהגיעה להם בעבר או שהם עתידים לצבור. והוא עוד מסייג את זה ואומר, שרק אחרי שנה, כשהעובד כבר קבוע במקום עבודתו.

אני סבור שהחוק במקומו. זו תקופה קשה ביותר שעוברת על המשפחה. כל אחד מאתנו מכיר משפחות כאלה, ילדים כאלה, ומבין איזו טרגדיה משפחה כזאת עוברת כשנודע שאחד מבני הבית חולה במחלה ממארת.

חבר הכנסת מאיר שטרית, אני מבין שבכך אתה מונע את הנזק הכספי מאב המשפחה ומאם המשפחה, בעצם העובדה שאתה מאפשר להם לצאת לחופשה מוסדרת על חשבון חופשתם השנתית ואתה מחייב את המעסיקים לאפשר להם לצאת לחופשה.

אני לא מבין איך אתה מונע את נושא האיום. כלומר, אין כאן עניין בנושא האיום, ואתה כותב בדברי ההסבר שלך, שלעתים הדבר גורם לאיומים בפיטורים. נדמה לי שבהצעת החוק אין מענה על העניין הזה. זה נושא אנושי. ואותם ערלי לב וגסי רוח מבין המעסיקים שלא מתחשבים בבעיה אנושית כל כך קשה של אחד העובדים שלהם, אני חושב שהם פשוט ראויים לאיזו סנקציה. אינני רואה אותה בהצעת החוק. הדברים האלה חייבים להיות מעוגנים בחוק.

אני מציע לעשות זאת בשלב של הכנת החוק לקריאה שנייה ושלישית. צריך לתת מענה ברור יותר על הנושא הזה, אם אכן קיים דבר כזה. קשה להעלות זאת על הדעת, זה מעבר לבינתו של אדם. כי הרי מעסיק בסך הכול רוצה בטובת העובד, ולא זו בלבד – בדרך כלל דואגים גם לרווחת העובד ומשפחתו, רוצים שתהיה לו מוטיבציה, רוצים לסייע לו, לתת לו תשומת לב, לעודד אותו, לחזק אותו. אבל, אם בכל זאת יש בין המעסיקים מי שהם עד כדי כך חסרי לב וגסי רוח, האם אינך סבור שצריך לתת לזה מענה ברור בחוק? אני מציע שתיתן את דעתך על כך.

מכל מקום, יש בכך גם תשובה הולמת על הנושא של הפסד ימי עבודה. אנחנו מבינים שמשפחות כאלה, ברגע שאחד מבני המשפחה חולה במחלה ממארת, רובץ עליהן עול כבד ונטל כספי לא מבוטל. בכך נוכל לא רק לסייע להם מבחינה אנושית, מבחינה נפשית, לעודד ולחזק אותם ילדים שזקוקים לתשומת לב, לעידוד ולחיזוק, אלא גם נוכל לסייע בידי המשפחות בתחום הזה שבו משפחות רבות נתקלות בקושי. על כך אני באמת מבקש לברך אותך בכל הברכות האפשריות. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה לחבר הכנסת עובדיה עלי.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת דב שילנסקי, בבקשה.

דב שילנסקי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה להגיד לידידי-ידידנו חבר הכנסת מאיר שטרית: מאיר, הלוואי שלא היית מגיע למצב שאתה מביא את החוק הזה. זאת אומרת, הלוואי שלא היית יודע את הנושא ואת הבעיה מקרוב. אבל כך רצה הגורל וכך זה בחיים. יש בעיות בחברה, בציבור, מחלות, אסונות, ומי שלא עובר את זה ולא חש את זה על בשרו, אינו יכול להבין ולהיות ער ורגיש כמו מי שחש את זה על בשרו.

כמובן, כולם בירכו אותך על שהבאת את הצעת החוק. קשה במקרה כזה לברך, אבל נגיד לך "יישר כוח". יש אנשים שאומנם חשו זאת על בשרם, אבל הם לא רגישים לגבי אחרים. אני כבר חשתי את זה. יש אנשים שאינם רגישים עד כדי כך שיאמרו: הנה אני אעשה לאחרים, שאצלם הבעיה בוערת, אקטואלית וכואבת.

הבעיה של הילדים החולים במחלה הזאת היא בעיה קשה במיוחד. יש לי קרוב משפחה בירושלים, שהילד שלו חלה במחלה הזאת. הוא עבר ניתוח וטיפולים, וכולנו מקווים שבעזרת השם הוא באמת הבריא לגמרי. מובן שיש חרדה, אבל עובדה שאפשר להבריא. ואני נתקלתי במקרים נוספים. ובאמת, כתוצאה ממחלתו של הילד הזה של קרובי המשפחה שלי, ביקרתי הרבה בבית-החולים "הדסה" בעין-כרם, וראיתי ילדים באותו מצב.

היו לי מאז הרבה הזדמנויות להיפגש עם ילדים באותו מצב, בכלל זה בחגיגת הבר-מצווה של אותו ילד, וראיתי תופעה כזאת: כל המשפחות של הילדים נהיו כמשפחה אחת. כולם מכירים זה את זה, כולם עוזרים זה לזה. ובבר-מצווה ראיתי שהיו הרבה מאוד ילדים שהכירו בבית-החולים, ושם נוצרה ביניהם הידידות.

אבל, יש גם הרבה אנשים שמתנדבים ובאים לעזור. אני ידעתי שהילד הזה מדבר בהתלהבות על ספרים של הסופרת גלילה רון-פדר. במקרה פגשתי אותה וביקשתי ממנה חתימה על אחד הספרים שלה, אמרתי לה שזאת תהיה שמחה גדולה בשביל הילד. היא אמרה: ומה יהיה אם אני אבוא לבקר אותו ואביא לו כמה ספרים? אמרתי לה: לא העזתי לבקש זאת. היא התנדבה ונסעה אתי לביתה, הביאה ספרים וישבה עם הילד.

יש אנשים טובים בעם בישראל. יש אנשים טובים במדינת ישראל. במקרים רבים מגשימים את הנאמר בחוק הזה ללא כל צורך בחוק. אבל טוב שהחוק הזה הובא. כי אם יש מעסיקים שלבם קצת קשה, טוב שעל-ידי חוק אפשר יהיה לרכך אותם.

בוודאי תהיה תמיכה מלאה בחוק הזה. הלוואי שלא יהיה צורך להשתמש בו בארצנו. אבל אם יהיה צורך, טוב שיהיה החוק הזה. תודה רבה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת דב שילנסקי. חבר הכנסת אריאל ויינשטיין, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת דוד מגן. היתה איזו טעות ברישום, חבר הכנסת ויינשטיין אומנם לא הופיע ברישומים שלי, אבל הוא מופיע ברישומים של סגנית מזכיר הכנסת.

בתחילת כל דיון אנחנו מודיעים, שמי שלא ימצא יאבד את תורו. אני מבקש שלא תעמידו אותנו במצב לא נוח. מי שלא היה באולם איבד את תורו. זה כלל שנוגע לכולם. אי-אפשר לעשות כן איפה ואיפה ואי-אפשר לנהוג במשוא פנים. ברגע שאנחנו מחליטים שמי שאיננו כאן מאבד את תורו, הרי הוא מאבד את תורו. אין דרך אחרת.

יוסף בא-גד (מולדת):

לפעמים יש סיבות מיוחדות שאדם נאלץ לעזוב באותו רגע.

עובדיה עלי (הליכוד):

אין סיבות.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת אריאל ויינשטיין, בבקשה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, חבר הכנסת שטרית, הרהרתי בלבי אם אני אצליח לעמוד על הדוכן הזה כשאתה נוכח כאן, בעוד הטראומה הנוראה שהמשפחה עברה היא לנגד עינינו, ולהתמודד עם הצעת החוק הזאת. אבל אמרתי לעצמי, שאני רוצה לעשות את זה.

אני מחייב את הצעת החוק שלך. מדובר בכמה מאות ילדים. מי ייתן שהמספר יקטן ולא יהיו כאלה. וכפי שתיארת לנו, וידענו זאת, ההתמודדות היא קשה. ובתקופה הקשה הזאת יש צורך להיות ליד הילד. ובאמת יש מקום שהחברה הישראלית תאמר למעסיק, בין שזה המעסיק הציבורי ובין שזה המעסיק הפרטי: בבקשה, נא לתת לאותם הורים, לאותו עובד, את האפשרות להיעדר מהעבודה. לכן אני מחייב את החוק.

אבל שמעתי ממך, חבר הכנסת מאיר שטרית, שמעתי על הקשיים שיש כיום במקומות העבודה להורים כאלה. כשהם רוצים להיעדר, אומרים להם המעסיקים: אדוני, זה לא מעניין אותי. כך נאמר וכך שמענו. והשאלה שאני מבקש לשאול: כיצד להביא לכך שההורה יוכל להיעדר, יוכל להיות ליד הילד, ליד הילדה, ועם זאת שלא ייגרם חיכוך חסרה תקנה במקום העבודה? ואני לא מדבר על המעסיק הציבורי ואני לא מדבר על המפעל הגדול – אני יכול להעריך שהמעסיק הציבורי, משרד ממשלתי או מפעל גדול, יוכל לספוג את ההיעדרות הזאת – אני מדבר על עסקים קטנים, שבהם יש שני עובדים, שלושה עובדים, והמעסיק יאמר: לא מעניין אותי מה הכנסת חוקה. יש לך מילואים, תסתדר, יש לך קרובים. אנחנו יודעים את זה, שמענו את זה.

מאחר שמדובר, לפי הערכתי, בעשרות מקרים במשק הפרטי, אולי בדיון בקריאה הראשונה צריך לשקול איזו אפשרות שמשלם המסים הכללי יישא בהוצאה הזאת על-ידי זיכוי ממס, על-ידי ניכוי ממס, באיזו צורה שהיא, של המעסיק. לא משום שאני רוצה לשחרר כאן את המעסיק או שאני חושב שזה נטל כבד מדי עליו. אני רוצה למנוע אותו חיכוך שקיים, שאותם הורים, לבד מהבעיה שיש להם בבית, במשפחה, וכל הטראומה האיומה הזאת שהם חווים אותה, שלא תהיה להם בעיה בעבודה כתוצאה

מהחוק שאנחנו מחוקקים. שלא יבוא המעסיק ויטיל עליו נטל אמוציונלי כבד כתוצאה מהחווייה הנוראה הזאת שהוא חווה בתהליך הזה של הטיפול בילד.

לכן אני הייתי מציע, שבין הקריאה הראשונה לשנייה תמצא הוועדה שתדון בכך את האפשרות להעמיס את הנטל הזה על כולנו כמשלמי מסים, ואם זה יעלה כמה מאות אלפי שקלים לשנה מקופת הציבור, אני חושב שזאת תהיה אולי הדרך לטיפול בבעיה; הדרך שתביא לכך שההורים יוכלו להיות ליד הילד, ליד הילדה, וכדי שמקום העבודה לא יטיל עליהם עומס. אילו אני הייתי בלבוש של המעסיק, לא הייתי מתאר לי שהייתי מסוגל לומר להורה כזה: מה קורה לך? זה לא מעניין אותי. אבל שמענו על כך ואנחנו יודעים שיש מקרים כאלה. וכדי למנוע במקרה אחד או שניים את הסבל הנורא של האי-הבנה הזאת, של העומס הזה, רצוי היה לחשוב על מימון מקופת משלם המסים.

כמובן, אני תומך בהצעת החוק.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה. חבר הכנסת דוד מגן, ואחריו, אחרונה – חברת הכנסת תמר גוז'נסקי.

דוד מנע (הליכוד):

אני ביקשתי, אדוני.

היו"ר ד' שילנסקי:

יש לי פה בעיה ואינני יודע מה להחליט. כשעליתי נאמר לי לגבי חבר הכנסת מנע וחבר הכנסת בא-גד, שמסיבה זו או אחרת הם לא היו באולם ברגע שקראו את שמותיהם וביקשו שאאפשר להם. אני אמרתי עם נענוע ראש שהנה אני אאפשר. אבל בינתיים נאמר לי שיש הוראה של יושב-ראש הכנסת, חד-משמעית, שלא לאפשר. לכן תנו לי, אני אראה איך להתגבר ואיך להחליט בזמן שחבר הכנסת דוד מגן ידבר.

יוסף בא-גד (מולדת):

אני מציע פשרה: רק דקה אחת. כעונש על האיחור – רק דקה אחת.

דוד מנע (הליכוד):

אני לא איחרתי.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת דוד מגן תמיד נותן לי השראה; נראה מה תהיה ההשראה בשעת דיבורו. בבקשה.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, נתקלתי בבעיה שמעלה היום חבר הכנסת מאיר שטרית במסגרת הצעת חוק עוד לפני שלוש שנים, גם לפי פנייה ויוזמה של ידידי חבר הכנסת מאיר שטרית. אני רוצה להזכיר לך, מאיר: לפני קצת פחות משלוש שנים, בשעת לילה מאוחרת, כשאתה ורותי, שתחיה, ישבתם וסעדתם את מירי, זיכרונה לברכה, במרכז הרפואי "הדסה" בעין-כרם, התקשרת אלי וביקשת שאפעיל את השפעתי במועצת הלול כדי לסייע לחקלאי, איסר פפר, אשר הוא ורעייתו סעדו, במקביל לכם, את בתם מאיה, זיכרונה לברכה, והצגת כבר אז את הבעיה במלוא חומרתה, כאשר ההורים נאלצים ללוות יום ולילה, תקופה ארוכה, תוך משא של טיפולים קשים ומייסרים, את הילד הרך, ונאלצים להיבטל מעבודה אם הם שכירים, נאלצים לסגור את העסק אם הם עצמאים או חקלאים, וכמעט עומדים מול שוקת שבורה בכל מה שקשור לפרנסה ובכל מה שקשור בקיום העסק.

כאשר חבר הכנסת שטרית מספר לנו היום כי מדובר ב-574 ילדים אשר חלו במחלה הזאת בחמש השנים האחרונות, ברור לנו, שר האוצר נכבדי, שאין מדובר כאן במעמסה גדולה על הקהילה בדרכה ובניסיונה לסייע לאותה קבוצה אשר הגורל התאכזר אליה.

הצעת החוק מדברת על הענקת דמי מחלה בשל היעדרות של הורה בגין אותו ילד, ואני מציע לשפר את ההצעה בכמה תחומים. נראה לי כי טוב יהיה, במקום "ילד", להגדיר את הילד כ"קטין", ובמקום לקרוא "מעביד", כלשון ההצעה, לקרוא "מעסיק". לדעתי צריך, כאשר הצעת החוק הזאת תגיע להכנה לקריאה שנייה בוועדת העבודה והרווחה, להגדיר מהי מחלה ממארת, ונצטרך לקבוע זאת כבר בסעיף הראשון בהגדרת המחלה, ואולי להרחיק לכת ולומר מעבר למה שאמר חבר הכנסת שטרית. בדיונים הראשונים בוועדת העבודה והרווחה נאלץ בוודאי חבר הכנסת שטרית להתפשר ולומר – מי שצבר ניסיון כעובד באותו מקום, ניסיון בן שנה אחת לפחות. אני חושב שנצטרך לחשוב על תקופה קצרה יותר ואפילו לקבוע – מי שעבד באותו מקום עבודה חצי שנה לפחות.

וכאן אני מתכוון להשתמש ברעיון שהעלה חבר הכנסת אריאל ויינשטיין ולומר, כי אנחנו צריכים להבדיל בין מעסיקים גדולים לבין מעסיקים קטנים. מעסיק גדול, אם חס וחלילה יש לו עובד שנזקק לסיוע הזה, או שני עובדים, או שלושה עובדים, יכול לספוג זאת, ואני בטוח שהוא יעשה זאת בנפש חפצה, ובלבד שישתתף בתקווה ובתפילה שמזור ורפואה יישלחו לאותו קטין, בנו של העובד אצלו. אבל אם המעסיק הוא מעסיק קטן – ובהגדרות שלנו על-אודות מעסיק קטן מדובר בדרך כלל על קבוצה של עשרים עובדים או פחות – אין מניעה לנסות לשכנע במסגרת הדיונים בוועדת העבודה והרווחה, שהמוסד לביטוח לאומי ייקח את העניין על עצמו. מזה הוא לא ייפגע. מדובר בסופו של דבר בפרוטות, אם אומנם אותו מעסיק, הקרוי על-ידינו "המעסיק הקטן", ידרוש את ההשתתפות של המוסד לביטוח לאומי.

וחשובה יותר מלשון החוק היא רוח החוק. אני רוצה לומר לידידי חבר הכנסת מאיר שטרית: אתה מקיים את צוואתה של מירי, זיכרונה לברכה. היוזמה הזו היא רק חלק מהצוואה. העמותה אשר

הקיימות – ושמעתיך היום בשידור הרדיו, בשידור המרגש ב"קול ישראל" בשעה 08:20 – היא עמותה אשר בוודאי, יחד עם כל פעליך הברוכים, תשרת את אותה קהילת ילדים המתייסרים במחלה הקשה. הפעולות שלך יסייעו להורים ולבוגרים אשר מלווים את הילדים הללו, ובעזרת השם, פעולותיך ומאמציך יישאו פרי, יביאו מזור ורפואה לכל אותם ילדים שנפגעו במחלה הזו, ובוודאי יסייעו לגורמים הציבוריים להקל את חייהם של אותם ילדים ואת חייהן של אותן משפחות המלוות אותם ילדים. על היוזמה שא ברכה. אנחנו אתך.

אני תומך כמובן בהצעת החוק, וכפי שאמרתי – אני רואה אותה כחלק מהצוואה של מירי שטרית, זיכרונה לברכה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות הדיבור לחברת הכנסת תמר גוז'נסקי. אולם תחילה עלי להגיע להחלטה לגבי שני חברי כנסת. כפי שאמרתי, בהשראת הנאום והדברים הנרגשים והלבביים של חבר הכנסת דוד מגן, ובהתחשב בכך שזה באמת חוק אנושי, אני מרשה לעצמי, ויושב-ראש הכנסת יסלח לי אם אעשה חריגה קטנה וארשה עוד לשני חברי כנסת לדבר בנושא.

אבל בלי כלום אי-אפשר. לכן, במקום שלוש דקות יקבל כל אחד מהם שתי דקות.

אני מבין שיש גם חבר כנסת שלישי, חבר הכנסת אלסאנע, וגם לגביו ננהג באותה צורה.

הסדר יהיה, אם כך, הראשון – חבר הכנסת יוסף בא-גד, אחריו – חבר הכנסת דוד מנע, ואחריו – חבר הכנסת טלב אלסאנע. זה יהיה הסוף, שום דבר יותר, שתי דקות לכל אחד.

בבקשה, חברת הכנסת גוז'נסקי.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מנסה לנחש כיצד מרגיש חבר הכנסת מאיר שטרית ביושבו ובהקשיבו לדיון, ואני מתקשה. אני מניחה שרגשותיו מעורבים, זיכרונות עם רצון גדול לעשייה.

הכנסת כולה בוודאי שותפה לרצונו של חבר הכנסת שטרית להפוך את הכאב והצער למנוף לעבודה למען הציבור הכואב והכאוב הזה.

לגבי הצעת החוק עצמה, אני רוצה להדגיש שמדובר פה במפורש על כך שעובד יוכל לנצל ימי מחלה שנרשמו לזכותו. כבר יש תקדים בחוק דמי מחלה (היעדרות בשל מחלת ילד), אלא ששם יש הגבלה ברורה מאוד לגבי מספר הימים שהעובד יכול לנצל בשל מחלת ילדו.

ההצעה היא להגדיל את מספר הימים האלה בצורה משמעותית, במקרה של מחלה ממארת.

אני תוהה לרגע, האומנם ימצא מעביד שלא יתחשב בכך שעובד שלו חייב לטפל בילדו החולה? האומנם יש מעביד שינסה לפגוע בעובד כזה, לנכות לו משכרו, להוריד מזכויותיו ואולי אפילו לפטר?

אבל אני נזכרת מה קורה, למשל, לגבי האיסור לפטר נשים בהיריון. והנה מתגלה, שלמרות קיומו של חוק כזה, בכל זאת מעזים מעבידים לפטר אשה בהיריון. לאחרונה היה מקרה של סגנית מנהל מלון שהודיעה למעביד שהיא בהיריון. המעביד כעס ושאל הכיצד היא לא התייעצה אתו לפני שהחליטה להביא עוד ילד לעולם. הוא החליט לפטר אותה. היא ניסתה למנוע את זה, והוא העביר אותה מתפקידה, פגע בה. בסופו של דבר היה סיבוך שלם, וזאת כאשר קיים חוק.

אני מניחה שיש במדינת ישראל מעבידים נאורים, שהולכים לקראת העובדים, ואולי אפילו נותנים יותר מ-60 הימים כאשר זה נחוץ. מאחר שיש היום טיפול רפואי שבזכותו ניצלים ילדים רבים, והטיפול הרפואי הזה הוא ממושך – מדובר בהחלט בקבוצת מעבידים שעושים את הדבר הזה בלי חוק.

אבל, חבר הכנסת שטרית, אם יש אפילו מעביד אחד שלא מבין מהי אנושיות וצריך את החוק הזה כדי שהוא יכיר בזכויותיו של העובד, אם יש אפילו מעביד אחד כזה, החוק הזה נחוץ.

לגבי ההצעה של חבר הכנסת ויינשטיין להעביר את זה על חשבון הכלל, מאחר שבדיון בהצעה לקראת הקריאה הראשונה לא העיר נציג המעבידים התעשיינים את ההערה הזאת, אני מציעה שאנחנו לא נלך רחוק יותר ממה שמעבידים מוכנים לקחת על עצמם. אם נציג התעשיינים לא ערער על כך, אין שום סיבה שהקופה הציבורית תשלם את זה. אני חושבת שלא יקרה נזק לשום מעביד אם הוא ילך לקראת העובד ויאפשר לו לטפל בבנו או בבתו החולים במחלה ממארת. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת יוסף בא-גד, שתי דקות. אני מבקש מחברי הכנסת הנוספים באמת להצטמצם.

יוסף בא-גד (מולדת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מודה לכבוד היושב-ראש שנהג לפניו משורת הדין, ולא אנצל את הדבר. תודה רבה.

אני כל כולי עם חבר הכנסת מאיר שטרית על גדלותו בהעלאת החוק. לפעמים אחרי שקורה אסון רוצים לשכוח. כל הכבוד שאתה רוצה לדאוג לכך שאחרים לא יעברו עוד טראומה נוספת על מה שקרה להם משמים.

היו"ר ד' שילנסקי:

לפעמים רוצים לשכוח, אמר כבודו, אבל לא תמיד זה אפשרי.

יוסף בא-גד (מולדת):

נכון.

לכן, אני בוודאי תומך בחוק. רק רציתי לבקש ממך לחשוב על ההערה שאני אעיר, ונשקול ביחד את הדברים.

אני רוצה להוסיף הסתייגות אחת: "אך ברשות המעביד לעמוד על כך שימי ההיעדרות יהיו לסירוגין ולא רצופים". למה אני מתכוון? לפעמים יש אדם בתפקיד מפתח, ואם הוא ייעדר שבוע, שבועיים או חודש, או אפילו שלושה ימים רצופים, הדבר יגרום להתמוטטות כלכלית במקום העבודה.

מעביד יכול לומר: לבי אתך, אני אעזור לך. אבל אולי תוכל לסדר שהיום אתה תיעדר מן העבודה, מחר אשתך או אחיך או מישהו אחר ימלא את מקומך ואתה תישאר בעבודה.

הרי עם כל הטרגדיה, אנחנו לא רוצים לפגוע במשק, גם לא במעביד. אני כמנהל בית-ספר, אם אדם ייעדר, הרי למרות האסון שקרה לו ומובן לכולם, יכולה כיתה שלמה להיהרס. אבל אם אני אומר לו: תסתדר עם המשפחה שלך, אנחנו נעזור לך, אולי תוכל להיעדר רק חצי בוקר ופעם שנייה חצי לילה – בכל מקרה, תיאום עם המעביד בוודאי יעזור.

אני אגיש את ההסתייגות שלי, ואודה לך אם תיתן את הדעת על כך, שגם האב או האדם הנפגע יקבל את כל המגיע לו, אבל יעשה זאת תוך התחשבות במעביד ובפגיעה בעבודה. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת בא-גד אפילו לא ניצל את שתי הדקות שהיו לרשותו.

בבקשה, חבר הכנסת דוד מנע, שתי דקות.

דוד מנע (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני רוצה לברך את חבר הכנסת מאיר שטרית על הצעתו היפה והטובה, שבאה לסייע לאזרחים שצריכים לסעוד את בני משפחותיהם.

אני חושב, שמי שעבר את הדבר הנורא הזה יודע ומרגיש, שהצעת החוק שהגיש חבר הכנסת שטרית היא בין ההצעות הטובות ביותר שהוגשו בכנסת הזאת.

זו הצעה שבאה לשרת את האזרח, ואני חושב שהיא חייבת לזכות בתמיכה של כל חברי הכנסת. אני באמת מברך אותך מקרב לב על ההצעה.

אני רוצה להציע דבר נוסף, בדומה למה שקשור למקרה של אשה בהיריון. אשה בהיריון, אסור לפטרה. באותו הקשר, אם אדם עבד במקום עבודה לפחות שנה אחת והוא נזקק לסעוד מישהו מבני משפחתו, חשוב ש-60 יום בשנה יינתנו לאותו אדם כדי לסעוד את ילדו החולה. אבל דבר אחד נוסף צריך לעשות, והוא שאסור למעביד לפטר אותו עובד, והיו דברים מעולם. כמו שאשה עובדת הנכנסת להיריון אסור לפטרה, כך, להערכתי, אסור לפטר עובד שבנו או בתו חולים במחלה ממארת והם נזקקים לימים שלמים כדי לסעוד אותם. לא רק 60 יום בשנה, אלא גם איסור על פיטורים במקרה כזה. את זה בכוונתי להגיש, כמובן, לקראת הקריאה השנייה.

אני מודה לך, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אחרון אחרון – חבר הכנסת טלב אלסאנע. כדוגמת חבר הכנסת בא-גד וחבר הכנסת מנע, חבר הכנסת אלסאנע לא ינצל את שתי הדקות במלואן.

טלב אלסאנע (מד"ע):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה לברך את חבר הכנסת מאיר שטרית על יוזמת הצעת החוק הזו. אני חושב שההצעה היא חשובה, היא סוציאלית, היא נותנת אפשרות למעביד להשתתף בצרה שאליה נקלע העובד, אם כי גם בתור חבר ועדת העבודה והרווחה, שהצעת החוק בוודאי תגיע אליה לדיון מעמיק יותר, הייתי סבור במחשבה שנייה שיש לנסות אולי לפזר את הנזק, לפזר את האחריות. זאת אומרת, כל האנשים, כל האזרחים, יישאו באחריות למקרה של תושב או אזרח שנקלע למצוקה, ולא להשאיר אותו בודד, אלא לאפשר שכל התושבים יהיו אחראים לזה, על-ידי תשלום באמצעות המוסד לביטוח הלאומי, והמוסד לביטוח לאומי ישלם את דמי האבטלה של אותו הורה שנקלע למצוקה ונאלץ להיעדר מעבודתו.

אני אומר את זה לא בתור עמדה סופית, אלא בתור מחשבה שצריך לבדוק אותה: במקום להטיל את מלוא האחריות על מעביד מסוים, שנבחר באופן מקרי להיות מעסיקו של אותו עובד, מדוע לא לתת הזדמנות לכל התושבים ולכל המבוטחים במוסד לביטוח לאומי להיות שותפים ולשאת באחריות במידה שווה?

אני בעד הצעת החוק, זאת אומרת, לא להטיל את האחריות על העובד, אלא לפזר את האחריות, אם כי לא על-ידי הטלת האחריות על המעביד, אלא באמצעות המוסד לביטוח לאומי. אני סבור שזה גם מתאים לאופי של מדינה סוציאליסטית, שרוצה לתת גיבוי ולתת סעד למשפחות שנקלעות למצוקה. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה.

בבקשה, חבר הכנסת מאיר שטרית. אני מבין שתוצה להעביר את הצעת החוק לוועדת העבודה והרווחה.

מאיר שטרית (הליכוד):

כן, זו הוועדה שטיפלה בהצעת החוק.

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, ראשית, אני רוצה להודות לכל המתדיינים בחוק הזה. אני מודה לכם על התמיכה ועל העידוד.

אני רוצה לומר לכם, שכאיש ציבור לא עשיתי שום פעולה בתחום הזה כל עוד בתי נאבקה במחלה הזו, אבל מרגע שהיא נפטרה אני באמת מרגיש, שלו הייתי שואל אותה: מה היית רוצה שאעשה להנצחת שמך? – אין לי שום ספק שהיא היתה בוחרת בדרך שאני הולך בה, להוות כתובת למשפחות שיש להן ילדים חולי סרטן, מתוך מגמה להקל את חייהן, לטפל באותן בעיות שאנחנו נתקלנו בהן במשך השנים, תוך כדי טיפול, ולעזור לכולם; ולשמחתי, שותפים למגמה זו גם אנשים רבים נוספים.

מ-1989 ועד היום חלו, לצערי, בסרטן בארץ כ-547 ילדים, מהם נפטרו עד היום 54 ילדים. יש עמותות רבות שפועלות בתחום הזה, ואני רוצה לציין במיוחד עמותה שחבר הכנסת חיים דיין פעיל בה מאוד, שמארגנת בכל קיץ קייטנה ל-300 ילדים חולי סרטן, וגם השנה הם מקיימים אותו אירוע ואותה פעולה.

מי שצפה אתמול בחדשות בטלוויזיה שמע ריאיון עם שני ילדים: ילד אחד פלשתיני וילד אחד יהודי, שנוסעים עם משפחותיהם לאורלנדו בארצות-הברית, לשבוע ימים. זו בעצם עמותה שהקמנו לזכרה של בתי, שתפקידה להסיע את המשפחות עם הילדים שלהן, את כל המשפחה, להוציא אותם מכל המצוקה לשבוע ימים, לקחת אותם לאורלנדו, לכפר שנבנה במיוחד לצורך זה באורלנדו ומקבל ילדים מכל העולם. העמותה נקראת: Give Kids the World – "תנו לילדים את העולם", על שם מירי. כך נקראת העמותה בישראל. אנחנו מגייסים אמצעים למטרה זו. עד עכשיו כבר שלחנו 15 משפחות, והן נסעו במתכונת הזאת, ואנחנו מתכוונים לנסות לשלוח כל שבוע משפחה אחת לשם.

לשמחתי, שותפים לעמותה הזו גופים רבים, שעוזרים ומסייעים לנו, כמו "דלתה איירליינס", שמסבסדת חלק מכרטיסי הטיסה, "הולידיי אין", "אפריקה-ישראל" ועוד רבים אחרים שתורמים לאגודה ופועלים בתוכה. לשמחתי הרבה, משפחות רבות יכולות באמת לצאת לשבוע ימים ולזכות בקרן אחת של אושר, וזה משאיר לילד, עם משפחתו, עם אחיו ואחיותיו, זיכרון בלתי נשכח לעולם, תוך תקווה שהילדים האלה יבראו ויחזרו לפעילות סדירה.

אני רוצה להרגיע את מי שהעלו את השאלות. ראשית, זה לא עולה דבר למעסיק, אלא עולה לעובד עצמו, שמגיעים לו ימי חופשה, ואני לא מציע להיות יותר צדיק מהאפיפיור. כפי שאמרה חברת הכנסת גוז'נסקי, בוועדת העבודה והרווחה ישבו בעת ההכנה לקריאה ראשונה גם נציגי המעסיקים, גם נציגי התעשיינים, ואיש מהם לא הסתייג מההצעה, מסיבה פשוטה – כי המעסיקים גם מבטחים את עצמם בקרן ביטוח, ובמקרה הכי קיצוני, שבו צריך לכסות כמה ימי חופשה שהורה ניצל והם לא מגיעים לו, תמיד יש לזה כיסוי.

להערה של חבר הכנסת בא-גד אני רוצה לומר, שכמעט תמיד ההיעדרות הזאת איננה רצופה, מכיוון שהאשפוז של ילדים חולי סרטן הוא אשפוז של כניסה ויציאה, כניסה ויציאה, ושני ההורים מתחלקים בהיעדרות מהעבודה, זאת אומרת, פעם האב ופעם האם, כך שבכל מקרה אין מצב שההורה נעדר לתקופה רצופה של 30 או 60 יום, אלא בדרך כלל ההיעדרות הינה לסירוגין.

האמת היא – ואמרה את זה, ובצדק, חברת הכנסת גוז'נסקי – שגם בלי חוק מעסיקים רבים מאוד לא עושים שום בעיה להורים שנמצאים במצב הזה. אבל אם יש וולו מעסיק אחד – וחברת הכנסת גוז'נסקי אמרה את זה יפה מאוד – שעושה בעיה להורה במצב כזה, או מאיים בפיטוריו או מקצץ בשכרו, או לא מתחשב בו, ראוי שיהיה חוק כדי לאלץ אותו מעביד להקל על אותה משפחה, כי מדובר פה בדיני נפשות, ולא באיזו הטבה חומרית לאותו ילד או לאותה משפחה.

אני באמת מבקש מחברי הכנסת להצטרף להצעה זו, כדי שנוכל להביא אותה בסופו של דבר לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה.

אני מעמיד את הצעת החוק להצבעה. כפי שאמרתי, מדובר בהעברת הצעת החוק לוועדת העבודה והרווחה.

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה – 11

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק דמי מחלה (היעדרות בשל מחלת ילד) (תיקון) (מחלה ממארת), התשנ"ד–1994, לוועדת העבודה והרווחה נתקבלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

11 תומכים, אין מתנגדים ואין נמנעים. אני קובע שהצעת החוק שהביא בפנינו חבר הכנסת מאיר שטרית: הצעת חוק דמי מחלה (היעדרות בשל מחלת ילד) (תיקון) (מחלה ממארת), התשנ"ד–1994, עוברת לוועדת העבודה והרווחה להכנה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

תם הדיון בנושא זה. זה היה דיון שבו הכנסת הוכיחה באמת את עצמה, הוכיחה שיש רגעים שהיא יכולה להתעלות ולדון בנושא עם הרבה נשמה.

מאיר יקירנו, אני יודע שישבת על ספסל זה וכל שנייה נשפך דמך מחדש, וכך בוודאי גם רעייתך רותי – יש להניח שישבה וצפתה בדיון הזה בטלוויזיה. אנחנו מבקשים מכולם, הן מהמעסיקים והן מאחרים, לתת הרבה לב לכאב הזולת, ובפרט לכאב של ילדים, ובזכות זה ריבוננו-של-עולם ימנע מחלות מהם ומבני משפחותיהם, הלוואי אמן.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

ברשות היושב-ראש, אם אפשר, משפט אחד.

היו"ר ד' שילנסקי:

בבקשה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

שמעתי את חברת הכנסת גוז'נסקי אומרת: מאחר שהמעסיקים הסכימו בוועדה להצעת החוק, מה פתאום משלם המסים יישא בנטל? לא מעניינים אותי המעסיקים הגדולים. אני דיברתי על כך שייתכן שיש עסקים קטנים, שבהם עובדים שני אנשים, ואחד מהם הוא אותו הורה, והוא יהיה נתון לפגיעה בידי המעסיק הבודד שלו, היחיד, בעסקים קטנים. להם לא היו נציגים בכנסת, והם יפגעו בהורים הללו, וזאת היתה הכוונה שלי כשדיברתי על כך שמשלם המסים יישא בנטל. אז חברת הכנסת גוז'נסקי ראתה מייד את המגן הגדול על ההון הגדול, על המעסיקים. שטות, תסלחי לי.

היו"ר ד' שילנסקי:

אנחנו כולנו הבינונו.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

חבר הכנסת שטרית טען שאני צודקת. לא רק אני, זה כל הוועדה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

את צודקת מבחינה עניינית שאין לזה כיסוי.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אתה לא צריך להגיד שטות, תגיד שאתה לא מסכים. לא צריך להגיד שטות.

היו"ר ד' שילנסקי:

הוא חוזר בו מהביטוי. אלה חילוקי דעות לגיטימיים.

הצעת חוק החברות הממשלתיות (תיקון מס' 8), התשנ"ד-1994

(קריאה ראשונה)

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא: הצעת חוק החברות הממשלתיות (תיקון מס' 8), התשנ"ד-1994, קריאה ראשונה. שר האוצר יביא את החוק.

שר האוצר א' שוחט:

אם היושב-ראש יסכים שאני אביא את כל החוקים בבת אחת – יש ארבעה חוקים.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מוכן להסכים.

חברי הכנסת מסכימים? יש מישהו שמתנגד? יש לשר האוצר ארבעה חוקים.

דוד צוקר (מרצ):

יש קשר ביניהם?

שר האוצר א' שוחט:

לא. יש קשר שהם כולם מהאוצר.

דוד צוקר (מרצ):

הם כולם מבטאים את מדיניות האוצר.

היו"ר ד' שילנסקי:

בדרך כלל שר האוצר לא חייב לנאום, הוא יכול להגיד שאני מביא את החוק במשפט אחד. בבקשה, אני מסכים. יש לי גם סיבה חשובה להסכמתי. אדוני השר, עובדי הכנסת עובדים כל כך קשה וכל לילה עד שעות מאוחרות, אם אפשר להקל עליהם על-ידי זה שהשר מסכים להביא את כל ארבעת החוקים בבת-אחת, גם זה טוב.

דוד מנע (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אנחנו נוכל להתייחס לכל חוק?

שר האוצר א' שוחט:

בוודאי.

היו"ר ד' שילנסקי:

על כל חוק יהיה דיון נפרד.

שר האוצר א' שוחט:

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני מביא את התיקון להצעת חוק החברות הממשלתיות.

חלפה כבר יותר משנה מאז קיבלה הכנסת את תיקון מס' 6 לחוק החברות הממשלתיות, שבו נקבעו תנאי הכשירות לדירקטורים והוקמה הוועדה לבדיקת כשירותם והתאמתם של מועמדים לכהונת דירקטור, יושב-ראש דירקטוריון ומנהל כללי.

מתחילת עבודתה דנה הוועדה ב-392 בקשות למינויים. מתוכן לא אושרו 41 בקשות.

תיקון זה, שמשתלב בתיקוני חקיקה נוספים בתחום דיני החברות ובפסיקת בתי-המשפט, נותן ביטוי לחשיבותו של הדירקטור היחיד והדירקטוריון כגוף, לאחריות המוטלת עליהם, שכן ברור שמי שיש לו אחריות לכספי הציבור ולמתן שירותים לציבור חייב להיות אדם בעל השכלה וניסיון מתאימים.

כפי שניסיון החיים מלמד, יש תחליפיות מסוימת בין השכלה פורמלית לבין התנסות ולימוד בתוך העשייה עצמה. ואכן, לגבי דירקטור קבע החוק, כי התנאים של ההשכלה האקדמית ושל ניסיון של שנים מספר בתפקידים בכירים בתחום הניהול העסקי או בשירות הציבורי הינם תנאים חלופיים, ודי שיתקיים אחד מהם. ואולם לגבי יושב-ראש הדירקטוריון והמנהל הכללי החמיר החוק, ונקבע כי יש צורך בשני התנאים האלה גם יחד. הכוונה היתה נכונה, להביא למינויים טובים וראויים. ואולם התברר כי החמרה זו פוגעת שלא בצדק במועמדים ראויים המתאימים למשרות כאלה לכל הדעות. מדובר באנשים עתירי מעש וניסיון, בעלי הישגים רבים בתחומי פעילות מגוונים בעבר, שהוכיחו יכולת בתפקידים בכירים, ונסיבות חייהם היו כאלה שהם לא רכשו השכלה פורמלית אקדמית מלאה.

גם הוועדה לבדיקת מינויים שהוקמה לפי החוק חשה כי פסילת מועמדים כאלה אינה משרתת את מטרת החוק, והיא המליצה לתקן את החוק באופן שיאפשר למנות ליושב-ראש הדירקטוריון ולמנהל הכללי גם מי שאינו בעל תואר אקדמי במקצועות המפורטים בחוק, אך הוא בעל ניסיון משמעותי.

ההצעה היא, כי התנאי יהיה ניסיון מצטבר של 12 שנים לפחות, ובלבד שמהן שש לפחות הן בגופים בעלי היקף פעילות שאינו קטן מזה של החברה. הדבר ייעשה במקרים חריגים בלבד, וכאשר הוועדה אישרה שקיימים נימוקים מיוחדים לכך. ניסיון זה יבטיח מצד אחד כי מינויים של מי שאינם בעלי השכלה כאמור לא יהיה דבר שבשגרה, ומצד שני ניתן יהיה למנות אנשים מתאימים שפסילתם גורמת עוול בלתי מוצדק הן להם והן לעניינין של החברות הממשלתיות.

אבקש להעביר את הצעת החוק לדיון בוועדת הכספים.

אני רוצה להוסיף רק דוגמה. אנחנו מינינו את רב-אלוף במילואים צבי צור ליושב-ראש הדירקטוריון של התעשייה האווירית. לו הוא היה צריך להתמנות לאחר כניסת התיקון לחוק, הוא לא יכול היה לכהן כיושב-ראש התעשייה האווירית אף שהיה הרמטכ"ל, ניהל מערכת ארגונית, ניהל מערכת עסקית בחברה לישראל, היה יושב-ראש "בזק". ולכן אנחנו ראינו שיש מקרים בודדים – אני כבר לא נכנס לעניין, שנדמה לי שלו שר החוץ היה מסיים את תפקידו, אבל אני מקווה שהוא יאריך בו עוד כמה קדנציות, הוא לא היה יכול לשמש יושב-ראש חברה ממשלתית בגלל חוסר השכלה פורמלית. לגבי דירקטורים הדבר היה אפשרי. אנחנו יודעים שהיה דור שלם במדינת ישראל שהקדיש את עצמו למדינה ולא קיבל השכלה פורמלית. אני מניח שהיום הדברים האלה כבר כמעט לא קיימים.

התיקון הזה בא לאפשר, כפי שהוא קיים לגבי דירקטורים, לעשות המרה של ניסיון ניהולי בגופים גדולים, כפי שראיתם – 12 שנים לפחות, אל מול השכלה פורמלית, כדבר חלופי, בהחלטות יוצאות דופן שוועדת המינויים של השופט בן-דרור תאשר, וכל מי שממנה היום דירקטור צריך לעבור את מבחנה ואת בדיקתה. לגבי יושבי-ראש דירקטוריונים, קבעו שצריך בהגדרה שיהיו השכלה פורמלית וניסיון.

התיקון הזה בא לאפשר בעצם גמישות במספר מצומצם מאוד של מקרים, לשיקולו של השופט בוועדה. אני מאוד מברך על פעולת הוועדה, שכן היום כל מועמד עובר באמת את הוועדה, וכפי שקראתי – נפסלו 42 מתוך 390. הוועדה היא ועדה ציבורית בראשותו של שופט לשעבר, ואני מאוד שמח על התהליך הזה, אף שלפעמים זה אולי למורת רוחם של חלק מהשרים. אני מברך על זה, אני חושב שזאת החלטה נכונה, דרך הפעולה היא טובה. הוועדה יושבת מדי שבוע, אנשים שולחים את החומר, ממלאים את הטפסים, מתחייבים. לפעמים זה על בסיס של קשר פוליטי, לפעמים זה גילוי נאות של ניגוד אינטרסים של מישהו שיש לו עיסוק מסוים ואם הוא מתמנה לדירקטור עלול להיות ניגוד אינטרסים. בסך הכול אני מאוד מברך על פעולת הוועדה, ואני חושב שהתיקון הזה הוא תיקון הגיוני, והוא בא לתקן איזה עיוות שמתייחס אולי למספר קטן מאוד של אנשים, אבל אני חושב שניסיון של 12 שנים בניהול מערכת גדולה ובדיקת השופט, כמובן, לגבי האיש – צריך לאפשר שמישהו יוכל להתמנות מנהל דירקטוריון.

רחבעם זאבי (מולדת):

אפשר לשאול שאלה, אם היושב-ראש מרשה?

היו"ר ד' שילנסקי:

בבקשה.

רחבעם זאבי (מולדת):

היית מסכים להוסיף לתיקון שלך, שחסרי השכלה פורמלית אבל בעלי ניסיון יוכלו לשמש בתפקידי דירקטורים בתנאי ששירתו בצבא-הגנה לישראל?

שר האוצר א' שוחט:

חבר הכנסת זאבי, יכול להיות שמישהו נכה, סתם אני אומר, וקיבל פטור מהצבא. לא הייתי מציע, אנחנו לא קובעים את הקריטריון הזה בכלל לגבי דירקטורים, לכן לא הייתי מציע – – –

רחבעם זאבי (מולדת):

בתנאי ששירת בצבא-הגנה לישראל או שוחרר מסיבות מוצדקות משירות בצבא.

שר האוצר א' שוחט:

מה זה סיבה מוצדקת? פטור לתלמיד ישיבה זה סיבה מוצדקת?

רחבעם זאבי (מולדת):

לא.

שר האוצר א' שוחט:

אם כן, אני מתנגד. כי אני חושב שיש לנו לזה אמות מידה שאנחנו מקיימים, ולא הייתי מערבב דבר שאינו שייך. ואם זה אזרח ישראלי ערבי, באופן היפותטי?

רחבעם זאבי (מולדת):

הוא לא שירת – הפסיד.

שר האוצר א' שוחט:

לא.

רחבעם זאבי (מולדת):

הפסדנו שנים טובות, וסיכונים.

שר האוצר א' שוחט:

התשובה שלי: לא.

היו"ר ד' שילנסקי:

תוכל להעלות את זה בדברך, חבר הכנסת זאבי, והשר בתשובה יענה.

אם אתה מסכים, גם חבר הכנסת צוקר ביקש שאלה.

דוד צוקר (מרצ):

אני מבקש מהשר, כדי שלא להביך את הכנסת – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

אולי תעלה את זה בדברך?

דוד צוקר (מרצ):

לא, זה עניין טכני.

היו"ר ד' שילנסקי:

עניין טכני, בבקשה.

מאיר שטרית (הליכוד):

מי ששואל לא מדבר?

היו"ר ד' שילנסקי:

נשתדל להיות גמישים.

דוד צוקר (מרצ):

אתמול אישרה ועדה החוקה – אגב, החוק הזה הוא בתחום ועדת החוקה ולא בתחום ועדת הכספים – נוסח הצעת חוק זהה, מלה במלה, לנוסח הצעת החוק שהביאה היום הממשלה, לקראת קריאה שנייה ושלישית. אדוני שר האוצר, אני מניח שלא אמרו לך את זה. אבל הצעת חוק של חבר הכנסת דיין הושלמה.

שר האוצר א' שוחט:

מלה במלה?

דוד צוקר (מרצ):

מלה במלה. וזה אושר, כמובן, על דעת רשות החברות הממשלתיות, ועדת משרד האוצר ומשרד המשפטים. אתמול כבר ביקשנו להכין אותה לקראת הבאתה למליאה בשבוע הבא.

הצעת החוק הזאת תרד שוב לוועדת החוקה. כבר דנו בה. הסתיימה בה העבודה. ראשית, אני מאוד שמח שדיברת מעל הבמה, כי שיבחת את המגמה של שנה שלמה, שאין מינויים פוליטיים בחברות ממשלתיות, ולו בשביל זה טוב שעלית. אבל עכשיו אני מציע שהכנסת לא תהיה במבוכה, ובוודאי כדאי לחלץ את הממשלה ממבוכה ולא להצביע על זה.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת צוקר, אני רוצה בשלב זה להציע הצעה של יעילות. אני מוכן להשתמש בסמכותי. אם אדוני השר בשלב זה יגיד: אני מבקש לא להמשיך בדיון, אני אבדוק את זה. אם זה באמת כבר מוכן לקריאה שנייה ושלישית.

שר האוצר א' שוחט:

אדוני היושב-ראש, לי אין התנגדות. אני רק שואל שאלה שאינני מתמצא בה. נניח שאסכים שזה עובר לוועדת החוקה ושם יחזור החוק משולב, ממשלה-כנסת?

היו"ר ד' שילנסקי:

אם החוק כבר נגמר.

שר האוצר א' שוחט:

בדיוק מלה במלה?

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אפשר לראות את החוק?

היו"ר ד' שילנסקי:

רבותי, אני משתמש בסמכותי, אם השר מסכים בשלב זה להפסיק את הדיון.

שר האוצר א' שוחט:

חזקה על יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט שאם הוא אומר זה מלה במלה, ואז אין בעיה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אם תרשה לי, אני אגיד סיבה נוספת. אני תמיד משתדל, גם כאשר הייתי יושב-ראש, ואני בטוח שממלא-מקומי, היושב-ראש שבח וייס, הולך באותו כיוון, לתת אפשרות לחברי הכנסת שמיוזמתם טרחו והכינו חוק, על מנת שיוכלו להביא את החוק לקריאה שנייה ושלישית.

הצעת חוק לתיקון פקודת המכס (מס' 12) (שינוי נוהל), התשנ"ד-1994

(קריאה ראשונה)

היו"ר ד' שילנסקי:

אדוני השר, תואיל בטובך להביא בפנינו את הצעת חוק לתיקון פקודת המכס (מס' 12) (שינוי נוהל), התשנ"ד-1994, לקריאה ראשונה.

שר האוצר א' שוחט:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, פקודת המכס נחקקה בשנת 1923 ותוקנה מאז פעמים מספר. מאז חקיקתה התרחשו שינויים רבים בעולם המסחר הבין-לאומי ובתהליכי המכס. התפתחות אמצעי התחבורה, התפתחות הקשר בין מדינות והסכמי הסחר שישראל חתומה עליהם גרמו לשינויים גדולים הן בהיקף היבוא לישראל והן ברמת הידע הטכנולוגי הכרוך בהשתתפות במסחר הבין-לאומי; פקודת המכס, כפי שהיא מנוסחת כיום, איננה מאפשרת שימוש בכל האמצעים הטכנולוגיים הקיימים.

אגף המכס ומע"מ נערך להקמתה של מערכת מכס חדשה, שתהא מבוססת על פיתוחים עדכניים בתחום טכנולוגיית המחשבים, שתהווה קפיצת דרך הן מבחינה טכנולוגית והן מבחינת תהליכי העבודה. מערכת המכס החדשה תאפשר שחרור מהיר של טובין מהמכס באמצעות שימוש בתקשורת מחשבים מתקדמת. המערכת מתוכננת כך שתהא גם בעלת פוטנציאל להתייעלויות נוספות.

עיקרם של התיקונים המוצעים הוא ביטול ההסדרים והנהלים הקבועים היום בפקודת המכס, ובמקומם קביעה בפקודה כי לשר האוצר ולרשות המכס יוענקו סמכויות לקבוע הסדרים מתאימים בחקיקת משנה. תיקון זה יאפשר לאגף המכס לנצל את האפשרויות הטכנולוגיות הקיימות ולהתפתח מבחינה טכנולוגית וניהולית, בלי שיהיה כבול בסעיפי הפקודה לגבי הסדרים שהשתנו, ושהמקום הראוי לקביעתם הוא בחקיקת משנה.

אבקש מהכנסת לאשר את הצעת החוק בקריאה ראשונה ולהעבירה לוועדת הכספים להכנה לקראת קריאה שנייה ושלישית.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה, אדוני השר.

הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 97), התשנ"ד-1994

(קריאה ראשונה)

היו"ר ד' שילנסקי:

אדוני השר, תואיל בטובך להביא בפני הכנסת את הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 97), התשנ"ד-1994, בקריאה ראשונה.

שר האוצר א' שוחט:

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, הצעת החוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 97) הינה הצעה כוללת, המקיפה מגוון רחב של תיקונים הבאים לפתור בעיות שהתעוררו במשך השנים במסגרת הטיפול השוטף בפקודת מס הכנסה.

אני אקרא את ראשי הפרקים של התיקונים העיקריים:

הכרה לשכירים כהוצאה בתשלומי ביטוח לאומי – ביטול אפליה מתייחס לפעולה שנעשית לגבי העצמאים.

נקודת זיכוי בגין ילד עד גיל 18. סעיף 66(ג) לפקודת מס הכנסה מעניק נקודות זיכוי לאשה עבור ילדיה. בטעות נשמטה בעת תיקון הסעיף הפסקה הקובעת כי מדובר רק בילדים שטרם מלאו להם 18 שנים בשנת המס.

ערעור על שומה על-ידי שני בני הזוג.

הקלות במס לעיתונאי חוץ.

קיצוז הפסדים ומיסוי רווחים ראויים לחלוקה.

עדכון המקדמה מהכנסות עיזבון.

דיבידנד לחברה משפחתית.

אי-הגשת הצהרת הון – הסנקציה.

פישוט חישוב הקנסות.

ייצוג שלא כדין – עבירה פלילית.

סמכות לשר האוצר למנות חוקרים.

תיקון בחוק אזור סחר חופשי באילת – מניעת הניצול לרעה.

תיקון חוק מס שבח – הרחבת הגדרת "זכות במקרקעין".

ביטול שלילת הטבות על-פי חוק מס שבח.

תיקון חוק לעידוד השקעות הון בחקלאות.

תיקון פקודת המסים (גבייה).

זה מגוון של נושאים, כולם מצויים בחוק המונח על שולחן הכנסת. הדיון עם הפירוט יצטרך להיות בוועדת הכספים.

אני מבקש מחברי הכנסת להעביר את הצעת החוק בקריאה ראשונה לקראת הכנתה לדיון בוועדת הכספים.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה.

כל החוקים הקודמים – גם ועדת הכספים?

שר האוצר א' שוחט:

כן.

הצעת חוק חובת המכרזים (תיקון מס' 7), התשנ"ד–1994

(קריאה ראשונה)

היו"ר ד' שילנסקי:

יואיל אדוני להביא בפני הכנסת את הצעת חוק חובת המכרזים (תיקון מס' 7), התשנ"ד–1994.

שר האוצר א' שוחט:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, חוק חובת המכרזים (תיקון מס' 7), התשנ"ד–1994, מסמך את הממשלה לקבוע בתקנות, באישור ועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת, תקנות לעניין העדפת תוצרת הארץ, חובת שיתוף פעולה עסקי בין-לאומי והעדפה של תוצרת מאזור עדיפות לאומית.

החוק כפי שתוקן לאחרונה במרס 1994 קובע בהוראת מעבר, כי עד שיותקנו תקנות בממשלה ולא יאוחר מיום כ' בתמוז התשנ"ד, 29 ביוני 1994, יימשך ההסדר שהיה קיים בעניינים הללו קודם תחילתו של החוק.

בימים אלה סיימה ועדת המשנה המשותפת לוועדת הכלכלה ולוועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת את דיוניה בשני הנושאים מתוך התקנות שהציעה הממשלה, העדפת תוצרת הארץ ושיתוף פעולה עסקי.

הוועדה המליצה להאריך את תוקפה של הוראת המעבר בעניין העדפת תוצרת הארץ של אזורי עדיפות לאומית בחצי שנה נוספת.

מאחר שהתקנות טרם נדונו בוועדת החוקה, חוק ומשפט, מוצע להאריך את תוקפה של הוראת המעבר לעניין העדפת תוצרת הארץ ושיתוף פעולה עסקי בחודש נוסף, ולעניין העדפת תוצרת של אזורי עדיפות לאומית – בחצי שנה נוספת.

אבקש מן הכנסת להעביר את ההצעה לוועדת החוקה, חוק ומשפט להכנתה לקריאה שנייה ושלישית. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה, אדוני השר.

אנחנו ניגשים לדיון בהצעת חוק לתיקון פקודת המכס (מס' 12) (שינוי נוהל), התשנ"ד–1994, בקריאה ראשונה. אני מגביל לשלוש דקות. יש לנו סדר-יום ארוך מאוד.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

יש הצעת ייעול. מדוע לא נדון יחד על כל החוקים?

היו"ר ד' שילנסקי:

השר מסכים?

שר האוצר א' שוחט:

כן.

היו"ר ד' שילנסקי:

גם אני מסכים. רבותי, אנחנו נגביל לתשע דקות.

חברי הכנסת, חבר הכנסת שאני קורא בשמו והוא איננו – מפסיד את רשות הדיבור. חברת הכנסת נעמי בלומנטל – איננה. חבר הכנסת אלכס גולדפרב – איננו. חבר הכנסת יורם לס – איננו. חבר הכנסת מאיר שטרית, ישנו.

מאיר שטרית (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני אבקש להתייחס להצעות החוק שעומדות בפנינו לא על-פי הסדר של הצגתן אלא לפי סדר אחר, כפי שאני בוחר.

הצעה ראשונה שאני מבקש להתייחס אליה היא הצעת חוק חובת המכרזים (תיקון מס' 7). בעניין זה, אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, נראה לי שהמדינה נהגה פה ברשלנות. הצעת חוק חובת המכרזים אושרה לפני זמן רב, ומעניין אותי מדוע הממשלה מחכה עד שכלו כל הקיצין, ומחכים עד ליום האחרון, כמעט לפני שהחוק מגיע לסימומו, בשביל להגיש תיקון להצעת החוק תחת לחץ: אם לא תאשרו לא יהיה אפשר לתת העדפה לתוצרת הארץ.

אני חושב שזה פשוט חוסר עקביות, חוסר פיקוח על עבודת הממשלה וחוסר מעקב אחר מערכת החוקים הקיימת במדינת ישראל.

אינני מתנגד להצעת החוק, אדוני היושב-ראש, כי אני חושב שבאמת צריך ליצור העדפה לתוצרת הארץ וצריך להבטיח בחוק שבאמת יהיו קניות גומלין על כל עסקה שעושים עם כל חברה בחוץ-לארץ. לצערי הרב, באמת קורה מצב שבו אנחנו, בחלק מהמדינות בעולם קונים פי כמה יותר ממה שאנחנו מוכרים. הם אינם מוכנים לעשות עסקאות של buy back, או עסקאות שבהן אותה מדינה, או אותו אדם שזוכה במכרז בארץ, או שקונים ממנו בישראל, מתחייב לקנות בחזרה מישראל מוצרים, או, לחלופין, להזמין עבודות בארץ בהיקף מסוים מכמות הקניות שעושים בחוץ-לארץ.

החוק הוא במקומו, אבל חבל שמחכים לדקה ה-90 בשביל לתקן אותו. אני חושב שבעניין הזה הממשלה חטאה בכך שהיא פשוט לא עקבה אחר מהלך החוק הזה. אני אתמוך בו, כמובן. אבל זוהי פשוט הערה לממשלה על לוח הזמנים שלה.

הצעת החוק השנייה שאני מבקש להתייחס אליה, אדוני היושב-ראש, היא הצעת החוק לתיקון פקודת המכס (מס' 12) (שינוי נוהל), התשנ"ד-1994. אכן, אני שמח שסוף סוף נפל האסימון גם באוצר ובאגף המכס. אני מתפלא שרק עכשיו, אחרי 30 שנה שיש מחשבים שעובדים כבר במשק, ועשר שנים אחרי שהמחשבים הפכו להיות נחלת הכלל והפכו להיות מצרך שווה לכל נפש, גילו גם במכס שהגיעה הטכנולוגיה לעולם, והולכים למחשב את המערכת ולהפוך אותה ליותר יעילה, יותר מעודכנת, עם אפשרויות הרבה יותר קלות לתפעול ולפיקוח על המכס ולגביית המכס מאזרחים.

אני מברך על הצעת החוק הזאת. אני חושב שגם כאן הממשלה היתה צריכה ליזום את הצעת החוק הזאת מזמן ולקדם את שירותי המכס בכמה מדרגות ביחס לנתונים שבהם הם עובדים היום. אין שום סיבה בעולם שאדם שמביא מוצר מחוץ-לארץ, בין שזו חברה ובין שזה אדם פרטי, יצטרך לעבור ולחפש בין מיליון ספרים וכרכים אם פריט א' מופיע או לא מופיע ומה המכס המוטל עליו, כשהמערכת היום ממוחשבת כולה. אפשר למחשב את הכול, לשים את הכול על CD-ROM אחד ובאמצעות כל מחשב אישי פשוט אתה יכול לקבל לאלתר כל תעריף שאתה רוצה, על כל פריט שאתה רוצה. אם מחשב כזה יעמוד בכל מקום שבו גובים מכס, זה יעשה את החיים קלים יותר לכולם. אם צריך לעדכן פרט כלשהו, כל מה שהמכס צריך לעשות זה לכתוב דיסק נוסף מעודכן, לשלוח אותו לכל המנויים שיש להם דיסק כזה, עם הנתונים. הוא פשוט צריך להוציא את הדיסק ההוא, להכניס את הדיסק החדש, וכך יש לו מחדש הכול מעודכן לפרטי פרטים.

לכן, ודאי שהצעת החוק הזאת ראויה לתמיכה. אני רק מקווה שהביצוע שלה לא יארך זמן רב כל כך, כמו הבאת היוזמה של הצעת חוק זאת.

אשר להצעת החוק השלישית, אדוני היושב-ראש, הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה, אני מוכרח לומר שפה הביאו לפנינו מערכת שלמה ורחבה מאוד של תיקונים להצעת חוק מס הכנסה, במיליון ואחד נושאים. מדובר על מגוון רחב מאוד של נושאים. אני מבקש להעיר לגבי חלק מהנושאים שהובאו בפנינו כמה הערות לתשומת לבו של השר. אני מניח שהעניין יגיע אליו, או לאנשים שעושים את המלאכה מחר בוועדת הכספים. אבל אנחנו ניפגש סביב השולחן ההוא ונרד לעומק הסעיפים שעומדים על סדר-היום.

אני מבקש להעיר הערות מספר לגבי החוק המוצע לפנינו. ראשית, לסעיף 5 בחוק – מוצע פה כדלקמן: הטבה מיוחדת לעיתונאי חוץ ולעבודה עיתונאית מבחינת המיסוי. אני מתפלא, מה פתאום נמצאה קטגוריה מיוחדת כזאת של עיתונאי חוץ? אומנם בדברי ההסבר אתם אומרים שכבר מזמן הובטחה להם הטבה כזאת. אבל נניח שזה בסדר, מגיעה להם הטבה, ואני תומך בתיקון ההטבה לעיתונאי חוץ.

אבל, מה פתאום, מכל החוקים שאתם מביאים לפה, התחולה על סעיף 5 בחוק הזה, כפי שמצוין באחד הסעיפים האחרונים לחוק, בסעיף 27(ב)(1), אתם מציעים שהתחולה לסעיף של עיתונאי חוץ תהיה מ-1 בינואר 1989? זאת אומרת, אתם הולכים לתחולה רטרואקטיבית של חמש שנים. זה נשמע לי פשוט אבסורד. מה פתאום תחולה רטרואקטיבית לחמש שנים אחרונות? במה זכו עיתונאי חוץ למין יחס כל כך סלחני וטוב של אגף המסים ומס הכנסה? זה לא מקובל עלי. אני מתנגד לתחולה רטרואקטיבית כזאת. בכלל אני מתנגד לחקיקה רטרואקטיבית. אני חושב שהחוק הזה צריך לחול

מהיום שהוא יאושר, ולא יום אחד לפני. אם עד אז עבדו בנסיבות מסוימות – זה מה שנחשב. מה שהיה – היה. אי-אפשר לפתוח את הכול אחרנית, אלא אם תגידו שאתם מוכנים להחיל את כל הצעת החוק הזאת רטרואקטיבית, חמש שנים אחרנית. אז, אולי, יש מקום לשיקול דעת. אבל נראה לי שיש פה אפליה בין סעיף לסעיף, ואני מתנגד לתחולה של סעיף 5 החל מינואר 1989. נראה לי שזה לא ממין העניין.

הדבר השני שאני מבקש להעיר עליו, אדוני היושב-ראש, הוא סעיף 13(3). בדברי ההסבר לסעיף 188(א) כתוב, שאם אדם לא מגיש דוח במועד שנקבע בסעיף 132, או במועד אחר שנקבע במקרה של דחייה לפי סעיף 133, יוטל עליו בעד כל חודש של פיגור קנס של 3% מסכום המס לשנת המס האחרונה שלגביה הוא נתחייב בתשלום מס לפי סעיף 145, או 3% מסכום המס על-פי הדוח שהוגש באיחור. מדובר פה על קנס דרקוני. בתנאי האינפלציה של היום להטיל על אדם קנס בשיעור של 3% לחודש, דהיינו 36% לשנה – זה נראה לי דרקוני. אני בהחלט בעד הטלת קנס, אבל אני חושב שאפשר להסתפק בשקט – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

כנראה הם פסימיים ביחס ליכולת שלהם לרסן את האינפלציה.

מאיר שטרית (הליכוד):

אני חושב שצריך אומנם להטיל קנס, אבל לא קנס מוגזם כזה. אני הייתי מסתפק ב-1%-1.5% לחודש, כדי שזה יהיה 12% לשנה, או 15% לשנה, כך שלא יהיה כדאי לאיש לאחר בתשלום. אבל, לעומת זאת, גם לא צריך להעניש אותו באופן כל כך כבד. זה מוגזם ומיותר. זאת בעיקר כאשר בסעיף קטן (ג) אתם גם מעלים את הקנסות על יתר הדברים השוטפים מהסכומים הארכאיים של 15,000 שקל – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

איפה אתה יכול לקבל הלוואה ב-12% ריבית לשנה?

מאיר שטרית (הליכוד):

הלוואה של 12% צמוד לשנה אתה יכול לקבל בהרבה מקומות.

מיכאל איתן (הליכוד):

זה לא צמוד, זה לא צמוד.

מאיר שטרית (הליכוד):

אני לא יודע אם זה לא צמוד. לא כתוב פה אם זה צמוד או לא צמוד. פה כתוב: 3% לחודש מסכום המס על-פי הדוח שהוגש באיחור. יכול להיות שזה צמוד. לא כתוב אם זה צמוד או לא צמוד. אני חושב שצריך להטיל קנס, אבל לא קנס דרקוני. אם זה לא צמוד – אולי זה משנה את ההתייחסות. אולי צריך להפחית מ-3% ל-2%. אבל אני חושב שפה מתכוונים לקנס צמוד. בדרך כלל הקנסות של המס הם צמודים, חבר הכנסת איתן. זו הערה נוספת.

ההערה השלישית, אדוני היושב-ראש, היא לגבי סעיף 18. בסעיף 18 מבקשים להגדיל מחדש את הסמכויות של החוקרים של אגפי המסים, חוקרי המסים לדרגותיהם השונות, חוקר בכיר, פקיד שומה חקירות. אני מבקש להעיר על העניין הזה. מבקשים פה בעצם לתת להם הסמכה שתבוא מהמשטרה, שתגדיר את הסמכויות שלהם, סמכויות החיפוש, החקירה, המעצר.

אדוני היושב-ראש, העובדה שפקיד מס או חוקר מס יכול לבוא ולעצור מישהו ולהכניס אותו לבית-סוהר על עבירת מס, נראית לי מוגזמת. לצערי הרב, לא אחת אגף המסים משתמש בסמכות הזאת, כדי לשבור את האנשים המואשמים בהעלמת מס. ממה נפשך? אם אתה טוען שאותו אדם העלים מסים, למה לעצור אותו? תביא אותו לבית-משפט, תוכיח את אשמתו, ואם אתה צודק – שבית-המשפט יפסוק. תבדקו, תבדקו, ואני מציע לפקידים לבדוק. תבדקו מה קורה באמת. מתוך כמה מקרים של אנשים שנעצרו על-ידי חוקרי המס באמת הגיע העניין לידי כתב אישום ולידי הרשעה? אתם תמצאו שיש פספוסים רבים מאוד.

היו"ר ד' שילנסקי:

האם אתה יודע מהו האחוז במקרים אחרים?

מאיר שטרית (הליכוד):

במקרים אחרים הוא קטן מאוד.

היו"ר ד' שילנסקי:

המקרים של אנשים שנעצרו ולא הובאו למשפט?

מאיר שטרית (הליכוד):

לא, הוא גדול. אני מתכוון לכך שמספר המקרים שהגיעו להרשעה ולמשפט הוא קטן מאוד. לזה אני מתכוון.

היו"ר ד' שילנסקי:

אותו דבר לגבי מקרים אחרים.

מאיר שטרית (הליכוד):

לגבי המסים – אני נותן להם קרדיט שהמספר גדול יותר. אבל אני חושב שבינתיים אותו בן-אדם ישב במעצר וסתם לכלכו את שמו, כי הרי ישיבה במעצר נועדה לא רק על מנת להושיבו במעצר, אלא גם מפרסמים למחרת בעיתון שפלוני אלמוני, בעל עסקים, נעצר כחשוד בהעלמת מס. זה גם הורס את שמו של האדם. גם אם הוא יוצא בסופו של דבר נקי ולא חייב שום דבר – את הנזק כבר עשו לו. אני חושב שצריך לשקול באמת חמש פעמים את סמכויות המעצר של אותם חוקרים ולהגביל בצורה הרבה יותר דרסטית מזו המוצעת בסעיפי החוק הזה, שאני חושב שלא צריך לקבל אותם.

היו"ר ד' שילנסקי:

כיוון שאני מנהל את הישיבה אינני יכול, זה העונש, לקחת חלק בדיון ולדבר. אני מנצל הזדמנות זו לשאול אותך שאלה.

מה ההבדל בין מי שנעצר מפני שחושדים בו שהוא העלים מס, ואתה אומר שפה לא צריך לעצור, לבין מי שנעצר מפני שחושדים בו שהוא גנב מאיזו חנות או מאיזה מעביד? גם זה שחושדים בו שהוא גנב ממעביד ונעצר כותבים עליו בעיתון, ושמו מתפרסם. אולי ההבדל הוא בזה שמי שנעצר בגלל העלמת מס הוא אמיד יותר מזה שנעצר בגלל גנבה. אבל אשתמש במינוח שנוצר, מבחן בוזגלו. גם בוזגלו, שהוא דל ועני וחושדים בו שהוא גנב מהמעביד, או שאשתו עוזרת-בית וגנבה ממעבידתה, גם לבוזגלו שעצרו אותו בקריית-שמונה יש קרובים באופקים או בשכונת-התקווה ובכל מקום, וכשכותבים – מוכפש שמו.

מאיר שטרית (הליכוד):

אני מסכים, אדוני היושב-ראש, עם הקביעה שלך, אבל לי אין בעיה עם העניין מכיוון שאני מתנגד גם למעצר הזה. אני חושב שהאצבע של המשטרה, כמו האצבע של מבקרי המכס, קלה מדי על הדק השימוש במעצר. אני חושב שבהחלט צריך לקבוע גבולות. אותו בוזגלו, אם הוא חשוד בגנבה, הנזק שייגרם לו הוא קטן, מכיוון שהוא לא מעניין את העיתונות, לא יכתבו מלה אחת עליו, אף אחד לא ידע מזה שהוא נעצר או משתחרר. אותו איש עסקים הוא איש מוכר, וכשכותבים את שמו בעיתון זה גורם לו נזק כלכלי ואישי הרבה יותר גדול. אני לא מציע בגלל זה לעצור את בוזגלו. כאשר מדובר בפשע, מקובל עלי המעצר. אתה לא רוצה שהוא יטשטש ראיות. העניין של טיפול בפשיעה הוא חשוב, אבל בהעלמת מס הרי יש לך מסמכים, אתה חוקר המס, אתה יכול לבדוק ולהראות אם הוא באמת העלים מס. הרי למה אתה עוצר אותו? אתה טוען שהוא העלים מס. זאת אומרת, יש לך הוכחות ביד. תביא

אותו לבית-משפט קודם כול. אני נגד אצבע קלה על הדק המעצר, כי זה נזק שנגרם לאנשים, לדעתי, שלא בצדק.

הערה נוספת. אדוני היושב-ראש, בסעיף 22(2) מבקשים בתיקון של החוק להחיל על כל מי שקונה מגרש ל"בנה ביתך" תשלום מס לא רק על הקרקע אלא גם על דמי הפיתוח. מבקשים להחמיר את המצב בחוק.

מיכאל איתן (הליכוד):

הם מנסים כל שנה לתקן את הסעיף הזה ולא הולך להם.

מאיר שטרית (הליכוד):

הם מנסים היום להחיל גם על דמי הפיתוח, שהאיש משלם מכספו שלו, מס רכישה. מה פתאום להחמיר ולמה בכלל להחמיר לגבי "בנה ביתך"? מי בונה ב"בנה ביתך"? דווקא באזורים הפריפריאליים מנסים למשוך אנשים לגור שם, ואתה מעמיס עליהם עוד מס?

מיכאל איתן (הליכוד):

הם מדברים גבוהה גבוהה על הורדת מחירי הדיור, על פתרון לזוגות צעירים. זו ממשלה של אפסים. תראו איך הם נראים כאן. דרך אגב, איפה השר? איפה הממשלה? זה מה שיש כאן, אפס.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

ברשות חבר הכנסת שטרית, אנחנו נענינו לבקשת השר לאחד את הדיון.

דוד מנע (הליכוד):

הוא רצה ללכת, הוא רצה לברוח מפה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

לפנים משורת הדין אנחנו רוצים לומר משהו לשר.

מאיר שטרית (הליכוד):

יש לי הצעה. אני מוכן לרדת עכשיו, אף אחד לא ידבר, נצביע על החוק.

היו"ר ד' שילנסקי:

רבותי, השר ביקש לצאת לצורכי אנוש. זה התקבל בהבנה. קודם כול נראה מי צריך לדבר עכשיו.

מיכאל איתן (הליכוד):

ראשית כול תפעיל את הפעמון, שלא יגידו שלא עברו חמש דקות.

מאיר שטרית (הליכוד):

אין אף אחד.

דוד מנע (הליכוד):

אנחנו מוותרים על רשות הדיבור.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני אבקש מהסדרנים לבדוק אם השר כבר התגבר על הבעיות הטבעיות. בינתיים נראה מי צריך לדבר.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, בזמן הזה אני מבקש שתפעיל את הפעמון, אנחנו רוצים להצביע.

היו"ר ד' שילנסקי:

תנו לי לראות אם יש אנשים, חכו רגע.

מיכאל איתן (הליכוד):

אתה עושה פיליבסטר.

היו"ר ד' שילנסקי:

אינני עושה פיליבסטר. חבר הכנסת מיכאל איתן, אתה רשום לרשות הדיבור. חבר הכנסת מנע רשום לרשות הדיבור. יש לכם 18 דקות. את הפעמון צריך להפעיל חמש דקות לפני ההצבעה. אתם מוותרים על רשות הדיבור?

דוד מנע (הליכוד):

אנחנו מוותרים על רשות הדיבור.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני רוצה להיות הוגן כלפי כולם. תרשו לי לנהל את השיבה וטראו שהכול יסתדר.

חברי הכנסת חגי מירום, שאול יהלום, יוסף בא-גד, אסתר סלמוביץ, אלי גולדשמידט – אינם נוכחים. חבר הכנסת מיכאל איתן, בבקשה.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, פשוט לא ייאמן מה שקורה פה. הנה השר הגיע.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת מיכאל איתן, זכותך לדבר מהבמה. אתה כל כך התלהבת, שהיית מוכן לוותר על הבמה ולדבר מהצד. חברי כנסת עושים מאמץ להגיע לבמה. יש לך תשע דקות תמימות.

חבר הכנסת ויינשטיין, נדמה לי שגם אתה ביקשת שהשר ישמע כשחברי הכנסת ידברו. אם אתה תדבר עם השר, השר לא יוכל לשמוע. אתה רשום לרשות הדיבור והשר ישמע אותך כשתדבר. בבקשה.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ביקשתי את רשות הדיבור מהצד כי רציתי להתייחס לעובדה שהשר נעדר מהדיון, לא היום. אני רוצה למחות באוזני השר על מה שקרה פה בשבוע שעבר. עלו על סדר-יומה של הכנסת שלושה נושאים – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת מנע ואלסאנע, אתם מדברים בהתלהבות כזו שזה מפריע לחבר הכנסת מיכאל איתן.

מיכאל איתן (הליכוד):

לי זה לא מפריע, שידברו.

היו"ר ד' שילנסקי:

אבל לי זה מפריע. חברי הכנסת מנע ואלסאנע, אתם מדברים בקול רם, תדברו בשקט.

טלב אלסאנע (מד"ע):

אנחנו לא מדברים, אנחנו רבים.

היו"ר ד' שילנסקי:

אז תפסיקו לריב לטובת המליאה.

מיכאל איתן (הליכוד):

בשבוע שעבר, אדוני השר, עלו בכנסת הצעות לסדר-היום בשלושה נושאים: 1. המשבר בקרנות הפנסיה ודוח-פוגל, הידיעות שיצאו; 2. עליית המדד בניגוד לציפיות, עלייה גבוהה יותר; 3. הבנק הערבי. ישבנו כאן כמה חברי כנסת שהיו קשורים לנושאים האלה. ללא ספק, אלה נושאים חשובים, מרכזיים, הם צריכים לתפוס את המקום הראוי להם בדיוני הכנסת. ישבנו כאן עד שעה מאוחרת, כל אחד הכין את הנושא שעליו הוא רצה לדבר, ובשעה היעודה – אין שר אוצר. מגיע סגן שר החינוך עם איזה פתק מוכן מראש ואומר: אני לא מבין כלום, באתי לקרוא את הפתק.

ביקשנו לדחות את הדיון. עמדתי כאן על הדוכן ואמרתי, שאי-אפשר לבזות את הכנסת. הנושאים האלה הם נושאים מרכזיים, הם ראויים לדיון בכנסת, הם ראויים לתשובה כלשהי גם מעל הבמה הזאת. הם נדונו בבמות אחרות, אני לא אומר שלא.

יכול להיות מצב ששר האוצר לא יכול להגיע, מקובל עלי. מודיע שר האוצר, דוחים את הדיון לשבוע אחרי זה. אבל לבזות ולנהל דיון שבעצם אנחנו מדברים – אני אמרתי שאני לא רוצה לפגוע בו באופן אישי – אל פקק? הוא היה פקק. לא היה את מי להביא, אז הביאו אותו עם איזה פתק. זו תשובה על דיון? זה בכלל דיון? זו התייחסות? חבל.

אדוני השר, זו גם בעיה שלך. אתה לא מודע מספיק לצורך שהנושאים שבהם אתה מטפל יהיו נושאים בעלי עדיפות לאומית. כל נושא מדיני בכנסת – זו חגיגה. למה? כי גם הגורמים שצריכים לענות מגיעים, וגם הממשלה מתייחסת לזה, גם הכנסת מתייחסת, וגם נשיאות הכנסת, ועושים את זה בזמן שמקנה לנושא חשיבות כזאת או אחרת.

אני לא אומר שאתה צריך לשבת כל הזמן בכנסת ולדאוג למה שקורה בה. אבל אני חושב שזה אינטרס של שר האוצר, שכאשר נדונים בכנסת נושאים כלכליים, הם יקבלו את המקום הראוי להם, ושדיונים כלכליים אכן יתקיימו בכנסת, ושתהיה מודעות לבעיות הכלכליות וגם לביקורת של האופוזיציה ולהערות שלה לגבי המדיניות הכלכלית.

שמנו לב לכך שבזמן האחרון, וגם בשנים קודמות, לא תמיד ההתייחסות לנושאים הכלכליים היא על-פי מסגרות של אופוזיציה, קואליציה או מפלגות, כפי שעושים זאת בנושאים המדיניים.

אני פונה אליך ואומר לך, אדוני השר, מה שרציתי לומר קודם לכן מהצד, כי חשבתי שאין זה ראוי שנדבר פעם נוספת בנושאים האלה אל כנסת שאין בה חברי קואליציה, אל ממשלה שאיש משריה איננו נוכח באולם. אני שמח, לכן, שחזרת לאולם.

עכשיו הערות מספר לאוסף ההצעות שעומדות כאן היום לדיון. הנושא הראשון שרציתי להעיר עליו הוא חובת המכרזים. נתבקשנו היום, בהליך יוצא דופן, קיים, אבל חריג מהתקנון, לאשר מהבוקר שחרור מחובת הנחה, על מנת שהצעת החוק הממשלתית הזאת תוכל לעבור היום בקריאה ראשונה, ומחר בדיון חפוז בקריאה שנייה ושלישית באיזו ועדה, ואני מניח שמחר גם תבוא לכאן. אני שואל, מדוע זה צריך היה להיעשות בצורה כל כך חפוזת? האם לא היה אפשר לעשות את זה קודם לכן, האם לא היה אפשר להניח את זה על שולחן הכנסת ולתת לחבריה שהות לעניין בזה?

היו"ר ד' שילנסקי:

על איזה חוק אתה מדבר עכשיו?

מיכאל איתן (הליכוד):

חובת המכרזים.

אני רוצה לומר לשר ולקודמי כאן, שאנחנו מדינה קטנה, אנחנו מדינה קטנה שאין לה משאבים. יכולת הקיום הכלכלית שלנו קשורה, מותנית ותלויה בסחר בין-לאומי חופשי. אם ניקח מצב היפותטי, שכל אחד ידאג לעצמו, שכל מדינה תדאג לחומת מכסים גבוהה, מי שיצא דפוק מן העניין, סליחה על הביטוי, זה אנחנו, העתיד שלנו והיכולת שלנו להתפתח מבחינה כלכלית.

אני אומר, שמצד אחד אנחנו לא צריכים להיות "פראירים" ולדבר על ערכים של סחר בין-לאומי, לפתוח את החומות ולנהוג מנהג של הרצוי בלי להתחשב במצוי, ולהיות אלה שלא פועלים להגנת תוצרת הארץ ולא מתנים פעילות שונה או העדפות לגורמי חוץ בעסקות ברטר או בעסקות אחרות שבהן אנחנו משלמים בסחורות, או ביצוא ישראלי מול יבוא מארצות חוץ. אני לא אומר זאת. אבל חובת המכרזים, שהיא עיקרון כלכלי, בסופו של דבר, שאומר – –

היו"ר ד' שילנסקי:

סליחה רגע. חבר הכנסת מנע וחבר הכנסת אלסאנע, אולי תפסיקו לריב. אתם רוצים לריב, צאו החוצה. באמת, זה לא בסדר כך.

מיכאל איתן (הליכוד):

– – שצריך לשאוף לתחרות, וצרכן – במיוחד צרכן ממשלתי – צריך להעדיף את המחיר הזול, כי הכסף הוא בסופו של דבר הווסת הטוב ביותר לפעילות הכלכלית. וכל התערבות מדינה שמגינה על ערכים אחרים היא התערבות שגורמת גם לעיוותים, ויש מי שמנצלים אותה ומעוותים גם את המשק שלנו, אם זה בהטבות שנועדו לטובת ערי הפיתוח ואזור עדיפות לאומית, ואם זו הגנה על תוצרת הארץ.

אני אומר שאנחנו חייבים להכיר במציאות. אנחנו לא יכולים להיות בודדים. אבל אני שומע הדים שליליים מאוד ממה שקורה בוועדת המשנה לגבי אופן העדפה, ההליכה לכיוון של העדפה של תוצרת הארץ בכל מחיר. צריך להיות ברור לנו, שזה דבר שאיננו טוב לישראל, הוא לא טוב לעולם כולו, אם כל מדינה ומדינה תעשה את זה, ויחסית הוא גרוע לישראל.

אברהם פורז (מרצ):

– – –

מיכאל איתן (הליכוד):

יש 10% ויש 15%, ויש כל מיני מטרות, וכל אחד נהיה סופר-פטרייט לעניין הצר ושוכח את העניין הכללי. והעניין הכללי הוא, שאנחנו צריכים יעילות גם במישור הפנימי וגם במישור הבין-לאומי.

הנקודה הבאה – – –

אברהם פורז (מרצ):

ההגנה תרד במשך כמה שנים מ-15% ל-10%.

מיכאל איתן (הליכוד):

זה אומר, במלים אחרות, שייתכן מאוד שיהיו מפעלים לא-רווחיים שיוכלו לחיות רק מהפער הזה של 15% העדפה, ואנשים יעבדו במפעלים האלה בזמן שאלמלא ההעדפה הזאת הם היו יכולים לעבוד במפעלים אחרים, שלא רק שהיו מספקים לממשלה, אלא היו יכולים גם להתחרות בחוץ-לארץ עם היצוא שלהם. אבל למפעלים האלה לא תהיה זכות קיום, מפני שהעובדים יעבדו במפעלים שאותם אנחנו מסבסדים בצורה הסמויה הזאת משום שהם לא כלכליים כשלעצמם.

אברהם פורז (מרצ):

יכול להיות שאתה צודק, אבל אני רוצה לומר לך, שברוב מדינות מערב-אירופה – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

לפני שנכנסת אמרתי שאנחנו לא צריכים להיות הטיפשים של העולם. אבל, מצד שני, היות שאנחנו מדינה קטנה ששואפת ליצוא ושואפת לכך שיהיו פחות חומות מכס ו'היה יצוא חופשי, אנחנו לא צריכים להיות המובילים בתחום של ההגנה.

אני עובר עכשיו לנקודה הבאה. בתיקון לפקודת מס הכנסה מוצע, שבסעיף 66(ג)(3) לפקודה, שבו נקבעת הזכאות לנקודות זיכוי בשל ילדים, כאשר החישוב נערך לשני בני זוג באופן נפרד, אנחנו נגדיר שילד לעניין הוראות הסעיף הספציפי הזה הוא מי שבשנת המס טרם מלאו לו 18 שנה.

אני רוצה לקרוא תיגר על העיקרון של 18 שנה גם כאן וגם בנושא של קצבת ילדים. אני חושב שהממשלה והכנסת צריכות לאמץ את העיקרון, שילד הוא מי שמלאו לו 18 שנה, או, לחלופין, מי שמלאו לו עד 21 שנה והוא נמצא בשירות חובה בצה"ל.

למה מכוונים דברי? אנחנו אומרים, שקצבת ילדים היא לילד עד גיל 18. ומדוע בחרו בגיל 18, האם סתם כך? לא, בחרו בגיל 18 כי מקובל בעולם שעד גיל 18 הילד סמוך על שולחן הוריו, מקבל את כל

ההוצאות מהבית, מקבל חינוך, מקבל השכלה, ומאותו רגע הוא יוצא לעולם ומצפים ממנו שילך ללמוד באוניברסיטה וגם יעבוד ויוכל לקיים את עצמו. משפחות שיכולות לאפשר תמיכה גם בילדים מעל גיל 18, מה טוב, ואין הן זכאיות לקצבה או לסיוע, כי כל אדם בוגר מעל גיל 18 יכול להתקיים בזכות עצמו. הדברים האלה נכונים בכל מקום בעולם, בכל מדינה שבה אין – כמו שיש בישראל – שירות צבאי.

מה קורה בישראל למשפחות ממעמד בינוני ובינוני נמוך, שלא לדבר על משפחות ממעמד יותר חלש, כאשר הילד שלהם מגיע לגיל 18? מצד אחד, הם לא מקבלים פטורים ולא מקבלים קצבת ילדים, כי הילד עבר את גיל 18. מצד שני, הילד הולך לצבא ואין לו הכנסות, וההורים צריכים להמשיך לסייע לו, כי מה שהוא מקבל היום מהצבא אינו מספיק.

שר האוצר א' שוחט:

הוא מקבל אוכל, הוא מקבל ביגוד – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

ממש הרבה. למה לך ללכת רחוק? אני רואה שאתה לא כל כך מתמצא, אז תשאל את אשתך בכמה אתם מסבסדים את הילד או הילדה שלכם שבצבא. אני יכול לספר לך כמה זה עולה לי, ואני מודה לקדוש-ברוך-הוא שסיפק בידי ונתן לי פרנסה, שאני יכול לעמוד בזה, ואני לא מתלונן בכלל. אבל אני שואל, מה קורה עם ילדים למשפחות אחרות, דווקא משפחות שאין להן האפשרות הזאת? מה גם שזה גיל קשה, גיל של מעבר, גיל של תקופת חיזורים, וכל הדברים האלה כרוכים בהוצאות כספיות, הוצאות שנפלות על הבית, וכל זה בגין השירות הצבאי של הילדים.

מדוע אנחנו שוללים את נקודות הזיכוי לצורכי מס הכנסה בדיוק בזמן שבו הורדנו גם את קצבת הילדים? תן איזה סיוע להורים שצריכים להחזיק את הילדים בצבא. ושוב אני אומר שהצבא דואג, הוא נותן אוכל, אמרת שהוא נותן בגדים והכול, אבל אתה יודע יפה מאוד שזה לא מספיק. הצבא בונה על כך שהבית יעזור, ורק בזכות העזרה של הבית הצבא יכול להתמודד עם הבעיה. זאת הצעתי בעניין זה.

אני רוצה להתייחס לחוק החברות הממשלתיות.

שר האוצר א' שוחט:

זה נמשך.

מיכאל איתן (הליכוד):

זה לא היה במסגרת עסקת החבילה?

היו"ר ד' שילנסקי:

לא.

שר האוצר א' שוחט:

יש הצעת חוק פרטית שכבר עברה את ההכנה – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

טוב, אז אולי כך תוכל להתייחס לשאלה. אני אשאל במשפט אחד. אנחנו ישבנו בוועדת הכספים כשאתה היית יושב-ראש הוועדה, ואני לוחם במשך שנים רבות למען נושא ההפרטה. אולי תספר לנו בהזדמנות זו מה התוכניות, לא רק למכירת אחזקות הממשלה בבנקים אלא גם לגבי הנושא של מכירת חברות ממשלתיות? נראה לי שהתחזיות הוורודות שלך נתקלו בקשיים. אני מכיר את הראש שלך, היית בעד.

שר האוצר א' שוחט:

מיכאל איתן (הליכוד):

יכול להיות שאתה צריך לקבל דחיפה גם מהכנסת. אשמח לשמוע מה קורה בעניין זה.

אני רוצה לעבור לנושא האחרון. אדוני השר, אני קורא עכשיו את חוברת ההישגים שלכם, שבה אתם מדברים על הוזלת הדיר. מצד אחד שבס מניח לנו חוברת על השולחן, ואתה בא היום עם הצעה שאתם רוצים בתיקון חוק מס שבח מקרקעין, להכליל את המיסוי גם על הוצאות פיתוח בשל מקרקעין שאדם רכש ממינהל מקרקעי ישראל ופיתח אותם בכוחות עצמו. דיברנו על זה, זה לא נושא חדש. עד היום אדם רכש קרקע ישירות מהמינהל ושילם בעבור הקרקע בלבד. ודאי שהכוונה היא כאן לדמי הרכישה, נכון? – לעניין מסי רכישה.

היו"ר ד' שילנסקי:

מיכאל איתן (הליכוד):

שילם בעבור הקרקע. סעיף 22 – פסקה (2) המוצעת: מי שרוכש או קונה זכות – – – לפי חוק מס שבח, או מס רכישה לפי העניין. מס הרכישה שולם כאשר רכשת קרקע מהמינהל, ואדם קנה לו מגרש, התארגן עם אנשים מספר על מנת לפתח את המגרש ולהכשיר אותו לבנייה. מס הרכישה שולם בגין המגרש עצמו. מדוע הוא צריך לשלם גם בעבור הפיתוח? הרי אתם אומרים שאתם רוצים להוזיל, ואתם מייקרים.

יש הרבה מאוד זוגות צעירים וגם זוגות בגיל קצת יותר מבוגר שהם הקליינטים העיקריים לתנועה של בנייה ב"בנה ביתך". עכשיו אתם מייקרים את זה, וזה יוביל בהכרח לעליית מחירי היחידות, וזה יוביל גם לדרישה של אלה שאולי רוצים לעבור ליחידה כזאת. בכלל, איזו מגמה זה משרת? מדוע לייקר בתחום הזה שאדם קונה מגרש ורוצה לפתח לבד, עם עוד קבוצת אנשים? אני חושב שזה לא במקום, זה עומד בניגוד מוחלט למה שאתם מבטיחים לציבור, ותרדו מהעניין הזה. זו לא הצעה חדשה. נדמה לי שזו הצעה שעולה מדי פעם ואנחנו משתדלים להפיל אותה בכנסת, ואני מקווה שגם הפעם היא תיפול לכמה שנים ולא תקום. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה.

אדוני השר, אני רואה שלפעמים מצבך כמצבי. רוצים להשפיע עליך, מפנים אותך לאשה. חבר הכנסת מיכאל איתן אמר: תשאל את האשה. אני זוכר שהיתה שביתת העובדים הסוציאליים, עשר פעמים ביום אמרו: צריך להפעיל את האשה.

שר האוצר א' שוחט:

היו"ר ד' שילנסקי:

טוב. חברי הכנסת סאלח טריף, ענת מאור, נעמי חזן, אברהם פורז, חיים אורון, עמנואל זיסמן ובנימין טמקין – אינם באולם. עכשיו הגיע תורו של חבר הכנסת אריאל ויינשטיין, בבקשה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מבקש להתייחס להצעות החוק ששר האוצר הביאן לנו, ולראשונה דווקא להצעת חוק המכס.

אנחנו מכניסים את המחשב, הוא יטפל בענייני יבוא במקום כוח אדם. השאלה הראשונה שאני מבקש לשאול אותך, אדוני השר, היא, מה יהיה החיסכון למשלם המסים כתוצאה מהכנסת המחשב? אתה וכל שרי האוצר, כשחברי כנסת מציעים הצעות חוק שיש בהן עלות תקציבית, אומרים: רבותי, אל תהיו טובים על חשבון אוצר המדינה. והשאלה שאני שואל, הנה אתה מכניס את המחשב לפעולות רחבות, יעילות וטובות ועל כך יש לברך. מה הן ההנחיות שנתת למנהל המכס לגבי צמצום כוח האדם? מה הוא מביא לך כתמורה למען משלם המסים, לחיסכון? ואינני מדבר על פיטורים. אני לא חושב שפיטורים הם פתרון, גם לא בשירות הציבורי, אבל יש פתרון אחר. אנשים שיוצאים לפנסיה או מתפטרים מהשירות – לא מכניסים אחרים במקומם. כך מצמצמים את המנגנון הממשלתי, ובכך אני מצדד.

לכן הייתי מציע, אדוני השר, שאולי בוועדת הכספים נשמע בדיוק מה הן תוכניות מנהל המכס לצמצום לאורך זמן. ואז אתה מכניס את המחשב וחוסך למשלם המסים בוודאי מיליונים רבים לאורך זמן.

שר האוצר א' שוחט:

ושירות טוב יותר – – –

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

כן. אבל יש לי גם שאלה לגבי סעיף בחוק. הצעת החוק מאפשרת למנהל המכס לוותר על ריבית, על הפרשי הצמדה בקנסות וגם על חובות של אנשים למכס. אני מבין שהמכס הוא על יבוא. ומדוע משחררים סחורה אם מכס לא משולם? אם יש חובה לשלם את המכס, וכנגדה עומדות סחורות יבוא ביבוא, לא צריך להיות מצב שיהיה חוב למכס. יכול להיות חוב במס קנייה, כי החוב הזה נעשה על מוצרים המיוצרים. יכול להיות חוב במס ערך מוסף. אבל חוב על מכס – אני לא מציע שניתן בכלל אפשרות שיהיו פיגורים בתשלום מכס. לכן ייבוא סחורה, מולו יהיה תשלום מכס, אחרת אין שחרור, וכך לא ייווצרו חובות.

אני מניח שבוועדת הכספים נוכל לשמוע פרטים, אבל ודאי שאני מחייב את הצעת החוק לתיקון פקודת המכס, שבה המחשב נכנס לפעולה, וכך זה יועיל בוודאי וימנע חיכוכים וצורך לבוא למשרדים. יהיה דו-שיח בין מחשבים.

עכשיו לגבי הצעת החוק השנייה – החברות הממשלתיות. ראשית, אני מחייב אותה. אני יודע שגם בוועדת הכספים – וקראנו מאמר על אחד מחברינו, אין לו השכלה פורמלית, אבל הייתי ממנה אותו ליושב-ראש ולמנהל של חברות כלכליות רבות.

היו"ר ד' שילנסקי:

אתה מתכוון לאחד מחברינו, חבר כנסת?

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

חבר כנסת. היה מאמר יפה עליו, ומסתבר שהשכלתו היא 12 כיתות. אני יושב אתו בוועדה יותר מפעם בשנה, ובהחלט הייתי מרים את היד למינויו לכל מערכת משקית-כלכלית.

שר האוצר א' שוחט:

חבר הכנסת ויינשטיין, זה לא עומד על סדר-היום.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

כן, אבל אני רוצה להתייחס לזה משום שיש לי תשע הדקות שלי, וכאן יש לי מלת ביקורת כלפי אדוני השר.

אדוני השר, אני הגשתי הצעת חוק. יש דירקטורים מקרב הציבור. חברות צריכות למנות דירקטורים מקרב הציבור. מה שקורה הוא, שחברה ממנה כדירקטורים מקרב הציבור אנשים שמקורבים אליה. הגשתי הצעת חוק, שלוועדה יוגשו המלצות לגבי חמישה מועמדים, והוועדה תאשר מועמד אחד. וכך לציבור יהיה באמת שומר מטעמו, כדירקטור מטעם הציבור.

ועדת השרים לענייני חקיקה לא הסכימה להצעתי. נאמר לי שלא מסכימים להצעתי, מפני שאיך ועדה ציבורית תוכל לבחור אחד מבין חמישה? איך היא תבחר? והנה כאן אתם מציעים הצעת חוק, שבה אתם נותנים לוועדה שיקול דעת, כאשר קיימים נימוקים מיוחדים לבחירה. אם אתם נותנים כאן שיקול דעת לוועדה לבחור יושב-ראש דירקטוריון או מנהל כללי מתוך מועמדים מספר, מדוע לא לעשות כך לגבי דירקטורים מקרב הציבור, שצריכים להיות השומרים מטעם הציבור בחברות שהמניות שלהן נסחרות בבורסה, שהושקעו בהן מאות מיליונים מכספי הציבור? מדוע דחיתם את הצעתי?

לאחר התייעצות עם היועצים המשפטיים של הוועדה הסכמתי לוותר על ההצעה. אבל השאלה בעינה עומדת. אין כאן יושר אינטלקטואלי מצד הממשלה, מצד ועדת השרים לחקיקה, שאישרה הצעת חוק של הממשלה, שבה נותנים שיקול דעת לוועדה לגבי מינויים, וכשאני ביקשתי את זה לגבי דירקטורים מקרב הציבור, בחברות שהונן מגיע למאות מיליוני שקלים, למיליארדי שקלים, לא קיבלו זאת. מדוע? אני מבקש תשובה על כך.

לגבי הצעת החוק לתיקון פקודת מס הכנסה, ההצעה הזאת רחבה ומקיפה, ואני מבקש לגעת בקצרה בנקודות מספר. ראשית, אני מבקש לדבר על הנושא של חקירות וכניסה לבתים. נצטרך לדון על כך בוועדה ולראות בדיוק לא למה הכוונה, אלא מה ההשלכות של הדבר הזה. אזרחים אינם יכולים לחוש שהם זוכים ממס הכנסה ליחס נטול פניות. אינני אומר שיש העדפות במס הכנסה. אני רוצה להאמין, ואני מאמין, שמס הכנסה פועל כמשרת הציבור, כגוף הממונה על החוק ומבצע אותו. אבל הכניסה

לתחום הפרט, החיפוש, המעצרים – כאן אנחנו, כמחוקקים, צריכים להיזהר מאוד מאוד כשאנחנו באים לתת סמכויות נוספות למערכת הזאת.

אנחנו מקבלים לפעמים תלונות על מס הכנסה. אני יודע שחלק מהתלונות באות אלינו מתוך צער ומתוך תחושה סובייקטיבית של אנשים שנפגעו. אבל צריך לשים לב לנקודה הזאת ולראות כיצד אנחנו שומרים לא רק על זכותם וחובתם של גובי המס לגבות את המס על-פי החוק, אלא גם על זכויותיהם של האזרחים.

לגבי בעל ואשה, אדוני השר, אני הגשתי הצעה בעניין זה. יש בעיה, אנחנו יודעים שהיא קשה מאוד, מבחינת הגבייה. זו הבעיה של אשה העובדת בעסק של בעלה, או גבר העובד בעסק של רעייתו. העבודה היא עבודה, במכולת, בחנות, בסוכנות הביטוח, בעסקים קטנים. האשה עובדת שם ממש, ולא מכירים לה בחישוב נפרד להכנסתה. אני יודע שחששם של אנשי מס הכנסה והאוצר לדורותיהם – והבעיה הזאת קיימת, דומני, מאז קום המדינה – הוא שעל-ידי כך יהיו העלמות מס ויהיו מקרים של עבודה פיקטיבית בעסק. נכון, יש סכנה כזאת. אבל יש לנו הכלים לבחון את הדברים הללו. אנחנו יכולים לומר, שהאשה צריכה להיות שם כך וכך שעות, ויש ביקורות.

אם אנחנו מבקשים בחוק שלפנינו לתת סמכויות לגבי מעצרים וחקירות וכו', דהיינו פיקוח, דהיינו אכיפה, נחוקק את החוק הזה, נאפשר חישוב נפרד לאשה. אני מציע שזה יהיה רק שכר מינימום פלוס 20%, כלומר שבעל לא יוכל לשלם לאשתו העובדת בעסק שלו 20,000 שקלים, או שאשה תשלם לבעלה העובד בעסק שלה 20,000 שקלים לחודש. אני מציע שכר מינימום פלוס 20%. ואם אנחנו מורידים את הזיכויים, אובדן ההכנסות איננו כל כך גדול.

אני מציע לשקול גם את ההצעה הזאת. אעלה אותה גם בוועדה. אני חושב שהנושא הזה ראוי לעיון. אנחנו בעידן המחשבים ובעידן הביקורות, ובמשך השנים נעשו במס הכנסה שכלולים רבים. אנחנו יכולים להתקדם עוד צעד אחד קדימה ולאפשר את החישוב הנפרד הזה כאשר האשה עובדת בעסק של בן-זוגה, או כאשר הבעל עובד בעסק של אשתו.

אני מבקש לומר עוד משהו לגבי מערכת המסים. אני יודע שמדברים כאן על קנסות ועל שיעורי ריבית וכן הלאה. אדוני השר, הגיע הזמן לאחד את הסנקציות כלפי האזרח במס הכנסה ובמס ערך מוסף. אנחנו יודעים שמועדי התשלומים הם שונים. מס הכנסה מאפשר לתת תשלומים עד 21 בחודש; מס ערך מוסף – רק עד 15 בחודש. שיעורי הריבית והקנסות הם שונים. יש טעם והצדקה לאחד את הדברים הללו.

ואשר להצהרות הון, אנשים נתבעים לתת הצהרות הון, ובצדק. המחוקק נותן את הסמכות למס הכנסה לבקש הצהרות הון מאזרחים. לעתים איסוף החומר לגבי הצהרת ההון מחייב זמן, מחייב בדיקה, מחייב איסוף ממקורות שונים. אנחנו יודעים שקורה שהנישום מגיע למס הכנסה ומגיש את כל החומר, ואומרים לו: יש לך חשבון במקום מסוים. לפעמים החשבון הזה הוא חשבון מת במשך עשר שנים, 15 שנים. אני מבקש שאנחנו נהיה סלחנים בהצהרות הון לגבי הזמן שנתבע מאנשים בקשר להצהרות ההון הללו, אבל נהיה מחמירים לגבי התוצאות. אני סבור ששלטונות המס לעתים לוחצים בעניין משך הזמן, ואם אזרח מבקש עוד חודש ועוד חודשיים, הוא לא מקבל את זה בנפש חפצה. הייתי מציע שבתחום הזה יינתן יותר זמן להכין את ההצהרות הללו.

אני רוצה להתייחס לנושא של מכרזים ותוצרת הארץ. לגבי המכרזים, הגנה על תוצרת הארץ במידה מופרזת גורמת לכך שהתוצרת נשארת בארץ ואיננה מיוצאת. אנחנו מכירים ארצות שאנחנו מגיעים אליהן וקונים את התוצרת שלהן וזורקים אותה לאחר חודש-חודשיים, משום שהמשקים האלה מוגנים. כשמפעל יודע שהוא מוגן ואין יבוא מתחרה, הוא יודע שהוא ימכור בשוק המקומי כל תוצרת, הוא לא מתאמץ לייצא, ומייצר תוצרת קלוקלת.

היו"ר ד' שילנסקי:

אדוני השר שחל, אם אתה רוצה לשמוע את הדיון, נשמח. אם באת למלא את שליחותך כשר, אני מעריך שזה ייקח עוד זמן-מה, בין 20 דקות לחצי שעה. נבקש מהמזכירות להודיע לך.

שר המשטרה מ' שחל:

אני מודה לך.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אדוני השר, הממשלה פתוחה מדי, מבחינת פתיחות, לגבי התרת הגנה על תוצרת הארץ. אני זוכר עד כמה אתה, בוועדת הכספים, נמנית עם מי שהיו ערים לכל הסכנות שבכך. הייתי מציע שהנושא הזה יהיה לנגד עיניך באותה מידה גם כשאתה יושב בממשלה.

בסך הכול אני תומך בהצעות החוק. כמובן, על השינויים ועל הפרטים נדון בוועדות המתאימות. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה.

חבר הכנסת פיני בדש – איננו. חבר הכנסת אלי דיין – איננו. חבר הכנסת רון נחמן – איננו. חבר הכנסת גונן שגב – איננו. חבר הכנסת טלב אלסאנע גמר לריב עם חברנו הטוב מנע והוא נעלם ואיננו. חבר הכנסת עוזי לנדאו – איננו. חבר הכנסת שאול עמור – איננו. חבר הכנסת רענן כהן – איננו. חבר הכנסת אברהם הירשזון – איננו. חבר הכנסת שלמה בוחבוט – איננו. חבר הכנסת אפרים גור – איננו. חבר הכנסת אברהם יחזקאל – איננו. חבר הכנסת יגאל ביבי – איננו. חבר הכנסת אליעזר זנדברג – איננו. חבר הכנסת דוד מנע ישנו. אם הוא ישנו, נכבד אותו ונכבד גם את עצמנו בזה שנשמע אותו.

דוד מנע (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, הונחו בפנינו כמה הצעות חוק, ואני רוצה להתייחס אליהן אחת לאחת.

ראשית, לגבי הצעת חוק חובת המכרזים (תיקון מס' 7), התשנ"ד–1994; ואני רוצה לשאול אותנו, חברי הכנסת, ואותך, אדוני שר האוצר: איזו הצעה לא באה היום? העדפה של תוצרת הארץ – אין שום בעיה בנושא של הארכת התיקון בחודש. העדפה בשל התחייבות לשיתוף פעולה עסקי בין-לאומי – אין בעיה. אבל במה טרם הסתיים הדיון? העדפה של תוצרת מאזור עדיפות לאומית. כלומר, אם יש מכרז, אדוני היושב-ראש, ובמכרז הזה יש מציעים מספר ויש הצעה מאזור בעל עדיפות לאומית, ממפעל שמייצר אותם דברים בקריית-שמונה, בקריית-גת, בבאר-שבע, בירוחם, בדימונה, הרי לאותו מפעל מאותו אזור יש עדיפות. עד היום טרם סיימו את הנושא הזה בוועדות. ובכן, אני חושב שהדבר הזה חשוב יותר מכל דבר אחר, לפחות מכל נושא שקשור להעדפה בשל התחייבות לשיתוף פעולה בין-לאומי או לרכש גומלין. הדבר הזה הוא דבר חשוב דווקא היום, בתקופת האבטלה, כשבטיירות הפיתוח או באזורים שנחשבים לאזורים בעלי עדיפות לאומית הייצור הוא חשוב. לכן אני מציע גם לוועדת הכלכלה וגם לוועדת החוקה, חוק ומשפט לזרז את כל הנושא שקשור להתקנת התקנות לסעיף זה. את זה היו חייבים לגמור לפני כל דבר אחר, והדבר הזה חשוב ביותר.

לגבי החוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 97), התשנ"ד–1994, אני רוצה לציין דברים מספר. ראשית, לסעיף 2. אני חושב שמעביד שהוא תושב חוץ חייב לשלם דמי ביטוח לאומי לכל עובד ועובד שלו, אפילו אם הוא תושב חוץ. הסעיף הזה בא לקבוע פטור, לקבוע הטבה לעובד שמשלם דמי ביטוח לאומי. עובד שמעבידו לא משלם עבורו דמי ביטוח לאומי, יכול לנכות כהוצאה את התשלומים שהוא נושא בהם. ובכן, העובד לא ינכה, כי יש פה ביורוקרטיה. לא תמיד הוא יודע את הנהלים, לא תמיד הוא יודע את הפרוצדורה. ראיתי את זה בעבר בהחזרי קצבאות, לגבי משפחות שהיו צריכות לבקש הבטחת הכנסה מהביטוח הלאומי. חלק מהמשפחות לא ידעו בכלל על ההטבה הזו, חלק לא ביקשו. לכן אני מציע לחייב כל מעביד – אם הוא תושב זר, או תושב אחר – לשלם דמי ביטוח לאומי עבור עובדיו.

דבר שני: בסעיף 3 מדובר על הנושא של זכאות לנקודות זיכוי בשל ילדים, וילד מוגדר עד גיל 18. אדוני השר, הגיע הזמן שכולנו נתחיל לחשוב – אני לא אומר את זה בהצעת החוק הזאת, אולי אפשר לחשוב על זה בעתיד. ילד עד גיל 18 סמוך על שולחן הוריו ויש הטבות שונות להורים עבור ילד עד גיל 18. אבל צריך לזכור שילד שמתגייס לצבא מגיל 18 עד גיל 21, ההוצאות שלו, הנטל שלו על המשפחה, גדולים יותר מאשר עד גיל 18. אני הייתי מציע: בכל מקום שנאמר "18" להגדרת ילד, שיהיה כתוב "עד גיל 21". מדוע? משום שכאשר רוצים לעזור להורים שיש להם ילד עד גיל 18, צריך לזכור שההטבות הללו עד גיל 18 הן אומנם טובות, אבל ההוצאות של ההורים על הילדים בגילים האלה הן גבוהות יותר מאשר בתקופה שאותו ילד בילה בבית-הספר התיכון. לכן אני מציע לכנסת להתחיל לחשוב על המושג הזה של הנטל על ההורים של ילדים עד גיל 21, כי הנטל על המשפחות גדל בשיעורים גדולים יותר כאשר הילד משרת בצבא.

דבר נוסף: אני מסתכל על דברי ההסבר בסעיף 14 להצעת התיקון המונחת לפנינו. מה אומרים דברי ההסבר בסעיף 14? הם אומרים כך, ואני מצטט את הדברים בפסקה המוצעת: "הפחתת שיעור הקנס מתבקשת לאור הפחתת שיעור הריבית במשק" – הפחתת שיעור הריבית במשק. המשך: "השינוי בתקופה שבשלה יחושב הקנס מוצע כדי לפשט את הליכי הגבייה ולהקל עם הנישומים ורשויות המס, ומתאפשר לאור שיעורי האינפלציה הנמוכים במשק". אדוני השר, אני מניח שאת הצעת החוק הזאת הדפיסו והכינו לפני העלייה הגדולה של הריבית במשק ולפני שיעורי האינפלציה

הגבוהים בחודשים האחרונים. האם אדוני חושב, שדווקא לאור העלאת הריבית הבלתי-הגיונית, כפי שהעלו אתמול – והאם לאור שיעורי האינפלציה הגבוהים בשלושת החודשים האחרונים, עת מדד הבנייה השפיע על מדד המחירים לצרכן והאינפלציה הגיעה לרמה דו-ספרתית, בניגוד לציפיות, אתם לא מוכנים לשקול מחדש את הסעיף הזה? תשנו אותו, תלכו יותר למען האזרחים, דווקא היום, כשהריבית עלתה, ודווקא היום, כששיעורי האינפלציה גדלים והולכים. דברי ההסבר האלה היו בתקופות אחרות, ולכן הגיע הזמן לחשוב לשנות את זה.

דבר נוסף, אדוני השר: אני רוצה לציין את מה שהזכירו קודמי, כל הנושא הקשור לבניית דירות. יש היום הבדל בין מי שבונה דירת מגורים בבנייה עצמית לבין מי שרוכש דירה מוכנה. הצעת החוק הזאת של הממשלה, שרוצה להקל רכישת דירות או בניית דירות, באה להשוות בין מי שבונה את דירת המגורים שלו בבנייה עצמית לבין מי שרוכש דירה מוכנה. כלומר, רוצים להגדיל את הנטל על אותו אדם או אותה משפחה שבונה את דירת המגורים שלה בבנייה עצמית. אין לי שום ספק שלקראת ההכנה לקריאה השנייה חברי הכנסת מכל סיעות הבית יבינו, שאת הדבר הזה לא ניתן לעשות, לפחות לא על-ידי ממשלה שבאה ואומרת: אני רוצה להוזיל את מחירי הדירות, אני רוצה להוזיל את עלות הבנייה. מדוע אדם שרוצה לבנות דירה חייב לשלם יותר מסים ממה שהוא משלם היום, וזאת בתקופה שאנחנו רוצים להוריד את מדד מחירי הבנייה ולהקל על אזרחים לבנות את ביתם? מה ההבדל? יש הבדל, משום שאדם שבונה את ביתו – בשיטת "בנה ביתך", או שהוא קונה מגרש מהמינהל או ממקורות אחרים ובונה לבד – אני חושב שהוא רוצה לחסוך לעצמו כסף, ואסור לממשלה לבוא עם אקדח שלוף אליו ולומר לו: אדוני, אתה תשלם יותר מס משום שאנחנו רוצים להשוות אותו לאותו אדם שרכש את דירתו מוכנה.

כך גם לגבי פסקה (4) באותו סעיף. אני קורא מדברי ההסבר: "מוצע למחוק את ההוראה בחוק מס שבח מקרקעין, שלפיה יישלל הפטור ממס שבח על-פי החוק במכירת דירת מגורים שהתקבלו לגביה הטבות לפי חוק לעידוד השכרת דירות".

אדוני השר, מדוע? מדוע אתם הולכים להכביד את הנטל, כאשר בעבר הלכתם גם לקראת רוכשי דירות, גם לקראת בוני דירות להשכרה וגם לטובת שוכרי דירות, משום שאין להם די כסף לקנות דירה? מדוע היום אתם רוצים לבטל את ההטבות האלה?

אין לי שום ספק, שלקראת הקריאה השנייה חברי הכנסת בוועדה יבדקו את הדברים האלה וישנו את ההצעה כפי שהיא מונחת פה לפנינו.

דבר נוסף, ציינתי נושאים שקשורים לחוק הקודם שהגיש השר, ואשר לגביו נאמר שחבר הכנסת דיין הגיש הצעה לוועדת החוקה, חוק ומשפט. מאחר שהשר הזכיר אותו, אני רוצה לציין דברים מספר.

קודם כול, הקריטריונים. כאשר דיברו על יושב-ראש מועצת דירקטוריון, ואני מתכוון גם לציין זאת בוועדה, דיברו על אדם ההולך להתמנות לתפקיד ממלכתי בכיר כדירקטור או יושב-ראש דירקטוריון ואין לו השכלה אקדמית כמתבקש בחוק.

באים ואומרים: אנחנו מסתפקים בניסיונו, אנחנו מסתפקים בעבודתו, אנחנו מסתפקים בתפקידיו בעבר, ואלה יהיו במקום ההשכלה האקדמית.

נאמר שם: על-פי קריטריונים מקובלים, על-פי דברים רגילים. כאשר הדברים הללו אינם מוסדרים בחוק, אני חושב שיש פה פרצה, ואין לי שום ספק שרבים ינצלו אותה.

הוועדה הנוגעת במינוי דירקטורים פסלה עשרות מינויים, חלק מהם גם מהסיבות שפורטו בחוק שנחקק בכנסת לפני שנים מספר ובא לעשות סדר בנושא הזה.

ברגע שאנחנו פותחים פתח, סופו מי ישורנו. אני חושב שאז אפשר יהיה להכניס בדלת אחורית אנשים חסרי כישורים, כי יבואו ויאמרו: הוא עובד 20 שנה במפעל מסוים, הוא היה בתפקידי פיקוד שונים, אבל לא תמיד האדם הזה מוכשר להיות חבר דירקטוריון, וזה יהיה פתח לדברים אחרים לגמרי.

את זה אני מתכוון לומר גם בוועדה. תודה רבה, גברתי היושבת-ראש.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. אני מזמינה את חבר הכנסת יעקב שפי. אחריו – תשובת השר.

יעקב שפי (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, הצעת חוק חובת המכרזים מסמיכה את הממשלה לקבוע בתקנות, באישור ועדת החוקה, חוק ומשפט, העדפה של תוצרת הארץ, העדפה בשל התחייבות לשיתוף פעולה עסקי בין-לאומי או לרכש גומלין בין-לאומי והעדפה של תוצרת מאזור עדיפות לאומית.

ועדת משנה שדנה בהצעת החוק טיפלה בשני נושאים בלבד, תוצרת הארץ ושיתוף פעולה עסקי. מאחר שהתקנות טרם נדונו בוועדת החוקה, חוק ומשפט, הגיוני יהיה להאריך תוקף הוראת המעבר בנושאים הנדונים בחצי שנה נוספת. אני מקווה שעד אז אכן יסיימו.

עד שהתקנות יגובשו במתכונת המתאימה, אני אתמוך בהצעת החוק. זה לגבי הנושא של חובת המכרזים.

אף שהצעת חוק החברות הממשלתיות (תיקון מס' 8) נמשכה על-ידי שר האוצר, אני רוצה לומר דברים מספר, כי הוא הזכיר את תפקודו של יושב-ראש דירקטוריון התעשייה האווירית, וזו הדוגמה הטובה ביותר לצורך בהצעת חוק זאת.

אני חושב שהצעה זו היא חיובית ביותר. השכלה פורמלית רלבנטית לבעל תפקיד בכיר חשובה ביותר. היא חשובה במיוחד לתפקידים הרמים והחשובים של יושב-ראש דירקטוריון או מנהל כללי של חברה ממשלתית, בוודאי אם היא חברה ממשלתית גדולה.

כיום דורשים ממועמד לתפקיד זה תואר אקדמי וניסיון של חמש שנים לפחות בתפקיד בכיר בתאגיד עסקי או בשירות הציבורי, או בתחום עיסוקיה העיקריים של החברה. על-פי המלצות הוועדה לבדיקת מינויים, ניתן יהיה במקרים חריגים למנות למנהל כללי ולבחור ליושב-ראש דירקטוריון גם את מי שאינו עומד בקריטריונים שהזכרתי. למועמד כזה תהיה אפשרות להתמנות אם הוא בעל ניסיון רב שנים.

מנהלים בעלי ניסיון במערכות גדולות יכולים לתרום ולנהל את החברות בצורה עסקית טובה, טובה למדינה וטובה גם לעובדים. יש לנו דוגמאות חיות בחברות ממשלתיות, והדוגמה הטובה ביותר, כפי שהזכיר שר האוצר, היא בתעשייה האווירית.

לכן אני רואה בחיוב את הצעת החוק הזאת ואתמוך בה.

אשר להצעת החוק השלישית, תיקון פקודת המכס – שינוי נוהל הוא כורח מציאות. מאז שנת 1923, שבה נחקקה פקודת המכס, חלו התפתחויות טכנולוגיות רבות. אומנם החוק תוקן פעמים מספר מאז, אך תדירות התיקונים לא הדביקה את ההתפתחויות ואת השינויים בעולם המסחר הבין-לאומי ובתהליכי המכס.

התפתחות אמצעי התחבורה, התפתחות הקשר בין מדינות והסכמי הסחר שחתמו עם ארצות העולם גרמו לשינויים רבים בהיקף היבוא לישראל, ופקודת המכס דהיום אינה מאפשרת שימוש באמצעים הטכנולוגיים הקיימים.

היו"ר ע' מאור:

סליחה לרגע, חבר הכנסת שפי. אדוני שר האוצר, האם אתה מתכוון להשיב או שאני יכולה כבר לצלצל?

שר האוצר א' שוחט:

את יכולה לצלצל.

היו"ר ע' מאור:

תודה.

יעקב שפי (העבודה):

באגף המכס והמע"מ שוקדים על הקמת מערכת מכס חדשה, המבוססת בעיקר על טכנולוגיית המחשבים, שאי-אפשר בימים אלה בלעדיה. מערכת זו תגרום לפריצת דרך בתהליכי העבודה ובשחרור מהיר של טובין.

עיקר התיקון בחוק יאפשר לתת סמכות לשר האוצר ולרשויות המכס לקבוע הסדרים מתאימים בחקיקת משנה, תוך ביטול ההסדרים והנהלים בפקודת המכס הקיימת.

לכן, יש לתמוך בהצעת חוק זו. תודה.

היו"ר ע' מאור:

תודה.

מאחר שעוד לא עברו חמש דקות, אדוני השר, האם ברצונך להתייחס?

דוד מנע (הליכוד):

אני חושב שאפשר לוותר על חמש הדקות.

היו"ר ע' מאור:

נחכה עוד דקה. אם כולם פה, ניגש להצבעה. אני רוצה רק להיות בטוחה שלא ננהג שלא לפי התקנון.

מיכאל איתן (הליכוד):

מה זה? מה קורה? אני באתי לשמוע את תשובת השר.

היו"ר ע' מאור:

אנחנו מחכים להצבעה. השר ויתר על הזכות להשיב.

שר האוצר א' שוחט:

אולי בכל זאת אענה בקצרה.

היו"ר ע' מאור:

בבקשה, אדוני השר. אז גם נעמוד בנוהל של הזמנים וגם נאפשר לחבר הכנסת איתן לשמוע את התשובה.

שר האוצר א' שוחט:

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, אני הייתי רוצה לענות דווקא על הנקודה הספציפית שהעלה חבר הכנסת איתן בעניין מס על הוצאות הפיתוח.

מדובר בתשלום מס על הוצאות הפיתוח, רק במקרה שיש העברת זכויות בקרקע לאחר. ברגע שמי שרוכש את הזכויות בקרקע מפתח בעצמו, וזאת הדוגמה שאליה התכוונת, הוא לא יצטרך לשלם את המס הזה.

לכן, התיקון המוצע לא מתייחס למצב שבו קבוצה או יחיד מקבלים קרקע מהמינהל ומפתחים אותה לבד. במקרה הזה הם לא יצטרכו לשלם מס.

מיכאל איתן (הליכוד):

מה זאת אומרת מעביר לאחר?

שר האוצר א' שוחט:

אם מישהו קיבל קרקע מהמינהל ולאחר מכן הוא מפתח אותה לבד או עם קבוצת אנשים, התשלום לא יחול עליהם. ברגע שהוא מוכר את הקרקע לאחר מכן, יש כמובן המס הרגיל שכולל גם את העלות של הוצאות הפיתוח. זו הנקודה שאתה העלית.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני מבין את התשובה, אני רק לא בטוח שזה המקרה. במה זה שונה מהמצב היום?

שר האוצר א' שוחט:

זו התשובה שקיבלתי מהגורמים המוסמכים בעניין. אם יהיה צורך בהבהרות נוספות, נעשה זאת במסגרת ועדת הכספים בדיון על כל מה שחל על העניין הזה.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה.

אם כן, חברי הכנסת, אנו עוברים להצבעה. נצביע על שלוש הצעות החוק שנדונו. הראשונה, הצעת החוק לתיקון פקודת המכס (מס' 12) (שינוי נוהל), התשנ"ד-1994. אני מפעילה את הלוח. בבקשה, אדוני השר, ההצבעה החלה.

הצבעה מס' 18

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה – 3

נגד – 3

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת החוק לתיקון פקודת המכס (מס' 12) (שינוי נוהל), התשנ"ד-1994, לוועדת הכספים לא נתקבלה.

היו"ר ע' מאור:

שלושה בעד, שלושה נגד, ללא נמנעים. הצעת החוק לא עברה בקריאה ראשונה.

שר האוצר א' שוחט:

משהו לא בסדר.

היו"ר ע' מאור:

אני מבינה שאני ממשיכה, או שיש – – –

שר האוצר א' שוחט:

זה לא בסדר. חבר הכנסת מיקי איתן, החברים שלך דיברו בעד.

מיכאל איתן (הליכוד):

מי דיבר בעד?

היו"ר ע' מאור:

יש לנו עוד שתי הצעות חוק. השאלה אם לאחר התשובה זכותו של השר לדחות את ההצבעה. אני רוצה לבדוק זאת בנוהל, קודם כול.

שר האוצר א' שוחט:

אני מבקש לדחות את ההצבעה, אם אפשר.

היו"ר ע' מאור:

כן, אני מבינה. אנחנו תיכף – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

על מה?

היו"ר ע' מאור:

מאחר שהשר מעוניין לדחות את ההצבעה, אני רוצה לבדוק בנוהל.

מיכאל איתן (הליכוד):

על מה?

היו"ר ע' מאור:

יש לנו עוד שתי הצעות חוק.

מיכאל איתן (הליכוד):

שלושתן עולות עכשיו להצבעה.

היו"ר ע' מאור:

כן, אבל אם יש פנייה של השר לדחות את ההצבעה, אני רוצה לבדוק.

שר האוצר א' שוחט:

אני מציע, אם אפשר, להמשיך בהצבעה.

מיכאל איתן (הליכוד):

אתה רוצה לדחות או לקיים? תחליט מהר.

שר האוצר א' שוחט:

חבר הכנסת איתן, זה באמת לא בסדר. זה פשוט לא בסדר.

מיכאל איתן (הליכוד):

כי אתה לא צודק בעניין, עם כל הכבוד.

שר האוצר א' שוחט:

אמרתם שאתם תומכים.

מיכאל איתן (הליכוד):

שר האוצר א' שוחט:

מיכאל איתן (הליכוד):

זה לא נכון.

שר האוצר א' שוחט:

זה פשוט לא בסדר.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אני לא אמרתי שאני תומך.

מיכאל איתן (הליכוד):

נצביע. מה אתה רוצה?

שר האוצר א' שוחט:

מיכאל איתן (הליכוד):

אז תדחה.

שר האוצר א' שוחט:

אני באמת לא חושב שזה בסדר – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

תדחה את ההצבעות למחר.

שר האוצר א' שוחט:

נדחה את זה למחר. אני מבקש לדחות את ההצבעה למחר.

היו"ר ע' מאור:

טוב, אני מבינה – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

הכתובת – זה לא אנחנו. הממשלה לא באה.

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת איתן, ברשותך. אם כן – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

אנחנו לא עובדים אצלכם. אנחנו באנו לכאן להיות אופוזיציה.

שר האוצר א' שוחט:

זה נכון, אבל היו אי-אלו כללי משחק.

היו"ר ע' מאור:

ברשותכם, אפשרתי – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

אבל אף אחד לא סיכם אתנו את העניין. חבר הכנסת אריאל ויינשטיין בהגינותו אומר – – –

שר האוצר א' שוחט:

– – –

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

– – –

מיכאל איתן (הליכוד):

הוא לא אמר.

שר האוצר א' שוחט:

גם חבר הכנסת ויינשטיין וגם חבר הכנסת מנע אמרו שהם בעד.

מיכאל איתן (הליכוד):

לא, ויש כאן חוקים גורפים, ארבעה-חמישה חוקים בבת אחת.

שר האוצר א' שוחט:

שלושה.

היו"ר ע' מאור:

שלושה.

מיכאל איתן (הליכוד):

לא, בחוק לתיקון פקודת מס הכנסה יש ארבעה חוקים – – –

שר האוצר א' שוחט:

– – –

היו"ר ע' מאור:

חברי הכנסת, ברשותכם, אפשרתי את הדיון הבלתי-פורמלי.

שר האוצר א' שוחט:

– – –

מיכאל איתן (הליכוד):

יש אחריות לחברים שלכם.

שר האוצר א' שוחט:

– – – לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

מיכאל איתן (הליכוד):

נכון, זה יבוא מחר לקריאה ראשונה – – –

היו"ר ע' מאור:

חברי הכנסת, ברשותכם – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

וגם החברים שלך יישאו קצת באחריות. למה הם אינם פה?

היו"ר ע' מאור:

חברי הכנסת, אני נענית לפניית שר האוצר ואני מודיעה בזה שההצבעה על שתי הצעות החוק הבאות לא תתקיים הערב: הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 97) נדחית למחר, וכן הצעת חוק חובת המכרזים (תיקון מס' 7).

אם כן, חברי הכנסת, אנחנו עוברים – – –

רחבעם זאבי (מולדת):

גברתי היושבת-ראש, באותה רוח אנחנו מבקשים לדחות למחר את הדיון על דוח ועדת-שמגר.

היו"ר ע' מאור:

לגבי זה אין אפשרות, אלא לא להעלות את הנושא בכלל.

רחבעם זאבי (מולדת):

למה לא להעלות את זה בכלל? זה נושא לא חשוב? זה אושר על-ידי הנשיאות.

היו"ר ע' מאור:

חברי הכנסת, כמובן, ההצבעה תתקיים במועד שיקבע יושב-ראש הכנסת. זה לא אומר שזה מחר.

שר המשטרה מ' שחל:

יש דבר אחד שאי-אפשר להתעלם ממנו. לדעתי, הנושא הוא נושא בעל חשיבות ציבורית מדרגה ראשונה. עם כל הכבוד, הודיעו מהיום להיום שמעלים את הנושא.

רחבעם זאבי (מולדת):

מהערב להערב.

שר המשטרה מ' שחל:

אני חושב שחברי הכנסת רוצים שהנושא הזה יעלה עם הכנה מוקדמת. אני לא בטוח שהם הספיקו אפילו לקרוא את הדוח. אני צריך להשיב. אני מוכן להשיב בכל שעה ובכל מועד שייקבע, מפני שהתביעה הזו צודקת. זה נושא בעל חשיבות מדרגה ראשונה.

עכשיו אני רוצה להוסיף עוד נימוק אחד. מתקיים גם משחק מעניין ומכריע, ונדמה לי שזה לבדו נימוק מספיק כדי לדחות את הנושא למועד אחר.

היו"ר ע' מאור:

אדוני השר וחברי הכנסת, קודם כול, אנחנו לא הגענו לסעיף שלכם, ויש לנו עוד שלושה נושאים לפני כן.

רחבעם זאבי (מולדת):

היא הנותנת.

היו"ר ע' מאור:

שנית, חברי הכנסת, ברשותכם, אני רוצה להסב את תשומת לב השרים וחברי הכנסת לכך שסדר-היום למחר עמוס עד כדי כך, שיש לשער שמחר זה לא יגיע לדיון בשעה מוקדמת יותר. מאחר שקיימנו דיון בנשיאות עם ועדת הכנסת איך לנווט נכון יותר את העומס בסדר-היום –

רחבעם זאבי (מולדת):

נדחה את זה ליום ב' הבא, על דעת השר.

היו"ר ע' מאור:

— — ההנחיה שיש לנו, ושאני מוכרחה לעמוד בה, היא למלא בקפדנות אחר סדר-היום.

לכן אני מזמינה את שר האוצר. אדוני שר האוצר, אתה מוזמן לענות על שאילתות, ואנחנו נבדוק מי הנוכחים באולם.

משה פלד (צומת):

כבוד היושבת-ראש, אנחנו מוכנים לדחות את נושא דוח ועדת-שמגר. אנחנו מוכנים לדחות את נושא דוח ועדת-שמגר גם ליום שני הבא, אם לא למחר.

היו"ר ע' מאור:

אני רוצה לחזור ולומר, שלכל שבוע יש סדר-היום שלו, ואין לי שום אישור לדחות את זה, מה עוד שלמרות משחקי ה"מונדיאל" – וזה נימוק שלא תמיד קיים – השעה 21:30 ביום שלישי היא שעה סבירה מאוד לעבודת הכנסת. ברשותכם, אני לא יכולה להיענות לפנייה.

אני ממשיכה בנושא השאילתות.

שר המשטרה מ' שחל:

גברתי, הבעיה איננה — — —

מיכאל איתן (הליכוד):

אני מבקש להיענות לפנייה.

אדוני השר, יש לך עכשיו שיעורים. יכול להיות — — —

היו"ר ע' מאור:

אדוני השר, בגלל תקלה טכנית השאילתות עוד לא חולקו לחברי הכנסת.

שר האוצר א' שוחט:

אני לא יכול. נו, באמת.

היו"ר ע' מאור:

אז אני אודה לך – – –

שר האוצר א' שוחט:

באמת, הרי ממילא אין כאן אף אחד מהשואלים.

היו"ר ע' מאור:

נמצא כאן חבר הכנסת מנע ונמצא כאן – – –

שר האוצר א' שוחט:

נו, באמת, יש גבול לעניין הזה. שעות אני – – –

היו"ר ע' מאור:

אנחנו בודקים את הנושא של הנחת השאילתות, את העניין הטכני.

שר האוצר א' שוחט:

נו, באמת. אז אני לא אענה היום. איזה דבר זה?

היו"ר ע' מאור:

חברי הכנסת, אנחנו פשוט בודקים את נושא הנחת השאלות. אם לא, אדוני השר, לא נעכב אותך, אבל צריך לדחות את מתן התשובות לעיתוי אחר.

הנוהל מחייב אותנו שלא לתת את התשובות בהעדר השאלות.

שר האוצר א' שוחט:

אני אמסור את כולן לפרוטוקול.

היו"ר ע' מאור:

אני מצטערת. אנחנו נצמיד את זה לתשובות נוספות שיהיו לך. תודה.

אם כן, אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום, ואני מזמינה את חברת הכנסת נעמי חזן לנמק מהמקום הצעת חוק. היא איננה באולם.

אנחנו עוברים להצעה לסדר-היום בנושא שביתת עובדי עיריית בני-ברק. אני מזמינה את חבר הכנסת אריה דרעי – איננו באולם. אני מזמינה את חבר הכנסת משה גפני – איננו באולם.

הצעות לסדר-היום

דוח ועדת-שמגר לעניין הטבח בחברון

היו"ר ע' מאור:

אם כן, אנחנו עוברים לסעיף האחרון: דוח ועדת-שמגר לעניין הטבח בחברון, הצעות לסדר-היום מס' 4457, 4459, 4461, 4464, 4466, 4471, 4481, 4490, 4500, 4524 ו-4505. אני מזמינה את חבר הכנסת חנן פורת – איננו באולם.

חבר הכנסת אברהם פורז – איננו באולם. חבר הכנסת עוזי לנדאו – איננו באולם. חבר הכנסת תופיק זיאד – איננו באולם. חבר הכנסת אביגדור קהלני – איננו באולם.

רשות הדיבור לחבר הכנסת רחבעם זאבי, ואחריו – לחבר הכנסת משה פלד.

שר המשטרה מ' שחל:

גברתי היושבת-ראש, לא הייתי מתקש אילולא היה הנושא נושא שבו יש לציבור עניין לשמוע את דעותיהם של חברי הכנסת שאת קראת בשמותיהם. הנושא הועלה היום לסדר-היום. כולם ידעו שהוא יידון מחר. אני מוכן להשיב בכל מועד, מחר, בשבוע הבא. לדעתי, הכנסת מקפחת את עצמה בכך שהדיון מתקיים ללא התרעה מוקדמת, בנושא שוועדה ממלכתית בראשותו של נשיא בית-המשפט העליון דנה בו והתייחסה אליו במשך חודשים רבים.

היו"ר ע' מאור:

אדוני השר, אני אמרתי את החלטתי. מאחר שיושב-ראש הכנסת עסוק בשיחת טלפון עכשיו – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

יש לי הצעה נהדרת.

רחבעם זאבי (מולדת):

גם היום וגם מחר.

היו"ר ע' מאור:

אני מתייעצת על הצעתכם.

מיכאל איתן (הליכוד):

הם יקיימו פה את הדיון עכשיו, ואנחנו נחליט לקיים דיון במליאה, ובשבוע הבא יהיה דיון במליאה.

היו"ר ע' מאור:

לאחר התייעצות עם יושב-ראש הכנסת, אדוני השר, אני מצטערת, אני חוזרת על ההחלטה, שגם יושב-ראש הכנסת עומד מאחוריה, שאנחנו חייבים לקיים את הדיון הערב ולשמור על הנוהל שהכנסת ביום ג' עובדת כמנהגה.

אני מזמינה את חבר הכנסת רחבעם זאבי, ואחריו – חבר הכנסת משה פלד. בבקשה.

רחבעם זאבי (מולדת):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת הנוכחים, הייתי אומר "המוני" חברי הכנסת הנוכחים, ועדת החקירה לעניין הטבח במערת-המכפלה, התשנ"ד, או כפי שהיא נקראת בציבור בקיצור ועדת-שמגר, מונתה על-ידי הממשלה מתוך תחושה שהציבור בישראל, כמו גם התושבים הערבים ביש"ע, וכן דעת הקהל בעולם מחכים לצעד כזה.

שיקול דעת אובייקטיבי לא היה מביא בהכרח למינויה של ועדה כזאת. ועכשיו, כאשר הוועדה הגישה את הדוח שלה, ניתן לסכם שרוב הדברים, עובדות ומסקנות, נגלו לפני כן לשתי הוועדות הצה"ליות שחקרו בנושא. להסיר טעות, אני רוצה לומר שהוועדה עשתה את אשר הוטל עליה ברצינות וביסודיות ועשתה עבודה מצוינת. אף-על-פי-כן יש לי שלוש הערות לעבודתה, כדלהלן.

הראשונה – הוועדה לא השכילה להעיר למערכת הביטחונית, שמודיעין הוא לא רק העברת ידיעות והערכתן. המקרה שלפנינו הוא הוכחה לטענתי זו, שמודיעין צריך לכלול גם הערכות על אפשרויות פתוחות של האויב, וכך פעלנו תמיד. לדוגמה, לא היתה לנו התרעה מודיעינית על אפשרות חדירה של מחבלים ואמצעי לחימה דרך ים-המלח, אבל הערכנו שקיימת אפשרות כזאת וניסינו לתת עליה תשובות גם בלי שהיו ידיעות ספציפיות או קונקרטיים.

גם לגבי מה שקרה בפורים התשנ"ד במערת-המכפלה לא היו ידיעות, ולא יכלו להיות ידיעות, כי זה היה סודו של איש אחד בלי שותפים. אבל אפשר היה וצריך היה לחזות אפשרות כזאת.

ההערה השנייה נוגעת להמלצתה של הוועדה למנוע כניסה עם נשק לתחום המערה והצורך להפקידו בכניסה. ההמלצה הזאת לא הביאה בחשבון את הסרבול המינהלתי בביצוע הוראה כזאת, את חילול השבת והחג הסיטוני שיהא כתוצאה מכך, ואת התקדים המסוכן של נטילת נשק מיהודים בגלל מקרה שהיה. ומה באשר לנשיאת נשק במקומות שלא היה בהם מקרה? ומה באשר להפסד עוצמה וכוח שיכולים לבוא כתגבור לכוחות הביטחון בעת הצורך?

אני מקווה שהממשלה לא תאשר המלצה זאת, שהיא בבחינת "לחפש את המטבע מתחת לפנס".

ההערה השלישית נוגעת לראש הממשלה יצחק רבין, שתבע אחריות מיניסטריאלית כאשר חקרו את מחדלי מלחמת יום הכיפורים בוועדת-אגרנט. במרבית העשור האחרון היה רבין שר הביטחון והוא נושא באחריות לכל הליקויים שהוועדה חשפה בפנינו, כמו הסדרי התפילה במערה, סידורי הביטחון, חוסר תיאום בין המשטרה לצה"ל, היערכות כוחות האבטחה, חוסר בציוד גילוי, חוסר משמעת מבצעית אצל הכוחות בתעסוקה מבצעית, הערכת מצב לקויה, הוראות שונות ובלתי ברורות לפתיחה באש, ועוד ועוד. לכל אלה נושא באחריות מיניסטריאלית שר הביטחון יצחק רבין, והוא צריך להסיק מסקנות אישיות, ויש לתבוע ממנו שייתן את הדין על כך.

אני זוכר היטב את דבריו של השר הצעיר רבין בממשלת גולדה מאיר, כאשר הוא אמר: אי-אפשר לקבל את זה שאין אחריות מיניסטריאלית. היום, כשזה נוגע לו עצמו, הוא שכח את העיקרון הזה, שהוא צידד בו.

יפה שלא המליצו לענוש את הש"ג או את הפיקוד הזוטר, אבל יש כאן התחמקות זועקת מנתינת הדין על-ידי מי שאחראי למערכת הזאת.

אני מבקש להביא ולהדגיש נקודות אחדות מתוך דוח הוועדה: א. כל מי שכבש את המקום הזה בתולדות הארץ הזאת הפך את המבנה של מערת-המכפלה לבית-תפילה לדתו. כך נהגו המוסלמים, כך נהגו הנוצרים, ושוב המוסלמים, ושוב הנוצרים ושוב המוסלמים. רק אנחנו, ששחררנו את חברון ב-1967, אפשרנו למוסלמים להמשיך את התפילות שלהם במקום זה, כמו גם בהר-הבית בירושלים.

ב. דוח הוועדה מביא דברי הסתה וקריאה לרצח של הכופרים, כלומר היהודים, אפילו מפיו של שיח' תייסיר תמימי. בשנת 1993 היו עשרה מקרי ירי, שישה מטענים, שתי זריקות רימון, שבע תקיפות, שלוש דקירות, 111 בקבוקי תבערה. בשנת 1993 נפגעו 164 יהודים, מהם שישה הרוגים. את כל זה לא כיסתה התקשורת, הן העולמית והן הישראלית, בפירוט ובדאגה, ומי שחי עם זה היו תושביה היהודים של חברון, כמו שאר תושבי אזור יהודה והשומרון.

ג. בחודש אחד בלבד, פברואר 1994, שהוא חודש האירוע במערת-המכפלה, היו באזור יהודה והשומרון 2,206 מקרים של יידי אבנים, 58 מקרים של השלכת בקבוקי תבערה, שמונה מקרי ירי, השלכת רימון אחד והנחת ארבעה מטעני חבלה.

ד. מתוך הדוח ובין השיטין עולה אוזלת ידה של הממשלה במלחמתה בטרור ובאינתיפאדה, בחוסר מתן הגנה ואבטחה ליהודים. זה לא מצדיק את מה שקרה במערה ואפילו לא מצדיק נקמה פרטית קטנת ממדים, אבל זה מסביר את הרקע למה שקרה.

בכל שנות האינתיפאדה זעקתי, שאם לא נחסל אותה היא תחסל אותנו. אולי נבין זאת כעת, בעקבות דוח הוועדה. תודה.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת זאבי, תודה רבה.

חברי הכנסת, אני מתנצל שאני מבקש למסור הודעה תוך כדי הדיון, אבל היא נוגעת בדיוק לדיון שהתקיים כאן לפני דקות מספר. ברשותך, חבר הכנסת משה פלד, מעט סבלנות.

קודם כול לגבי הסדרה הזאת: אנחנו נאפשר לכל החברים שרשומים בסדרה הזאת להשתתף בדיון גם אם הם איחרו בדקה או בשתיים, ומייד תבינו מדוע.

אני מודע לכך שסדר-היום עמוס. פנו אלי היום חברי כנסת רבים וביקשו שהנושא שלהם לא יופיע היום בסדר-היום. זה קורה מדי שבוע בשבוע, ואני רוצה להסביר מה מתרחש בבית הזה בהקשר של סדר-היום. אני רוצה שהדברים יירשמו בפרוטוקול, וטוב שהשר משה שחל כאן, מכיוון שהוא גם השר המתאם, והוא נוגע לעניין מן הצד השני. הוא גם פרלמנטר ותיק והוא יודע איך עובד הבית הזה.

אנחנו עדים בכנסת הזאת לתופעה של כמעט הכפלת העבודה. זה נתון. חברי כנסת פעילים מאוד. זה לא ניתן לשינוי. כמעט כל חברי הכנסת ממצים את כל מנת השאילות הרגילות שלהם, מה שלא היה בעבר. אין חבר כנסת שאיננו ממצה את מנת השאילות בעל-פה שלו. אין חבר כנסת שאינו ממצה את ארבע ההצעות לסדר-היום שיש לו למושב.

אנחנו מקבלים כל שבוע בין 50 ל-70 הצעות דחופות. מאשרים על-פי הנוהג והתקנון חמש בנשיאות. אגב, ביותר מ-90% מהמקרים ללא שיקולים פוליטיים. יש בנשיאות אווירה של עבודה עניינית.

רוב חברי הכנסת שהצעותיהם לא אושרו מגיעים כחוק לוועדת הכנסת. בוועדת הכנסת מתאשרים רוב הערעורים. אני זוכר שבקדנציה קודמת חברת הכנסת שרה דורון, שריכזה את הקואליציה, דאגה לרוב, ושום ערעור לא עבר. אני לא יכול להתערב בעבודתה של ועדת הכנסת. זוהי סמכותה.

פעמים מספר פניתי לחברי ועדת הכנסת ואמרתי להם, שהתוצאה של החלטותיהם היא, שסדר-היום של הכנסת עמוס כפליים.

האפשרויות שעומדות לפנינו במצב הנוכחי הן: להוסיף יום עבודה נוסף לכנסת, יום חמישי. אני יודע שיש התנגדות נחרצת כמעט מצד כל חלקי הבית, מכיוון שחברי הכנסת עסוקים באמת, יש להם עבודה ציבורית-פוליטית חשובה וענפה בימי חמישי. רוב המפלגות בבית הזה מקיימות ישיבות מרכזים, לשכות, וזה חלק מהפרלמנטריזם. מה שנותר הוא פשוט לעבוד בלילות.

כל חבר כנסת באופן טבעי רואה את ההצעה שלו. ואז באות טענות כאלה: מה פתאום זה מאוחר בסדר-היום? הרי זה חשוב. תשובתי היא: כל נושא בבית הזה הוא בעל אותה חשיבות. כל שליח בבית הזה, יש לו נושאים שלגביהם הוא עמוס התחייבויות כלפי שולחיו. לחבר כנסת אחד הנושא של תקציב עיריית בני-ברק הוא חיוני וחשוב, וחבר כנסת אחר חושב שדיון שלישי או רביעי או שביעי באותו שבוע בדוח-שמגר הוא חשוב.

דבר שני, אין שעה טובה ושעה לא טובה בסדר-היום של הכנסת. כל שעה היא שעה טובה. אם השיקול הוא צפייה בטלוויזיה בערוץ-33, אני מודיע לכם שהשעה הכי טובה מתחילה בעוד 20 דקות.

זה המצב. חברי כנסת מחויבים למלא את שליחותם, מי שבא – בא, ומי שלא בא – לא בא. אנחנו נקיים את סדרי הבית.

עכשיו אני עובר לצד הממשלה. יום ב' ויום ג' הם ימי הממשלה, וזה על-פי התקנון. הממשלה מביאה לנו את הצעותיה. אנחנו ממלאים כמובן את הזמן בסדר-היום בהצעות של חברי הכנסת כאשר הממשלה איננה ממלאה את כל הקצבה מסיבות שונות. אין לה באותו שבוע די חוקים וכיוצא באלה.

מכיוון שמתקבלים אין ספור ערעורים – ואני לא מביע בזאת ביקורת, תעשה ועדת הכנסת מה שהיא מבינה – אנחנו עומדים מול מצב, שסדר-היום ביום רביעי, המתחיל בשעה 11:00, אם נקיים את כל הדיונים, יסתיים באופן קבוע ב-03:00-04:00. לכן מתחיל מירוך של חברי הכנסת. בשלב ראשון נאבקו להשיג את ההצעה הדחופה לסדר-היום, ואחר כך מתחיל מירוך של ביטולים וכל מיני הסכמות עם שרים להעביר לשבוע הבא. אין העברות לשבוע הבא, כי השבוע הבא יהיה עמוס באותה מידה.

אנחנו עושים מאמץ לשכנע את הממשלה באמצעות השר המתאם להעלות חלק מן ההצעות הרגילות והדחופות גם בימי ב' וג'. אגב, גם שרי ממשלת ישראל עובדים ויש להם סדר-יום. ואנחנו לא יכולים להורות להם, לחייב אותם לבוא ביום ב' או ביום ג'. בבקשה, אפשר לשנות את התקנון. והממשלה תיאבק באמצעות הקואליציה נגד שינויו. זה לא בידי, אני לא אתערב בעניין הזה.

במצב הנוכחי, אני רוצה להודות לשר המתאם, משה שחל, וגם לשרים אחרים, שמדי פעם מסייעים לנו, מוכנים להגיע אחרי יום עבודה קשה בלילה או בערב, ביום שני או שלישי, כדי שנוכל לעמוד ביום רביעי. זהו המצב, ורציתי שתבינו אותו.

אני יודע שאני אומר את דברי בדיוק לאותם חברי הכנסת שהם ממילא פה כל הזמן. ממחר כל חבר כנסת שיציג לי שאלה כזאת, אני פשוט אקח את קטע הפרוטוקול הזה ואעביר לו.

הכנסת עובדת אפילו אם יש חבר כנסת אחד. ד"ר יוחנן בדר, זיכרוננו לברכה, פעמים אחדות היה במצב שהוא נשאר לבד עם היושב-ראש. הוא היה עולה לדוכן ואומר: אדוני היושב-ראש, רבותי הפרוטוקול; נואם ומעביר את הנאום לפרוטוקול. הכנסת פועלת גם כאשר באולם המליאה יש איש אחד. אין לנו דרך אחרת. ואם זה בלילה – זה בלילה. חברי הכנסת צריכים להיות כאן. זוהי שליחותם הציבורית. זוהי פרנסתם העיקרית. ועם כל הכבוד והחברות לחברי הכנסת, אין לי אפשרות לשנות את המצב.

אני מתנצל על שגזלתי את זמנכם. חבר הכנסת רחבעם זאבי, אחרון, ואנחנו ממשיכים בסדר-היום.

רחבעם זאבי (מולדת):

אדוני היושב-ראש, אני מבקש להעיר בעקבות דבריך. ראשית, הגיע הזמן שוועדת הכנסת תהיה מוגבלת במספר ההצעות שהיא עושה בהם "אובר-רולינג" לנשיאות הכנסת. כשם שאתם בנשיאות מוגבלים לחמש הצעות, הגבלתם את עצמכם, או התקנון.

היו"ר ש' וייס:

הגבלנו את עצמנו.

רחבעם זאבי (מולדת):

אותו דבר צריך לחול על ועדת הכנסת. גם היא צריכה לחיות בסד של שלוש הצעות.

דבר שני, הרבה מאוד זמן בכנסת מתבזבז שלא לצורך – דיבורים מיותרים של מי שיושב על הדוכן, בדברי קישור מיותרים וארוכים. אני אומר לך, כמי שמתמיד לשבת פה, מבוקר עד ערב; אני לא עוזב כמעט. המון זמן מתבזבז, המון ויתורים למי שמאחרים אחרי הצפוף. יש צפוף, נסגר המיקרופון.

נקודה אחרונה לגבי הנושא שעלה כעת לדיון. כדוגמה, הנושא עלה לדיון מפני שהוא נושא שמעניין את הציבור בישראל. וכאשר מעלים אותו בשעה 21:00, לא יהיה לו ביטוי מחר בעיתונות, כי היא כבר מודפסת. לא היה לו ביטוי הערב בשתי תחנות הטלוויזיה, כי זה כבר עבר אותן. אין בו הד מהכנסת אל הציבור, אין בזה השירות שאנחנו צריכים לעשות.

כל הנושאים חשובים, כדברך, ההגדרה שלך נכונה. אבל יש נושאים שהם חשובים וצריכים להיות בבוקר, או מוקדם, כדי שהתקשורת תכסה אותם. וחקיקה לסוגיה ולמיניה יכלה להתחיל כעת. אני יודע שזה קשור בשרים, והשרים לא יכולים.

היו"ר ש' וייס:

תודה על ההערה שלך. אתה חבר בוועדת הכנסת. אין שום בעיה להעלות את ההצעות שם. אם תזכה לרוב – תסייע לנו בניהול הכנסת. אני יודע שחבר הכנסת חגי מירום, יושב-ראש הוועדה, מעוניין ברפורמות האלה, ויש גיבוש של איזה הצעות. בסופו של דבר זה עוד לא התקבל. יתקבל – נברך על כך.

אני אומר לך, אנחנו יושבים כאן כל כך הרבה זמן בעיקר משום שזאת כנסת פעילה מאוד. ואני לא אקצץ בפעילותה. אין מה לעשות.

נושא חשוב או לא חשוב – אני לא מקבל את העניין הזה. כל הנושאים חשובים. אגב, גם התקשורת יודעת מה חשוב. עובדה היא שיושב כאן כתב של עיתון מאוד חשוב. ואם אחרים לא כאן, אני לא אתערב בשיקוליהם, שהעורכים שלהם יתערבו בשיקוליהם. עיתון מאוד נפוץ ומאוד חשוב – יושב כאן הכתב, כי הוא הגיע למסקנה שהנושא חשוב. ואני לא אומר את שמו ולא את שם העיתון.

אני מתנצל. אנחנו חוזרים לסדר-היום. גם אם זה ימשך עד 02:00, הדיונים יימשכו.

שאלות ותשובות

היו"ר ע' מאור:

אני מודה לשר האוצר שנשאר. אני מזכירה לחברי הכנסת, שבגלל תקלה טכנית התשובות על השאלות נדחו. מאחר שהשאלות הונחו, אני עוברת על הרשימה של השאלות לשר האוצר. אם איני טועה, מבין השואלים אין פה נוכחים. לפיכך אני קובעת בזאת שהתשובות על השאלות לשר האוצר, משאלתא מס' 2055 עד שאלתא מס' 3082, מועברות בזה לפרוטוקול.

תודה רבה, אדוני השר.

הפסקת תשלום פיצויים בשל היעדרות מהארץ

חבר הכנסת ד' שילנסקי שאל את שר האוצר ביום ט"ז בכסליו התשנ"ד (30 בנובמבר 1993):

לפי הסכם השילומים, נטלה ממשלת ישראל על עצמה אחריות לתשלום פיצויים לנכי רדיפות הנאצים שעלו לישראל עד 1953, ובתמורה קיבלה סכום גדול של כסף מממשלת גרמניה. בזה היא חסמה את הדרך מלקבל ישירות את פיצויי הבריאות מגרמניה, שהם גבוהים בהרבה.

פנה אלי אדם השווה שנתיים בארצות-הברית וקיבל הודעה מהאוצר שמפסיקים לשלם לו את כספי הפיצויים הנ"ל מאחר שאינו נמצא בארץ.

ברצוני לשאול:

1. האם משרד האוצר ער לכך שהפיצוי הזה נועד באופן אישי לאדם בשל נזקי בריאות?

2. מה היא ההצדקה להפסיק לשלם לנ"ל את הפיצויים?

3. מה ייעשה לתיקון המצב?

תשובת שר האוצר א' שוחט:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

נכי רדיפות הנאצים זכאים לתגמול וכן לטיפול רפואי מממשלת ישראל על-פי חוק נכי רדיפות הנאצים.

סעיף 14(א) לחוק נכי רדיפות הנאצים אומר: "לא ישולם לנכה תגמול לגבי תקופה בה הוא נמצא מחוץ לישראל שלא למטרת ריפוי, אם תקופה זו עולה על שנתיים".

אבקשך להעביר לי פרטים על-אודות האיש שבו מדובר, והנושא ייבדק לגופו של עניין.

חברת "יעדים"

חבר הכנסת ע' עלי שאל את שר האוצר ביום ל' בכסליו התשנ"ד (14 בדצמבר 1993):

מידע שהגיעני מדבר על הקמת חברה לכוח אדם ששמה "יעדים", שהוקמה על-ידי ההסתדרות הכללית.

ברצוני לשאול:

1. האם קיימת חברה בשם זה?
2. מי הקימה ומה הן מטרות הקמתה?
3. האם קיים קשר בין הקמת "יעדים" לבין תוכנית ההבראה של קופת-החולים הכללית?
4. מה הוא היקף פעילותה של החברה ומה הוא מספר המועסקים בה כיום?

תשובת שר האוצר א' שוחט:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. אכן קיימת חברה בשם זה.
2. החברה הוקמה על-ידי ההסתדרות הכללית.

3. אין כל קשר: החברה העסיקה עובדים בקופת-חולים הכללית עוד לפני תוכנית ההבראה של קופת-חולים.

4. אין לנו מידע על פעילות חברת "יעדים".

מגבית מטעם אנשי יש"ע

חבר הכנסת רן כהן שאל את שר האוצר ביום כ"ג בכסליו התשנ"ד (7 בדצמבר 1993):

בעיתון "מעריב" פורסמו ידיעות על קיומה של מגבית של אנשי יש"ע המתחרה במגבית של הסוכנות היהודית. הידיעה האחרונה פורסמה בתאריך 28 בנובמבר 1993 ("מעריב היום", עמ' 4-5).

ברצוני לשאול:

1. האם האוצר מודע לקיומה של המגבית האמורה?

2. האם יש בידי משרדך מידע לגבי כמות הכסף שכבר נאסף על-ידה?

3. האם יש בעצם קיומה השפעה שלילית על הקרנות הלאומיות והפרעה לפעולתן?

4. האם אין בקיומה סכנה של איסוף כספים למימון פעולות אלימות ובלתי חוקיות של גורמים קיצוניים בקרב המתנחלים?

5. האם יפעל משרדך בנושא, וכיצד?

תשובת שר האוצר א' שוחט:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

למשרד האוצר אין כל נתונים על מגבית זו.

נזק לאקוויפר החוף

חבר הכנסת ע' זיסמן שאל את שר האוצר ביום ז' בטבת התשנ"ד (21 בדצמבר 1993):

בידיעות שפורסמו בתקשורת נטען, כי עקב סירוב של משרד האוצר לממן בקיץ האחרון החדרת מים לאקוויפר החוף ייגרם אובדן של 20 מיליון מ"ק מים למשק המים.

ברצוני לשאול:

1. מה הוא הנזק שנגרם לאקוויפר החוף מבחינת איכות המים, והאם הוא ניתן לתיקון?
2. מה הוא ההפסד הכספי בהוצאת עודפי המים לכינרת, ומי מממן הוצאה זו?
3. מה ייעשה כדי ששיקול דעת זה יהיה תואם את הצרכים הלאומיים של מדינת ישראל ומשק המים?

תשובת שר האוצר א' שוחט:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הנזק הקיים באקוויפר החוף נגרם כתוצאה משאיבות יתר במשך שנים ארוכות. הנזק ניתן לתיקון על-ידי החדרת מים, אך בעיקר על-ידי הפחתה דרסטית של שאיבת המים מאקוויפר זה.
2. לא נגרם הפסד כספי כתוצאה מאי-החדרת מי המוביל לאקוויפר, משום שמים אלו לא גלשו השנה מהכינרת, ולכן יש להם ערך אלטרנטיבי.
3. במשא-ומתן בין משרד האוצר ונציבות המים לבין חברת "מקורות", המבצעת את החדרת המים, סוכמו הפרטים הקשורים בהחדרה, והנושא הוסדר למשך ארבע השנים הקרובות, בכפוף לאישור תוכנית ההחדרה השנתית של החברה.

סגירת מפעל "עלית" באשקלון

חבר הכנסת א' דיין שאל את שר האוצר ביום ז' בטבת התשנ"ד (21 בדצמבר 1993):

פורסם כי מפעל "עלית" באשקלון ייסגר בתוך שלושה חודשים בשל סירוב הממשלה לתת למפעל תנאים של אזור פיתוח א'.

ברצוני לשאול:

1. האם נכונות הידיעות האמורות?

2. מדוע לא יינתנו עוד התנאים של אזור פיתוח א' למפעל האמור ובכך תימנע אבטלה נוספת ואף תתאפשר הרחבת המפעל, אשר יהא מוכן לקלוט עוד 400 עובדים?

תשובת שר האוצר א' שוחט:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

אכן בכוונת "עלית" לסגור את המפעל באשקלון. עם זאת, לנוכח מצוקת האבטלה באזור, פעל מרכז ההשקעות לאישור הקמת מפעל חלופי – "פרוגרס".

הקצאת כספים ליישום חוק החינוך המיוחד

חבר הכנסת ש' בוחבוט שאל את שר האוצר ביום ז' בטבת התשנ"ד (21 בדצמבר 1993):

לאחרונה קיבלתי מכתב מ"יתד", האגודה לשיקום ילדי תסמונת דאון. במכתב נאמר, כי בעקבות הדיון בכנסת על תקציב המדינה, לא הוקצו כספים ליישום חוק החינוך המיוחד.

ברצוני לשאול:

1. האם נכון הדבר שלא הוקצה תקציב ליישום חוק זה, כפי שנטען במכתב?

2. אם כן – האם משרדך ער לצרכים של אוכלוסיות פגועות גורל אלו?

3. מה ייעשה לקידום החוק באופן אופרטיבי?

תשובת שר האוצר א' שוחט:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

2-1. לצורך יישום חוק החינוך המיוחד מתוקצבים בבסיס תקציב משרד החינוך לשנת התקציב 1994 כ-80 מיליון שקל.

כמו-כן הוחלט להעמיד עוד כ-30 מיליון שקל להרחבת יישום חוק החינוך המיוחד, ובסך הכול כ-110 מיליון שקל בשנת הלימודים התשנ"ה.

3. משרד החינוך הוא האחראי ליישום חוק החינוך המיוחד.

תשלומי ריבית לחוסכים בתוכניות חיסכון

חבר הכנסת א"ח שאקי שאל את שר האוצר ביום י"ד בטבת התשנ"ד (28 בדצמבר 1993):

במכתב שנשלח לבנקים שונים על-ידי מנהלת מחלקת תוכניות חיסכון באוצר, הגברת לינדה בן-שושן, נמצא, כי הבנקים משלמים לחוסכים בתוכניות החיסכון מסוג "המשך" ריבית של 2.5% במקום 3%. הבנקים לא טרחו להודיע ללקוחות על כך.

ברצוני לשאול:

1. מה יעשה משרדך כדי שהבנקים יחזירו ללקוחות את הפרשי הריבית?

2. מה יעשה משרדך כדי שלהבא לא יימשך העוול כלפי החוסכים?

תשובת שר האוצר א' שוחט:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

לדברי הבנקים, ההפרש בשיעורי הריבית בין תוכניות החיסכון המקוריות לבין תוכניות חיסכון "המשך" נובע מהשוני במשך החיסכון המינימלי בכל אחת מהתוכניות.

במועד תחילת תקופת החיסכון בתוכניות חיסכון "המשך", מקבלים החוסכים הודעה מהבנקים על שיעור הריבית בתוכניות חיסכון אלו ועל האפשרות לעבור לתוכנית חיסכון אחרת.

יש בכוונתנו לדרוש מהבנקים להודיע במכתב לחוסכים, בתום תקופת החיסכון בתוכנית הרגילה, על שיעורי הריבית האלטרנטיביים בתוכניות החיסכון האחרות ובתוכניות ההמשך, הרלבנטיים ליום משלוח המכתב. כמו כן נדרוש לציין את משך החיסכון בכל אחת מהאלטרנטיבות.

ביטול חיוב בכרטיס אשראי

חבר הכנסת א' גולדפרב שאל את שר האוצר ביום י"ד בטבת התשנ"ד (28 בדצמבר 1993):

בעקבות כתבה שפורסמה במוסף "ממון" על כרטיסי אשראי, ברצוני לשאול:

מה יעשה משרדך כדי למנוע את התופעה המתוארת בדבר אזהרים רבים הנפגעים בעקבות תשלום בתשלומים בכרטיסי אשראי בעבור מוצרים שלא מסופקים להם ואין באפשרותם להפסיק את התשלום?

תשובת שר האוצר א' שוחט:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

סעיף 10 לחוק כרטיסי חיוב, התשמ"ו-1986, מאפשר ללקוח בעל כרטיסי אשראי לבטל חיוב כלפי החברה המנפיקה כרטיסי אשראי, אם הלקוח לא קיבל את הנכס שרכש מהספק וכתוצאה מכך ביטל הלקוח את העסקה בינו לבין הספק.

זכותו של הלקוח לבטל את החיוב כלפי החברה המנפיקה כרטיסי אשראי היא אך ורק במקרה שעל הלקוח לשלם כעבור 35 ימים או יותר מיום עשיית העסקה, ולמעשה הכוונה היא ל"עסקות בתשלומים".

חיוב מס על הכנסה מפרויקט פר"ח

חבר הכנסת ש' עמור שאל את שר האוצר ביום ו' בשבט התשנ"ד (18 בינואר 1994):

נייר עמדה של מס הכנסה קבע, כי הכנסה מפרויקט פר"ח היא הכנסה חייבת במס. על-פי נייר העמדה, יש לחייב סטודנטים במס על כל מלגה, אלא אם היא פרס על הצטיינות.

ברצוני לשאול:

1. האם תומך משרד האוצר בכך?

2. אם לעצמאי מותר לרשום כהוצאה את חינוכו, מדוע לרשום כהכנסה מלגות?

חבר הכנסת ד' מנע שאל את שר האוצר ביום כ"א בטבת התשנ"ד (4 בינואר 1994):

מתוך העיתונות: על-פי נייר עמדה של נציבות מס הכנסה, המלגה שמקבלים סטודנטים בעבור השתתפות בפרויקט חונכות לילדים טעוני טיפוח (פר"ח), תיחשב הכנסה חייבת במס.

ברצוני לשאול:

1. על-פי הדין כיום, עצמאי – עורך-דין, יועץ-מס, רואה-חשבון – רשאי לרשום כהוצאה מוכרת סכומי כסף שהוציא לשיפור השכלתו. מדוע לא יהיו סטודנטים זכאים להקלת מס זו?

2. מדוע לא מאפשרים גם לשכירים לרשום כהוצאה לצורכי מס את סכומי הכסף שהם מקצים לחינוך ולהשכלה?

חבר הכנסת ג' שגיא שאל את שר האוצר ביום כ"א בטבת התשנ"ד (4 בינואר 1994):

בנציבות המס הוחלט לראות במלגת פר"ח שמקבל סטודנט הכנסה חייבת במס.

בפרויקט פר"ח מקבל סטודנט מלגה של חצי שכר לימוד בעבור שעות השקעה רבות מעבר לחובת ארבע שעות. כבר היום נתקל הפרויקט בקשיים לגייס סטודנטים.

ברצוני לשאול:

1. מה הוא סך כל התקבולים שיתקבלו מהמסים הנ"ל?

2. האם לא יפגע סכום המס בנכונות הסטודנטים להשתתף בפרויקט ובכדאיות השתתפותם?

חבר הכנסת רע' כהן שאל את שר האוצר ביום י"ז באדר התשנ"ד (28 בפברואר 1994):

נייר עמדה של נציבות המס קובע, כי יש לראות במלגה שמקבל סטודנט בעבור השתתפותו בפרויקט החונכות (פר"ח) הכנסה חייבת במס.

ברצוני לשאול:

1. כל עצמאי רשאי לרשום כהוצאה מוכרת סכומי כסף שהוציא לשיפור השכלתו. אם לעצמאי מותר לרשום את חינוכו כהוצאה מוכרת, מדוע לרשום כהכנסה את המלגה?

2. מה היא עמדת משרדך בנוגע לביטול הסדר זה?

שר האוצר א' שוחט:

על-פי פקודת מס הכנסה, מלגה הניתנת לסטודנט ללא כל התחייבות מצדו למתן תמורה בעבר, בהווה או בעתיד אינה הכנסה חייבת על-פי פקודת מס הכנסה.

מלגת פר"ח הניתנת בתמורה לביצוע עבודות חונכות של הסטודנט הינה הכנסה חייבת במס ככל הכנסה אחרת מיגיעה אישית של שכיר או עצמאי.

בדרך כלל, הסטודנטים המשתתפים בפרויקט פר"ח, אינם מגיעים לסף המס, ולכן בפועל אינם משלמים מס על הכנסתם זו. כאשר יש לסטודנט הכנסות נוספות, שיחדיו מגיעות לרמה המתחייבת במס, תמוסה המלגה בהתאם לשיעור המס השולי של הסטודנט.

אין באפשרות משרד האוצר לכמת את המס הנגבה מהכנסת הסטודנטים המשתתפים בפרויקט, אולם, מאחר שבפועל מרבית הסטודנטים אינם ממוסים על הכנסתם ממלגת פר"ח, אין חשש שתשלום המס יפגע בפרויקט זה.

לעניין התרת ניכוי הוצאות שכר לימוד: הוצאה לצורך לימודים מותרת בניכוי לצורך חישוב המס אצל עצמאי ואצל שכיר, כאשר הלימודים הינם לצורך שמירה על רמה מקצועית קיימת, ולא לרכישת תואר ומיומנויות חדשות.

לפיכך, הוצאות לימודים באוניברסיטה לקראת תואר אינן מותרות לניכוי כהוצאה.

הקלות במס הכנסה לתושבי מע'אר

חבר הכנסת ס' טריף שאל את שר האוצר ביום י"ג בשבט התשנ"ד (25 בינואר 1994):

הכפר מע'אר מוכר כאזור עדיפות לאומית א' וסובל ממצוקה כלכלית.

למרות זאת, נציבות מס הכנסה אינה מכירה בתושביו כזכאים להנחה כלשהי במס הכנסה, שלא כמו ביישובים רבים אחרים שמצבם דומה.

ברצוני לשאול:

1. מה הם הקריטריונים לקביעת היישובים שיזכו להקלה כזו?

2. מה הם השיקולים למניעת הקלה זו מתושבי מע'אר?

3. האם תשונה החלטה זו בעתיד?

שר האוצר א' שוחט:

1. הקריטריונים לקביעת היישובים הזכאים להנחה במס הכנסה הם: יישובים חדשים שהוקמו, יישובי פיתוח, וכן היות היישוב בטווח 10 קילומטרים מגבולות המדינה.

2-3. בסעיף 12 לחוק הסדרים במשק המדינה (היטלים וארנונה), התשנ"א–1991, נקבע כי אין להוסיף על היישובים הכלולים בתקנות הקיימות.

בהצעת חוק מס הכנסה (הנחות ממס לתושבים באזור עדיפות לאומית), התשנ"ג–1993, הנמצאת בוועדת הכספים, נקבעו מבחנים חדשים למתן הנחה במס הכנסה לתושבי היישובים. לפי מבחנים אלה תינתן הנחה גם לתושבי כפר מע'אר, לאחר שיתקבל החוק בכנסת.

צמצום נקודות זיכוי במס הכנסה

חבר הכנסת ש' בוחבוט שאל את שר האוצר ביום י"ג בשבט התשנ"ד (25 בינואר 1994):

באמצע חודש ינואר קיבלתי מכתב מאת אזרחית, ל"ז (שמה המלא מופיע במקור). במכתב נאמר, כי בעקבות צמצום נקודות הזיכוי במס הכנסה צומצם מספר הנקודות, מנקודה לילד אחד לנקודה לשני ילדים, דבר הפוגע במשפחות ברוכות ילדים.

ברצוני לשאול:

1. האם נכון הדבר כי צומצמו נקודות הזיכוי, כפי שנטען במכתב?

2. אם כן – האם משרדך ער לצרכים של משפחות ברוכות ילדים?

3. מה ייעשה בנדון כדי שלא לפגוע בכל אותן משפחות?

שר האוצר א' שוחט:

לא היה כל שינוי בשנה באחרונה במספר נקודות הזיכוי לאשה עובדת.

אציין כי שני-שלישים מהאמהות העובדות לא משלמות מס הכנסה כלל, ושיעור זה אף גבוה יותר במשפחות ברוכות ילדים.

ביטול המע"מ על רכישת דירות ליוצאי צבא

חבר הכנסת א' גולדפרב שאל את שר האוצר ביום י"ג בשבט התשנ"ד (25 בינואר 1994):

עם השוואת התנאים בין יוצאי צבא לאחרים בתחום ביטול מע"מ לרוכשי דירות יוצאי צבא, ברצוני לשאול:

מדוע לא יבטל משרד האוצר את המע"מ על רכישת דירה ליוצאי צבא, עד שמונה שנים ממועד שחרורם?

תשובת שר האוצר א' שוחט:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

אני מתנגד לביטול מע"מ על רכישת דירות ליוצאי צבא:

מע"מ מוטל בישראל על כל הצריכה – פרט לפירות ולירקות טריים – בשיעור אחיד של 17%. מתן ההטבה ליוצאי צבא יביא לגל של בקשות לפטור ממע"מ לקבוצות אוכלוסייה ולקבוצות מוצרים נוספים.

המדינה מעודדת כבר עתה את יוצאי הצבא דרך זכאות למשכנתאות מוגדלות, שיעור מס הכנסה מופחת וכן חוק חיילים משוחררים.

מע"מ על דירות מוטל רק על רכישת דירה חדשה. על רכישת דירה מיד שנייה לא חל מע"מ.

פטור ממע"מ יהיה רגרסיבי. ייהנו ממנו רק מי שבאפשרותם לרכוש דירה, וגודל ההטבה ילך ויגדל עם מחיר הדירה. אלה הגרים בשכירות לא ייהנו מההטבה.

מתן פטור ממע"מ כאמור יביא להפסד הכנסות של כ-1.3 מיליארד ש"ח, שאין לו מקור מימון חלופי בתקציב המדינה.

מס רכוש על קרקעות

חבר הכנסת ח' קופמן שאל את שר האוצר ביום י"ג בשבט התשנ"ד (25 בינואר 1994):

מפניות רבות של אזרחים התברר לי, שמס רכוש עלה השנה בשיעורים גבוהים, גם לגבי קרקע שהופשרה לבנייה לפני כמה שנים, וגם לגבי קרקעות שהופשרו לפני חודשים מספר, ואפילו על קרקע שמינהל מקרקעי ישראל מתכוון להפקיע אותה מהחוכרים, שמחזיקים בה עשרות שנים.

יש מקרים שבהם הדרישה למס רכוש היא בגובה של 12% מהמחיר שמינהל מקרקעי ישראל מוכן לשלם למחזיק בקרקע על-פי שמאות מעודכנת.

ברצוני לשאול:

1. האם העלאת השווי לצורך מס של הקרקעות הפנויות איננה מופרזת?

2. האם המיסוי הגבוה לא יעלה את מחיר הקרקע, דבר שיעלה את מדד הבנייה?

תשובת שר האוצר א' שוחט:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. שומת מס רכוש נקבעת על-פי מחיר הקרקע בשוק החופשי בתחילת כל שנת מס. לכן לא ניתן לדבר על העלאה באחוזים אלא יש להתייחס לכל מקרה לגופו, בהתחשב במחירי השוק באותה שנה, ובשים לב לאפשרויות הניצול של אותן קרקעות ולשינוי הייעודים הנקבעים על-ידי רשויות התכנון.

2. מס רכוש גבוה יחסית דווקא מעודד הגדלת היצע הקרקעות לבנייה, וממילא יביא להורדת מדד מחירי דירות.

הורדת שיעורי מס רכוש יכולה לעודד החזקת קרקעות לזמן ממושך יותר ולצרכים ספקולטיביים.

מע"מ על הוצאות לטיפול רפואי

חבר הכנסת י' ביבי שאל את שר האוצר ביום י"ז באדר התשנ"ד (28 בפברואר 1994):

בארץ נדרשים לשלם מס ערך מוסף בעבור הוצאות לטיפולים רפואיים, לרבות ריפוי שיניים.

לעומת זאת, במרפאות ציבוריות אין משלמים. כמו-כן יש מדינות בעולם, שאין נוהגים לשלם בהן מע"מ על טיפול רפואי.

ברצוני לשאול:

1. מדוע יש אצלנו שוני בתשלום מע"מ בין מרפאות ציבוריות לפרטיות?

2. האם בנושא של טיפול רפואי לא צריך לבטל את המע"מ, ובפרט בריפוי שיניים?

תשובת שר האוצר א' שוחט:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. מס ערך מוסף משתלם על כל הערכים המוספים במשק בשתי צורות: עוסקים משלמים מע"מ על מכירותיהם בקיזוז קנייתיהם, ומלכ"רים – מוסדות ללא כוונת רווח – משלמים מע"מ על השכר הנובע מהם, ללא כל זכות קיזוז.

שתי השיטות מביאות בדרך כלל לתוצאות דומות בקירוב. ולכן אין אפליה בין מרפאות ציבוריות לפרטיות.

2. מס ערך מוסף בישראל מוטל בשיעור אחיד על כל המוצרים והשירותים, בכלל זה הבסיסיים ביותר – מזון, תרופות וכדומה – פרט לפירות ולירקות. איננו רואים כל אפשרות לקבוע פטור ממע"מ על מוצר אחד, משום שהדבר ייצור תקדימים רבים ביותר ובהכרח יקטין את בסיס המס וההכנסות ממנו.

מגבלת גיל במכרז של נציבות שירות המדינה

חבר הכנסת ע' פרץ שאל את שר האוצר ביום ג' בניסן התשנ"ד (15 במרס 1994):

במכרז קיבוצי מס' מק/4/94 של נציבות שירות המדינה, בסעיף ה' לדרישות התפקיד, הוצבה מגבלה של גיל למועמד.

ברצוני לשאול:

1. האם ידיעה זו נכונה?

2. אם כן – מה ייעשה בנדון?

3. האם הגבלה זו נוגדת את סעיף 42 לחוק שירות התעסוקה?

תשובת שר האוצר א' שוחט:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. המידע בדבר קיומה של מגבלת גיל למועמד במכרז קיבוצי מס' מק/4/94 – צוערים במשרד התעשייה והמסחר – הוא נכון.

2-3. נושא מגבלת הגיל הוא בניגוד לסעיף 42 לחוק שירות התעסוקה, ונמצא בבדיקה אצל היועץ המשפטי לממשלה.

נסיעות לחוץ-לארץ של נגיד בנק ישראל

חבר הכנסת ג' שגב שאל את שר האוצר ביום י"ב בניסן התשנ"ד (24 במרס 1994):

בעקבות פרסומים על נסיעותיו של נגיד בנק ישראל לחוץ-לארץ, ברצוני לשאול:

1. כמה פעמים, לכמה זמן ולאיזה צורך נסע הנגיד לחוץ-לארץ מאז כניסתו לתפקיד?

2. האם בנק ישראל חייב בדיווח על הנסיעות, ואם כן – מדוע לא התקבל דיווח מהימן?

3. האם ניתן לוותר על חלק מהנסיעות בשעה זו?

4. מה ייעשה בנדון?

תשובת שר האוצר א' שוחט:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

במסגרת מילוי תפקידו נוסע נגיד בנק ישראל לחוץ-לארץ לטיפול בקידום אינטרסים כלכליים של מדינת ישראל, לפגישות עבודה ולשם ייצוג בנק ישראל בפורומים בין-לאומיים שונים.

לפי הצורך ובהתאם למטרת הנסיעה, הנגיד נועץ טרם נסיעתו באישים רלבנטיים, כגון ראש הממשלה, שר החוץ, שר האוצר וגורמים נוספים, ומעדכן אותם ואת הנהלת בנק ישראל לגבי תוצאות מגעיו.

שכר עובדי המדינה בדירוג המינהלי

חברת הכנסת ת' גוז'נסקי שאלה את שר האוצר ביום י"ב בניסן התשנ"ד (24 במרס 1994):

באוגוסט 1993 נחתם הסכם עבודה בין האוצר לבין עובדי המדינה בדירוג המינהלי ועובדי השירות הציבורי.

ברצוני לשאול:

1. האם יושמה ההתחייבות, ששכר היסוד של העובדים הנ"ל יהיה גבוה משכר המינימום ב-10%?

2. נוכח ממצאי המחקר של הכלכלנית ד"ר לינדה עפרוני, שלפיהם יישחק עד סוף 1996 שכרם של עובדים אלה ב-8%, מה ייעשה כדי שתבוצע התחייבותו להם לתוספת שכר ריאלית של 19.2% בפריסה לארבע שנים?

תשובת שר האוצר א' שוחט:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. לא קיימת התחייבות משפטית ששכר היסוד של העובדים בדירוג המינהלי יהיה גבוה משכר המינימום ב-10%.

בפועל, השכר ברוטו הנמוך ביותר שמקבל עובד מדינה העובד במשרה מלאה בדרגה הנמוכה ביותר בדירוג המינהלי הוא כ-1,725 ש"ח לחודש מרס 1994.

שכר זה גבוה משכר המינימום שישולם החל מ-1 באפריל 1994 – 1,566.45 ש"ח לחודש – בכ-10%.

2. לא קיימת התחייבות כלפי העובדים בדירוג המינהלי כי תשולם להם תוספת שכר ריאלית של 19.2% בפריסה לארבע שנים, אלא לתשלום תוספת שכר נומינלית של 19.2%, שמבטיחה, לפי הערכתנו, לפחות שמירת שכר ריאלי עד סוף 1996.

להחזר הוצאות כגון: דמי כלכלה, דמי נסיעה והחזר הוצאות רכב – יש מנגנוני הצמדה שאינם מושפעים מהסכמי השכר.

ביטוח חובה לאופנועים

חבר הכנסת א' הירשזון שאל את שר האוצר ביום ט"ו באייר התשנ"ד (26 באפריל 1994):

חברות ביטוח רבות מסרבות לבטח אופנועים בביטוח חובה ומפנות את המבטחים ל"פול". ה"פול" גובה תוספת של 25% על התעריף הרשמי, שזה למעשה התייקרות בלתי מאושרת ולא חוקית של תעריפי ביטוח החובה לאופנועים.

ברצוני לשאול:

1. האם אישרו משרד האוצר וועדת הכספים את העלאת התעריף הגלומה בהפנייתם של כלל בעלי האופנועים לעריכת ביטוח חובה ב"פול"?

2. מדוע מאפשר משרד האוצר לחברות הביטוח להתנער ממחויבותן הביטוחית לסקטור שלם?

תשובת שר האוצר א' שוחט:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. על-פי התקנות שאושרו על-ידי ועדת הכספים, רשאי ה"פול" לגבות תוספת של 25% על התעריף הרגיל מכל הפונים אליו, בכלל זה מבעלי אופנועים.

2. אין חוק שלפיו יכול משרד האוצר לחייב גופים עסקיים למכור ביטוח חובה במחירים אשר לדעתם גורמים להם הפסד. במגמה לפתור את הבעיה, בוחן עתה משרד האוצר מחדש את התעריף הקבוע בתקנות.

תביעות למס רכוש בגין ניפוץ חלונות כלי רכב ביש"ע

חברת הכנסת ל' לבנת שאלה את שר האוצר ביום ט"ו באייר התשנ"ד (26 באפריל 1994):

ברצוני לשאול:

1. כמה תביעות בגין נזק הנגרם על-ידי ניפוץ חלונות כלי רכב של תושבי יש"ע הוגשו למס רכוש בשנת 1992, בשנת 1993, וכן בחודשים הראשונים של 1994, לפי חודש בחודשו?

2. כמה תביעות כאלה הוגשו על-ידי ישראלים שנסעו באזורי יש"ע וחלונותיהם נופצו באותן שנים?

תשובת שר האוצר א' שוחט:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

במרשמי מחלקת הפיצויים בגין נזקי מלחמה באגף מס הכנסה ומס רכוש לא מתנהל מיון לפי סוגי המקרים השונים, ובהם ניפוץ חלונות בכלי רכב.

לפיכך לא נוכל לספק את הנתונים המתבקשים בשאלתא.

סעיף "השלמת הכנסה" בהסכם השכר עם עובדי הדירוג האחיד

חבר הכנסת י' לס שאל את שר האוצר ביום י"ד בסיוון התשנ"ד (24 במאי 1994):

הסכם השכר שנחתם עם עובדי הדירוג האחיד בשירות המדינה הינו הסכם בעייתי, אשר בסופו של התהליך מביא לשחיקת שכר של כ-8%.

עיוות זה נגרם כתוצאה מסעיף "השלמת הכנסה", אשר הביא לשלילת תוספות שכר, בגין שלושת הסכמי המסגרת שכבר נחתמו, ממחצית ציבור העובדים. אף שהשלמת ההכנסה נכנסה לחישובי ערך שעה, חויבו העובדים לשלם עבור "התיקון" בערך שעה.

ברצוני לשאול:

האם יכיר האוצר בעובדה שתוספת "השלמת ההכנסה" הינה שכר לכל דבר ועניין, וימנע בכך פגיעה בציבור עובדים גדול?

תשובת שר האוצר א' שוחט:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

בין הישגי הצדדים להסכמי השכר החדשים במגזר הציבורי, נמחק רכיב השכר הידוע כ"השלמת הכנסה" על-פי חוק שכר מינימום, התשמ"ז-1987.

משמעות הדבר היא הסרת סטיגמה שרבעה על עובדי מדינה, אשר יותר ממחציתם היו זקוקים בעבר להשלמת הכנסה, כאמור.

יתירה מזאת: להעלאת בסיס השכר הטבלאי השלכות לעניין תשלומים אחרים, כגון תוספות השכר והפרשות סוציאליות, ומכך ייהנו כלל עובדי המדינה.

להערכת כלכלני יחידת השכר והסכמי עבודה, הסכמי השכר החדשים ישמרו על השכר הריאלי של כל עובדי המגזר הציבורי.

לאור כל האמור לעיל, איננו רואים צורך כיום להכיר ב"השלמת הכנסה" כשכר לכל דבר, כפי שאיננו חוששים לשחיקת שכרם של עובדי המדינה.

הסכם בין משרד האוצר לאיגוד העובדים הסוציאליים

חבר הכנסת ג' שגיא שאל את שר האוצר ביום י"ד בסיוון התשנ"ד (24 במאי 1994):

לפי פרסומים בעיתונות, התפוצץ המשא-ומתן בין נציגי האוצר לבין העובדים הסוציאליים השובתים לאחר שהאוצר ביטל הסכם שנחתם עם העובדים הסוציאליים ביוני 1993 בדבר הקצאת רכב וכוננויות לעובדי משרד הבריאות ומשרד העבודה והרווחה.

ברצוני לשאול:

1. האם אין הצדקה לדרישות העובדים הסוציאליים?

2. מה היתה העילה לביטול ההסכם שנחתם עם נציגי העובדים הסוציאליים על-ידי משרדך?

תשובת שר האוצר א' שוחט:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

"ההסכם" בין משרד האוצר לאיגוד העובדים הסוציאליים בנושא רכב וכוננויות לא בוטל. ההסדר בדבר הקצאת תקנים ושעות – יתבצע בפריסה של שלוש שנים, כמובטח.

מקומות עבודה לעולים חדשים

חבר הכנסת א' גור שאל את שר האוצר ביום י"ד בסיוון התשנ"ד (24 במאי 1994):

ועדת-ברנובר הגישה 24 המלצות אופרטיביות לאספקת 130,000 מקומות עבודה לעולים חדשים במשך חמש שנים.

ברצוני לשאול:

1. מדוע המלצות התוכנית אינן מיושמות?

2. מדוע לא מוקמת במשרדך רשות מיוחדת שתעסוק ביישום התוכנית?

3. מדוע ההחלטה שקיבל קבינט הקליטה על הקמת שלושה-ארבעה מפעלי היי-טק אינה מיושמת?

4. מדוע אין משרד האוצר מעביר 12 מיליון ש"ח להתחלת הפעלת התוכנית, כפי שהוחלט בקבינט הקליטה?

תשובת שר האוצר א' שוחט:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

ועדת השרים לענייני עלייה החליטה לפני חודשים מספר לבצע פרויקט ניסויי להקמת מפעלי היי-טק, על יסוד המלצות ועדת-ברנובר ותוך אימוץ מסקנות הצוות שבדק את הנושא, בראשות המנכ"ל הקודם של משרד התעשייה והמסחר.

משרדי הקליטה, התעשייה והמסחר והאוצר מגבשים בימים אלה את המתכונת המתאימה להפעלת פרויקט הניסוי.

עם גיבוש התוכנית יוקצה התקציב המיועד להפעלתה.

בשלב זה הכוונה היא להתבסס על כלים ממשלתיים קיימים. אין בשלב זה צורך בהקמת רשות מיוחדת לנושא.

הצעות לסדר-היום

דוח ועדת-שמגר לעניין הטבח בחברון

היו"ר ע' מאור:

אנחנו ממשיכים בדיון, ואני מזמינה את חבר הכנסת משה פלד. אפשר לכל אלה שאיחרו לשאת את דברם.

מיכאל איתן (הליכוד):

האם השאילתות האלה היו בסדר-היום?

היו"ר ע' מאור:

כן. חברי הכנסת, לא הייתם קודם.

חבר הכנסת משה פלד, זה זמן. אחרי – חבר הכנסת חנן פורת, ואחריו – חבר הכנסת אברהם פורז. בבקשה.

משה פלד (צומת):

כבוד היושבת-ראש, חברי הכנסת, שתי הערות באמתחתי לתגובות על ועדת החקירה, ולא לוועדת החקירה עצמה.

לפני ארבעה חודשים בדיוק הזדעזע הציבור בארץ ובעולם כולו עם הישמע דבר הרצח הנורא במערת-המכפלה. בבית הזה ובמליאה הזאת נשמע גינוי רחב, כמו מקיר אל קיר, גינוי תקיף ופומבי שלא השאיר ספק ביחס התנועות, המפלגות והמגנים עצמם אל האירוע הטראומטי ההוא.

מיכאל איתן (הליכוד):

סליחה, סליחה, אדוני השר, איך יכולתי לדעת שאני בתוך הרשימה העלומה הזאת? השר יוצא, ואני הייתי פה. אני רוצה לקבל תשובה על השאילתא שלי.

היו"ר ע' מאור:

אתה נכנסת אחרי שאני כבר הודעתי. חבר הכנסת איתן, ברשותך.

מיכאל איתן (הליכוד):

לא, לא, אני הייתי. איך יכולתי לדעת? את קראת בשמות אחד אחד?

היו"ר ע' מאור:

לא, אני לא קראתי.

מיכאל איתן (הליכוד):

הוא לקח חבילה ואמר: כל השאילתות לפרוטוקול. אני מבקש שהשר יחכה וייתן לי תשובה.

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת פלד, ברשותך.

משה פלד (צומת):

אני מוכן לרדת. בוא, בוא.

מיכאל איתן (הליכוד):

לא אכפת לי לקבל את התשובה מחר.

היו"ר ע' מאור:

התשובה לחבר הכנסת איתן בלבד תימסר מחר. בבקשה, חבר הכנסת פלד, תמשיך.

משה פלד (צומת):

אחד מטיעוני הגינוי של הדוברים כולם היה, כי למעשה הנורא הזה אין "אבל"; לא חשוב הרקע המדיני-הפוליטי, לא קושרים את המצב הביטחוני בשטח אל הגינוי, שצריך להיאמר באופן הברור והחד-משמעי ביותר.

הגדילו להתבטא דוברי השמאל כשאמרו: לא נקבל שום תוספת או הסבר הצמודים לגינוי. אנחנו רוצים לשמוע גינוי נטו, שיהיה ברור, ללא "אבלים" וללא הסברים.

ימים ספורים לאחר הרצח, מתוך תקווה שכל יצריהם וכעסיהם ארוכי השנים כלפי המתיישבים יצאו אל מול אוויר העולם ויצופו מעל פני המים הפוליטיים, יזמו אנשי השמאל הקמת ועדת חקירה ממלכתית שתבדוק את אירועי בוקר פורים במערת-המכפלה ותמליץ המלצותיה. תקוותם הגדולה של אנשי השמאל היתה, כי ועדת החקירה תסכם ותמליץ על פינוי מתיישבי חברון גופה, על פריקת נשקם של היהודים ועל הוצאתם של המתיישבים אל מעבר לגדר, אל מחוץ לחישוביה של החברה הישראלית. אלא שתקוותם זו נגוזה ולא התממשה.

או אז החל מסע ההאשמות וההשמצות כנגד הוועדה עצמה. לפתע שמענו כינויים כמו "ועדת חנה בבלי", או "ועדה של טפלון", ועוד כינויים מרושעים המבטאים אי-שביעות רצון וחוסר נחת ממסקנותיה ומהמלצותיה. פתאום התחלנו לשמוע כל מיני "אבלים" וכל מיני הסברים, העומדים בניגוד מוחלט לאלה ששמענו מפיהם של דוברי השמאל בימים שבין הרצח לבין הקמת ועדת החקירה ותחילת עבודתה.

הנה, חבר הכנסת רן כהן מכריז, כי "איש לא היה צריך את הוועדה כדי לקבוע שגולדשטיין היה הרוצח". וחבר הכנסת צוקר אומר: "הוועדה בחרה בגזרה צרה מדי, שאינה מאפשרת ניתוח מלא של הנסיבות שיצרו את אווירת הרצח". או ציטוט נוסף: "הוועדה לא העזה להפיק לקחים מרחיקי לכת דיים, שישימו קץ להפקרת השטחים ללא חוק או ללא משטרה", או ציטוט נוסף: "לא ייתכן כי כולם בסדר ורק הרוצח אשם".

ולפתע אתה מוצא עצמך שואל: מה קורה פה? איפה המוסר והנאורות הפוליטית שהטיפו להם מטיפי השמאל לפני הקמתה של ועדת החקירה? מדוע ה"אבלים" האלו? למי נחוצים הסברי הלוואי המתלווים אל תגובותיהם? מה הם רוצים בעצם? ואין לך תשובה אחרת מאשר: זה בדיוק המוסר הכפול המלווה את אנשי השמאל לאורך כל הדרך. כשנוח להם הם מפרגנים ומקבלים; כשלא נוח להם – מקטרגים ושופכים קיתונות של רותחין.

נקודה שנייה העולה בהבלטה היא ההתייחסות אל המתיישבים. יחסם של אנשי השמאל אל המתיישבים מוכר וידוע. יתירה מזאת, כל תקוותם בהקמת הוועדה היתה מסקנות חריפות כנגדם, כנגד המתיישבים. והנה, לאחר שלא קיבלו את שרצו וקיוו לו, ממשיכים מקטרגי השמאל בתהליך הדו-לגיטימציה כנגד מתיישבי יש"ע, כאילו הם האסון, כאילו הם שורש כל הרע במדינת ישראל. ושוב אתה משתומם ושואל עצמך: מה קורה פה? הוועדה מצאה אותם נקיים וטהורים, בניגוד מוחלט לקו השקרי של מחנה השמאל. ואלה בשלהם, ממשיכים בעקיצותיהם ובהשמצות שלוחות כל רסן.

אני פונה אליכם ושואל: היהיה לזה סוף אי-פעם? הייפסק מסע הארס הזה כנגד יהודים, חלוצים וציונים כמתיישבי יש"ע? התוכלו לקבל את מסקנות ועדת-שמגר ככתבן וכלשונן ולהפסיק אחת ולתמיד את מסע ההשמצות הנבזי והמרושע שאתם מנהלים אותו ביד רמה ובזרוע נטויה? התוכלו לקחת על כתפכם את האחריות ההיסטורית לקרע הנורא בעם, שאתם מרחיבים אותו במין שמחה לאיד? התוכלו להיאבק על דרככם הפוליטית בלי לפגוע ולהכות בציבור התמים הזה, בציבור שכל דרכו היא אהבת ארץ-ישראל ומסירות אין קץ למעשה התיישבות גדול ומפואר?

אני קורא לכל מטיפי ומשמיצי השמאל: קבלו את מסקנות והמלצות ועדת-שמגר כמות שהן, בלי לגרוע ובלי להוסיף, ועשו הכול על מנת למנוע את הקרע הנורא בעם, שממנו כולנו מנסים לברוח ואותו כולנו מנסים למנוע. תודה רבה.

היו"ר ע' מאור:

תודה. אני מזמינה את חבר הכנסת חנן פורת. אחריו – את חבר הכנסת אברהם פורז.

חנן פורת (מפד"ל):

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, אדוני שר המשטרה, מעשה הרצח הנורא, שהתרחש במערת-המכפלה על-ידי ברוך גולדשטיין, הביא לזעזוע שהקיף את כל החברה בישראל ולפצע שגם ועדת החקירה אינה יכולה לרפא, מפני שרצח כה נורא, בהמון אדם, במערת-המכפלה, בשעת תפילה, זה דבר שאי-אפשר להשלים וגם לרפוא לו, יהי הרקע אשר יהיה, יהי האיש אשר יהיה.

ובכל זאת שמחתי על שני דברים בעקבות תוצאות ועדת החקירה.

טלב אלסאנע (מד"ע):

שמחת על פורים.

חנן פורת (מפד"ל):

אל תהיה שוטה.

שמחתי על שני דברים בעקבות מסקנותיה של ועדת החקירה. הדבר האחד – שמעתי גם אני את תגובתו של אחד מהבולטים באנשי השמאל: ההר של ועדת-שמגר הוליד עכבר. והשיבתי לו: לא ההר של ועדת-שמגר הוליד עכבר, אלא הררי הציפיות שלך ושל חבריך, עם אותה אוכלוסייה ערבית בחברון ובמקומות נוספים, שציפתה – – –

טלב אלסאנע (מד"ע):

– – – פורים שמח. אתה שמח על אותו יום?

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת אלסאנע.

חנן פורת (מפד"ל):

אל תהיה שוטה. אתה יודע היטב והבהרתי היטב את משמעות הדברים.

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת פורת, ברשותך, אבל יש סגנון.

טלב אלסאנע (מד"ע):

במה אתה מאשים אותם?

חנן פורת (מפד"ל):

תקשיב ותשמע. באותה שעה שבאתי לעודד ולחזק את האנשים שהיו שם, בשעה קשה ביותר, אמרתי באותו רגע ובאותן שעות, שהמעשה הזה הוא מעשה נורא, וכולם צריכים להתנער ממנו, כדי שחס ושלום לא ידבק במישהו כתם. יש ניסיון לרצח אופי, ולא אשיב על זה עוד.

אבל עכשיו אני רוצה לומר, לא ההר של ועדת-שמגר הוליד עכבר אלא הרי הציפיות של אנשים לכך שיוטל כתם גם על מתיישבי יהודה, שומרון וחבל-עזה וגם על חיילי צה"ל. אלה, הררי הציפיות שלהם אכן הולידו עכבר.

אני צריך לומר, שאינני יכול אלא לשבח, אחרי הרבה היסוסים שהיו לי במהלך ישיבות הוועדה, את היושר ואת אומץ הלב של הוועדה לעמוד מול אווירה, שגם אם היא אינה עוינת, הרי היא מצפה לאיזה איזון כביכול, לאיזה קורטוב של דם, ולחתוך באיזמל מנתחים דבר אחר דבר ולהוציא לאור משפט.

אבל לא זו בלבד שהוועדה מנקה את ציבור המתיישבים ביש"ע ואת החברה בישראל, בוודאי את צה"ל, מן האחריות למעשה הנורא שאירע, אלא היא מפנה אצבע מאשימה כלפי אלה שניסו ליצור אווירה של עלילת דם.

אני רוצה להסב את תשומת הלב שלכם, רבותי חברי הכנסת, ושליך, אדוני שר המשטרה, לכמה הערות נוקבות שמצינת הוועדה בקשר לנושא של הניסיונות עוד באותן שעות ליצור אווירה של עלילת דם. למשל, קובעת הוועדה: הטענה של ד"ר סטטי מבית-החולים "אל-מקאסד" בדבר סירובו של בית-החולים "הדסה" לקבל פצועים לאשפוז, ששודרה ב"קול ישראל" ואשר אחר כך נפוצה בכל העולם, היתה נטולת כל יסוד. יתירה מזאת, הרשויות הרפואיות של הממשל הצבאי וכן משרד הבריאות ובית-החולים "הדסה" הציעו עזרה והטסה לבתי-החולים בישראל, אספקת תרופות, אשפוז; ההצעות נדחו על-ידי בתי-החולים הערביים הלא-ממשלתיים בשל טעמים שלא היו בתחום הרפואי. והיא מוסיפה: מסקנות הרופאים המצרים והצרפתים – שכביכול היה ירי מכלי נשק שונים – אינן מכבדות את כותביהן, שכן התבססו על בדיקה שטחית שנראית בעליל כמגמתית.

ואני שואל, אדוני שר המשטרה, אילו היה רופא יהודי נאשם בדבר כזה, האם הוא לא היה מועמד לדין? האם הוא לא היה מפוטר מתפקידו? האם אין חובתם של אלה שצריכים להסיק את המסקנות ממסקנותיה של ועדת החקירה להעמיד רופא כזה לדין? האם הוא יכול להמשיך להיות רופא בבית-חולים מרכזי בחברון?

תופיק זיאד (חד"ש):

היו דברים מעולם.

חנן פורת (מפד"ל):

אתה יודע מה משמעות הדבר? – שייתכן שאובדן חיי אדם כרוך בכך שהוא לא נתן את האפשרות לטפל באנשים האלה כראוי.

לא פחות מכך מציגה הוועדה ביקורת כלפי אנשים שהוועדה מראש מעידה שהם העידו עדות שקר, והיא מציינת פה שמות, כגון: עבד אל-חאפז, שהעיד בפנינו על-אודות שישה או שבעה יורים, ואחר כך עד שאמר שהחיילים ירו במכוון בכל מי שיצא מפתח הפשפש, והוועדה מציינת: "בקרוב מספר עדים עלה הרצון לכרוך באחריות למה שאירע את כל אנשי הצבא כמעט ואת כל המתפללים היהודים שנכחו במקום". האם אנשים כאלה לא יועמדו לדין על עדות שקר מתוך מגמה של עלילת דם? גם זה מן הדברים שצריכים להסיק בעקבות ועדת החקירה.

שתי נקודות נוספות בקצרה, ברשותך, גברתי היושבת-ראש. אני מדבר כעת על אותן נקודות שבעיני צריכים להסיק לגביהן מסקנות אופרטיביות. אחת הנקודות שעמדו עליהן, ובצדק, נוגעת לנושא של אכיפת החוק; גם לגבי המתיישרים, אלה שנוטלים חוק בידיהם ופורעים. אבל, הוועדה מדגישה, רבותי, ושימו לב לדבריה של הוועדה, אדוני שר המשטרה: ככל שנחלשה פעולה אפקטיבית כנגד פעילי האינתיפאדה מן השורה והם זורקי האבנים ובקבוקי התבערה, הוכשרה הקרקע לטענת התושבים היהודים, כי נעלם לכאורה השוויון שבאכיפת החוק נגד מפירי הסדר שביניהם שהגיבו על תופעות האינתיפאדה. הוועדה אינה משלימה, כמובן, עם טיעון כזה, אבל היא אומרת, שכשתגיע שעת אכיפת החוק, אין בכך כדי לגרוע כהוא זה מהחובה לשרש את הפגיעות ביהודים, מירי ועד יידוי האבנים.

אני מצפה, אדוני שר המשטרה, שבשעה שבאים לנושא של אכיפת החוק, אני חושב שחשוב שהדבר ייעשה בצורה מכובדת, שהוא ייעשה בצורה שלמה ומאוזנת כלפי הכול, כי היום המצב הוא, שכשאתה מתלונן במשטרה על יידוי אבנים, פוטרים אותך בעצם בהאשמה כביכול מגוחכת. הדבר הזה יהלום את כוונתה של הוועדה.

על כל פנים, אנחנו שמחים על היושר ואנחנו שמחים על האמת שנחשפה. תודה.

היו"ר ע' מאור:

תודה. חבר הכנסת אברהם פורז. אחריו – חבר הכנסת עוזי לנדאו.

אברהם פורז (מרצ):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, לא השמאל מינה ועדת חקירה ממלכתית על מנת למצוא – – –

טלב אלסאנע (מד"ע):

עוזי לנדאו (הליכוד):

חנן פורת (מפד"ל):

היו"ר ע' מאור:

אני מבקשת לאפשר לחבר הכנסת פורז לשאת את דברו. חבר הכנסת פורת. חבר הכנסת לנדאו.

חנן פורת (מפד"ל):

למה שיבחתם את הטרור – – –

טלב אלסאנע (מד"ע):

משה פלד (צומת):

בפני מי אתה מצטדק?

חנן פורת (מפד"ל):

טלב אלסאנע (מד"ע):

היו"ר ע' מאור:

חברי הכנסת טלב אלסאנע ופורת.

חנן פורת (מפד"ל):

איזו מלה אמרת?

אברהם פורז (מרצ):

חבר הכנסת זאבי, אתה חשבת שמאחר שהשעה מאוחרת הרוחות לא יתלהטו ולא יהיה להט.

חיים דיין (צומת):

— — — לא ייתכן שהוא יקרא לחבר כנסת "רוצח".

טלב אלסאנע (מד"ע):

— — —

היו"ר ע' מאור:

חברי הכנסת, אני מבקשת להפסיק. חבר הכנסת טלב אלסאנע, אני מבקשת להפסיק.

משה פלד (צומת):

תבקשי ממנו לצאת מהאולם. הוא קרא לחבר הכנסת פורת "רוצח".

היו"ר ע' מאור:

אני לא שמעתי מה הוא אמר.

אברהם פורז (מרצ):

לא שמעו את זה פה.

רחבעם זאבי (מולדת):

הוא מה"חמאס" — — —

משה פלד (צומת):

תוציאי אותו מהאולם.

חיים דיין (צומת):

— — —

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת חיים דיין, שב. תרשה לי לא לקרוא אותך לסדר.

חיים דיין (צומת):

את תקראי אותו לסדר. הוא אמר על חבר כנסת "רוצח".

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת טלב אלסאנע, אני מבקשת להפסיק עם קריאות הביניים, ואם נאמרו דברים שאני לא שמעתי פה, שהם לא עולים בקנה אחד — — — אני מבקשת שבאופן אישי תביע את התנצלותך.

אני מבקשת מחבר הכנסת פורז להמשיך.

אברהם פורז (מרצ):

אנחנו לא שמענו פה שום דבר, אלא אם כן יש לך עניין שייוודע ברבים מה הוא אמר. איש לא שמע את זה.

חיים דיין (צומת):

חבר הכנסת פורז, אני יושב לידו ואני שמעתי את מה שהוא אמר.

אברהם פורז (מרצ):

אני לא אומר שהם לא נאמרו. כאן לא שמעו.

תופיק זיאד (חד"ש):

— — —

חיים דיין (צומת):

אתה שיכור, אתה אלקוהליסט — — —

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת תופיק זיאד, חבר הכנסת חיים דיין, אני מבקשת להפסיק.

אברהם פורז (מרצ):

אני רוצה להגיד לכם, אני לא ממונה פה על שמירת הסדר, אבל באמת זה לא מוסיף כבוד לאף אחד מאתנו, חילופי הגידופים האלה. זה לא מוסיף כבוד לאף אחד.

לא השמאל מינה את ועדת החקירה הממלכתית כדי להטיל אשם בציבור המתנחלים באופן קולקטיבי, והדברים נעשו למטרה אחרת לחלוטין. אני תמכתי מאוד בהקמת ועדת החקירה הממלכתית, ולמעשה כמה דברים מאוד חשובים התבררו עוד לפני הדוח הסופי. הדבר החשוב מכול שהתברר הוא העובדה שברוך גולדשטיין פעל לבדו. הדבר הזה לא היה ברור כלל ועיקר באותם ימים של הטבח עצמו ובימים שלאחר מכן. היו גם עדויות שחלקן יכול להיות מבוסס על תחושה סובייקטיבית, שהיו חיילים של צה"ל שהשתתפו בטבח. ולו למטרה הזאת הוקמה הוועדה, היתה כדאית הקמתה.

אני רוצה לומר למי שתומכים במפעל ההתנחלות בחברון, שאני לא מצפה משום ועדת חקירה ממלכתית לעשות מלאכה פוליטית. אני לא מצפה מוועדת חקירה ממלכתית לומר שצריך לחזק את ההתיישבות או לומר שצריך לעקור יישובים. זאת שאלה פוליטית, שלא לוועדת חקירה ממלכתית, וודאי שלא לוועדה שבראשה עומדים שופטים של בית-המשפט העליון, להכריע בה. ובצדק לא נכנסה הוועדה לעניין הזה. מבחינה זו הדוח לכאורה הוא דוח יבש.

אני באמת מצטער על התבטאות של חברים שאמרו שזה טפילון, שזה לא מעלה ולא מוריד, ועוד דברים כאלה. לא היה לזה מקום. אבל יש דבר אחד שאתם צריכים להבין, ובשביל לדעת אותו לא צריך את ועדת החקירה הממלכתית: דו-קיום בין יהודים ובין ערבים בארץ-ישראל הוא בלתי אפשרי בסיטואציה שנוצרה. ואם יש מי שחושב שהטרנספר הוא פתרון, אני אינני חושב שהוא פתרון, אבל זכותו לחשוב כך. אבל בתוך חברון, built in, בלתי ניתן לניתוק, הם אירועים נוסח ברוך גולדשטיין.

עוזי לנדאו (הליכוד):

האם לא עולה מדברך שצריך טרנספר של יהודים?

קריאות:

— — —

אברהם פורז (מרצ):

אני אומר לך דבר פשוט מאוד — — —

חנן פורת (מפד"ל):

שאלה. אתה מתייחס למסקנות הוועדה. אם הוועדה אומרת שבמשך 27 שנים שחלפו מאז 1967 מעולם לא היה שימוש בנשק מצד יהודים כלפי מוסלמים, אז אתה — — —

אברהם פורז (מרצ):

אני רוצה לומר, חבר הכנסת חנן פורת, שלא זאת הבעיה.

חנן פורת (מפד"ל):

יושב-ראש הוועדה אומר זאת אחרת – – –

אברהם פורז (מרצ):

יכול מאוד להיות שבעוד חודש, חודשיים או שלושה חודשים יהודים יוכלו לנסוע לעזה למסעדה ולאכול שם חומוס באין מפריע – –

רחבעם זאבי (מולדת):

ולחזור עם סכין בגב.

אברהם פורז (מרצ):

רק רגע אחד.

– – ולא זו בלבד, אלא שבעלי המסעדות יקבלו בשמחה רבה את האורחים שיבואו להכניס להם כסף. אבל כשאתה בא לשם בכוח צבאי, ואתה בא לשם בעצם כדי לנשל את הערבים, והם מבינים שמפעל ההתנחלות בשטחים בא על חשבונם, אז הם מתקוממים. ואילו אנחנו היינו במקומם, גם אנחנו היינו מתקוממים. אנחנו לא היינו משלימים עם זה, וכך נלחמנו נגד הבריטים שהיו בארץ. ואתה צריך להבין שהם לא משלימים עם זה.

מיכאל איתן (הליכוד):

גם כרמיאל ונצרת-עילית היו על חשבונם.

אברהם פורז (מרצ):

חבר הכנסת מיקי איתן, לא תצליחו להעביר את "הקו הירוק" לאורך הירדן, משום שהמציאות טופחת על פניכם.

חנן פורת (מפד"ל):

אני שואל אותך באופן אובייקטיבי – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

מה זה שייך ל"קו הירוק"?

אברהם פורז (מרצ):

כי יש הבדל בין מדינת ישראל הריבונית ובין מה שקורה מעבר ל"קו הירוק". ולכן אין אפשרות ואין סיכוי למפעל ההתנחלות.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני גר ביישוב בתוך "הקו הירוק", והם טוענים שזה על חשבונם. צור-יגאל זה על חשבונם, קציר – על חשבונם, כרמיאל – על חשבונם, נצרת-עילית – על חשבונם.

אברהם פורז (מרצ):

העובדות מוכיחות אחרת – – –

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת איתן.

אברהם פורז (מרצ):

חבר הכנסת איתן, אין אינטיפאדה בתחומי מדינת ישראל.

מיכאל איתן (הליכוד):

מה?

אברהם פורז (מרצ):

אין אינטיפאדה בתחומי מדינת ישראל. אין בתחומי מדינת ישראל טרור הנעשה על-ידי ערביי ישראל, זולת מקרים ממש בודדים, ולכן "הקו הירוק" במידה מסוימת, ואני לא מקדש אותו, הוא קו שהוא בעצם קו הפשרה לשני העמים – – –

רחבעם זאבי (מולדת):

כאשר יעבור הטרור את "הקו הירוק", כאשר יהרגו אותנו בבת-ים, האם נעזוב את בת-ים? זורקים רימון בחיפה, אז נעזוב את חיפה?

אברהם פורז (מרצ):

– – – זהו קו הפשרה שהושג אחרי מאבק רב, ואי-אפשר להסיט אותו.

זורקים רימון בבת-ים מפני שאתה נמצא בלב חברון ובעזה. כשלא תהיה שם, לא יזרקו רימון בבת-ים. עובדה היא, שרמת הטרור בחודשים האחרונים, מאז הוגשם הסכם האוטונומיה, ירדה.

רבותי, אין לי זמן. עוד מעט היושבת-ראש תגרש אותי ואני לא אשלים לומר את מה שאני רוצה לומר.

רחבעם זאבי (מולדת):

ולפני זה לא הרגו אותנו? לפני 1967 הם לא רצחו?

היו"ר ע' מאור:

חברי הכנסת, אני מבקשת מכם. חבר הכנסת פורז, לא אוכל להוסיף לך זמן.

אברהם פורז (מרצ):

אני לא צריך את ועדת-שמגר כדי לומר לי שאין עתיד למפעל ההתנחלות ביהודה, בשומרון ובעזה. אין לו עתיד, זולת אם אנחנו רוצים מאבקים תמידיים. אז יום אחד יש ערבים שיורים ביהודים, יום אחר נכנס יהודי ועושה טבח. ואני יודע שאם יהיו מעשים נוספים של פיגועים על-ידי ערבים ביהודים, יימצא מי שירצה לנקום. יימצא, ויהיה עוד ברוך גולדשטיין כזה.

נכון שאולי הוא הגזים במובן הזה, אבל היו מקרים. היתה מחתרת, היו מקרים שאנשים יצאו ופגעו בערבים חפים מפשע.

מיכאל איתן (הליכוד):

אז תעודד במקרה כזה הוצאת ערבים מיפו? אם מחר תקום תנועת טרור יהודית ותפגע בערבים ביפו, האם אתה תהיה בעד הוצאת הערבים מיפו?

טלב אלסאנע (מד"ע):

מה אתה עושה השוואה מעוותת כזאת?

אברהם פורז (מרצ):

גם ביפו אין אינתיפאדה. חבר הכנסת מיקי איתן, אם יסתבר מה שלא מסתבר, שאין הבדל באינתיפאדה בין תחומים שמעבר ל"קו הירוק" ובין תחומי מדינת ישראל, אם יסתבר שאין הבדל, אז לא יהיה הבדל. אבל אני מאמין, והעובדות עד עכשיו מורות שיש הבדל משמעותי – – –

קריאות:

— — —

אברהם פורז (מרצ):

— — — ההבדל הוא, שכאשר אתה נותן אוטונומיה לערבים בעזה ולערבים ביריחו, אתה מביא לשקט.

היו"ר ע' מאור:

חברי הכנסת, אני מבקשת שקט. חבר הכנסת פורז, משפט מסיים, בבקשה.

אברהם פורז (מרצ):

אני לא זקוק לוועדת-שמגר, אני לא זקוק לשום ועדה. למפעל ההתנחלות בלב אוכלוסייה ערבית אין סיכוי, ומוטב שתתפכחו מאשליה זו.

חיים דיין (צומת):

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת דיין, אני קוראת אותך לסדר בפעם השנייה. אל תכריח אותי להוציא אותך מן האולם.

אני מזמינה את חבר הכנסת עוזי לנדאו. אחריו – את חבר הכנסת תופיק זיאד.

עוזי לנדאו (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, תעודת עניות היא לכנסת ישראל ולממשלת ישראל, שנציגים של ארגון טרור, אני מתכוון לחברי הכנסת אלסאנע ותופיק זיאד, יושבים בכנסת ישראל ומייצגים את ארגוניהם פה במקום הזה.

תופיק זיאד (חד"ש):

בזכות, לא בחסד.

טלב אלסאנע (מד"ע):

אנחנו נבחרנו ואנחנו מייצגים את הבוחרים שלנו.

משה פלד (צומת):

חבר הכנסת לנדאו אמר את זה; אתם מייצגים את אש"ף.

עוזי לנדאו (הליכוד):

לא יכול היה דבר כזה להיעשות אלמלא, אדוני שר המשפטים, ממשלה שאתה מייצג מסתמכת עליהם ושואבת את תמיכתם הפוליטית לתוכניותיה הציוניות, ומסתמכת על אנשים מסוג זה.

אני מכבד אותם. הם מייצגים אינטרסים שלהם. אבל לביזיון הזה אחראית, אדוני השר, הממשלה אשר אתה מייצג הערב כאן.

גברתי היושבת-ראש, היה מעשה של רצח מתועב בחברון, היה רוצח אחד. הדברים האלה היו ברורים מראש. שום ספק לא היה בכך. איך הגיב ראש הממשלה? ראש הממשלה יצא במין פסטיבל: עם ישראל אשם. הוא אשם משום שבתוכו יש מתנחלים – –

טלב אלסאנע (מד"ע):

היה מבצע אחד, אבל היתה תפיסה – – –

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת טלב אלסאנע, אני מבקשת.

עוזי לנדאו (הליכוד):

– – ומהמתנחלים יצא הרצח. עם ישראל, אשמנו, בגדנו, אנחנו אשמים. הלכו והשתטחו בפני פלשתינים, בפני נציגיהם שחלקם ראשי ארגוני טרור. שליחי ממשלת ישראל יצאו וחיפשו במחנה הפלשתיני פנכות למיניהן כדי שאפשר יהיה ללחץ אותן. הלכו וויתרו ויתורים שונים לאש"ף באו"ם, וממשלת ישראל היתה מוכנה לתמוך בהחלטה שדיברה על כך שירושלים היא שטח כבוש. היינו מוכנים לכוח בין-לאומי בחברון. כל ההתנהגות היא בלתי סבירה לחלוטין.

ומול כל המהומה הזאת, באה ועדת-שמגר ובשקט ובנחת אומרת: יש רק רוצח אחד. 180 מעלות הפוך מגישתו של ראש הממשלה. לו היה כבוד השופט שמגר נוקט את לשונו של ראש הממשלה, מה הוא היה אומר על דבריו של ראש הממשלה – הוא היה אומר: בבל"ת. לו הוא היה מתבקש לחוות את דעתו על רמתו של ראש הממשלה ועל כושרו לנהל דברים בשעת לחץ, איך היה אומר בלשונו של ראש הממשלה על מר רבין? – קוגלאגר.

אדוני, המסקנה הבלתי-כתובה העולה מדברי הדוח פשוטה. בראש ממשלת ישראל עומד אדם היסטרי. ואם יש דבר קטן שהוועדה הזאת עשתה, הרי היא הורידה שבב אחד מהטפולן העוטף עדיין את ראש הממשלה.

ועוד דבר. יש הרבה מעשי רצח בעולם, יש הרבה מטורפים בעולם. הנה בחודש פברואר או חודש לפני כן, בארצות-הברית יצא מטורף וירה ברכבת תחתית והרג אנשים מספר. נו, אז מה? האם נשיא ארצות-הברית דפק כגורילה על חזהו ואמר: כולנו אשמים? הוא היה מוכן לתת לאו"ם להתערב במתרחש בארצות-הברית? הוא היה מביא להחלטה באו"ם על מה שיקרה בארצות-הברית? לא. הוא

התנהג כראש מדינה נורמלי, אדם שמכבד את עצמו, והפקיד את המשטרה לטפל בדברים האלה. כך נהג.

אדוני שר המשטרה, המשמעות של הדוח הזה לגבי ראש הממשלה היא, שלראש הממשלה אין כבוד עצמי.

דבר נוסף. במקום שראש הממשלה יודיע כבר בתחילת הדברים שהיה רצח, יש רוצח והמשטרה תטפל בזה, ואם יש צורך יפקידו שופט כדי לחקור את המקרה מהר, היה מוכן ראש הממשלה לכך שתקום ועדת חקירה, כשידע שבעצם הקמת ועדת החקירה ייגרם נזק כבד למדינת ישראל. קודם כול, יש טעם יסודי מדוע לא להקים ועדת חקירה. אם יש רשות מבצעת חזקה, אין צורך בוועדת חקירה. אבל ישראל של השנים האחרונות מתאפיינת בדיקטטורה של ועדות חקירה; על כל דבר מקימים ועדת חקירה. אדוני השר, אין מנהלים מדינה עם ועדות חקירה.

אבל מעבר לנושא זה, יש גם טעם ענייני בעצם הדיונים של הוועדה. כאשר במשך ימים ארוכים כל העולם, כל שלוחי הטלוויזיות, נציגי רשתות גדולות למיניהן, יושבים ומתמקדים במדינת ישראל כולה, שיושבת לכאורה על ספסל נאשמים, ובא מפקד משמר הגבול ואומר דבר אחד, המפכ"ל אומר דבר שני, ומציגים את מדינת ישראל תוך כדי הדיונים, לפני שיש מסקנות, כאילו זאת מדינה שכולה בוקה, מבוקה ומבולקה – נו, אז מה אם אחרי חודש וחצי יצא דוח שאומר דברים אחרים, שמציג אותנו באופן נורמלי, מי יודע על זה בעולם? מי יקרא את השורה הזאת? הסנסציה שאפיינה את דיוני הוועדה היא שהכפישה את שמנו.

וראש הממשלה – אגב, הוא ידע, הוא התנגד לוועדת חקירה – צריך היה לעמוד מול כל שטף המלל של השמאל, שמשבש את מדינת ישראל כבר שנים ארוכות. הוא מתנגד לזה. אבל ראש הממשלה, אדוני, איננו עומד בלחץ, הוא נכנע ללחץ השמאל. אסור היה להקים את ועדת החקירה הזאת, והוא נכנע ללחץ השמאל משום שראש הממשלה איננו עומד בלחץ עוד מתקופת ערב מלחמת ששת הימים. איך כתב זאת כבוד נשיא המדינה בספרו? הוא לא רצה לומר לעם שמי שהיה אז ראש הצבא, הרמטכ"ל – התמוטט. אז הוא אמר: הם דיווחו שראש הממשלה דהיום, מר רבין, אז הרמטכ"ל, סבל מהרעלת ניקוטין.

אדוני השר, ראש הממשלה לא נשתנה מאז. איך אמר ניוטון? החוק השני של ניוטון הוא חוק ההתמדה. מה פירוש חוק ההתמדה? מי שנוטה להתמוטט, מתמוטט תמיד, ומי שסבל מהרעלת ניקוטין ב-1967 תחת לחץ, גם היום מוסיף לסבול מאותה תסמונת של הרעלת ניקוטין, אדוני שר המשטרה.

תופיק זיאד (חד"ש):

ממה סבל בגין לאחר 1978?

עוזי לבדאו (הליכוד):

אדוני השר, גברתי היושבת-ראש, יש כאן חבר כנסת שאני מכבד, אבל אינני מתווכח אתו. אדוני חבר הכנסת תופיק זייד, אתה מייצג אינטרסים אחרים, שבהם אני נאבק. אין לי מישור שווה לוויכוח אתך.

תופיק זייד (חד"ש):

עוזי לנדאו (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, אומר דבר נוסף לכבוד השר. אדוני, אותך אני מעריך מאוד. אולי בגלל ההערכה שרבים רוחשים לך שולח אותך ראש הממשלה לכאן כדי להיות ה-shock absorber של הממשלה. קשה לך להגן על ה-case שלך, וכל יום יש דבר חדש שעליך להגן עליו.

אבל דבר אחד אני מבקש לציין, והוא כואב לי. הנה ביצע יהודי אחרי 27 שנים מעשה רצח מתועב של ערבים רבים. אבל הבעיה העיקרית שם – במה מתמקד הדוח? הדוח מתמקד ביהודים, אם רבים רצחו, אם אחד רצח. הבעיה העיקרית, אדוני שר המשטרה, של הטרור ושל הרצח בשנים האחרונות היא לא יהודים, היא ערבים, והממשלה מתעלמת מהרצח הזה ואיננה לוחמת בטרור, ואווירת ההפקרות ההולכת ומתפתחת כולה באחריות הממשלה היא. ואם לא יטפלו בזה מוקדם, לא רק בחברון, תהיה אינתיפאדה גם ביפו וגם בעכו, ויפה שעה אחת קודם. תודה רבה, גברתי היושבת-ראש.

היו"ר ע' מאור:

תודה. אני מזמינה את חבר הכנסת תופיק זייד. אחריו – חבר הכנסת טלב אלסאנע.

תופיק זייד (חד"ש):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, דוח ועדת-שמגר מזכיר לי את האמרה הידועה: אין חדש תחת השמש. אין אפילו קרן שמש רצינית אחת. הוועדה נכנסה למערה, לא חשוב אם זו מערת-המכפלה או מערה סתם, נשארה שם ארבעה חודשים, חקרה 136 עדים, הכינה דוח שמכיל למעלה מ-400 עמודים, והתוצאה – תעודת כישלון, לפי דעתי.

החטא העיקרי של הוועדה הוא בזה שהיא ניתקה את הטבח בתוך מערת-המכפלה מהמציאות מסביב והתעלמה כליל מכל קשר סיבתי בין שני הדברים.

אנחנו לא דרשנו ועדת חקירה, מכיוון שהדברים העיקריים היו ברורים ולא חייבו כל חקירה. הוועדה, לאחר העבודה הקשה שלה, באמת קשה, בישרה לנו מה שידענו, שהטבח היה מעשה של איש אחד, והאיש האחד הוא ברוך גולדשטיין. אני מתכוון למה שקרה בתוך המערה. זה לא משנה אם זו עבודתו

של איש אחד או של יותר מאיש אחד. לא זה העיקר, העיקר הוא שלטבח הזה היו קורבנות רבים, הרוגים ופצועים; עשרות הרוגים. זה הדבר העיקרי, ולא אם איש אחד פעל בתוך המערה או יותר מאיש אחד.

הדבר העיקרי בדוח הוא, שהיה בו זיכוי לאחראים האחרים. זיכוי לכיבוש, זיכוי למתנחלים ולימין הקיצוני. זיכוי למתנחלים, לדרג הצבאי, לממשלה ולמדיניות הכללית שלה. ולכן כולם הביעו שביעות רצון מהדוח, מעוזי לנדאו והאחרים, עד חנן פורת ועד המתנחל האחרון, מכיוון שזה היה כיסוי לכל הפשעים של המתנחלים במשך 27 שנים. הדוח נתן לגיטימציה להתנחלות ולפשעים של המתנחלים. הוועדה אפילו לא מצאה מקום להמליץ על פתרון בעיית המתנחלים בחברון עצמה, שראו בברוך גולדשטיין גיבור לאומי.

הדוח היה זיכוי לדרג הצבאי. ההנחיות היו ברורות, ושמענו זאת מפי העדים.

מיכאל איתן (הליכוד):

הם ראו בו "שהיד".

תופיק זיאד (חד"ש):

ההנחיות לחיילים היו לא לירות על כל מתנחל אפילו אם הוא יורה לא רק בערבים אלא גם באנשי צבא.

משה פלד (צומת):

אני מקווה שלא תבקש להוציא את השופט זועבי ממצרת.

תופיק זיאד (חד"ש):

הדבר השני, אנשי הצבא המשיכו בטבח מחוץ למערת-המכפלה, ובאותו יום נרצחו שישה אנשים מחברון ולמעלה מ-20 או 30 איש בחברון ובמקומות אחרים במשך הימים אחרי הטבח בתוך מערת-המכפלה.

הדוח היה זיכוי לכיבוש ולמדיניות הממשלה. אדמת הכיבוש היתה פורייה לטבח הזה, והוועדה אימצה הן מבחינת הניסוח והן מבחינת התוכן את האמירה הפואטית של הרמטכ"ל, ש"הטבח נפל עלינו כמו רעם ביום בהיר". האומנם? האומנם היום היה יום בהיר? האומנם הימים האלה, 27 שנים של שפיכות דמים, האם זה יום בהיר? 27 שנים של כיבוש, דיכוי, דמים, הפקרת דמם של הערבים הפלשתינים, הסתת הדמים בנוסח שאתם רואים בטלוויזיה: "מוות לערבים", כפי שראינו מאות

פעמים, ההסתה הזאת, אלפי הרוגים ופצועים, הרעבה, והחינוך הנבזי שמאבקו של העם הערבי הפלשתיני לשחרור לאומי הוא טרור והעם הפלשתיני הוא עם של רוצחים.

האם שכחתם את הפוגרומים האחרים שהיו במשך 27 שנות הכיבוש? הנה, אני מזכיר לכם מה קרה לפני ארבע שנים במסגד אל-אקצה, בידי כוחות הביטחון, כאשר ביום אחד נרצחו בתוך מסגד אל-אקצה יותר מ-25 אנשים, מתפללים. אם כל זה מוצג כפטריטיזם ישראלי-יהודי, כפי שאנחנו שומעים, למה לא ירצה להיות פטריוטי יותר מאחרים, פטריוטי יותר מהצבא, מהכיבוש? וגם הקולגות שלו, העמיתים שלו, יבקשו להיות פטריוטים יותר. לכן איפה "היום הבהיר", לפי ועדת-שמגר, שאימצה את הביטוי הזה?

ראש הממשלה היה כן יותר, מציאותי יותר ומבין את המצב. אינני משבח, אני מנתח. הוא היה מציאותי יותר כשהצהיר, שגם לעתיד אי-אפשר להבטיח שטבח כזה לא יישנה, וגם בתוך מסגד. הוא יודע מה הוא אומר, מכיוון שהוא יודע שהכיבוש והמשך הסכסוך הם בהכרח חממה לדברים האלה.

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת זיאד, אני מבקשת לסיים.

תופיק זיאד (חד"ש):

אני כבר מסיים. רק זירוז של תהליך השלום והתקדמות לכיוון של פתרון הקבע, פתרון בעיית המתנחלים, יקדם בצורה זו או אחרת את הנושא הזה.

חברי הכנסת, הדוח של ועדת-שמגר יישכח בתוך ימים מספר. מה שיישאר לנצח הוא זכרם של חללי הטבח בחברון, שהיא לדידי פלשתינית, והיא פרח הדמים הפלשתיני. מה שיישאר הוא זעקתם של הקורבנות, קורבנות הכיבוש וההתנחלות בחברון ובמקומות אחרים. וזאת תהיה הזעקה של "די לכיבוש ודי לשפיכות הדמים". תודה רבה.

היו"ר ע' מאור:

תודה. חבר הכנסת טלב אלסאנע, ואחריו, אחרון – חבר הכנסת אברהם רביץ, אלא אם יצטרפו אלינו שלושה מציעים נוספים.

טלב אלסאנע (מד"ע):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, ממשלת ישראל החליטה למנות ועדה של חמישה אנשים חכמים, והטילה עליהם משימה: לחקור את האחריות לפשע הנורא ולטבח שהיה במערת-המכפלה. הוועדה

ישבה ושמעה עדים. ומה היתה המסקנה בסוף? שזה היה טבח שבוצע על-ידי אדם אחד. זו המשימה שהוטלה עליה, וזו המסקנה שהיא הסיקה.

ונשאלת השאלה: מה חקרה הוועדה ומה היא חידשה? הרי בשביל לדעת שמתנחל אחד ירה וטבח במוסלמים במהלך תפילה בחודש הרמדאן, בתוך מקום קדוש, מקום קדוש למוסלמים וליהודים, מקומו של אברהם אבינו, לא היינו צריכים ועדה, בוודאי לא ועדה עם חמישה חברים מכובדים, בראשותו של נשיא בית-המשפט העליון.

חיים דיין (צומת):

אתם דרשתם את זה.

טלב אלסאנע (מד"ע):

אני רוצה רק לציין עובדות. מה שהיה שם הוא, שמתנחל עם כיפה, עם זקן, מצויד בנשק, ברובה ישראלי, קצין בצה"ל, ונוסף על זה גם דוקטור, ואילו רצו לשאול את המתנחלים, זה הנציג שלהם, זה החכם שלהם, זה האדם שמייצג את כל המתנחלים; ובכן, מה שקרה הוא, שאדם כזה נכנס למסגד והתחיל לירות במוסלמים במהלך התפילה, במהלך כריעת ברך. ועם איזו מסקנה יוצאת הוועדה בסופו של דבר? שהאדם הזה, הוא ורק הוא, אחראי לכל הטבח הנורא הזה. והיא מנתקת מזה את כל המתנחלים, את כל האווירה, את כל הכיבוש, כאילו הוא חי על איזה כוכב אחר לגמרי, בודד, לא קשור לעולם; כאילו הוא יצר את הנשק, הצטייד ברובה, במדים ובדרגת הקצונה שקיבל, והוא בכלל לא שייך לעולם הזה.

האם זו ועדה רצינית? על מה מדובר? מדובר בסגן-אלוף שמגר, שהוא קצין בצבא, והוא נשאר חייל. הוא רצה להגן על החיילים, על הרמטכ"ל, הוא רצה להגן על ראש הממשלה ועל שר הביטחון, ולא רצה להפקיר אותם בשטח. וזאת היתה המסקנה שאליה הוא הגיע.

משה פלד (צומת):

אתה עורך-דין. אתה לא מתבייש לדבר כך על נשיא בית-המשפט העליון?

טלב אלסאנע (מד"ע):

אתה יכול להתבייש. אתה לא מבין כלום, ואל תפריע לי, בבקשה.

משה פלד (צומת):

ענת מאור (מרצ):

חבר הכנסת פלד, אני מבקשת.

משה פלד (צומת):

את היית צריכה לעצור אותו.

טלב אלסאנע (מד"ע):

המסמך הזה הוא תעודת עניות למי שכותב אותו.

משה פלד (צומת):

איך אתה מדבר על נשיא בית-המשפט העליון? תתבייש לך.

עוזי לנדאו (הליכוד):

השר שחל יצטרך להסביר מדוע הוא מוכן לשבת אתו בכפיפה אחת – – –

טלב אלסאנע (מד"ע):

אל תפריע לי. אתה שמחת על המסקנות, ואני אומר לך שיש ספר גדול, אבל לא כתוב בו שום דבר.

משה פלד (צומת):

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת פלד, אני מבקשת להפסיק.

משה פלד (צומת):

לדעתי את צריכה לבקש ממנו לחזור בו מדבריו על נשיא בית-המשפט העליון. זו בושה וחרפה.

היו"ר ע' מאור:

אני מבקשת ממך להפסיק. אל תיתן לי הנחיות.

טלב אלסאנע (מד"ע):

אני לא חוזר בי מכלום, ואתה יכול לשבת, אתה יכול להירגע, ואתה יכול לשמוח על ההמלצות האלה. מי שדן את האחראים לטבח הנורא – זה לא הוועדה הזאת. הוועדה הזאת, גם אם היא תנסה את כל חומרי הניקיון שבעולם כולו, היא לא יכולה לנקות את ממשלת ישראל, היא לא יכולה לנקות אותה מאחריותה, על שהיא הכניסה את המתנחלים, שונאי הערבים, שונאי השלום, לתוך העיר חברון, שהיא כולה מוסלמים, והיא מציידת אותם בנשק ונותנת להם להיכנס לתוך מערת-המכפלה, לתוך המסגד, כשהם מצוידים בנשק, וכשיש חיילים בחוץ שיכולים לשמור עליהם – –

מיכאל איתן (הליכוד):

הרי אתה תומך מספר אחת של הממשלה. מה אתה רוצה?

טלב אלסאנע (מד"ע):

– ומצד שני היא מפקירה את המוסלמים במהלך התפילה לחסדם של קיצונים מטורפים, שקל להם לרצוח, והם יכולים להציג את עצמם בתור דתיים, כשהם מרשים לעצמם לפגוע במוסלמים בתוך מערת-המכפלה.

חיים דיין (צומת):

40 יהודים נרצחו באותו חודש, לפני הטבח. האם אתה קמת לגונן עליהם?

טלב אלסאנע (מד"ע):

אני רוצה לקרוא מעמ' 208 של דוח הוועדה, מה אומר אלוף-משנה בצה"ל, בצורה מאוד ברורה, מאוד מפורשת, על הוראות הפתיחה באש. מה אמר אל"מ מאיר כליפי על הוראות הפתיחה באש? לאל"מ יואב גלנט הוא אמר, כי "על-פי ההוראות חל איסור לבצע ירי לעבר יהודים". ובעמ' 209: "כשמדובר בירי של חייל צה"ל כלפי יהודי, אני בהחלט רוצה לצמצם את שיקול הדעת של החייל. לכן כאמור נתתי הוראה גורפת שלא יורים ביהודים".

רבותי, אם דבר כזה מוצג ומובא ומצוטט על-ידי קציני צה"ל בפני נשיא בית-המשפט העליון, ואם נשיא בית-המשפט העליון אומר בסופו של דבר שהאחריות היא האחריות של אותו מתנחל שירה וטבח, אני אומר: למה לומדים משפטים? איפה הקשר הסיבתי? איפה האחריות של המדינה, כשאומרים שיש מחדלים רבים ואין אשם, ואם יש אשם – רק אדם אחד, ולמה הוא אשם – משום שהוא לא חי, ואילו היה חי יכולנו למצוא לו אלף צידוקים – אולי הוא איבד שפיות לרגע, אולי הוא עשה את זה מתוך דחף בלתי נשלט, אולי יש לו סיבה זו או אחרת? אולי אין לנו אשמים, יש לנו רק קורבנות, יש לנו רק מחדלים, ואין אשם במחדל ואין אשם בקורבן, ורק אלוהים, באחרית הימים, יעשה את הצדק שלו.

חיים דיין (צומת):

עוזי לנדאו (הליכוד):

מה אתם מתווכחים אתו?

חיים דיין (צומת):

כשרצחו את גולדשטיין הוועדה הזאת לא בדקה את – – –

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת חיים דיין, אני מבקשת שתפסיק.

כן, חבר הכנסת טלב אלסאנע, משפט מסכם.

טלב אלסאנע (מד"ע):

מה שאני רוצה לציין, גברתי: כגודל ההערכה שלי לנשיא בית-המשפט העליון על העשייה הרבה שלו ועל התרומה שלו למערכת המשפט – לדעתי, הכישלון שאליו הוא נקלע בוועדה זו גדול פי כמה

מהעשייה שלו. אני סבור שהכישלון שלו הוא לא במישור הלאומי של מדינת ישראל אלא במישור הבין-לאומי, וזה מצרף את מערכת המשפט בישראל, והוא אדם המייצג את מערכת המשפט, לכל העיוותים שאליהם נקלעו גם המערכת הפוליטית והמערכת הצבאית עקב הכיבוש. זו המסקנה, שאי-אפשר להמשיך ולשלוט בעם אחר ולדכא את רצונו ולהתייחס אליו לא כאל בני-אדם שהם שווים זכויות אלא כאל עבדים, כי אז הכול מעוות, הכול מושחת. ואם רוצים היום, זה הזמן להתעורר ולהגיד: להפסיק את הכיבוש, לצאת משם ולתת לעם הפלשתיני לחיות את חייו.

היו"ר ע' מאור:

תודה. אחרון – חבר הכנסת אברהם רביץ, ואחריו – תשובת השר משה שחל. בבקשה.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, אדוני השר, עם ישראל קיבל את תוצאות ועדת החקירה, אני חושב, בהקלה רבה. אני מקווה כי הדוח הביא אל קצו, הפעם וגם לעתיד, את מסע ההכפשה הנרחב שנערך נגד הציבור הדתי ובעיקר נגד הדת היהודית. המכפישים למיניהם, שאחדים מהם, לצערי, הם חברים בבית הזה, ניצלו את האסון של הטבח בחברון ובנו עליו תלי תלים של הוכחות אנטי-דתיות. האיש הזה שביצע את המעשה היה בשבילים הביטוי המושלם של היהדות –

אברהם פורז (מרצ):

מי אמר את זה? מי אמר את הדברים האלה?

אברהם רביץ (יהדות התורה):

אם יישאר לי זמן בסוף, אני גם אצטט.

– הם שמחו להציג כתוצר מייצג של הדת היהודית, כביכול הגזענית, חס וחלילה, ואת מעשיו כמתבקשים מאליהם בעקבות היותו דתי, ובנקודה זו יצאה ההתקפה על כולנו. ציבור שומרי תורה הוצג כרוצחים בפוטנציה, שיש לעשות הכול כדי לבולמם. המאשימים, גברתי היושבת-ראש, הביאו את כל הציבור הדתי לעמדת התגוננות ואילצו אותנו – כן, גם פה בבית הזה, על-ידי חברים שישבו בסביבתך – להתנצל שוב ושוב ולהסביר שאין ידינו במעל הזה ולא אנחנו שלחננו.

הנציגים הדתיים באשר הם הבהירו פעמים אין-ספור, שהדת היהודית לא רק שאינה מצדיקה מעשה כזה אלא מתנגדת לו בכל תוקף – כאילו חידוש גדול. תורת ישראל, שהיא מבשרת את אהבת האדם בעולם, היתה צריכה פה להגן על עצמה ולנקות את עצמה.

ההיסטוריה רבת-השנים חזרה על עצמה. רבותי חברי הכנסת, במשך שנים אולצו יהודים להודיע ברבים שאינם מרעילי בארות ולא הם הרגו את ישו, ועכשיו – שלא הם שלחו את גולדשטיין. אנחנו טענו כל הזמן, כי זהו מעשה של איש אחד, שעשה מעשה שלא יעשה מתוך חוסר הבנתו וחוסר ידיעתו את יסודות הדת האמיתיים ומתוך דעות כוזבות שנרכשו על-ידי סילוף האמת.

שאלנו כאן מעל הבמה הזאת, כלשון הפסוק: "האיש אחד יחטא ועל כל העדה תקצף"? והמכפישים בשלהם: כן, על כל העדה נקצוף. אני עומד כאן ותמה על כמה מחברי הכנסת שעלו לכאן ומתעקשים, מתעקשים לומר שזה איננו מעשה של איש יחיד. אני לא מבין את הפסיכולוגיה שלהם, אני לא מבין מדוע הם עושים את הדבר הזה. וכי טוב להם לחיות בתוך עם שהוא עם של רוצחים? האם לא טוב יותר לראות את האמת כפי שהיא, שזה היה מעשה של איש אחד?

טלב אלסאנע (מד"ע):

חבר הכנסת רביץ, יש המבצע, אבל יש המנהיג, יש המחשבה של אותו מבצע.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

לא. כל מחשבה לא הביאה לכך עד היום הזה. ציין חבר הכנסת פורת מתוך הדוח, מתוך ממצאים, ש-27 שנים לא היה מעשה דומה לזה כלל. למה להעלות דברים כאלה?

דוח זה, גברתי היושבת-ראש, ילמד לקח את המשמיצים שגרמו לנו את העוול הזה.

התברר – ואני רוצה שתשמעו זאת, חברי הכנסת הערבים – שגם החוגים הימניים הקיצוניים ביותר הופתעו ממעשהו של גולדשטיין והביעו התנגדות, ולמרות דעותיהם הימניות גילו התנגדות עזה למעשה וגינו אותו בפה מלא.

מיכאל איתן (הליכוד):

אבל לא כולם, לא כולם.

אברהם פורז (מרצ):

היו כאלה שתמכו.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

אף אחד לא תמך. כשיש משוגע אחד, הסטטיסטיקה אומרת שיש עוד כמה. אתה מכיר בכלל תופעה של אדם אחד?

טלב אלסאנע (מד"ע):

אברהם פורז (מרצ):

חבר הכנסת רביץ, לצערנו היו כאלה שלא גינו אלא להיפך.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

אני לא מכיר את זה, אני לא שמעתי. יכול להיות שיש עוד כמה יחידים.

מיכאל איתן (הליכוד):

חבר הכנסת רביץ, מאחר שאנחנו מזדהים עם דבריו, אנחנו רוצים להעיר לך על מנת שלא תיפול בהם ולא יהיה אפשר לזכור אותם: חבר הכנסת פורז צודק.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

מסע ההשמצה הזה שנערך על-ידי יהודים נגד יהודים בעקבות הרצח גרם, רבותי, לזעזוע עמוק לא רק בארצנו אלא גם בין אומות העולם, ובמקום שנעמיד את הדברים בפרופורציה המתאימה ונאמר את המובן לכול, שאדם אחד איבד את שפיותו ועולל לנו זאת, הם פונים לכל העולם ומכריזים: אבל אשמים אנחנו. בעצם לא אנחנו, אבל אשמים הם, הם הימנים, הם המתנחלים, הם הדתיים, הם אשמים.

דבר זה גרם להתעוררות אנטישמית חמורה בכל העולם. קראתי בעיתונות, שבאותו יום פעמוני הכנסיות כולם צלצלו בניו-יורק למחות נגד הרצח של העם היהודי, ובמסגדים נישאו דרשות שטנה פרועות בליווי תזמור, לצערי, של אחינו בני ישראל. וכל זה מפני שאנו לא ידענו לנהוג בשיקול הדעת ברגעים קשים ולא אמרנו מייד את מה שאומרת הוועדה היום, אחרי חצי שנה.

גם היום נאמרים דברים מיותרים, ואני רוצה לומר לך, אדוני השר: דברים מיותרים נאמרו מפי ראש הממשלה, שאומר – וציטט זאת חבר הכנסת זיאד – כי מעשה כזה יכול שיחזור על עצמו. בוודאי, כל דבר בעולם יכול לחזור על עצמו, כל תופעה. בעולם כזה שיש בו גם משוגעים, גם אנשים בלתי

שפויים, יכול כל מקרה לקרות. אבל שראש ממשלה יציין זאת, זה לא אומר: יש לי כמה משוגעים במדינתי, אלא זו כאילו תופעה חברתית. מדוע הוא אומר את הדברים האלה?

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת רביץ, עליך לסיים.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

אני מייד מסיים, גברתי היושבת-ראש. הפריעו לי.

היו"ר ע' מאור:

לא, זה כבר אחרי ניכוי ההפרעות.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

אני מציע שנהיה זהירים כלפי עצמנו, לא נכפיש את עצמנו ולא נשלח אצבע מאשימה כלפי עצמנו או כלפי קבוצה כלשהי בתוכנו.

ולבסוף, אדוני השר, אני מאוד מקווה כי הסידורים שנערכים, לדעתי יותר מדי זמן, יאפשרו סוף סוף לפתוח את שערי מערת-המכפלה לאלפי ולרבבות יהודים וגם לשאינם יהודים מהארץ ומהעולם הגדול, הבאים לשפוך את שיח תפילתם על קברי אבותינו ואמותינו. במקום הזה התפללו יהודים מאז כלב בן יפונה ועד היום הזה, וכך זה ימשך עד סוף הדורות.

ועוד הערה אחת.

היו"ר ע' מאור:

תודה. אני מצטערת, חבר הכנסת רביץ, ברשותך.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

רק משפט אחד. תהיי סלחנית כפי שהיית עם כל השאר.

היו"ר ע' מאור:

השאר הקפידו מאוד, אני מוכרחה לשבח אותם, ואני מבקשת ממך לסיים.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

רק הערה אחת. אדוני השר, חבר הכנסת זאבי העלה כאן טענה נכונה מאוד. אני שומע שדוח ועדת החקירה אומר, שחיילים שיבואו למערת-המכפלה יצטרכו למסור את נשקם גם בשבת, ויצטרכו לרשום, ויצטרכו לאחסן את הנשק ולחתום. אני חושש, שזה יגרום לחילול שבת, וזה יגרום לכך שחיילים דתיים לא יוכלו לבוא ולהתפלל שם. אני חושב שיש למצוא סידור מתאים אחר לעניין זה.

היו"ר ע' מאור:

תודה. אני מזמינה את השר משה שחל להשיב לכל הדוברים; בבקשה.

שר המשטרה מ' שחל:

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, ביום 25 בפברואר 1994 בשעה 05:20 לערך פתח ד"ר ברוך גולדשטיין במסע הרג וקטל באולם-יצחק במערת-המכפלה, בשעה שכ-500 מתפללים מוסלמים התפללו לאלוהיהם.

בתום מסע הטרורף האכזרי שלו קטע גולדשטיין חייהם של 29 מתפללים חפים מפשע ופצע 125.

טירופו של אדם בודד המיט חרפה וכלימה על אומה שלמה. צימאון הדם, יצר ההרס והנקמה, השנאה הפרימיטיבית וחסרת המעצורים שנשתקפה בוודאי מעיניו, גרמו לאומה שלמה להשפיל מבט בפני עצמה.

אין הסבר ואין מלים ולא יהיו. התמונות במערת-המכפלה באותו בוקר פגעו את לבו של כל יהודי. ואולי זה המייחד אותנו לעומת כל עם אחר. האומה היהודית אינה פותרת את ענייניה במרחץ דמים, בשטנה וברצח. האומה הזאת נפלה קורבן למרצחים רבים בהיסטוריה שלה וחרתה על דגלה כי חיי אדם קודש הם וכי חייהם של חפים מפשע במזרח התיכון ובעולם כולו לא יהפכו הפקר.

גם אם נעשה הדבר מתוך טירוף חסר הסבר, מתוך שיגעון חסר תכלית, מתוך תאוות רצח שאין לה תקנה, אנו עומדים בפני משפחות הנפגעים ומביעים השתתפותנו בצערן ובסבלן. דמעתה של אם היא דמעה של אם, תהיה השתייכותה הלאומית אשר תהיה.

מייד לאחר הטבח הורתה ממשלת ישראל לפצות את משפחות הנפגעים. גם אם ידענו כי לדם ולכאב אין מחיר, ראינו חובה לעצמנו לסייע ככל שניתן לעזור.

אברהם פורז (מרצ):

פיצויים נמוכים מאוד.

שר המשטרה מ' שחל:

ממשלת ישראל ראתה חובה לעצמה לעשות לחקר האמת עד תום, למען ידעו בישראל, בשטחים ובעולם עד כמה הדמוקרטיה הישראלית, המתנהלת לאור ערכי הצדק והמוסר, תעשה הכול לביורר הפשע ולמען לא יישנה דוגמתו.

ואכן, ביום 27 בפברואר 1994, יומיים בלבד לאחר ביצוע הפשע, המעשה הנפשע, פנה ראש הממשלה אל נשיא בית-המשפט העליון והודיעו, כי ממשלת ישראל החליטה על הקמת ועדת חקירה ממלכתית בהתאם לסעיף 1 לחוק ועדות חקירה, התשכ"ט-1968, לחקירת האירוע הנורא.

דיוני הוועדה התנהלו רובם בדלתיים פתוחות. עיני כל העם היו נשואות לשידורים החיים מדיוניה. מראש הממשלה ועד לאחרון שומרי מערת-המכפלה עברו לפניו. הוועדה גם אספה 1,140 מוצגים לצורך עבודתה.

עבודת הוועדה נעשתה ביסודיות חסרת תקדים, תוך העמקה ונחישות אין קץ לגלות את האמת.

זה המקום להביע את הערכתן של ממשלת ישראל וכנסת ישראל לעבודת הוועדה. יושב-ראש הוועדה, נשיא בית-המשפט העליון השופט מאיר שמגר; וחברי הוועדה: שופט בית-המשפט העליון אליעזר גולדברג, השופט עבדול רחמאן זועבי, פרופסור מנחם יערי ורב-אלוף (מיל.) משה לוי. אשרי הצדק הישראלי שאלה הם שליחיו ומביאיו.

ביום א' האחרון, 26 ביוני 1994, הונח הדוח המסכם והמלומד בפני ראש הממשלה וממשלת ישראל. מייד פנו ראש הממשלה והשרים ללמוד אותו לעומק, להבינו, לפרשו ולשננו. היה ברור לממשלה, כי היא תאמץ את מסקנותיו ותפעל ליישומן המהיר ביותר.

ואכן כך היה, בישיבת ממשלה מיוחדת שנערכה בשעות אחר-הצהריים של יום א', 26 ביוני 1994. בישיבה זו החליטה ממשלת ישראל פה-אחד את ההחלטה הבאה:

"א. הממשלה מאמצת את הדוח של הוועדה לעניין חקירת הטבח במערת-המכפלה בחברון, בראשות נשיא בית-המשפט העליון השופט שמגר, ומקבלת על עצמה לפעול לפי המלצותיו.

ב. הממשלה מטילה על ראש הממשלה ושר הביטחון להביא בהקדם לאישור הממשלה הצעות ליישום ההמלצות.

ג. הממשלה מודה לחברי ועדת החקירה, מביעה הערכה העמוקה על עבודתם המקיפה והיסודית".

מהדוח למדנו מעל ומעבר לכל ספק, כי מעשה הטירוף של גולדשטיין, גם אם היה מתוכנן ולא פרי טירוף רגעי כי אם טירוף ממושך, היה מעשהו של איש אחד.

הקביעה השנייה בעלת החשיבות המכרעת לעניין חקר האמת והעובדות מצויה אף היא בדוח, והיא קובעת את הדבר הבא – הוועדה אומרת בעמ' 236: "איננו סבורים כי ניתן להטיל דופי במישהו על כי לא צפה מראש שיהודי יתכן ויבצע טבח של מוסלמים במערת-המכפלה".

שתי קביעות אלה קבעו דבר מאוד חשוב: כי המעשה נעשה על-ידי איש אחד, וכי לא ניתן היה לצפות או למנוע אותו. לכן הוועדה לא מצאה צורך וסיבה להמליץ על הסקת מסקנות אישיות.

חנן פורת (מפד"ל):

כדאי לקרוא גם את המשפט הבא, שנכתב מייד לאחר המשפט שקראת.

שר המשטרה מ' שחל:

הרי אני לא חייב, אני לא רוצה לקרוא כי חבל על הזמן שלכם ושלי.

חנן פורת (מפד"ל):

זה רלבנטי מאוד לעניין.

שר המשטרה מ' שחל:

הוועדה לא מצאה צורך או סיבה להמליץ על מסקנות אישיות, כי אם בחרה לבחון את האסון ואת תוצאותיו בחינה רחבה ומערכתית; וכן הוועדה לא הטילה דופי באיש על שלא צפה התנהגות פרטנית ומטורפת מהסוג שנגלה במערת-המכפלה בבוקר של יום 25 בפברואר 1994.

בעובדה שלא מצאה הוועדה אשם וגורם, זרוע או רשות ספציפית, אין אנו מוצאים נחמה. אנו מגייסים כעת את כל כוחותינו ומוחותינו ליישום מהיר של שורת ההמלצות המפורטת ששטחה הוועדה בדוח.

במסקנותיה קבעה ועדת-שמגר, כי ד"ר ברוך גולדשטיין נושא באחריות ישירה לטבח, וכי כל הראיות מצביעות באופן חד-משמעי על כך שהוא ביצע אותו ותכנן אותו מראש.

הוועדה מצאה כמה ליקויים טכניים בתהליך הצבת החיילים במערה ואבטחתה. אולם היא קבעה, כי העדר מלוא הכוחות בעת הטבח היתה צירוף מקרים אומלל ששורשיו בליקויים הנוגעים לתיאום בין הכוחות ולרמת המשמעת בחלק מהם. הוועדה מצאה חוסר תיאום בין גורמי צה"ל למשטרת ישראל. הוועדה מצאה, כי לא ניתן להטיל דופי במישהו על כי לא צפה מראש שיהודי יתכנן ויבצע טבח של מוסלמים במערת-המכפלה.

הוועדה מצאה, כי נשיאת נשק בתוך מערת-המכפלה היתה פועל יוצא של מצב ביטחוני באזור ואירועי פח"ע כלפי יהודים שהיו באזור. הוועדה מצאה גם, כי הוראות הפתיחה באש של יהודים על יהודים, במקרה חמור שכזה, לא הוסברו דיין ובצורה ממצה.

הוועדה מצאה, כי בכל האמור באכיפת החוק ביהודה ובשומרון אין האכיפה מספקת. בכך אני חייב לעצמי ולשומעי לומר כשר המשטרה, כי נושא זה עמד ועומד לנגד עיני מיום תחילת תפקידי. ראיתי את הכלל שלפיו העדר אכיפת חוק יעילה הופך את השלטון כולו ללא יעיל ומהווה קרקע פורייה לפרועי חוק וסדר. כאשר אין ביטוי לשלטון החוק, הוא איננו נראה ואיננו מתקיים. זה שנתיים שאני אומר כי נוכחותה היומיומית של משטרת ישראל בשטחי יהודה ושומרון הינה לעג לרש, וכי מאז תחילת האינתיפאדה והתפרטות השוטרים המקומיים – הפכה ללעג חמור.

אני אומר זאת כלפי אכיפת חוק וסדר, בלי יוצא מן הכלל, כלפי כלל האזרחים. לדעתי, הדבר הזה מחייב תיקון, ותיקון משמעותי.

אדוני היושב-ראש – –

אברהם פורז (מרצ):

גברתי היושבת-ראש.

שר המשטרה מ' שחל:

– – במקום שאין מקפידים על מהירות הנהיגה, על תשלום מסים, על שימוש בסמים – – –

אברהם פורז (מרצ):

גברתי היושבת-ראש.

היו"ר ע' מאור:

אבל זה מופיע אצלו בכתובים.

אברהם פורז (מרצ):

זה נכון שזה כתוב, אבל אני חושב – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

אבל אפשר להחליף.

אברהם פורז (מרצ):

אדוני השר, אמרת "אדוני היושב-ראש".

שר המשטרה מ' שחל:

סליחה. גברתי היושבת-ראש.

היו"ר ע' מאור:

בסדר, אדוני השר.

שר המשטרה מ' שחל:

במקום שאין מקפידים על מהירות הנהיגה, על תשלום מסים, על שימוש בסמים, על סחיטה וגנבות, על איומים ואלימות, צומחת מציאות חסרת רסן, היוצאת מכלל שליטה.

כוח האדם המשטרתי המצומצם, העובד שעות רבות וללא ליאות, אינו מספיק למילוי המשימה. מערך החקירות, התנועה, תנאי שטח קשים ושיתוף פעולה מתבקש עם זרועות הביטחון השונות – מקשים מאוד את עבודתה של המשטרה, והדבר ניכר בדברי הדוח.

הוועדה קבעה שורה של מסקנות אופרטיביות: א. קביעת שערי כניסה נפרדים למתפללים מוסלמים ויהודים; ב. התקנת אמצעי גילוי ובקרה משוכללים; ג. קיום התפילה במערה בזמנים נפרדים, ולחלופין, באולמות נפרדים, כדי למנוע בשלב הזה חיכוך מיותר.

כמו-כן המליצה הוועדה על הקמת יחידת אבטחה מיוחדת למערת-המכפלה, סביבתה ותוכה – משמר המערה. כוח זה יהיה מורכב מצה"ל או ממשמר הגבול. אני רוצה לומר כאן לחברי הבית בהקשר זה, כי להבדיל, בתחום הר-הבית והכותל, על-פי בקשתי והמלצתי הוקם משמר מיוחד של משטרת ישראל, שתפקידו האחד והיחיד הוא שמירה על המקומות הקדושים, 24 שעות ביממה, ובימים אלה הוא נכנס לתפקד כפלוגת שוטרים המונה כ-180 שוטרים, שזה תפקידם. אני חושב שצריך להיות הסדר דומה במערת-המכפלה.

הוועדה המליצה כי תיאסר כניסתו של נושא נשק למערה. היא המליצה גם כי כוח המשמר ישמש גם כוח כוננות במערה, והמליצה כי המבקרים במערה יורשו להיכנס למערה בזמנים מוגדרים.

חנן פורת (מפד"ל):

תוך תיאום עם הגורמים הדתיים של שני הצדדים – – –

שר המשטרה מ' שחל:

אני מתאר לעצמי, בוודאי.

בעניין אכיפת החוק ממליצה הוועדה כי האחריות והסמכות המלאה לנקיטת הליכי חקירה ומשפט לגבי מתיישבים יהודים וישראלים אחרים היא של משטרת ישראל.

הוועדה גם אמרה כי מתחייבת הגדרה מדויקת של תפקידי המשטרה לגבי כל התחומים שבהם תעסוק, וכן מתחייבת הקצאה מספקת של כוח אדם. נוהלי תיאום בין הצבא ובין המשטרה יבטיחו סיוע צבאי למשטרה, ינהיגו זרימה שוטפת של מידע על עבירות וקביעת הסדרים שיקלו את פעולת החקירה של המשטרה.

מוצע כי המשטרה בשטחים תקבל תקציבה ישירות מתקציב המשטרה וללא תלות בתקציב המינהל האזרחי. מאחר שאכיפת החוק היא תפקידה המרכזי של המשטרה, ממליצה הוועדה, כי היות שאנשי המשטרה מיומנים יותר לטיפול בהפרות סדר, תינתן במידת האפשר עדיפות להפעלת המשטרה, לרבות משמר הגבול, במקרים של הפרות סדר של יהודים במקום, ולהפעיל בנדון חיילים בשירות סדיר או מילואים.

הוועדה ממליצה, כי יערך ניסיון חדש להבהיר את הוראות הפתיחה באש, שעניינן הפרות סדר ופשעה אלימה, וכן שורה של נהלים בנושא.

בהקשר זה אני אומר כאן, כי הבסיס להוראות הפתיחה באש הוא אותו בסיס משפטי, כי המוסר שעומד מאחוריו הוא שמשמשים בירי רק לצורך הגנה, ואם יהיה צורך – כדי להציל חיי אדם. הפירושים שניתנו ללא ספק קשורים בנסיבות, ויש להבדיל בין מקרה למקרה. יש צורך להגיע להאחדה בהוראות הפתיחה באש הן של המשטרה והן של הצבא, והדבר הזה נעשה בימים אלה על-ידי שיתוף פעולה של היועצים המשפטיים של משטרת ישראל, צה"ל, מערכת הביטחון ולפני היועץ המשפטי לממשלה.

הוועדה ממליצה לפעול לבחינת התקנות הארגוניות והמשמעתיות שפורטו בדוח.

גברתי היושבת-ראש, עוד לפני פרסום דוח הוועדה החלטתי, לאחר דיונים שנמשכו כעשרה חודשים, להקים מחוז שישי למשטרת ישראל, שייקרא: מחוז יהודה ושומרון. מחוז המשטרה החדש, בין יתר תפקידיו יהיו התפקידים שהוועדה ממליצה עליהם. אני משוכנע שניתן יהיה להגיע לרמה טובה יותר של אכיפת חוק מזו הקיימת היום.

משה פלד (צומת):

כבוד השר, רק על השם, מחוז יהודה ושומרון, מגיע לך צל"ש.

שר המשטרה מ' שחל:

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, לא חסכנו ולא נחסוך במאמצים לגילוי האמת. נשואות אלינו עיני העולם, עיני המשפחות ועיני ילדינו, שקיוונו וציפינו להולידם לעולם אחר ולהבטיח כי בעולם שבו הם יגדלו ייחסכו מהם מראות ומאורעות זוועה מסוג זה. ידעו ילדינו כי דם אינו הפקר, כי הרג אינו פתרון, כי שיגעון אינו סיבה. ידעו כי בהגנה על אדם איננו מבחינים, כי בשמירת החוק והצדק איננו מקילים ולא נקל.

ממשלת ישראל מתייחסת לדוח ברצינות רבה ומתייחסת אליו כאל דוח קשה המחייב אותנו ללמוד אותו עד תום ולהיות נאמנים להחלטת הממשלה ליישום מסקנותיו.

ראש הממשלה יעקוב בעצמו אחר יישום המסקנות ויטיל על צוותי עבודה מיוחדים לעבד ולהציע את יישומן האופרטיבי של המסקנות.

צה"ל לומד את הדוח ויעשה כל שנדרש לתיקון הליקויים שנתגלו בו. חלקם זכו לתיקון בטרם פורסם הדוח, על בסיס התחקירים שנערכו לאחר האירוע.

היום מיניתי, כשר המשטרה, צוות משותף למשטרת ישראל ולמשרד המשטרה, שיתרגם את מסקנות הוועדה לצרכים אופרטיביים, בעיקר בשל קביעת הוועדה כי משטרת ישראל מתאימה וצריכה לטפל יותר באכיפת החוק בשטחים וכי יהיה זה תפקידם של שוטרים מיומנים. בתוך שבועיים יוגשו מסקנות הצוות לפני.

יודעים כמה מחברי הבית שעקבו אחרי הנושא – ביניהם חבר הכנסת רחבעם זאבי – כי מחשבות אלה היו מגובשות אצלי זמן רב, כי באתי והתייעצתי גם עם מפקדים בצה"ל, ביניהם גם חבר הכנסת רחבעם זאבי, עוד בתפקידו כאלוף פיקוד המרכז. לדעתי, הטלת התפקיד של שמירה על הסדר והביטחון השוטף על משטרת ישראל ומשמר הגבול, תוך תיאום עם הצבא, תביא לרמה טובה יותר של אכיפת חוק.

גברתי היושבת-ראש, ההיסטוריה רצופת הדם של העם היהודי והעם הפלשתיני עומדת בפני סיומה. לא ניתן לפירות הבאזשים שבשני צדי המתרס להרקיב את כל פירות השדה. לצערנו, מציאות החיים בעולם כולו מוכתבת דווקא על-ידי שולי החברה הסוטים מדרכה, המאיימים עליה והמהלכים עליה אימה. חברה מתוקנת צריכה למזער צמיחתם של מטורפים, לאתר אותם, לגרש אותם מתוכה ולהענישם. הם מטילים צל נורא על אוכלוסיות שלמות ועל אומה. ואני אומר את זה באמת מתוך תחושת האחריות המפעמת בי, לכולנו בלי יוצא מן הכלל.

אני אומר, ייתכן שיבוא קץ למעגל הזה של רצח, אם יקומו משני צדי המתרס, ויוקיעו את המעשה. אנחנו עשינו זאת בקול רם ובאומץ לב, ואני מצפה מהפלשתינים בצד השני, שעל כל מקרה של שפיכת דם אנשים חפים מפשע יקומו מתוכם אנשים שיוקיעו את המעשה בקול רם, בלי גמגום, בלי טשטוש. רק כך יבוא קץ לרציחות שבהן אנשים חפים מכל פשע פשוט נטבחים ונהרגים ללא סיבה. רק אם תקום החברה כולה ותוקיע מעשה כמו זה של גולדשטיין, רק אז היא יכולה להביא לכך שלא יהיו רציחות.

אני אומר זאת ברגע זה בתחושה, שמי שמתחיל ברצח איננו יודע להפסיק. הוא פועל נגד אחרים, ויפעל גם נגד בני עמו. כל רצח מן הסוג הזה איננו אלא תעודה של כניעה של הרוב שאיננו משמיע את קולו. אנחנו עשינו זאת בקול רם, לא מתוך כניעה, אלא מפני שיהודים איננו יכולים לקבל או לעכל מעשה כזה גם אם הוא נעשה על-ידי מטורף יחיד.

נעשה הכול ליישם את מסקנות הוועדה. נכבד את זכותם של בני כל הדתות לשאת תפילה לאלוהיהם, להקטין את ההסתברות שמטורפים צמאי דם יטילו מוות בחפים מפשע. ממשלת ישראל מביעה צער על מעשהו של הרוצח, מעשה נתעב, ותעשה הכול כדי לשמור על ביטחונם של הפלשתינים והיהודים תושבי יהודה והשומרון כדי שההיסטוריה היהודית לא תדע עוד כתמים שכאלה.

גברתי היושבת-ראש, אני מציע, בגלל הנושא עצמו ובגלל השעה המאוחרת של קיום הדיון, שהכנסת תקיים דיון במליאתה בנושא זה.

רחבעם זאבי (מולדת):

אדוני, לא התייחסת לנושא האחריות המיניסטריאלית. שר הביטחון אחראי לכל המחדלים – של התיאום עם המשטרה, של הוראות הפתיחה באש. הוא לא נטל על עצמו אחריות מיניסטריאלית. לא התייחסת לזה.

שר המשטרה מ' שחל:

אני מעדיף להשיב על השאלה הזאת.

היו"ר ע' מאור:

גם חבר הכנסת איתן יצרף שאלה, במסגרת הדקה שעוד נשארה לך, במקום הצעה להסיר; הוא ביקש שאלה, ואז תשיב לו.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני השר, אני אצטט לך שני קטעים קצרים מדוח הוועדה, והשאלה תבוא בעקבותיהם. בעמ' 155 קובעת הוועדה כשהיא דנה בנושא אמצעי מנע: "אלמנטים מסוכנים בקיצוניותם העלולים לסכן חיי אדם ניתן להגבילם למקומות מגורים, לאסור כניסתם למקומות רגישים, ובמקרים חמורים בהם מתחייב אמצעי מנע זה – אפילו לעוצרם". בעמ' 146 הוועדה קובעת: "בתקופה שקדמה לטבח במערת-המכפלה היה לזרועות הביטחון בפועל צפי כללי על סכנה לפיגוע קטלני נגד ערבים ועל כך שהמפגע יימנה בסבירות גבוהה על החוגים היהודיים הקיצוניים". אני מחבר אחת לאחת. אם היה ידע, כפי שקובעת הוועדה, מדוע לא ננקטו אמצעי מניעה כפי שהיא קובעת שאכן צריך היה לנקוט אותם? איש לא נעצר, איש לא הוגבל. מדוע?

היו"ר ע' מאור:

תודה. בבקשה, תשובה קצרה על שתי השאלות.

שר המשטרה מ' שחל:

חבר הכנסת רחבעם זאבי, בשאלה של האחריות המיניסטריאלית, אחרי ועדת-אגרנט, בקרבי לא יכולתי לעבור עליה לסדר-היום. האמת היא, שעד היום קשה היה לי לקבל שוועדת-אגרנט קבעה את מה שקבעה כלפי הרמטכ"ל אז, דוד אלעזר, זיכרוננו לברכה, ולא אמרה שום דבר בקשר לדרג הפוליטי, לשר הביטחון. שמונה שנים התהלכתי בכנסת עד שהבאתי לתיקון סעיף 21 לחוק-יסוד: הממשלה, בהענקת סמכות לראש הממשלה לפטר שר במקרה זה. והיה זה מנחם בגין, זיכרוננו לברכה, שלאחר שיחות רבות שכנעתי אותו שהקואליציה שהיתה אז בראשותו תתמוך בהצעת התיקון, שהצטרף אליה בזמנה גם חבר הכנסת אמנון רובינשטיין.

עקבתי אחר ההתפתחות שהיתה בוועדות חקירה שונות מאז ועדת-אגרנט, לאחר מכן היתה ועדת-כהן, ולאחר מכן ועדת-בייסקי, שלא עסקה בנושא צבאי אבל עסקה למעשה באחריות, והיא קבעה כלל גורף מאוד, כי יש אחריות מינהלית מיניסטריאלית של הדרג של יושבי-ראש בנקים ומנהלי בנקים, אפילו לא ביצעו את המעשה במו-ידיהם. במקרה הזה קבעה הוועדה קביעה מפורשת, ואני ציטטתי אותה בדברי, שהיא איננה מוצאת מקום לקבוע על כך, כי "איננו סבורים כי ניתן להטיל דופי במישהו על כי לא צפה מראש שיהודי יתכן ויבצע טבח".

רחבעם זאבי (מולדת):

לא על זה הערתי. יש שורה של מחדלים שהוועדה מציינת אותם.

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת זאבי, הזמן תם.

שר המשטרה מ' שחל:

חבר הכנסת זאבי, אחת השאלות שלי, כמי שקרא את הדוח, היתה להתייחס לנושא הזה. לכן אני בא אליך ואומר לך, אם ועדה קובעת את הקביעה הזאת והיא אומרת, לא לגבי דרג צבאי – אחר כך היא מדברת על הגורמים הצבאיים הפיקודיים – אבל היא אומרת כאן על כל העניין הזה, שלא ניתן להטיל דופי במישהו, היא כללה בזה את כל הדרגים. כי ועדת-אגרנט עצמה אמרה: לדרג הפוליטי אנחנו לא מתייחסים. וזה השוני. ועם מי שתוצאה להיוועץ – יאמר לך אותו דבר.

היו"ר ע' מאור:

אדוני השר, תשיב בקצרה לחבר הכנסת איתן.

רחבעם זאבי (מולדת):

אי-אפשר לקבל את זה. הוועדה מונה עשרה נושאים של חוסר תיאום, של חוסר אחריות או מחדלים שבכולם אחראי שר הביטחון. רבין היה שר הביטחון במרבית עשר השנים האחרונות. איפה האחריות המיניסטריאלית?

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת זאבי, ניתנו לך הדקות והבעת דעתך.

רק לחבר הכנסת איתן, אדוני השר, תשיב.

שר המשטרה מ' שחל:

אני אומר עוד הפעם, שהאחריות המיניסטריאלית בעניין הזה, כאן בדוח הזה, נדונה וקיבלה מענה על-ידי הוועדה. וזה השוני בין דוח זה לבין כל דוח אחר.

רחבעם זאבי (מולדת):

לא.

שר המשטרה מ' שחל:

אשר לשאלות האחרות ששאל חבר הכנסת – – –

היו"ר ע' מאור:

בקצרה.

אברהם פורז (מרצ):

— — —

רחבעם זאבי (מולדת):

— — —

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת זאבי, אני מבקשת להפסיק.

טלב אלסאנע (מד"ע):

מה עם האחריות של הטיפול?

היו"ר ע' מאור:

חברי הכנסת, זכות התשובה לשר.

טלב אלסאנע (מד"ע):

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת טלב אלסאנע.

שר המשטרה מ' שחל:

חבר הכנסת איתן, בעמ' 155 היית צריך להמשיך ולקרוא את ההמשך של מה שנאמר אחרי הדיבורים על אמצעי המנע. נאמר שם: "מן הראוי להזכיר בהקשר זה כי ברוך גולדשטיין – – –

טלב אלסאנע (מד"ע):

המתנחלים עצמם נכנסו שם.

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת טלב אלסאנע, אתה מפריע לשר. אני מבקשת לאפשר לשר לדבר.

מיכאל איתן (הליכוד):

רוצחים פלשתינים יש לעשרות ולמאות.

רחבעם זאבי (מולדת):

לאלפים ולמאות.

היו"ר ע' מאור:

חברי הכנסת, אנחנו נקטע את התשובה. אדוני השר, אתה לא מגיע לתשובה.

טלב אלסאנע (מד"ע):

אתה מצדיק?

מיכאל איתן (הליכוד):

אני לא מצדיק.

טלב אלסאנע (מד"ע):

המתנחלים, הצמידות שלהם עם נשק.

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת איתן – – –

שר המשטרה מ' שחל:

חבר הכנסת איתן, היה צריך להמשיך את הציטוט שקראת, ואני קורא את סוף העמוד עצמו: "מן הראוי להזכיר בהקשר זה כי ברוך גולדשטיין לא נחשב לאור מעמדו במקצועו ובקהילתו כמי שצפויה ממנו סכנה למעשה אלימות".

מיכאל איתן (הליכוד):

מה? הוא היה ראש רשימת "כך".

שר המשטרה מ' שחל:

אדוני, אני קורא מהדוח. ולכן, כשאתה קורא מאותו עמוד, עמ' 155, היה צורך להמשיך את המשפט הבא.

מיכאל איתן (הליכוד):

לא שאלתי עליו.

שר המשטרה מ' שחל:

תן לי לענות. יש חברי כנסת חשובים שאוהבים לשמוע רק את עצמם. אני עונה לך.

אשר לעניין השני, לגבי התרעות. אילו חיית את הבעיות של ההתרעות, יכולתי להגיד לך, אני כשר המשטרה מקבל יום יום התרעות שעל-פיהן הייתי צריך לסגור את הכנסת ואת מבואות הכנסת. אלה אינן יותר מאשר דברים כלליים לגמרי, שאינם מחייבים.

חבר הכנסת זאבי, אני רוצה את הקשבתו של חבר הכנסת מיקי איתן.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני מבקש, בניחותא.

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת איתן, יש פה משהו שלא בנוהל. היו תשעה מצעים. אתה שאלת את שאלתך, השר משיב. אני לא אאפשר עכשיו דיון על העניין הזה.

מיכאל איתן (הליכוד):

עוד שנייה. חבר הכנסת זאבי מראה לי שבעמ' 76 הוועדה מתארת את ד"ר גולדשטיין כמישהו שמאופיין כמפגע.

שר המשטרה מ' שחל:

קראתי את שני הדברים.

מיכאל איתן (הליכוד):

יש סתירה.

שר המשטרה מ' שחל:

רבתי, צריך לדעת לקרוא דוח. הם מנתחים, ובדרך כלל על-פי מסורת הכתיבה המשפטית אתה חוזר על העובדות ואחר כך אתה מסיק מסקנות. הוועדה הגיעה למסקנות בדבר מעמדו. בעמ' 155 הגיעה למסקנה הזאת.

להתרעות הכלליות שאתה מדבר עליהן, חבר הכנסת איתן, אין משמעות. אילו פעלו כוחות הביטחון, צה"ל ומשטרת ישראל, על-פי התרעות, לא היה אפשר גם לתת למישהו לחצות את הכביש. לכן, זאת הבעיה.

היו"ר ע' מאור:

אם כן, אתה מציע דיון במליאה.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני שאלתי האם נגד יחיד כלשהו; גולדשטיין לא היה צפוי. האם נגד יחיד כלשהו מכל עם ישראל, כן או לא?

היו"ר ע' מאור:

אני מצטערת, אדוני השר. ברשותך, זה בניגוד לנוהל. אני מצטערת, חבר הכנסת איתן. משפט מסכם.

שר המשטרה מ' שחל:

חבר הכנסת איתן, מה שנדרש לעשות – – –

טלב אלסאנע (מד"ע):

– – –

שר המשטרה מ' שחל:

חבר הכנסת אלסאנע, תנו לתת תשובה בעניין הזה. אני לא רוצה, משום שאתם צועקים, להשיב תשובה לא מדויקת מצד אחד ולא אחראית מצד שני.

משה פלד (צומת):

אי-אפשר לשמוע. צריך לגרש אותו מפה. בושה וחרפה.

היו"ר ע' מאור:

חברי הכנסת, משפט מסכם לשר. חבר הכנסת פלד, אל תכריח אותי לקרוא אותך לסדר.

שר המשטרה מ' שחל:

חבר הכנסת איתן, לשאלה שאתה שאלת, תשובתי באופן כולל חיובית. מה שנדרש לעשות נעשה. צריך לדעת וצריך ללא ספק גם לשמור על כך. אין ממשלה, ובמיוחד ממשלה דמוקרטית, נוהגת לטפל בבעיה ובאנשים בגלל דעה או מחשבה, אלא אם כן יש לה יסוד סביר להניח שיש כוונה להוציא אותה אל הפועל.

זוהי התשובה הכוללת שאני יכול לענות. אני יכול לומר לך עוד הפעם, מה שנדרש להיעשות נעשה, כפי שהוא נעשה בימים אלה, כפי שהוא ייעשה בעתיד, כפי שלהערכתי נעשה כל הזמן.

מיכאל איתן (הליכוד):

רק אחרי הרצח.

שר המשטרה מ' שחל:

לא נכון. אני אומר במפורש: לא. לכן בחרתי את דברי בקפידה רבה. מה שנדרש ומה שצריך היה לעשות על בסיס המידע שהיה בידנו – נעשה. לא היה צורך לעשות דברים מעבר למה שנעשה בפועל.

גברתי היושבת-ראש, אני מציע לקיים דיון במליאה. הנושא ראוי שיידון במליאת הכנסת.

היו"ר ע' מאור:

חברי הכנסת מסכימים עם זאת, ואנחנו נאשר קיום דיון במליאה על דוח ועדת-שמגר. בבקשה, ההצבעה החלה.

הצבעה מס' 19

בעד ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום – 9

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום נתקבלה.

היו"ר ע' מאור:

תשעה בעד, ללא מתנגדים, ללא נמנעים. אני קובעת שהדיון על דוח ועדת-שמגר לעניין הטבח בחברון ייערך במליאה.

שאלות ותשובות

היו"ר ע' מאור:

חברי הכנסת, בסדר-היום יש לנו תשובות של שר המשטרה, שהאריך והשיב על דוח ועדת החקירה. מן השואלים יש פה שלושה-ארבעה חברי כנסת נוכחים. האם מוותרים על התשובה ומעבירים אותה לפרוטוקול, או רוצים לשמוע?

חבר הכנסת אברהם רביץ, האם אתה רוצה תשובה או להעביר לפרוטוקול?

אברהם רביץ (יהדות התורה):

אני רוצה לשמוע תשובה.

יעקב שפי (העבודה):

אני מוכן להעביר לפרוטוקול.

המלצות הוועדה לנושא פעילות הכתות

חבר הכנסת א' רביץ שאל את השר לענייני דתות ביום ל' בכסליו התשנ"ד (14 בדצמבר 1993):

ועדת גלזר-תעסה לבדיקת פעילות הכתות פרסמה בזמנה המלצות, ביניהן הקמת יחידה לטיפול בנפגעי הכתות, ועדת מעקב ועוד.

ברצוני לשאול:

1. האם בוצעו המסקנות? אם לא – מה ייעשה לביצוען?

2. נוכח התגברות פעילות הכתות, במיוחד בקרב עולים חדשים, מדוע לא מוקמת היחידה הנ"ל, ומה יעשה להקמתה?

שר המשטרה מ' שחל:

1. מהמלצות הוועדה לא משתמע שהומלץ על הקמת יחידה כנ"ל; והרי נוסח ההמלצה: "הוועדה השתדלה שלא להמליץ על הקמת גופים חדשים, אלא להסתמך על גופים קיימים".

זאת ועוד, הוועדה המליצה שעיקר הטיפול יוטל – לגבי טיפול בקטינים – על משרד החינוך והתרבות (סעיף 3.3 בהמלצה), על משרד העבודה והרווחה, וכן על משרד הבריאות – לגבי הנפגעים ובני משפחותיהם (סעיף 3.4), ועל משרד המשפטים, בשיתוף עם המשטרה (סעיף 3.5) לגבי חקיקה ואכיפת החוק. מבחינת שאר המשרדים המליצה הוועדה שהם יעסקו בעיקר באיסוף ובעיבוד מידע בנושא, דבר המבוצע במשרד הדתות מאז קיום התופעה.

2. כאמור, היחידה לא הוקמה כי לא הומלץ על כך. התפקיד שהוטל על משרד הדתות בנושא – מבוצע. לגבי שאר הפעילויות שהוטלו על משרדים אחרים, יש להפנות את השאלות למשרדים הרלבנטיים, בעיקר למשרד העבודה והרווחה שלגביו הומלץ: "הוועדה ממליצה, אפוא, שמשרד העבודה והרווחה יהיה המשרד האחראי לריכוז ההתמודדות עם הבעיה".

מימון שירותי הדת ביישוב עומר

חבר הכנסת א' רביץ שאל את השר לענייני דתות ביום כ"ח בטבת התשנ"ד (11 בינואר 1994):

פורסם כי הוועד הדתי במושב עומר הודיע על פיטורי רב היישוב, הרב שמחה יוסף גינזבורג, ושל מפעילי המקווה ועל הפסקת שירותי הדת, עקב אי-העברת כספים ממשרדי הממשלה למימון המשכורות והשירותים.

ברצוני לשאול:

1. האם הידיעה נכונה?

2. מה ייעשה כדי למנוע פיטורי הרב והפסקת שירותי הדת ביישוב עומר?

שר המשטרה מ' שחל:

1. הידיעה אכן נכונה.

2. מייד עם פרסום הידיעה שלח מנכ"ל המשרד לענייני דתות מכתב לוועד הדתי ביישוב, כי אין זה בסמכותם לפטר את הרב.

פיטורי הרב נבעו כתוצאה מאי-העברת תקציב לשכר המשרתים בקודש על-ידי משרד הפנים במהלך שנת 1993.

משרדי הפנים, הדתות והאוצר הגיעו להסכמה, כי כל הטיפול בנושא שכרם של המשרתים בקודש יטופל על-ידי משרד הדתות אשר יתוקצב בהתאם. עם כניסת הסדר זה לפעולה יש לראות בכך את סיומה של מסכת התלאות של המשרתים בקודש בהתיישבות.

מסגד בבאר-שבע המשמש מוזיאון

חבר הכנסת ט' אלסאנע שאל את השר לענייני דתות ביום ב' בכסליו התשנ"ד (16 בנובמבר 1993):

בבאר-שבע קיים מסגד אשר הוקם על-ידי העות'מאנים, ולאחר קום המדינה שונה ייעודו למוזיאון – דבר הפוגע ברגשות המוסלמים במדינה ובמדינות שכנות.

תנאי התחזוקה של המסגד ירודים, וקיים חשש שהוא יתמוטט.

ברצוני לשאול:

1. נוכח עידן השלום עם המדינות השכנות, ומתוך רצון לעודד תיירות ממדינות מוסלמיות, האם יוחזר המסגד לייעודו המקורי?

2. מה ייעשה כדי להחזיר את המסגד לייעודו המקורי?

שר המשטרה מ' שחל:

2-1. בניין המסגד לשעבר, בעיר העתיקה בבאר-שבע, מעולם לא הוחזק על-ידי רשות העתיקות. בניין המסגד לשעבר ובית המושל לשעבר, שניהם מהווים חלק בלתי נפרד ממוזיאון הנגב, שהוא מוזיאון עירוני. אין זה נכון שהבניין אינו זוכה לתחזוקה.

אני עומד מאחורי הודעת בא-כוח העירייה דאז בבית-המשפט העליון, בבג"צים 663/86 ו-702/86, בעת הדיון שהתקיים בתאריך 9 ביוני 1987, ומודיע כי גם היום אין בכוונת העירייה לפגוע במבנה. העירייה תמשיך לקיים ולתחזק את המבנה במסגרת סמכויותיה, חובותיה ואפשרויותיה, בכל מה שנוגע לבניינים בכלל ולבנייני ציבור בפרט, ולהמשיך את ייעודו כחלק ממערכת המבנים המהווה את המוזיאון העירוני.

שיפוצ מסגד בלב הרובע היהודי

חבר הכנסת מ' פלד שאל את השר לענייני דתות ביום ט"ו באייר התשנ"ד (26 באפריל 1994):

בלב הרובע היהודי בירושלים, בכותל המערבי של בית-הכנסת הרמב"ן, גובל מסגד קטן בלתי פעיל וללא קהל מתפללים.

ברצוני לשאול:

1. האם ידוע למשרד לענייני דתות שהמסגד מצוי בעיצומם של שיפוצים?
2. האם ידוע למשרד שהשיפוצים נעשים למורת רוחם של תושבי הרובע?
3. מדוע לא הוחל בשיפוץ מקומות קדושים ליהודים ברבעים האחרים במקביל לשיפוץ המסגד ברובע היהודי?
4. האם אין חשש ששיפוץ המסגד ייצור בעיות, תוך כדי חיכוך יומיומי שיהיה בשטח, בין תושבי הרובע היהודי ובין הערבים שיבואו למסגד?

שר המשטרה מ' שחל:

1. אומנם המסגד נמצא בתהליך שיפוצים.
2. אי-אפשר למנוע מאנשים מאמינים לשפץ מקומות קדושים, כמו שיפוץ של מקומות קדושים לעדות הדתיות השונות.
3. עניין שיפוץ מקומות קדושים ליהודים הוא ספציפי לכל מקום.
4. לא ידוע לנו על תוכנית מעשית להפעלת המסגד, ואנו מסכימים שיש להימנע בכל מקום מלעורר גורמי חיכוך מיותרים ורגישים בין העדות השונות.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. אני מודה לשר המשטרה, שהשיב בשם שר הדתות את תשובותיו. בזה אני קובעת ששאר השאלות, ממס' 1573 ועד מס' 3407, מועברות לפרוטוקול.

קבורת נפטרת שהוטל ספק ביהדותה

חבר הכנסת רן כהן שאל את השר לענייני דתות ביום כ"ד בתמוז התשנ"ג (13 ביולי 1993):

ממידע שהגיע אלי עולה, כי הודעה שהגיעה למשרדי חברה קדישא בשעת הלוייתה של אולגה חייקוב, קורבן הפיגוע בירושלים, בתאריך 1 ביולי 1993, גרמה לרב יצחק קוליץ, רבה הראשי של ירושלים, להורות על קבורתה של חייקוב, זיכרונה לברכה, בחלקת "ספק יהודים". זאת, אף שעד ההודעה לא היה כלל ספק ביהדותה.

ברצוני לשאול:

1. האם פרטי האירוע נכונים, והאם המשרד לענייני דתות מודע להם?
2. מה הם נוהלי הקבורה הנהוגים במקרה של ספק ביהדותם של נפטר או נפטרת?
3. מה הם הנהלים לגבי הודעה בדבר יהדותם של נפטר או נפטרת באמצע ההלוויה?
4. האם נשקל לקבוע בצורה מפורשת שקורבנות פעולות איבה שאינם יהודים או שיש ספק בדבר יהדותם, יוכלו לפחות להיקבר ככל אזרחי המדינה היהודים ללא הפרעות בזמן ובמהלך הלווייתם?

תשובת שר המשטרה מ' שחל:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. לפי מיטב ידיעתנו, הדברים ביסודם נכונים.
- 2-4. במקרה של ספק יהודי פונה החברה קדישא לרב העיר המקומי, והחברה פועלת לפי הוראותיו.

רבני ערים

חבר הכנסת א' בורג שאל את השר לענייני דתות ביום ז' באב התשנ"ג (25 ביולי 1993):

ברצוני לשאול:

1. בכמה ערים ובאילו ערים לא מכהנים רבנים ראשיים?

2. כמה זמן לא מכהנים רבני ערים בערים הנדונות?

3. מתי יפרסם שר הדתות ברשומות את תאריך הבחירות לכהונת הרב הראשי של אותן רשויות מקומיות?

תשובת שר המשטרה מ' שחל:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. בערים דלהלן חסרים רבנים: 1. אבן-יהודה – רב עיר ספרדי (דיון בבג"ץ); 2. אור-יהודה – רב מקומי; 3. אופקים – רב מקומי; 4. בית-דגן – רב מקומי; 5. גני-תקווה – רב אשכנזי; 6. הוד-השרון – רב אשכנזי; 7. זיכרון-יעקב – רב מקומי; 8. חולון – שני רבני עיר; 9. חיפה – רב ספרדי; 10. חצור-הגלילית – רב ספרדי; 11. טירת-הכרמל – רב אשכנזי; 12. יהוד – רב אשכנזי; 13. מיתר – רב מקומי; 14. נס-ציונה – רב אשכנזי; 15. נצרת-עילית – רב אשכנזי; 16. נתניה – רב אשכנזי; 17. עפולה – רב ספרדי; 18. פרדס-חנה-כרכור – רב אשכנזי; 19. קריית-שמונה – רב ספרדי; 20. תל-אביב – רב אשכנזי.

2. ברוב המקומות – זה שנתיים.

3. שר הדתות לא פרסם תאריכי בחירות (השר חותם רק על צורך לבחירת רב עיר, ושאר המלאכה נעשית על-ידי ועדת הבחירות).

אחרי חידוש הרכב המועצות הדתיות תוקמנה ועדות בחירה שתחלנה בעבודה המעשית.

תקציב המכון המדעי-הטכנולוגי לענייני הלכה

חבר הכנסת י' לוי שאל את השר לענייני דתות ביום ו' בשבט התשנ"ד (18 בינואר 1994):

נמסר לי על-ידי ראשי המכון המדעי-הטכנולוגי לענייני הלכה, שתקציב שיועד להם על-ידי המשרד לענייני דתות לשנת התקציב 1993 לא הועבר אליהם.

ברצוני לשאול:

1. מה הוא הסכום שהוקצב למכון המדעי-הטכנולוגי לענייני הלכה בירושלים בשנת הכספים 1993?

2. איזה חלק מסכום זה הועבר לתעודתו?

3. האם יעביר המשרד לענייני דתות את היתרה, ומתי?

תשובת שר המשטרה מ' שחל:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

3-1. הסכום שקיבלו הוא 302,184 שקל, הסכום שאושר להם בדיעבד. מחוסר קריטריונים ברורים בשנה זו בוטל הסעיף התקציבי הנ"ל, ולכן לא יוכלו לקבל יותר ממה שקיבלו.

תנאיהם ומעמדם של רבני שכונות

חבר הכנסת ר' פנחסי שאל את השר לענייני דתות ביום י"ג בשבט התשנ"ד (25 בינואר 1994):

במדינת ישראל מכהנים פאר כ-250 רבני שכונות, אשר גם חברו ל"איגוד רבני השכונות", ולטענתם תנאיהם אינם סבירים ומעמדם אינו ראוי.

ברצוני לשאול:

1. האם טענתם צודקת?

2. האם ייבדקו טענותיהם?

3. מה יעשה המשרד לענייני דתות בנדון?

תשובת שר המשטרה מ' שחל:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

מעמדם של רבני השכונות ותנאי שכרם נקבעו בהסכמי שכר, שכללו את רבני השכונות אשר מיוצגים על-ידי "איגוד רבני השכונות".

בעבר ייצג איגוד זה גם את רבני ההתיישבות, אך לאחרונה נפרדו שני הגופים.

לאחרונה נכללו בהסכמי השכר רבני השכונות, אשר פוצו על תנאי שכרם למפרע מחודש מרס 1992.

1. לדעתנו, לא.

2-3. אנו מוכנים לבדוק את טענותיהם.

כהונתו של הרב שטרן במועצה הדתית במירון

חבר הכנסת ר' פנחסי שאל את השר לענייני דתות ביום י"ג בשבט התשנ"ד (25 בינואר 1994):

נודע לי, כי משכורתו של הרב שטרן, המכהן פאר זה שנים באזור מירון ומקובל על כלל הציבור בהנהגתו, הוקפאה, וכי נעשה ניסיון למנות לו מחליף משיקולים פוליטיים.

ברצוני לשאול:

1. האם הפרטים נכונים?

2. אם כן – ממת' הופסקה משכורתו, ומדוע?

3. מה יעשה המשרד לענייני דתות בנדון?

תשובת שר המשטרה מ' שחל:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הפרטים אינם נכונים.

2-3. מושב מירון והמועצה האזורית מרום-הגליל ביקשו להפסיק את פעילותה של המועצה הדתית במירון בעקבות קשיים כלכליים של המושב, ולהעביר את עובדיה להסדר המקובל בהתיישבות. ואכן מיום 1 בנובמבר 1985 הועברו ענייני המועצה הדתית לטיפול של המועצה האזורית.

עם זאת, הגורמים במושב הדגישו שהם אינם מעוניינים עוד בשירותיו של הרב שטרן, והם דורשים לקבל רב אחר במקומו. לכן, הרב שטרן לא נכנס להסדר זה והוצע לו לפרוש לגמלאות. אולם הרב שטרן סירב והגיש תביעה משפטית לבית-הדין לעבודה בנצרת-עילית, ומאז הנושא לא הסתיים ומדי פעם נערכים דיונים בבית-המשפט.

נמסר לנו, כי ביוזמת אחד המנכ"לים לשעבר, מר זבולון אורלב, הסכים הרב שטרן לקבל פיצויים, והכסף אכן הועבר למועצה האזורית, והוא עדיין עומד לרשותו.

הרב שטרן מסרב עד היום לקבל את הפיצויים, והעניין יוכרע בבית-הדין בלבד.

שיקום בית-העלמין העתיק בצפת

חבר הכנסת ר' פנחסי שאל את השר לענייני דתות ביום ד' באדר התשנ"ד (15 בפברואר 1994):

מפרסומים שונים עולה, כי במשך ימים מספר זרמו מי ביוב לבית-העלמין העתיק בצפת. רק לאחרונה תוקנה משאבת השופכין. חילוקי דעות מקצועיים והלכתיים ובעיה תקציבית מונעים מציאת פתרון קבוע ויסודי, אשר לדעת אנשי "אתרא קדישא", המומחים לנושא, ניתן לעשותו.

ברצוני לשאול:

1. התוכל למצוא מקור תקציבי לביצוע הפעולות הנדרשות?

2. האם תיעשה הפעולה לפי הנחיות "אתרא קדישא"?

תשובת שר המשטרה מ' שחל:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. משרד הדתות, בשיתוף פעולה עם המרכז הארצי לפיתוח המקומות הקדושים ובתיאום עם כל הגורמים הקשורים לאתר הקדוש, יזמו סיור בשטח כדי ללמוד את הבעיות והצרכים.

גובשה תוכנית שיקום ראשונית, המצריכה תקציב מינימלי של כ-3 מיליוני ש"ח. מנכ"ל המשרד פנה בבקשה לוועדת הכספים ולאגף התקציבים באוצר כדי שיכירו באתר ובצורך בשיקומו כפרויקט לאומי, ולתקצב אותו באופן מיוחד.

2. משרדנו והמרכז הארצי למקומות קדושים נמצאים בקשר קבוע עם "אתרא קדישא", והפעולות ייעשו בתיאום אתם.

מעמדו של הכותל כאתר דתי, לאומי וארכיאולוגי

חברת הכנסת י' דיין שאלה את השר לענייני דתות ביום י"א באדר התשנ"ד (22 בפברואר 1994):

בעקבות פסיקת בג"ץ, שקבע כי חל איסור על שירה בקול ותפילת נשים עטופות בטלית בכותל "שלא כמנהג המקום", ובמקביל המליץ על הקמת ועדה לבדיקת הנושא, ברצוני לשאול:

1. האם אכן הוקמה ועדה שכזו, מה הוא הרכבה והאם הוועדה תיתן דעתה על היות הכותל גם אתר לאומי, ארכיאולוגי, תיירותי וכו'?

2. האם בעקבות כך שהכותל והרחבה מוגדרים כמקומות קדושים, בהכרח אין לציבור היהודי שאינו אורתודוקסי זכות להתפלל כדרכו וזכות למקהלות נשים לשיר בו בטקסים צבאיים של השבעת טירונים?

3. מה ייעשה כדי למנוע פגיעה בציבור זה?

תשובת שר המשטרה מ' שחל:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. היות שהעניינים בכותל המערבי רגישים מאוד, יש צורך בתיאום מדוקדק בין הגורמים השונים כדי שלא ליצור שטחי מריבה במקום הקדוש ביותר לעמנו. הוועדה עדיין לא הוקמה, אך כשתקום תיתן דעתה על כל ההיבטים הקשורים במקום המקודש.

2. הנהלים בצה"ל מיום שנערכים טקסי השבעות ברחבת הכותל המערבי הם שרק מקהלת הרבנות הראשית לצה"ל מופיעה בטקסים הנ"ל, ואינני רואה כל צורך בשינויים.

תקציב המכון המדעי-הטכנולוגי לענייני הלכה

חבר הכנסת א' שפירא שאל את השר לענייני דתות ביום י"ז באדר התשנ"ד (28 בפברואר 1994):

פורסם כי המשרד לענייני דתות ביטל לאחרונה תקציב שנתי קבוע שהיה מיועד למכון המדעי-הטכנולוגי לענייני הלכה בירושלים, הפועל בנושאי שבת והלכה בכל מסגרות החיים – בבתי-חולים, במוסדות ציבור, בצבא, במשטרה, בבתי-מלון, במפעלי תעשייה ועוד.

ברצוני לשאול:

1. האם ההקצבה למכון בוטלה?

2. אם כן – מה היא הסיבה לביטול ההקצבה?

3. האם תחודש ההקצבה שתאפשר למכון לפעול כבעבר?

תשובת שר המשטרה מ' שחל:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. ההקצבה הנ"ל הועברה לסעיף המכונים הכללי, וכלולה בתקציב זה.

3. מחוסר קריטריונים בסעיף: מכונים טכנולוגיים, אוחד סעיף זה עם סעיף מכונים כללי שבו קיימים קריטריונים.

שירותי הדת בקריית-אתא

חבר הכנסת ש' יהלום שאל את השר לענייני דתות ביום י"ז באדר התשנ"ד (28 בפברואר 1994):

כל 34 העובדים והפנסיונרים של המועצה הדתית בקריית-אתא לא קיבלו שכר מלא מחודש פברואר 1992, ולא קיבלו כל שכר מחודש ספטמבר 1993. העובדים שובתים מאז יוני 1993, ושירותי הדת בעיר אינם פועלים במשך כל התקופה הנ"ל.

ברצוני לשאול:

1. כיצד פועל המשרד לענייני דתות לסיפוק שירותי דת לאזרחי קריית-אתא?

2. מדוע אין מקיימים את פסיקת בית-הדין לעבודה מחיפה מיום 20 בספטמבר 1993 בדבר פיצוי בגין הלנת שכר לעובדים?

3. מה הם הצעדים הננקטים?

תשובת שר המשטרה מ' שחל:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

אכן שירותי הדת בקריית-אתא אינם פועלים. העובדים והפנסיונרים אינם מקבלים שכר.

למצב זה הגיעה המועצה הדתית היום כתוצאה מניהול לקוי של משק הכספים על-ידי ההנהלות הקודמות של המועצה הדתית ואי-תקצוב המועצה הדתית על-ידי עיריית קריית-אתא, ועל כך כבר נכתב בדוח המבקר.

יצוין רק לדוגמה, כי בשלב מסוים מינה השר לענייני דתות בקדנציה הקודמת ממונה בשכר, ובמקביל שולם שכר גם ליושב-ראש.

לאחרונה חתם שר הדתות על הודעה בדבר פיזור המועצה ומינוי ועדה ממונה, וזאת לאחר שקיבלו את המלצות ועדת החקירה שמינה.

1, 3. מינוי ועדה ממונה שתפקידה יהיה לקיים את שירותי הדת באופן שוטף מעתה ואילך, וכן התמודדות עם חובות העבר ומציאת פתרון הולם לחיסולם.

2. קיום פסיקה שכזו עניינה הוא תקציבי, ואם אין בידי המועצה לשלם משכורת – פסיקת בית-הדין מנין.

מעמד מוסד הדיינות

חבר הכנסת א' דרעי שאל את השר לענייני דתות ביום ג' בניסן התשנ"ד (15 במרס 1994):

נוכח מעמד מוסד הדיינות והדיינים, ברצוני לשאול:

1. מה עושה כבודו כדי לחזק את מעמדם?

2. מה נעשה בעקבות ניסיונות תקיפת דיינים בבתי-הדין במהלך דיונים?

תשובת שר המשטרה מ' שחל:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. משרדנו עושה כל מאמץ כדי לחזק את מעמד הדיינים. לאחרונה הוקמה על-ידי השר לענייני דתות ועדת מומחים מיוחדת, האמורה לבחון את כל ההיבטים הקשורים למעמד הדיינים, כדי לראות מה ניתן לשפר וכיצד ניתן לחזק את מעמדם.

2. בשנה זו הוגדל בשניים מספר השוטרים המוצבים בבתי-הדין הרבניים. כך יש היום תשעה שוטרים מיוחדים, המופקדים על שמירת הסדר בכל בתי-הדין בארץ. בכוונת משרד הדתות להוסיף בשנה הקרובה שני שוטרים מיוחדים.

חלקת הספרדים בבית-העלמין בהר-הזיתים

חבר הכנסת י' ונונו שאל את השר לענייני דתות ביום י"ב בניסן התשנ"ד (24 במרס 1994):

חלקת הספרדים בבית-העלמין בהר-הזיתים מוזנחת, ללא שירותים, ללא בנייה מסודרת, ומבזה את כבוד הנפטרים וכבוד עם ישראל.

ברצוני לשאול:

1. האם המשרד מודע לבעיה?

2. מה יעשה המשרד נוכח מצב זה?

תשובת שר המשטרה מ' שחל:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. המשרד מודע לבעיות של הר-הזיתים.

2. המשרד הכין יחד עם גורמים ממשלתיים אחרים תוכנית לשיפוץ הר-הזיתים, אך לצערנו עדיין לא נענינו על הבקשה מהאוצר ומוועדת הכספים של הכנסת, להעמיד לרשותנו את התקציב המתאים לפרויקט זה.

בחירת רבנים ראשיים לתל-אביב ולחיפה

חבר הכנסת צ' הנגבי שאל את השר לענייני דתות ביום ט"ו באייר התשנ"ד (26 באפריל 1994):

ביום 23 בפברואר 1994 נמסרה לי תשובתך, על שאלתא מס' 2441, בנושא בחירת הרבנים הראשיים לתל-אביב ולחיפה. ברצוני להעלות בהקשר זה את החשש, כי הליך אישור הרכב המועצה הדתית בתל-אביב יוקפא, עקב המחלוקת הנוגעת לתנועה הרפורמית.

ברצוני לשאול:

לנוכח חשש זה, האם אין בדעת השר להקים בדחיפות ועדה מכינה לבחירת רב ראשי לתל-אביב ורב ראשי לחיפה?

תשובת שר המשטרה מ' שחל:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

לא. נשלחו הודעות לחידוש הרכב המועצות הדתיות כקבוע בחוק, ואנו פועלים ונפעל כמתחייב לפי החוק.

אישור זכאות למלגת הבטחת הכנסה לאברכים

חבר הכנסת א' שפירא שאל את השר לענייני דתות ביום כ"ב באייר התשנ"ד (3 במאי 1994):

נמסר לי, כי מאות אברכים בעלי משפחות עם יותר משלושה ילדים, ממתינים כבר יותר מחצי שנה לאישור זכאותם לקבלת מלגת הבטחת הכנסה ממשרד הדתות, ועד היום טרם נענו.

ברצוני לשאול:

1. מדוע אין מאשרים את זכאות הממתינים לקבלת המלגה זמן כה רב?

2. מה ייעשה למתן אישור המלגה לזכאים?

3. מה ייעשה כדי למנוע סחבת בטיפול במתן המלגה בעתיד?

תשובת שר המשטרה מ' שחל:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. רשימת האברכים הממתינים לאישור זכאות לקבלת מלגת הבטחת הכנסה אושרה, ועתה אין עוד ממתינים.

2-3. נרכשה מערכת ממוחשבת לזירוז ההליכים למתן מלגה בעתיד.

עיכוב בהתרת עגונה

חברת הכנסת נ' חזן שאלה את השר לענייני דתות ביום כ"ב באייר התשנ"ד (3 במאי 1994):

ביום 20 באפריל 1994 התפרסמה בעיתון "ידיעות אחרונות" ידיעה על אשה עגונה זה 15 שנה, אשר לפני שנתיים נחרץ גורלה להישאר עגונה מפני שהרב המטפל בה, אליהו שפירא, פרש לגמלאות ולקח את התיק שלה אתו.

ברצוני לשאול:

1. האם מאשר המשרד לענייני דתות את נכונות הפרטים שהתפרסמו?

2. אם כן – מה נעשה עד כה כדי לזרז את הליך כפיית הגט על הבעל?

3. האם נשקל לנקוט צעדים מרתיעים נגד התנהגות רשלנית של רבנים כמו התנהגותו של הרב אליהו שפירא?

4. מה ייעשה כדי למנוע סחבת במקרים דומים של עגונות?

תשובת שר המשטרה מ' שחל:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הפרטים שהתפרסמו בעיתון אינם נכונים.
 2. כיוון שהכתבה לא היתה נכונה, אין בידינו מה לעשות כדי לכפות על הבעל.
 3. פסק-הדין לא התעכב בגלל פרישתו לגמלאות של הרב א' שפירא שליט"א. מדובר בתיק קשה וסבוך; לכן התעכב פסק-הדין.
 4. פסק-הדין של בית-הדין הגדול לערעורים ניתן לפני כחודשיים ונשלח לצדדים.
- בתי-הדין עושים כל מאמץ לזירוז ההליכים ומתן פסקי-דין, במיוחד כאשר מדובר בתיקים קשים.

תעודת כשרות לאולם שמחות

חבר הכנסת א' זנדברג שאל את השר לענייני דתות ביום י"ד בסיוון התשנ"ד (24 במאי 1994):

מכתבה, שהעתקה מצ"ב, עולה כי תעודת הכשרות שנתנה המועצה הדתית בחיפה לאולמי "טורקיז" בחיפה בוטלה ללא סיבה מוצדקת בעיני, מייד לאחר שבעלי המקום החשידו את משגיח הכשרות בגניבה. מאידך גיסא נתנה המועצה הדתית בטירת-הכרמל תעודת כשרות למקום.

ברצוני לשאול:

1. מדוע בוטלה תעודת הכשרות שניתנה על-ידי המועצה הדתית בחיפה?
2. כיצד מוסבר מתן תעודת כשרות על-ידי המועצה הדתית בטירת-הכרמל לאחר ביטול ההכשר על-ידי המועצה הדתית בחיפה?
3. האם מסרה המועצה הדתית בחיפה לנרשמים במשרדיה לנישואין כי אולמי "טורקיז" אינם כשרים, שעה שהמקום נמצא תחת השגחת משגיח כשרות מטירת-הכרמל?

4. אם כן – מדוע?

תשובת שר המשטרה מ' שחל:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. תעודת הכשרות הוסרה מאולמי "טורקיז" לפני כ-14 חודש עקב בעיות חמורות בכשרות (נטען כי נכנס בשר שאינו כשר לאולם).
2. לרבנות בחיפה אין אמון עוד בבעלי האולם, ולכן לא חידשו את תעודת ההכשר עקב הניסיון הלא-מוצלח הנ"ל. כנראה שאמון זה לא נפגם אצל רבנות טירת-הכרמל, שלא היה להם עד כה ניסיון מעשי עם בעלי האולם.
3. רבנות חיפה לא קבעה שהמקום אינו כשר, ולפני זמן מה אף נשלח רב מהמועצה הדתית על-מנת לסדר שם חופה, אך כאשר לפני שבועות מספר פרסמו בעלי האולם שיש לו הכשר מרבנות חיפה, נאלצה הרבנות לפרסם שאין למקום הכשר שלה.

בתי-קברות ביפו

חבר הכנסת י' שפי שאל את השר לענייני דתות ביום ה' בתמוז התשנ"ד (14 ביוני 1994):

ברצוני לשאול:

1. בכמה בתי-קברות ניתן לקבור היום ביפו?
2. האם נמכר בית-קברות מוסלמי ביפו לידיים פרטיות, ומדוע?
3. מה יהיה עתידם של הקברים במקום?
4. האם מכירת בית-קברות לידיים פרטיות תואמת מידות מוסר אנושיות?
5. האם הובאה בחשבון התגובה האפשרית של משפחות הקבורים בבית-הקברות המכור?

תשובת שר המשטרה מ' שחל:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. ביפו ניתן לקבור בבית-קברות אחד – "טאסו".

2. חציו של בית-הקברות "טאסו" ביפו, כ-40 דונם, כפי שנמסר לנו מהמחלקה המוסלמית, היה פנוי מקברים (מסך 80 דונם), ונמכר בשנת 1971, לחברת "יוסי השקעות" על-ידי ועד הנאמנים המוסלמי ביפו.

3. משרד הדתות יתנגד להוצאת הקברים ממקומם.

4-5. למשרד הדתות לא היתה יד במכירת בית-הקברות ביפו, מהסיבה שאין הדבר תואם מידות מוסר אנושיות.

ביזוי המת בבית-הקברות בנצרת-עילית

חבר הכנסת א' שפירא שאל את השר לענייני דתות ביום ה' בתמוז התשנ"ד (14 ביוני 1994):

פורסם כי חלקי גופות ואיברי אדם נמצאו כשהם מתגוללים בביזיון בבית-הקברות בנצרת-עילית. חלקי הגופות היו בתוך מכלי פלסטיק פתוחים וזרוקים בכל רחבי בית-הקברות, וכל גורם מאשים את זולתו באחריות לכך.

ברצוני לשאול:

1. האם נבדק המקרה ומה העלתה הבדיקה?

2. מה נעשה כדי למנוע מקרים כאלה בעתיד?

תשובת שר המשטרה מ' שחל:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. המקרה נמצא בבדיקת המשטרה.

2. המחלקה לקבורה במשרד הדתות מטפלת עתה בהעברת הטיפול בבית-העלמין בנצרת מהעירייה למועצות הדתיות על-ידי הסדר בין הגורמים, ואנו מקווים שזה יסדיר את הנושא בעתיד.

כרוז מיסיונרי בדיזנגוף-סנטר

חבר הכנסת י' בא-גד שאל את השר לענייני דתות ביום י"ט בתמוז התשנ"ד (28 ביוני 1994):

רצ"ב כרוז שחולק על-ידי מיסיונרים בדיזנגוף-סנטר (מקום מרכזי במרכז תל-אביב).

ברצוני לשאול:

1. האם מסכים המשרד לענייני דתות לנאמר בכרוז?

2. כיצד יפעל המשרד לענייני דתות?

תשובת שר המשטרה מ' שחל:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. תמהני על השואל הנכבד ועל נוסח שאלתו זאת.

2. כבר ענינו פעמיים על שאילתות מסוג זה, שלצערנו הרב ואף שהעניין מקומם ומרגיז, אי-אפשר למנוע בדרך חוקית הפצת חומר כזה או אחר.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה לכולם. ישיבה זו נעולה. הישיבה הבאה נפתחת מחר בשעה 11:00. לילה טוב.

הישיבה ננעלה בשעה 23:30.